

Ministerie van Buitenlandse Zaken

Algemeen ambtsbericht Sudan

Mei 2024

Colofon

Plaats
Opgesteld door

Den Haag
Afdeling Ambtsberichten (AB)

Inhoudsopgave

	Colofon	2
	Inleiding	7
1	Landeninformatie en politieke ontwikkelingen	9
1.1	Inleiding in de bevolking van Sudan.....	9
1.2	Historische en politieke context.....	11
1.3	Oorlog tussen de SAF en de RSF.....	14
1.4	Vredesinitiatieven.....	15
1.4.1	Inleiding.....	15
1.4.2	Overleg in Jeddah.....	15
1.4.3	Simultane bijeenkomsten in Addis Abeba en Juba.....	16
1.4.4	Bemiddelingspogingen van IGAD.....	17
1.4.5	Verklaring van Addis Abeba.....	18
1.4.6	Besprekingen in Manama.....	19
1.4.7	Bemiddelingspogingen van de AU.....	19
1.4.8	Een nieuwe SAF-gezinde coalitie.....	20
1.5	Sudan en de VN.....	20
2	Veiligheidssituatie	22
2.1	Conflictpartijen.....	22
2.1.1	Inleiding.....	22
2.1.2	SAF en gelieerde milities.....	22
2.1.3	RSF en gelieerde milities.....	24
2.1.4	Rebellengroepen in Darfur.....	27
2.1.5	SPLM-N.....	28
2.2	Conflict- en controlegebieden.....	28
2.2.1	Inleiding.....	28
2.2.2	Overzicht van conflictgegevens.....	30
2.2.3	Khartoum.....	33
2.2.4	Darfur.....	34
2.2.5	Zuid-Kordofan en Blauwe Nijl.....	40
2.2.6	Noorden en oosten van Sudan.....	42
2.2.7	Abyei.....	44
2.3	Reacties van internationale actoren op het geweld.....	45
3	Paspoorten en staatloosheid	48
3.1	Paspoorten.....	48
3.2	Staatloosheid.....	50
4	Mensenrechten	52
4.1	Inleiding.....	52
4.2	Juridische en bestuurlijke context.....	52
4.3	Doodstraf.....	53
4.4	Aan de SAF gelieerde veiligheidsdiensten.....	54
4.5	Demonstraties.....	55
4.6	Maatschappelijk middenveld onder druk.....	56
4.7	Journalisten.....	58
4.8	Sociale media.....	59
4.9	Controleposten.....	60

4.10	Gedwongen verdwijningen.....	61
4.11	Minderheidsgroepen	62
4.11.1	Inleiding.....	62
4.11.2	Etnische minderheden en personen van gemengde komaf	62
4.11.3	Religieuze minderheden	63
4.12	Bloed- en eerwraak	64
5	Militaire dienstplicht en (gedwongen) rekrutering	66
5.1	Militaire dienstplicht.....	66
5.2	Mobilisatiecampagne in SAF-gebieden	66
5.3	(Gedwongen) rekrutering van (kind)soldaten	67
6	Humanitaire situatie.....	69
6.1	Inleiding.....	69
6.2	Binnenlandse ontheemden.....	69
6.3	Leefomstandigheden in de ontheemdenkampen	70
6.4	Voedselonzekeerheid.....	72
6.5	Obstructie van humanitaire hulp.....	73
6.6	Instortende gezondheidssector.....	77
6.7	Sudanese vluchtelingen in omliggende landen	78
6.7.1	Inleiding.....	78
6.7.2	Egypte	78
6.7.3	Ethiopië	80
6.7.4	Kenia	81
6.7.5	(Oost-)Tsjaad	82
6.7.6	Uganda	84
6.7.7	Zuid-Sudan	86
6.8	Vluchtelingen en asielzoekers in Sudan	87
7	Vrouwen.....	91
7.1	Juridische context.....	91
7.2	Maatschappelijke situatie	91
7.3	Gender-gerelateerd geweld en seksueel oorlogsgeweld	93
7.4	FGM.....	96
8	Lhbtqi+	99
8.1	Juridische en maatschappelijke context.....	99
8.2	Intolerantie en geweld jegens lhbtqi+	100
9	(Alleenstaande) minderjarigen	101
9.1	Introductie	101
9.2	Juridische context.....	101
9.3	Opvang voor alleenstaande minderjarigen	102
10	Terugkeer.....	104
11	Bijlagen	105
11.1	Afkortingen en anderstalige begrippen	105
11.2	Kranten en nieuws- en kennisplatforms.....	106
11.3	Boeken	108
11.4	Rapporten en overige publicaties.....	108
12	Kaarten	112
12.1	Overzichtskaart van controlegebieden in Sudan (1 februari 2024)	112

12.2	Overzichtskaart van controlegebieden in Khartoum (5 april 2024)	113
12.3	Kaart van Khartoum	114
12.4	Kaart van Darfur	115
12.5	Overzichtskaart van voedselonzekeheid in Sudan (oktober 2023 – februari 2024)	
	116	

Inleiding

Dit ambtsbericht is opgesteld aan de hand van de vragen en aandachtspunten in de *Terms of Reference* (ToR) van het ministerie van Justitie en Veiligheid. De ToR voor dit ambtsbericht is vastgesteld op 30 oktober 2023. Deze ToR is tezamen met het ambtsbericht gepubliceerd op de website van de rijksoverheid.

In dit algemeen ambtsbericht wordt de situatie in Sudan beschreven voor zover deze van belang is voor de beoordeling van asielaanvragen van personen die afkomstig zijn uit dit land en voor de besluitvorming over terugkeer van afgewezen Sudanese asielzoekers. Dit ambtsbericht is een actualisering van het algemeen ambtsbericht Sudan van augustus 2022. De verslagperiode beslaat de periode van augustus 2022 tot en met 26 mei 2024. Op het moment van schrijven was er volop een oorlog gaande in Sudan. Veel van de beschreven ontwikkelingen zijn nog niet uitgekristalliseerd.

Dit ambtsbericht pretendeert niet volledig te zijn in het noemen van afzonderlijke veiligheidsincidenten en mensenrechtenschendingen; de specifiek vermelde incidenten zijn aangehaald ter onderbouwing en illustratie van een meer algemeen beeld.

Dit ambtsbericht betreft een feitelijke, neutrale en objectieve weergave van de bevindingen gedurende de onderzochte periode. Het is geen beleidsstuk en geeft niet de visie van de Nederlandse regering of het beleid jegens een land of regio weer. Het ambtsbericht bevat geen conclusies ten aanzien van het vreemdelingenbeleid.

Dit ambtsbericht is opgesteld aan de hand van openbare en vertrouwelijke bronnen, waarbij gebruik is gemaakt van zorgvuldig geselecteerde, geanalyseerde en gecontroleerde informatie. Bij de opstelling is onder meer gebruik gemaakt van vakliteratuur, berichtgeving in de media en informatie van niet-gouvernementele organisaties (ngo's) en relevante overheidsinstanties. De passages in dit ambtsbericht berusten op meerdere bronnen, tenzij anders vermeld of in het geval van algemeen onbetwiste feiten. De tekst is een synthese van de bronnen. Waar kwalificaties gegeven worden, zijn deze te herleiden tot de bronnen. De geraadpleegde openbare bronnen zijn opgenomen in het elfde hoofdstuk van dit ambtsbericht.

Een deel van de geraadpleegde openbare bronnen is geschreven in het Arabisch. Deze teksten zijn naar het Nederlands vertaald door de vertaaldienst van het ministerie van Buitenlandse Zaken. De vertalingen zijn in een separaat bestand gelijktijdig gepubliceerd met dit ambtsbericht. Aan deze vertalingen, die enkel ter informatie zijn vervaardigd, kunnen geen rechten worden ontleend.

Een deel van de gebruikte informatie is ingewonnen tijdens een onderzoeksmissie naar Kampala (Uganda) en Nairobi (Kenia) die plaatsvond in februari 2024. Daarnaast is gebruik gemaakt van informatie afkomstig van de diplomatieke vertegenwoordiging van Nederland in Khartoum¹ en vertrouwelijke gesprekken en correspondentie buiten de dienstreis om. De op deze basis ingewonnen informatie is voornamelijk gebruikt ter ondersteuning en aanvulling van passages die zijn

¹ Vanwege de verslechterde veiligheidssituatie in Sudan waren de medewerkers van de Nederlandse ambassade in Khartoum verspreid geraakt over Caïro (Egypte), Den Haag en Nairobi.

gebaseerd op openbare informatie. Deze bronnen zijn in het voetnotenapparaat aangemerkt als 'vertrouwelijke bron' en voorzien van een datum.

Hoofdstuk 1 biedt een inleiding in de bevolkingssamenstelling en -omvang van Sudan en duidt de historische en politieke context van het land. Voorts bespreekt het de politieke ontwikkelingen die zich tijdens de verslagperiode voordeden, in het bijzonder de uitbraak van de oorlog tussen de Sudanese strijdkrachten (SAF) en de Snelle Ondersteuningstroepen (RSF), en de verscheidene vredesinitiatieven die werden ondernomen. Hoofdstuk 2 zet de veiligheidssituatie uiteen, waarin het eerst de belangrijkste conflictpartijen behandelt en vervolgens de schaal en het verloop van de gevechten in de verschillende conflict- en controlegebieden. Hoofdstuk 3 kijkt naar de afgifte van paspoorten en staatlozen in Sudan. Hoofdstuk 4 behandelt de algehele mensenrechtensituatie in het land en benoemt onder meer het optreden van de aan de SAF gelieerde veiligheidsdiensten, de krimpende ruimte voor het maatschappelijk middenveld,² de situatie van journalisten, kritische sociale mediagebruikers en bepaalde minderheidsgroepen en het fenomeen van bloed- en eerwraak. Hoofdstuk 5 gaat in op de militaire dienstplicht, het verschijnsel van gedwongen rekrutering en de inzet van kindsoldaten. Hoofdstuk 6 beschrijft de humanitaire situatie, de situatie van Sudanese vluchtelingen in de omliggende landen en de situatie van buitenlandse vluchtelingen en asielzoekers in Sudan. Hoofdstukken 7, 8 en 9 beschrijven de situatie van respectievelijk vrouwen, lhbtqi+ en (alleenstaande) minderjarigen. Hoofdstuk 10 gaat in op de risico's die Sudanese liepen bij terugkeer naar Sudan. Hoofdstuk 11 bevat een lijst van afkortingen en anderstalige begrippen en een bibliografie. Tenslotte bestaat hoofdstuk 12 uit vijf kaarten.

Begrippen uit het Arabisch worden niet op eenduidige wijze weergegeven in het Latijnse schrift. Er is voor gekozen om bij iedere term de meest voorkomende variant in de geraadpleegde literatuur te gebruiken. Alternatieve spellingswijzen staan in het voetnotenapparaat vermeld.

In het Nederlands wordt 'Sudan' ook wel gespeld als 'Soedan'. In dit ambtsbericht wordt consequent 'Sudan' gebruikt. Hetzelfde geldt voor andere toponiemen, zoals 'Darfur' ('Darfoer'), 'Khartoum' ('Khartoem') en 'Omdurman' ('Omdoerman').

² In het Engels aangeduid als *civil society*.

1 Landeninformatie en politieke ontwikkelingen

1.1 Inleiding in de bevolking van Sudan

Sudan bevindt zich op het kruispunt van de Hoorn van Afrika, de Sahel en Noord-Afrika. Het is na Algerije en de Democratische Republiek Congo (DRC) het grootste land van Afrika.³ Sudan is 45 keer groter dan Nederland.⁴ Volgens een veel aangehaalde schatting bestaat ongeveer zeventig procent van de Sudanese bevolking uit Arabieren.⁵ De overige dertig procent wordt in de literatuur en mediaberichtgeving afwisselend omschreven als 'niet-Arabisch', 'zwart', 'Afro-Sudanees' of 'Afrikaans'. In dit ambtsbericht wordt consequent de term 'Afrikaans' gebruikt.

De classificaties 'Arabisch' en 'Afrikaans' zijn om verschillende redenen relatief. De scheidslijn tussen beide bevolkingsgroepen is diffuus. Zo bestaat er een eeuwenoude geschiedenis van cohabitatie, wederzijdse beïnvloeding en interetnische huwelijken. Hierdoor zijn er bijvoorbeeld Sudanese die zich identificeren als 'Arabier', maar evengoed 'Afrikaanse' voorouders hebben. Arabische bevolkingsgroepen leefden van oudsher van nomadische veeteelt en Afrikaanse bevolkingsgroepen van akkerbouw, maar door culturele interactie bedrijven sommige Afrikanen inmiddels ook veeteelt.⁶

Wanneer er in het ambtsbericht wordt gesproken over 'Arabisch' of 'Afrikaanse' bevolkingsgroepen, gaat het dus om groepen die zichzelf als zodanig identificeren of als zodanig worden geïdentificeerd. Dit ambtsbericht pretendeert geenszins dat er op objectieve en verifieerbare wijze kan worden vastgesteld of een bevolkingsgroep of persoon 'Arabisch' of 'Afrikaans' is.

Voorts dient te worden vermeld dat niet iedere Sudanese een etnische invulling geeft aan zijn of haar identiteit. Darfur, een regio in het westen van Sudan,⁷ vormt een multi-etnische lappendeken van zowel Afrikaanse als Arabische bevolkingsgroepen (paragraaf 12.4 bevat een overzichtskaart van Darfur).⁸ Het is echter bekend dat sommige inwoners van Darfur zich enkel identificeren als Darfuriaan.⁹ Ook wonen er in Sudan mensen die zich enkel identificeren als Sudanese.¹⁰

Hoewel in de verslagperiode in sommige contexten een Arabisch-Afrikaanse tegenstelling bestond, zoals in West-Darfur (zie subparagraaf 2.2.4) en Zuid-Kordofan (zie subparagraaf 2.2.5), lopen er in Sudan meerdere breuk- en scheidslijnen. Zo vormt het Arabische bevolkingsdeel geen monolithisch geheel en bestaat er een diepe kloof tussen Arabieren uit de Nijlvallei in het noorden van het

³ Voordat Zuid-Sudan op 9 juli 2011 onafhankelijk werd, was Sudan het grootste land van Afrika. Political Geography Now (PolGeoNow), *News bits, October 2011*, 24 oktober 2011.

⁴ Vertrouwelijke bron, 21 mei 2024.

⁵ The World Factbook, *Sudan, People and society, Ethnic groups*, ongedateerd, geraadpleegd op 23 november 2023.

⁶ Koert Lindijer, *De vloek van de Nijl, Gestrand in de oorlog van Sudan*, uitgegeven in 2014, blz. 29, 30, 122, 123 en 217. Vertrouwelijke bron, 1 december 2023. Al Jazeera, *'They're going to kill us', Sudan's army targets civilians on ethnic basis*, 16 januari 2024. Vertrouwelijke bron, 24 januari 2024.

⁷ De regio Darfur bestaat uit vijf staten, te weten: Noord-, Oost-, Zuid-, West- en Centraal-Darfur. De gehele regio wordt ook wel 'Groot-Darfur' (in het Engels *Greater Darfur*) genoemd.

⁸ Human Rights Watch (HRW), *"The Massalit will not come home", Ethnic cleansing and crimes against humanity in El Geneina, West Darfur, Sudan*, mei 2024, blz. 14.

⁹ Vertrouwelijke bron, 20 november 2023. Vertrouwelijke bron, 22 november 2023. Vertrouwelijke bron, 18 december 2023.

¹⁰ Vertrouwelijke bron, 25 april 2024. Vertrouwelijke bron, 26 april 2024.

land en Darfurische Arabieren.¹¹ Ook vond er in de verslagperiode geweld plaats tussen Arabische bevolkingsgroepen in Darfur (zie subparagraaf 2.2.4).

De Afrikaanse bevolkingsgroepen vormen evenmin een monolithisch geheel. Zo is bekend dat sommige leden van de Fur zichzelf beschouwen als de 'oorspronkelijke' inwoners van Darfur. Dit toponiem betekent letterlijk 'Land van de Fur'. Volgens de perceptie van deze Fur zijn de Zaghawa, een andere Afrikaanse bevolkingsgroep, geen 'ware' Sudanese, omdat hun voorouders op een later moment in de geschiedenis zouden zijn gemigreerd vanuit Tsjad en Libië naar Darfur.¹²

In de politieke en militaire context van Sudan wierpen verschillende actoren zich op als de vertegenwoordiger van een bepaalde bevolkingsgroep. Hierover kan meer worden gelezen in paragraaf 2.1.

Op het moment van schrijven waren er geen precieze gegevens beschikbaar over de totale bevolkingsomvang in Sudan en de aantallen inwoners per staat.¹³ De meest actuele gegevens waren van de *Integrated Food Security Phase Classification* (IPC)¹⁴ en dateerden van juni 2023. Volgens de IPC woonden er in juni 2023 48.579.711 mensen in Sudan.¹⁵

Hieronder volgt een overzicht van het inwoneraantal per staat. De staten zijn op alfabetische volgorde gerangschikt. In dit overzicht ontbreekt Abyei. Ten aanzien van dit grensgebied, dat wordt betwist door Sudan en Zuid-Sudan (zie subparagraaf 2.2.7), vermeldde de IPC geen inwoneraantal. Onderstaande aantallen zijn enkel bedoeld om enigszins een indicatie te geven van de Sudanese bevolkingsomvang per staat.

Aantal inwoners per staat (juni 2023)

Staat	Aantal inwoners
Blauwe Nijl	1.416.233
Centraal-Darfur	1.901.819
Gedaref	2.788.911
El Gezira	5.938.705
Kassala	2.886.457
Khartoum	7.455.666
Nijl	2.088.028
Noord-Darfur	2.530.410
Noordelijk	1.386.956
Noord-Kordofan	2.223.993
Oost-Darfur	1.176.114
Rode Zee	1.632.391
Sennar	2.403.581
West-Darfur	1.891.564
West-Kordofan	1.735.672
Witte Nijl	3.108.018
Zuid-Darfur	3.937.539
Zuid-Kordofan	2.077.654

¹¹ Nieuwe Rotterdamse Courant (NRC), *Nooit eerder drongen Soedanese herdersjongens het machtscentrum binnen*, 16 mei 2023. Vertrouwelijke bron, 20 oktober 2023. Vertrouwelijke bron, 18 december 2023.

¹² Vertrouwelijke bron, 24 januari 2024. Vertrouwelijke bron, 19 maart 2024. Vertrouwelijke bron, 19 maart 2024.

¹³ Vertrouwelijke bron, 26 april 2024. Vertrouwelijke bron, 7 mei 2024. Vertrouwelijke bron, 15 mei 2024.

¹⁴ De IPC is een gezaghebbende bron aangaande voedselonzeekerheid en honger. Raadpleeg <https://www.ipcinfo.org> voor meer informatie over de IPC.

¹⁵ IPC, *The IPC Population Tracking Tool, Sudan: Acute Food Insecurity*, juni 2023, geraadpleegd op 13 mei 2024.

Totaal	48.579.711
---------------	-------------------

Bron: IPC.

1.2 Historische en politieke context

Van 1899 tot 1956 vormden Sudan en Zuid-Sudan tezamen een zogeheten 'condominium', oftewel een staat van gedeelde soevereiniteit. In deze periode deelden het Verenigd Koninkrijk (VK) en Egypte in naam de soevereiniteit over een gebied dat bekend stond als 'de Anglo-Egyptische Sudan'. Op 1 januari 1956 verkreeg Sudan zijn onafhankelijkheid. Op 30 juni 1989 greep brigadegeneraal Omar al-Bashir (hierna: Bashir) de macht.¹⁶ Zijn regeringspartij was van islamistische signatuur en stond eerst bekend als het *National Islamic Front* (Nationaal Islamitisch Front, NIF) en later als de *National Congress Party* (Nationale Congrespartij, NCP).¹⁷

Van 1955 tot 1972 en van 1983 tot 2005 woedde er een burgeroorlog in Sudan.¹⁸ Deze burgeroorlog werd veelal geduid als een conflict tussen het overwegend islamitische en Arabische noorden en het grotendeels christelijke, animistische en Afrikaanse zuiden.¹⁹ In werkelijkheid waren de oorzaken van beide burgeroorlogen aanzienlijk complexer van aard, maar deze vallen buiten de reikwijdte van dit ambtsbericht.

In 2003 brak er in Darfur een oorlog uit. Daar namen rebellenbewegingen de wapens op – om naar eigen zeggen – de marginalisatie van Afrikaanse bevolkingsgroepen in Darfur te bestrijden. De twee voornaamste rebellenlegers in Darfur waren het *Sudan Liberation Army* (Sudan Bevrijdingsleger, SLA) en de *Justice and Equality Movement* (Beweging voor Rechtvaardigheid en Gelijkheid, JEM).²⁰ Het SLA had een seculier profiel en de JEM was van islamistische snit.²¹

De regering van Bashir zette bereiden Arabische milities, zogeheten *Janjaweed*,²² in om de opstand in Darfur neer te slaan.²³ De Verenigde Naties (VN) schatten op 22 april 2008 dat van 2003 tot op dat moment 300.000 mensen waren omgekomen door het conflict in Darfur. De regering van president Bashir stelde destijds dat deze schatting schromelijk overdreven zou zijn.²⁴ Eind januari 2005 concludeerde een onderzoekscommissie van de VN²⁵ dat de gepleegde misdrijven tegen de menselijkheid en oorlogsmisdrijven in Darfur mogelijk niet minder ernstig en gruwelijk waren dan genocide.²⁶ Het *International Criminal Court* (Internationaal

¹⁶ Willow Berridge, Justin Lynch, Raga Makawi en Alex de Waal, *Sudan's unfinished democracy, The promise and betrayal of a people's revolution*, uitgegeven in 2022, blz. 29 en 30. Lindijer, *De vloek van de Nijl*, blz. 220, 221 en 224.

¹⁷ In het Arabisch stond de NCP bekend als *al-motamr al-watani*.

¹⁸ Lindijer, *De vloek van de Nijl*, blz. 220-223 en 228. Sidecar, *Gunshots in Khartoum*, 17 april 2023. Vertrouwelijke bron, 24 januari 2024.

¹⁹ Keith B. Richburg, *Out of America, A black man confronts Africa*, uitgegeven in 1997, blz. 150. Greg Marinovich en João Silva, *The Bang-Bang Club, Snapshots from a hidden war*, uitgegeven in 2000, blz. 110 en 111. Lindijer, *De vloek van de Nijl*, blz. 138. Berridge, Lynch, Makawi en De Waal, *Sudan's unfinished democracy*, blz. 152.

²⁰ Lindijer, *De vloek van de Nijl*, blz. 126, 129 en 130. Berridge, Lynch, Makawi en De Waal, *Sudan's unfinished democracy*, blz. 49. Vertrouwelijke bron, 24 januari 2024. Raoul Wallenberg Centre for Human Rights (RWCHR), *Breaches of the Genocide Convention in Darfur, Sudan (April 2023 – April 2024)*, 14 april 2024, blz. 17.

²¹ Berridge, Lynch, Makawi en De Waal, *Sudan's unfinished democracy*, blz. 49.

²² Deze term betekent letterlijk 'duivels te paard'. De Janjaweed reden op paarden en kamelen.

²³ Lindijer, *De vloek van de Nijl*, blz. 126 en 233. Sidecar, *Gunshots in Khartoum*, 17 april 2023. Vertrouwelijke bron, 24 januari 2024.

²⁴ Reuters, *UN says Darfur dead may be 300,000; Sudan denies*, 22 april 2008. Trouw, *VN schatten 300.000 doden in Darfur*, 22 april 2008. ST, *Sudan disputes UN figure of 300,000 dead in Darfur*, 24 april 2008.

²⁵ Deze commissie werd voorgezeten door Antonio Cassese.

²⁶ International Commission of Inquiry on Darfur, *Report to the Secretary-General*, 25 januari 2005, blz. 4, 132 en 161.

Strafhof, ICC)²⁷ in Den Haag klaagde Bashir aan wegens oorlogsmisdaden in Darfur.²⁸

Vlak voordat Zuid-Sudan op 9 juli 2011 onafhankelijk werd, brak er in het Nuba-gebergte in Zuid-Kordofan geweld uit. Zuid-Kordofan is een staat in het zuiden van Sudan. De *Sudan People's Liberation Movement-North* (Sudan Volksbevrijdingsbeweging-Noord, SPLM-N)²⁹ stelde op te komen voor de belangen van de Afrikaanse bevolkingsgroepen in de Nuba-bergen. Zij bond de strijd aan met het Sudanese regeringsleger.³⁰

Op 11 april 2019 werd Bashir na een regeerperiode van dertig jaar afgezet.³¹ Massabetogingen van prodemocratische demonstranten waren hieraan voorafgegaan. Een *Transitional Military Council* (Militaire Transitieraad, TMC) nam de macht over. Luitenant-generaal Abdel Fattah al-Burhan (hierna: Burhan) kreeg de leiding over de TMC. Mohamed Hamdan Dagalo, beter bekend als 'Hemedti',³² werd aangesteld als vicevoorzitter van de TMC. Burhan gaf leiding aan de *Sudan Armed Forces* (Sudanese strijdkrachten, SAF) en Hemedti was commandant van de *Rapid Support Forces* (Snelle Ondersteuningstroepen, RSF)³³ die waren voortgekomen uit de Janjaweed.³⁴

Op 17 augustus 2019 tekenden de TMC en de *Forces of Freedom and Change* (Krachten voor Vrijheid en Verandering, FFC) een constitutioneel akkoord.³⁵ De FFC vormden een brede coalitie van vakbonden, maatschappelijke organisaties, oppositiepartijen en rebellengroepen. Deze alliantie was de drijvende kracht van de prodemocratische demonstraties die het einde hadden ingeluid van het Bashir-tijdperk. De militairen van de TMC en de burgers van de FFC kwamen overeen dat een *Transitional Sovereignty Council* (Soevereine Overgangsraad, TSC)³⁶ gedurende een transitieperiode van drie jaar en drie maanden zou fungeren als regering. Na deze periode van 39 maanden zou een burgerregering het landsbestuur overnemen. De TSC bestond uit elf leden, van wie zes burgers en vijf militairen. Burhan, opperbevelhebber van de SAF en voorzitter van de TMC, werd aangesteld als voorzitter van de TSC. De raad delegerde de uitvoerende macht voor een groot deel aan een kabinet van ministers dat onder leiding stond van premier Abdalla Hamdok (hierna: Hamdok).³⁷

Op 3 oktober 2020 ondertekenden de civiel-militaire overgangsregering en drie rebellengroepen in de Zuid-Sudanese hoofdstad Juba³⁸ een vredesakkoord. Deze overeenkomst kwam bekend te staan als het *Juba Peace Agreement* (Juba-vredesakkoord, JPA). De vredesbesprekingen waren gefaciliteerd door de regering

²⁷ Het ICC staat in het Frans bekend als het *Cour Pénale Internationale* (CPI). Raadpleeg <https://www.icc-cpi.int> voor meer informatie over het ICC.

²⁸ Lindijer, *De vloek van de Nijl*, blz. 126.

²⁹ De SPLM-N staat in het Arabisch bekend als *Harakat al-Sha'abia li-Tahrir al-Sudan al-Shamal*.

³⁰ Lindijer, *De vloek van de Nijl*, blz. 196. STPT en het Sudan Crisis Research Network (SCRN), *Blue Nile, its conflict dynamics, and the potential implications for the wider war in Sudan, 2017-2024*, 24 maart 2024, blz. 3.

³¹ Op het moment van schrijven zouden de militaire autoriteiten Bashir vasthouden in Omdurman. Asharq Al-Awsat, *Defense member: Al-Bashir did not escape... and is still detained in Omdurman*, 24 maart 2024.

³² Ook gespeld als 'Hemet(t)'. 'Hemedti' is een koosnaam en wordt vertaald als 'kleine Mohamed'.

³³ De RSF staan in het Frans en Arabisch bekend als *Forces de soutien rapide* (FSR) en *al-Quwat al-Da'm al-Sari'*.

³⁴ Ministerie van Buitenlandse Zaken, *Algemeen ambtsbericht Sudan*, oktober 2019, blz. 7, 11 en 12. Ministerie van Buitenlandse Zaken, *Algemeen ambtsbericht Sudan*, maart 2021, blz. 7. Ministerie van Buitenlandse Zaken, *Algemeen ambtsbericht Sudan*, augustus 2022, blz. 6. Berridge, Lynch, Makawi en De Waal, *Sudan's unfinished democracy*, blz. 79 en 80.

³⁵ In het Engels bekend als *Constitutional Declaration*.

³⁶ De TSC staat kortweg bekend als de *Sovereign Council* ('Soevereine Raad').

³⁷ Ministerie van Buitenlandse Zaken, *Algemeen ambtsbericht Sudan*, oktober 2019, blz. 14 en 15. Ministerie van Buitenlandse Zaken, *Algemeen ambtsbericht Sudan*, maart 2021, blz. 7. Ministerie van Buitenlandse Zaken, *Algemeen ambtsbericht Sudan*, augustus 2022, blz. 6. Berridge, Lynch, Makawi en De Waal, *Sudan's unfinished democracy*, blz. 97, 98, 102, 103, 105, 108 en 109. Vertrouwelijke bron, 1 augustus 2023.

³⁸ Ook gespeld als 'Djoeba'.

van Zuid-Sudan. Niet alle rebellengroepen tekenden het Juba-vredesakkoord. Zowel het SLA als de SPLM-N waren uiteengevallen in twee facties. De door Minni Minawi geleide SLA-factie (SLA/MM) tekende het vredesakkoord en Minawi werd benoemd tot regionale gouverneur van Darfur. De SLA-factie van Abdel Wahid Al-Nur (SLA/AW) tekende het Juba-vredesakkoord niet en bleef zich ophouden in het Jebel Mara-gebergte in Midden-Darfur. De door Malik Agar geleide factie van de SPLM-N (SPLM-N/Agar) tekende het vredesakkoord en Agar kreeg zitting in de TSC. De factie van de SPLM-N onder Abdelaziz Al Hilu (SPLM-N/Al Hilu) sloot zich niet aan bij het Juba-vredesakkoord en bleef zelfstandig opereren in het Nuba-gebergte in Zuid-Kordofan. De JEM tekende het vredesakkoord in Juba wel en haar leider Jibril³⁹ Ibrahim werd de minister van Financiën.⁴⁰

Een sleutelbepaling uit het Juba-vredesakkoord was de oprichting van een gezamenlijke troepenmacht die verantwoordelijk werd voor de bescherming van burgers in Darfur. Deze troepenmacht, kortweg *Joint Force* geheten, zou komen te bestaan uit troepen van het Sudanese veiligheidsapparaat en strijders van het SLA/MM en de JEM, twee rebellengroepen die het vredesakkoord in Juba hadden ondertekend.⁴¹

Het transitieproces in Sudan kwam tot stilstand toen Burhan op 25 oktober 2021 de macht overnam. Hij riep de noodtoestand uit, zette premier Hamdok gevangen, hief de TSC op en voerde de TMC opnieuw in. De Europese Commissie (EC) kwalificeerde voornoemde gebeurtenissen als een 'militaire coup'; de Afrikaanse Unie (AU) sprak over een 'militaire overname'. Zelf stelde Burhan enkel 'corrigerende maatregelen' te hebben genomen.⁴²

Hamdok werd vervolgens vrijgelaten, maar bleef tot 21 november 2021 onder huisarrest. Onder internationale en binnenlandse druk werd de TSC op 11 november 2021 hersteld, maar wel in een nieuwe samenstelling. Terwijl de militaire leden aanbleven, werden de FFC-vertegenwoordigers vervangen door andere civiele leden. Burhan en Hemedti werden respectievelijk de voorzitter en vicevoorzitter van de TSC. Op 21 november 2021 tekenden Burhan en Hamdok een overeenkomst, waarna laatstgenoemde weer aantrad als premier. Belangrijke segmenten van de FFC en vooral ook grote delen van de Sudanese bevolking veroordeelden het akkoord. Er vonden massale demonstraties plaats voor de terugkeer naar een democratische transitie. Begin januari 2022 nam Hamdok ontslag. Zijn ontslag volgde op een demonstratie die op bijzonder bloedige wijze was beëindigd.⁴³

Ondertussen waren de FFC ook uiteengevallen in twee facties, te weten die van de *Central Council* (FFC-CC)⁴⁴ en die van het *National Accord* (FFC-NA).⁴⁵ De FFC-CC werden gedomineerd door de civiele componenten van de FFC en de FFC-NA door de rebellengroepen die het Juba-vredesakkoord hadden ondertekend. De FFC-NA

³⁹ Ook gespeld als 'Gibril'.

⁴⁰ Ministerie van Buitenlandse Zaken, *Algemeen ambtsbericht Sudan*, maart 2021, blz. 14-17. Ministerie van Buitenlandse Zaken, *Algemeen ambtsbericht Sudan*, augustus 2022, blz. 6, 9 en 10, 12, 15, 48 en 114. Berridge, Lynch, Makawi en De Waal, *Sudan's unfinished democracy*, blz. 116, 120 en 121. Vertrouwelijke bron, 25 oktober 2022. Vertrouwelijke bron, 1 augustus 2023. STPT en het SCR/N, *Blue Nile*, 24 maart 2024, blz. 6.

⁴¹ Ministerie van Buitenlandse Zaken, *Algemeen ambtsbericht Sudan*, augustus 2022, blz. 34. Sudan Tribune (ST), *Sudan equips civilian protection force in Darfur*, 2 januari 2023. Vertrouwelijke bron, 27 oktober 2023.

⁴² Ministerie van Buitenlandse Zaken, *Algemeen ambtsbericht Sudan*, augustus 2022, blz. 7. Berridge, Lynch, Makawi en De Waal, *Sudan's unfinished democracy*, blz. 197.

⁴³ Ministerie van Buitenlandse Zaken, *Algemeen ambtsbericht Sudan*, augustus 2022, blz. 8 en 9. Berridge, Lynch, Makawi en De Waal, *Sudan's unfinished democracy*, blz. 210. Vertrouwelijke bron, 25 oktober 2022. Vertrouwelijke bron, 1 augustus 2023. Institute for Democracy and Electoral Assistance (IDEA), *War in Sudan, 15 April 2023, Background, analysis and scenarios*, augustus 2023, blz. 15.

⁴⁴ Ook wel 'FFC 1' genoemd.

⁴⁵ Ook wel 'FFC 2' of *FFC Democratic Block* (FFC-DB) genoemd.

bleven vertegenwoordigd in de Sudanese regering na de machtsovername van Burhan in oktober 2021.⁴⁶

1.3 Oorlog tussen de SAF en de RSF

Op 5 december 2022 ondertekenden de SAF, de RSF en enkele civiele componenten van de prodemocratische beweging een politieke raamwerkovereenkomst.⁴⁷ Daarin werden verschillende zaken afgesproken. Zo zouden de SAF en RSF moeten samengaan in een verenigd beroepsleger. De oprichting van paramilitaire formaties was niet langer toegestaan. Militairen mochten voortaan alleen nog ondernemen in de defensiesector en niet in andere sectoren.⁴⁸

De overeenkomst van december 2022 kende echter enkele nadelen. Niet alle belanghebbende partijen sloten zich aan en de SAF en RSF raakten het oneens over het integratietraject van beide strijdmachten. De SAF wilden dat het integratietraject twee jaar in beslag zou nemen, terwijl de RSF streefden naar een tijdbestek van tien jaar. Verder wilden de SAF dat de RSF verantwoording zouden afleggen aan de bevelhebber van de SAF, maar de RSF wilden zich onder het gezag voegen van het civiele staatshoofd.⁴⁹

Reeds in de voorgaande verslagperiode bestonden er spanningen en wantrouwen tussen de SAF onder leiding van Burhan en de RSF van Hemedti.⁵⁰ Op 15 april 2023 onttaardden de tegenstellingen tussen de SAF en RSF in een gewapend conflict. De strijd brak uit in de hoofdstad Khartoum en sloeg vervolgens over naar andere delen van Sudan, in het bijzonder Darfur. Tot op heden is onduidelijk welke partij het eerste schot loste. Beide kampen beschuldigden elkaar ervan de oorlog te zijn begonnen.⁵¹

De machtsstrijd tussen de SAF en RSF had verstrekkende gevolgen voor de politieke, humanitaire en mensenrechtensituatie in het land. Hierover kan meer worden gelezen in de volgende hoofdstukken. De rest van dit hoofdstuk gaat in op de gedane vredesinitiatieven en de verstandhouding tussen Sudan en de VN.

⁴⁶ Ministerie van Buitenlandse Zaken, *Algemeen ambtsbericht Sudan*, augustus 2022, blz. 11, 58 en 59. Berridge, Lynch, Makawi en De Waal, *Sudan's unfinished democracy*, blz. 199. Al Jazeera, *Can Sudan's civilian leaders save their country from collapse?*, 29 september 2023. Vertrouwelijke bron, 25 oktober 2022. Vertrouwelijke bron, 1 augustus 2023. Vertrouwelijke bron, 1 december 2023. Vertrouwelijke bron, 14 februari 2024.

⁴⁷ In het Engels bekend als *Political Framework Agreement*.

⁴⁸ Tussen de afscheiding van Zuid-Sudan in 2011 en de val van Bashir in 2019 legden SAF-commandanten zich steeds meer toe op commerciële activiteiten, zoals de verwerking van vlees, telecom en de productie van sesamzaad. The Conversation, *Sudan Armed Forces are on a path to self-destruction – risking state collapse*, 19 februari 2024. In 2020 waren er meer dan tweehonderd bedrijven in het bezit van het Sudanese ministerie van Defensie. German Institute for Global and Area Studies (GIGA), *The war in Sudan, How weapons and networks shattered a power struggle*, februari 2024, blz. 3.

⁴⁹ Vertrouwelijke bron, 5 december 2022. Vertrouwelijke bron, 6 april 2023. Sidecar, *Gunshots in Khartoum*, 17 april 2023. International Crisis Group (ICG), *A race against time to halt Sudan's collapse*, 22 juni 2023, blz. 4 en 5. IDEA, *War in Sudan*, augustus 2023, blz. 19-23. Vertrouwelijke bron, 1 december 2023.

⁵⁰ Ministerie van Buitenlandse Zaken, *Algemeen ambtsbericht Sudan*, augustus 2022, blz. 7. Berridge, Lynch, Makawi en De Waal, *Sudan's unfinished democracy*, blz. 137 en 167.

⁵¹ Sidecar, *Gunshots in Khartoum*, 17 april 2023. United States Institute of Peace (USIP), *What's behind the fighting in Sudan?*, *The ongoing confrontation between the military and Rapid Support Forces undermines stability in Sudan and the Horn of Africa*, 20 april 2023. IDEA, *War in Sudan*, augustus 2023, blz. 24. Vertrouwelijke bron, 20 oktober 2023. STPT, *Conflict dynamics in South Darfur*, 18 december 2023, blz. 2. ICG, *Sudan, A year of war*, 11 april 2024.

1.4 Vredesinitiatieven

1.4.1 Inleiding

Gedurende de verslagperiode waren er verschillende initiatieven om tot een vreedzame oplossing te komen van het conflict tussen de SAF en de RSF.⁵² Hieronder volgt een overzicht van de meest belangrijke vredesinitiatieven. Dit overzicht is niet uitputtend. Op het moment van schrijven leek een vreedzame, duurzame en inclusieve oplossing voor het conflict in Sudan niet binnen handbereik.⁵³ Dit leek te worden bevestigd door een uitspraak van Agar, de vicevoorzitter van de TSC. Op 24 maart 2024 sprak hij dat de SAF bij machte zouden zijn om de RSF op het slagveld te kunnen verslaan en dat het streven naar een vreedzame oplossing derhalve niet opportuun was.⁵⁴

1.4.2 Overleg in Jeddah

Saudi-Arabië en de Verenigde Staten (VS) initieerden een onderhandelingsproces tussen de SAF en de RSF in Jeddah,⁵⁵ een Saudische havenstad aan de Rode Zee. Verschillende keren kwamen de oorlogvoerende partijen een staakt-het-vuren overeen, maar iedere wapenstilstand werd kort na het ingaan daarvan geschonden.⁵⁶

Op 26 oktober 2023 hervatten de SAF en de RSF de besprekingen in Jeddah. Ditmaal vervulden de AU en de *Intergovernmental Authority on Development* (Intergouvernementele Autoriteit voor Ontwikkeling, IGAD)⁵⁷ een waarnemersrol. IGAD is een samenwerkingsverband van landen in de Hoorn van Afrika en Oost-Afrika.⁵⁸

Uiteindelijk leidde het hervatte Jeddah-overleg niet tot een staakt-het-vuren. Wel stelden de oorlogvoerende partijen bereid te zijn om doorgang te verlenen aan humanitaire hulp. Ook zouden zij maatregelen nemen die het onderlinge vertrouwen moesten bevorderen.⁵⁹ In dit verband kan worden gedacht aan een communicatiekanaal tussen de SAF- en RSF-leiders en de terugdringing van oorlogszuchtige retoriek.⁶⁰ Op het moment van schrijven waren voornoemde afspraken niet geïmplementeerd door beide partijen.⁶¹

⁵² VN-Veiligheidsraad (VNVR), *Final report of the Panel of Experts on the Sudan*, 15 januari 2024, blz. 35 en 36. GIGA, *The war in Sudan*, februari 2024, blz. 11. Vertrouwelijke bron, 10 april 2024. ICG, *Sudan*, 11 april 2024.

⁵³ Vertrouwelijke bron, 15 december 2023. Armed Conflict Location and Event Data Project (ACLED), *Sudan, Setting the stage for a long war*, 17 januari 2024. Vertrouwelijke bron, 24 januari 2024. Vertrouwelijke bron, 10 april 2024. Vertrouwelijke bron, 16 april 2024.

⁵⁴ ST, *Sudan's Agar foresees military solution to RSF standoff*, 24 maart 2024.

⁵⁵ Ook gespeld als 'Djedda'.

⁵⁶ Vertrouwelijke bron, 1 augustus 2023. Radio Dabanga (RD), *Sudan war: both El Burhan and Hemedti arrive in Saudi Arabia*, 28 september 2023.

⁵⁷ IGAD telt acht lidstaten: Djibouti, Eritrea, Ethiopië, Kenia, Somalië, Zuid-Sudan, Sudan en Uganda. Raadpleeg <https://igad.int> voor meer informatie over de IGAD.

⁵⁸ Al Arabiya, *Saudi Arabia welcomes resumption of Sudan peace talks in Jeddah*, 26 oktober 2023. Al Jazeera, *Sudan warring sides resume peace talks in Saudi Arabia*, 26 oktober 2023. ST, *Sudanese army and RSF resume ceasefire talks in Jeddah*, 29 oktober 2023. Vertrouwelijke bron, 31 oktober 2023.

⁵⁹ In het Engels aangeduid als *confidence-building measures* (CBMs).

⁶⁰ ST, *Sudanese belligerents fail to reach ceasefire agreement*, 7 november 2023. United States Department of State (Amerikaans ministerie van Buitenlandse Zaken, USDoS), *Joint statement on commitments from Jeddah talks between Sudanese Armed Forces and Rapid Support Forces*, 7 november 2023. Vertrouwelijke bron, 21 november 2023. ICG, *Sudan's calamitous civil war, A chance to draw back from the abyss*, 9 januari 2024, blz. 4.

⁶¹ Vertrouwelijke bron, 26 april 2024. The Guardian, *It's an open secret, The UAE is fuelling Sudan's war – and there'll be no peace until we call it out*, 24 mei 2024.

Uiteindelijk liep het overleg in Jeddah vast, omdat de SAF eisten dat de RSF zich zouden terugtrekken uit Khartoum en andere steden, hetgeen de RSF op hun beurt weigerden. Als gevolg werd dit overleg in december 2023 opgeschort.⁶²

Raadpleeg subparagraaf 1.4.7 voor de verdere betrokkenheid van de AU bij het streven naar vrede in Sudan.

1.4.3 *Simultane bijeenkomsten in Addis Abeba en Juba*

Ondertussen probeerden de civiele krachten in de diaspora de krachten te bundelen. Zo vond er in de Ethiopische hoofdstad Addis Abeba⁶³ van 21 tot 24 oktober 2023 een voorbereidende workshop plaats. Deze bijeenkomst was bedoeld als een opmaat voor een vreedzame en inclusieve oplossing voor het conflict en het daarna in gang zetten van een democratiseringsproces. Tal van burgerpolitici, verzetscomités,⁶⁴ beroepsgroepen, vakbonden en vrouwenorganisaties kwamen bijeen en vormden een coalitie genaamd *Coordination Body of the Democratic Civil Forces*,⁶⁵ in het Arabisch *Taqqadum* ('voortuitgang')⁶⁶ geheten. Voornoemde actoren waren veelal verbonden aan de FFC-CC (zie paragraaf 1.2).⁶⁷

Taqqadum werd een gebrek aan inclusie verweten. Veel verzetscomités, vakbonden en jongeren- en vrouwengroepen voelden zich niet door dit initiatief vertegenwoordigd. Daarnaast stond Taqqadum op gespannen voet met het SLA/MM en de JEM, twee ondertekenaars van het Juba-vredesakkoord uit 2020 (zie paragraaf 1.2).⁶⁸ Verder hield de *Communist Party of Sudan* (Sudanese Communistische Partij, CPoS) zich afzijdig van Taqqadum.⁶⁹ Daarnaast gaf deze burgercoalitie zelf aan niet te willen samenwerken met de NCP, de voormalige regeringspartij van Bashir.⁷⁰

Rond dezelfde periode vond in Juba een bijeenkomst plaats van de FFC-NA, de tegenhanger van de FFC-CC. De FFC-NA werden gedomineerd door de ondertekenaars van het Juba-vredesakkoord. Zij waren door de Zuid-Sudanese president Salva Kiir uitgenodigd om in Juba bijeen te komen. Net als in Addis Abeba riepen de deelnemers in Juba op tot eenheid en vrede.⁷¹

⁶² ICG, *Sudan's calamitous civil war*, 9 januari 2024, blz. 4. VNVR, *Final report of the Panel of Experts on the Sudan*, 15 januari 2024, blz. 37.

⁶³ Ook gespeld als 'Addis Ababa'. In de volksmond kortweg 'Addis' genoemd.

⁶⁴ De 'verzetscomités' staan in het Engels bekend als *Resistance Committees* (RCs). Dergelijke lokale groepen leidden in 2018 en 2019 de prodemocratische protesten tegen de regering van Bashir. Ministerie van Buitenlandse Zaken, *Algemeen ambtsbericht Sudan*, oktober 2019, blz. 14 en 70. Chr. Michelsen Institute (CMI), *The role of local resistance committees in Sudan's transitional period*, uitgegeven in 2021. Ministerie van Buitenlandse Zaken, *Algemeen ambtsbericht Sudan*, maart 2021, blz. 8 en 13. Ministerie van Buitenlandse Zaken, *Algemeen ambtsbericht Sudan*, augustus 2022, blz. 7 en 59. Berridge, Lynch, Makawi en De Waal, *Sudan's unfinished democracy*, blz. 141 en 142.

⁶⁵ Ook wel aangeduid als *Coordination of Civil and Democratic Forces* (CCDF).

⁶⁶ Ook gespeld als *Tag(g)adom* en *Taqadam*.

⁶⁷ ST, *Sudan: Anti-war civil forces hold preparatory meeting in Addis Ababa*, 21 oktober 2023. SWM, *Sudan anti-war front organizes in Addis Ababa*, 22 oktober 2023. ST, *Former MP Hamdok calls for Sudanese unity to end war*, 23 oktober 2023. Vertrouwelijke bron, 31 oktober 2023. Vertrouwelijke bron, 14 februari 2024. CMI, *The Sudan war, The potential of civil and democratic forces*, april 2024. RD, *Tagadom: 'Sudan army and RSF to return to negotiation table without conditions'*, 10 mei 2024.

⁶⁸ Vertrouwelijke bron, 13 februari 2024. Vertrouwelijke bron, 26 februari 2024. Vertrouwelijke bron, 8 maart 2024. CMI, *The Sudan war*, april 2024. Vertrouwelijke bron, 16 april 2024. Vertrouwelijke bron, 24 april 2024.

⁶⁹ RD, *Sudan's Communist Party 'won't join Tagaddum talks'*, 14 januari 2024.

⁷⁰ Taqqadum, *Addis Ababa Declaration between the Coordination Body of the Democratic Civil Forces (Taqqadum) and the Rapid Support Forces (RSF)*, 2 januari 2024.

⁷¹ ST, *President Kiir calls for unity among signatories of the Juba Peace Agreement*, 26 oktober 2023. Vertrouwelijke bron, 31 oktober 2023.

Bilaterale relatie tussen Sudan en Zuid-Sudan

De bilaterale relatie tussen Sudan en Zuid-Sudan was betrekkelijk goed.⁷² Zoals reeds vermeld in paragraaf 1.2, wierp de Zuid-Sudanese overheid zich op als gastheer bij het Juba-vredesakkoord in 2020. In oktober 2023 verzorgde Zuid-Sudan dus een bijeenkomst van de FFC-NA. Een maand eerder bracht Burhan een officieel bezoek aan de Zuid-Sudanese president Kiir in Juba.⁷³

Op 12 maart 2024 heroverden de SAF het hoofdstation van de nationale televisie en radio in Omdurman (zie subparagraaf 2.2.3). Onder de krijgsgevangenen gemaakte RSF-strijders bevonden zich veertien Zuid-Sudanese huurlingen.⁷⁴ De regering van Zuid-Sudan distantieerde zich van deze groep en benadrukte dat de huursoldaten op eigen initiatief hadden gehandeld en niet in opdracht van Zuid-Sudan.⁷⁵

1.4.4 Bemiddelingspogingen van IGAD

Op 9 december 2023 hield IGAD, een samenwerkingsverband van landen in Oost-Afrika en de Hoorn van Afrika, een top in Djibouti. Burhan was bij deze top fysiek aanwezig en Hemedti nam op afstand deel via een telefonische verbinding.⁷⁶ Op 10 december 2023 communiceerde IGAD dat Burhan en Hemedti bereid waren om een onvoorwaardelijke wapenstilstand af te kondigen en met elkaar persoonlijk in gesprek te gaan.⁷⁷ Echter, nog op dezelfde dag communiceerde het aan Burhan gelieerde Sudanese ministerie van Buitenlandse Zaken dat een dialoog met Hemedti enkel mogelijk was op voorwaarde dat de RSF zich zouden terugtrekken uit Khartoum. Daarmee was de kans op een staakt-het-vuren vooralsnog verkeken.⁷⁸

IGAD was voornemens om op 18 januari 2024 een regionale top in de Ugandese hoofdstad Kampala te houden, waarvoor zowel Burhan als Hemedti waren uitgenodigd. Op 16 januari 2024 maakte het Sudanese ministerie van Buitenlandse Zaken bekend dat het zijn betrokkenheid bij de bemiddelingspogingen van IGAD had opgeschort. In de optiek van voornoemd ministerie had Hemedti niet mogen worden uitgenodigd, aangezien het een bijeenkomst van staatshoofden betrof. In de ogen van het Sudanese ministerie van Buitenlandse Zaken had IGAD aldus 'de soevereiniteit van Sudan geschonden' en zich ingelaten met een 'binnenlandse aangelegenheid'.⁷⁹

Op 20 januari 2024 ging hetzelfde ministerie nog een stap verder door te verklaren dat het IGAD-lidmaatschap van Sudan was opgeschort.⁸⁰ Een bron voert de onwelwillende houding van het Sudanese ministerie van Buitenlandse Zaken terug

⁷² Vertrouwelijke bron, 5 maart 2024.

⁷³ ST, *Burhan embarks on official visit to South Sudan*, 4 september 2023.

⁷⁴ ST, *Sudanese army captures South Sudanese mercenaries in Omdurman*, 14 maart 2024. Radio Tamazuj, *South Sudan government distances itself from citizens arrested fighting in Sudan*, 18 maart 2024.

⁷⁵ Radio Tamazuj, *South Sudan government distances itself from citizens arrested fighting in Sudan*, 18 maart 2024.

⁷⁶ De IGAD-top werd verder onder andere bijgewoond door Ismail Omar Guelleh (president van Djibouti), Abiy Ahmed (premier van Ethiopië), William Ruto (president van Kenia), Hassan Sheikh Mohamud (president van Somalië), James Pitia Morgan (minister van Buitenlandse Zaken en Ontwikkelingssamenwerking van Zuid-Sudan) en Vincent Bamulangaki Ssempijja (minister van Defensie en Veteranenzaken van Uganda).

⁷⁷ ST, *IGAD secures commitment from Sudanese belligerents to sign ceasefire agreement*, 9 december 2023. IGAD, *Communiqué of the 41st extraordinary IGAD assembly of heads of state and government*, 10 december 2023. Al Jazeera, *African mediators claim progress in latest effort to end war in Sudan*, 11 december 2023. The Independent, *Sudan's general agree to meet in effort to end their devastating war, a regional bloc says*, 11 december 2023. SWM, *Growing regional support for Sudanese civilian front to end the war*, 11 december 2023. Vertrouwelijke bron, 15 december 2023.

⁷⁸ SWM, *Growing regional support for Sudanese civilian front to end the war*, 11 december 2023. RD, *Sudan FA Ministry disavowal of IGAD communiqué 'raises eyebrows'*, 12 december 2023. Vertrouwelijke bron, 15 december 2023.

⁷⁹ Al Jazeera, *Sudan suspends contacts with IGAD mediating group: Foreign Ministry*, 16 januari 2024. SWM, *Lull in fighting ahead of East African summit, Dagalo to attend IGAD meeting while Al-Burhan boycotts*, 17 januari 2024. The Economist, *Why diplomacy over Sudan, Africa's enduring nightmare, is stuck*, 17 januari 2024.

⁸⁰ Al Jazeera, *Sudan suspends membership in IGAD regional bloc*, 20 januari 2024. British Broadcasting Corporation (BBC), *Igad: Sudan leaves regional bloc over attempt to end war*, 21 januari 2024. RD, *Sudan junta freezes IGAD membership after summit boycott*, 21 januari 2024.

op de groeiende invloed van islamisten die eerder onder Bashir een sterke machtspositie hadden.⁸¹ Voormalige aanhangers van Bashir stonden bekend als *Kezan* ('mokken').⁸²

Op 26 maart 2024 berichtte IGAD dat zij Lawrence Korbandy had benoemd als speciaal gezant voor Sudan. Deze Zuid-Sudanese diplomaat kreeg de opdracht om de dialoog tussen de oorlogvoerende partijen op gang te brengen en te zoeken naar een vreedzame oplossing voor het conflict.⁸³

1.4.5 Verklaring van Addis Abeba

Op 2 januari 2024 ondertekenden RSF-commandant Hemedti en oud-premier Hamdok, inmiddels leider van de burgercoalitie Taqqadam (zie subparagraaf 1.4.3), een verklaring in Addis Abeba. Daarin werden verschillende toezeggingen vastgelegd. Zo stelde Hemedti bereid te zijn om een wapenstilstand te sluiten met de SAF. Ook verklaarde hij te willen helpen met de terugkeer van miljoenen binnenlandse ontheemden (raadpleeg paragraaf 6.2 en 6.3 voor informatie over de situatie van binnenlandse ontheemden).⁸⁴ Daarnaast zegde Hemedti de vrijlating toe van 451 gevangenen. Ook gaven de RSF aan bereid te zullen zijn om in hun controlegebieden corridors te creëren ten behoeve van humanitaire hulp.⁸⁵

De verklaring van Addis Abeba bracht Taqqadam in verlegenheid. Doordat deze coalitie enkel een verklaring ondertekende met Hemedti, ontstond het beeld dat de RSF-leider de beschermheer van Taqqadam zou zijn. Ook schonk de verklaring enige mate van legitimiteit aan Hemedti, terwijl zijn troepen kort voor de ondertekening de stad Wad Madani⁸⁶ hadden ingenomen en geplunderd (zie subparagraaf 2.2.6). Aldus ontstond de perceptie dat Taqqadam onder de invloed zou staan van de RSF.⁸⁷

Op 5 januari 2024 verwierp Burhan, voorzitter van de TSC en opperbevelhebber van de SAF, de overeenkomst tussen Hemedti en Hamdok. Hij verklaarde niet geïnteresseerd te zijn in verzoening, gelet op de door de RSF gepleegde oorlogsmisdaden en misdaden tegen de menselijkheid. In dezelfde verklaring omschreef hij Hemedti als een 'clown', 'verrader' en 'lafaard'. Ook beloofde hij net zolang te zullen strijden totdat de RSF geheel zouden zijn verslagen.⁸⁸ Niet alleen de TSC uitte kritiek op de verklaring van Addis Abeba,⁸⁹ maar ook andere belanghebbende partijen, zoals de CPoS.⁹⁰

⁸¹ Vertrouwelijke bron, 2 februari 2024. Vertrouwelijke bron, 10 april 2024.

⁸² Ook gespeld als *Kizan* (enkelvoud: *Kuz*). Deze benaming verwees naar een uitspraak van Hassan al-Banna, de Egyptische oprichter van de Moslimbroederschap (MB): 'Religie is als een zee en wij zijn de mokken die zich ermee vullen'. Islamisten, in het bijzonder voormalige aanhangers van Bashir, gebruikten dit begrip als een geuzennaam, terwijl tegenstanders de term bezigden als een schimpnaam. RD, *Sudan communications blackout widens amid accusations*, 5 februari 2024. Vertrouwelijke bron, 14 maart 2024.

⁸³ IGAD, *IGAD Executive Secretary announces the appointment of Hon. Lawrence Korbandy as Special Envoy for Sudan*, 26 maart 2024. Radio Tamazuj, *Korbandy appointed IGAD's Special Envoy for Sudan*, 26 maart 2024. RD, *IGAD appoints South Sudanese diplomat as Special Envoy for Sudan*, 27 maart 2024.

⁸⁴ In het Engels aangeduid als *internally displaced persons* (IDPs).

⁸⁵ Alyurae, *RSF signs agreement with (Taqqadam) coalition for a negotiated ceasefire with the army*, 3 januari 2024. ST, *Full text, Addis Ababa Declaration*, 2 januari 2024. Reuters, *Sudan's RSF open to talks on immediate ceasefire with army*, gepubliceerd op 2 januari 2024, bijgewerkt op 3 januari 2024. Trouw, *Winst RSF maakt van militieleider plots een staatsman*, 4 januari 2024. Vertrouwelijke bron, 4 januari 2024. CMI, *The Sudan war*, april 2024.

⁸⁶ In de Sudanese volksmond kortweg 'Madani' genoemd.

⁸⁷ Vertrouwelijke bron, 13 februari 2024. Vertrouwelijke bron, 26 februari 2024. Vertrouwelijke bron, 8 maart 2024. CMI, *The Sudan war*, april 2024. Vertrouwelijke bron, 24 april 2024.

⁸⁸ Al Jazeera, *Sudan's army chief al-Burhan says 'no reconciliation' with paramilitary RSF*, 5 januari 2024. Asharq Al-Awsat, *Sudan's Army Chief: We will fight until the militia is gone*, 6 januari 2024.

⁸⁹ ST, *Sudan's deputy chairman brushes off Addis Ababa Declaration*, 3 januari 2024.

⁹⁰ ST, *Sudanese communists denounces Addis Ababa Declaration for failing to address urgent priorities*, 6 januari 2024.

Taqqadam probeerde zijn neutrale positie te onderstrepen.⁹¹ In een interview met *Radio Dabanga* (RD)⁹² verklaarde Hamdok dat Taqqadam zowel de RSF als de SAF had benaderd, maar dat de SAF tot dusver niet hadden ingestemd met een ontmoeting.⁹³ Op 30 maart 2024 veroordeelde Taqqadam in een persverklaring het aanhoudende geweld van de RSF tegen de burgerbevolking in El Gezira, een staat in Centraal-Sudan (zie ook subparagraaf 2.2.6).⁹⁴ De burgercoalitie omschreef de verkrachtingen en andere geweldsdaden als een 'schending van de verklaring van Addis Abeba'.⁹⁵

Desalniettemin klaagde het Openbaar Ministerie (OM) in Port Sudan, de zetel van de TSC, op 3 april 2024 zeventien leiders van Taqqadam aan, onder wie Hamdok. Zij werden beschuldigd van uitlokking van oorlog tegen de staat,⁹⁶ ondermijning van de grondwettelijke orde en misdaden tegen de menselijkheid. Op deze misdrijven staat in het Sudanese strafrecht de doodstraf (raadpleeg paragraaf 4.3 voor meer informatie over de doodstraf).⁹⁷ Taqqadam reageerde door te zeggen in gesprek te zullen blijven met de SAF. Ook veroordeelde Taqqadam andermaal het geweld van de RSF tegen de burgerbevolking en benadrukte zij haar onpartijdigheid.⁹⁸ Op het moment van schrijven was onduidelijk in hoeverre deze aanklacht de positie van Taqqadam als belanghebbende partij schaadde.⁹⁹

1.4.6 *Besprekingen in Manama*

In januari 2024 vonden er geheime gesprekken plaats tussen hoge vertegenwoordigers van de SAF en de RSF in Manama,¹⁰⁰ de hoofdstad van de Golfstaat Bahrein. De gesprekken zouden zijn gefaciliteerd door Egypte, Saudi-Arabië, de Verenigde Arabische Emiraten (VAE)¹⁰¹ en de VS. Tijdens deze besprekingen zouden beide partijen een aantal basisafspraken zijn overeengekomen,¹⁰² waaronder de erkenning van een burgerregering, de organisatie van verkiezingen na een overgangsfase en de integratie van de SAF en de RSF. Zodra het nieuws over de gesprekken in Manama naar buiten kwam, trok Burhan zijn vertegenwoordiger terug en strandde dit traject.¹⁰³

1.4.7 *Bemiddelingspogingen van de AU*

Op 17 januari 2024 maakte de AU bekend dat zij een panel had aangewezen dat bestond uit drie hoogwaardigheidsbekleders.¹⁰⁴ Dit panel kreeg de opdracht om een oplossing te vinden voor het conflict in Sudan.¹⁰⁵ Op 11 maart 2024 berichtte de AU dat dit panel zijn eerste consultatieronde had afgerond. Tijdens deze ronde sprak

⁹¹ Vertrouwelijke bron, 3 april 2024.

⁹² RD is een onafhankelijk, Sudaanese nieuws- en informatieplatform. RD werd in 2008 opgericht met als doel om de humanitaire crisis in Darfur te verslaan. Inmiddels doet RD verslag vanuit alle regio's van Sudan. Raadpleeg <https://www.dabangasudan.org/en> voor meer informatie over RD.

⁹³ RD, *Hamdok to Dabanga: 'We are still waiting for a meeting with Sudan army leadership'*, 21 februari 2024.

⁹⁴ Ook gespeld als 'Al-Jazirah' en 'Jezira'. *Gezira* betekent in het Arabisch 'eiland'.

⁹⁵ ST, *Sudan's civil forces coalition decries RSF abuses in Al-Jazirah*, 30 maart 2024.

⁹⁶ In het Engels aangeduid als *incitement to war against the state*.

⁹⁷ ST, *Sudan charges former PM, anti-war leaders with serious crimes*, 3 april 2024. RD, *Sudan Tagadam leaders 'continue despite criminal complaints against them'*, 5 april 2024.

⁹⁸ RD, *Sudan Tagadam leaders 'continue despite criminal complaints against them'*, 5 april 2024.

⁹⁹ Vertrouwelijke bron, 9 april 2024.

¹⁰⁰ Generaal Shums Edeeen al-Kabashi, plaatsvervangend bevelhebber van de SAF, vertegenwoordigde de SAF. Abdel Rahim Dagalo, broer van Hemedti en plaatsvervangend commandant van de RSF, vertegenwoordigde de RSF.

¹⁰¹ In het Engels aangeduid als de *United Arab Emirates* (UAE).

¹⁰² SWM, *Secret talks between rival Sudanese generals*, 27 januari 2024. Altaghyeer, *Secret talks between Sudanese army deputy chief and Dagalo achieve progress*, 28 januari 2024. Reuters, *Sudanese warring parties hold first high-level talks in Bahrain*, 31 januari 2024. ICG, *Sudan*, 11 april 2024.

¹⁰³ ICG, *Sudan*, 11 april 2024.

¹⁰⁴ Het ging om de Ghanese diplomaat Mohamed Ibn Chambas, de Mozambikaanse diplomaat Francisco Madeira en Speciosa Wandira-Kazibwe, de voormalige vicepresident van Uganda.

¹⁰⁵ AU, *The Chairperson of the African Union Commission appoints High-Level Panel on the resolution of the conflict in Sudan*, 17 januari 2024.

het panel met verschillende belanghebbende partijen, waaronder de TSC, de ondertekenaars van het Juba-vredesakkoord, de FFC-NA, vrouwengroepen, de RSF, Taqqadum en IGAD. Voorts sprak het panel zijn steun uit voor het vastgelopen vredesoverleg in Jeddah (zie subparagraaf 1.4.2).¹⁰⁶

1.4.8 Een nieuwe SAF-gezinde coalitie

Op 8 mei 2024 presenteerde een nieuwe SAF-gezinde coalitie zich in Caïro. Deze alliantie bestond uit 48 burgergroepen, politieke partijen en gewapende groepen en heette *Sudan Charter Forces* (SCF). De FFC-NA, waartoe ook het SLA/MM en de JEM behoorden, vormden een belangrijk bestanddeel van de SCF. Deze coalitie merkte de SAF aan als het legitieme regeringsleger en riep op tot de hervatting van het vastgelopen vredesoverleg in Jeddah (zie subparagraaf 1.4.2). Daarnaast stelden de SCF dat de RSF zich eerst moesten terugtrekken uit de stedelijke gebieden alvorens er een wapenstilstand kon worden gesloten. Ook stelde deze SAF-gezinde coalitie voor dat er na de oorlog een civiel-militair overgangsbestuur moest komen.¹⁰⁷ Taqqadum keek kritisch naar de SCF en stelde dat deze coalitie onder de invloed stond van de SAF.¹⁰⁸ Op het moment van schrijven was het te vroeg om vast te stellen in hoeverre de SCF legitimiteit genoten onder de Sudanese bevolking.¹⁰⁹

1.5 Sudan en de VN

Voor de VN was het moeilijk om een bemiddelende rol te spelen in het conflict. Op 8 juni 2023 werd Volker Perthes, de speciale gezant van de VN voor Sudan, *persona non grata* (PNG)¹¹⁰ verklaard door de TSC. Volgens het Sudanese ministerie van Buitenlandse Zaken, dat aan de TSC was gelieerd, zou deze Duitse diplomaat en wetenschapper het conflict hebben aangewakkerd.¹¹¹ Nu Perthes niet langer welkom was in Sudan, zag hij zich gedwongen om op 13 september 2023 ontslag te nemen.¹¹²

Perthes was niet alleen de speciale VN-gezant voor Sudan, maar ook het hoofd van de *United Nations Integrated Assistance Mission in Sudan* (UNITAMS). Deze VN-missie was in het leven geroepen om toe te zien op de democratische transitie naar een burgerregering. UNITAMS was een politieke en civiele missie en had geen mandaat tot vredeshandhaving.¹¹³ Het Sudanese ministerie van Buitenlandse Zaken verzocht de VN op 16 november 2023 om de politieke missie in het land te

¹⁰⁶ AU, *AU High-Level Panel on Sudan concludes its first shuttle diplomacy mission in the region*, 11 maart 2024.

¹⁰⁷ ST, *Sudanese political groups sign charter to end crisis and establish transitional period*, 8 mei 2024. RD, *Sudan political blocs' charter shapes post-war transition*, 10 mei 2024. SWM, *Pro-SAF political bloc launches in Cairo*, 11 mei 2024. Vertrouwelijke bron, 21 mei 2024.

¹⁰⁸ SWM, *Pro-SAF political bloc launches in Cairo*, 11 mei 2024.

¹⁰⁹ Vertrouwelijke bron, 13 mei 2024.

¹¹⁰ Deze Latijnse term verwijst in een diplomatieke context naar een persoon die een bepaald land niet meer mag betreden; deze persoon is dan 'uit de gratie' geraakt bij de autoriteiten van het desbetreffende land. Het was niet de eerste keer dat de Sudanese autoriteiten de speciale VN-gezant voor Sudan als PNG bestempelden. Zo werd Jan Pronk in oktober 2006 PNG verklaard. De Volkskrant, *Pronk persona non grata in Sudan*, 20 oktober 2006. NRC, *Pronk nu 'persona non grata'*, 20 oktober 2006. ST, *Sudanese army declares UN's Pronk persona non grata*, 20 oktober 2006. The New York Times, *Sudanese army says U.N. envoy is declared persona non grata*, 21 oktober 2006. Trouw, *Sudan zet Jan Pronk het land uit*, 22 oktober 2006.

¹¹¹ ST, *Volker Perthes is no longer welcome in Sudan*, 8 juni 2023. Al Jazeera, *Sudan declares UN envoy Volker Perthes 'persona non grata'*, 9 juni 2023. RD, *Sudan declares UNITAMS head persona non grata 'contrary to UN Charter'*, 11 juni 2023. Vertrouwelijke bron, 21 september 2023.

¹¹² RD, *'Persona non grata' Volker Perthes quits as UN Special Representative for Sudan*, 14 september 2023. United Nations Integrated Assistance Mission in Sudan (UNITAMS), *SRSG for Sudan and Head of UNITAMS Volker Perthes remarks to the Security Council on 13 September 2023*, 13 september 2023. Vertrouwelijke bron, 21 september 2023.

¹¹³ Ministerie van Buitenlandse Zaken, *Algemeen ambtsbericht Sudan*, maart 2021, blz. 16, 17 en 29. Ministerie van Buitenlandse Zaken, *Algemeen ambtsbericht Sudan*, augustus 2022, blz. 20. Berridge, Lynch, Makawi en De Waal, *Sudan's unfinished democracy*, blz. 122 en 123.

beëindigen. Op 1 december 2023 besloot de VN-Veiligheidsraad (VNVR)¹¹⁴ om UNITAMS te stoppen. Het besluit ging per 3 december 2023 in.¹¹⁵

Op 21 november 2023 benoemde António Guterres, de secretaris-generaal van de VN (SGVN), Ramtane Lamamra als zijn persoonlijke gezant voor Sudan. Lamamra was een Algerijnse diplomaat die bekend stond om zijn goede relaties met de AU en zijn kennis en expertise over de Hoorn van Afrika, het Midden-Oosten en Noord-Afrika.¹¹⁶

Gelet op het escalerende geweld (zie paragraaf 2.2) en de groeiende voedselonzekeerheid (zie paragraaf 6.4) riepen Guterres en de VNVR in maart 2024 de strijdende partijen op tot een staakt-het-vuren tijdens de ramadan, de islamitische vastenmaand. De aan de SAF gelieerde autoriteiten stelden zijn oproep te willen steunen, maar vroegen zich af hoe een wapenstilstand kon worden verwezenlijkt indien de RSF het geweld bleven voortzetten.¹¹⁷ Het Sudanese ministerie van Buitenlandse Zaken eiste dat de RSF zich zouden terugtrekken uit de huizen van burgers en uit de staten El Gezira en Sennar (subparagraaf 2.2.6 behandelt de verovering van El Gezira door de RSF). De RSF weigerden aan deze eisen te voldoen en aldus kwam er tijdens de ramadan geen staakt-het-vuren tot stand.¹¹⁸

In een interview met de *Süddeutsche Zeitung* (SZ)¹¹⁹ in april 2024 verzocht Hamdok, leider van het burgerplatform Taqqadum, de VN om een waarnemersmissie te sturen naar Sudan. Deze missie zou volgens hem moeten toezien op een eerlijke verdeling van humanitaire hulp in het land (raadpleeg paragraaf 6.5 over de obstructie van hulpverlening). Hamdok specificerde niet nader hoe groot deze VN-missie zou moeten zijn en hoe deze missie kon worden beschermd.¹²⁰

¹¹⁴ In het Engels en Frans bekend als de *United Nations Security Council* (UNSC) en *Conseil de sécurité des Nations Unies*.

¹¹⁵ Vertrouwelijke bron, 21 november 2023. Sudan News Agency (SUNA), *Security Council adopts a resolution terminates UNITAMS mandate*, 1 december 2023. Al Jazeera, *Security Council agrees to terminate UN mission in Sudan*, 2 december 2023. Nederlandse Omroep Stichting (NOS), *VN stopt de politieke missie in Sudan*, 2 december 2023. The Independent, *UN ends political mission in Sudan, where world hasn't been able to stop bloodshed*, 2 december 2023. Vertrouwelijke bron, 5 december 2023.

¹¹⁶ ST, *UN appoints Algerian diplomat as personal envoy to Sudan*, 17 november 2023. VN, *Mr. Ramtane Lamamra of Algeria – personal envoy for Sudan*, 21 november 2023. Vertrouwelijke bron, 21 november 2023.

¹¹⁷ ST, *UN chief calls for Ramadan cessation of hostilities in Sudan*, 7 maart 2024. The Independent, *UN chief urges Sudan's warring parties to halt hostilities during Muslim holy month of Ramadan*, 7 maart 2024. VN, *UN chief appeals for Sudan ceasefire, now: 'Values of Ramadan must prevail'*, 7 maart 2024. Vertrouwelijke bron, 8 maart 2024. VN, *Adopting resolution 2724 (2024), Security Council calls for immediate cessation of hostilities by warring parties in Sudan during Ramadan*, 8 maart 2024. Al Jazeera, *UN Security Council calls for ceasefire in Sudan during Ramadan*, 9 maart 2024.

¹¹⁸ Al Jazeera, *Sudan army general rules out Ramadan truce unless RSF leaves civilian sites*, 10 maart 2024. SWM, *Sudan army noncommittal about Ramadan ceasefire*, 10 maart 2024. De Standaard (DS), *Ramadan brengt geen soelaas, in Soedan dreigt grootste hongercrisis ter wereld*, 12 maart 2024.

¹¹⁹ SZ is een kwaliteitskrant uit Zuid-Duitsland. Raadpleeg <https://www.sueddeutsche.de> voor meer informatie over deze krant.

¹²⁰ SZ, *Sudans Ex-Premier fordert Soldaten im Kampf gegen die Hungersnot*, 22 april 2024.

2 Veiligheidssituatie

2.1 Conflictpartijen

2.1.1 Inleiding

Tijdens de verslagperiode namen verschillende partijen direct of indirect deel aan het geweld in Sudan. Deze paragraaf biedt een overzicht van de belangrijkste conflictpartijen die (in)direct betrokken waren bij het geweld in Sudan. Onderstaand overzicht van de verschillende gewapende actoren is niet uitputtend. Van iedere partij volgt een korte schets, waarbij wordt gekeken naar de leider(s), (etnische) achterban en politieke en/of religieuze oriëntatie. Indien bekend worden ook de gevechtstactieken en (internationale) bondgenoten van de partijen behandeld.

2.1.2 SAF en gelieerde militias

Profiel

Burhan stond aan het hoofd van de Sudanese strijdkrachten (SAF) en de Soevereine Overgangsraad (TSC). Hij wierp zich op als het *de facto* staatshoofd van Sudan en stelde te strijden voor de 'waardigheid'¹²¹ en 'territoriale integriteit' van de Sudanese staat. Burhan en de SAF omschreven de Snelle Ondersteuningstroepen (RSF) van Hemedti op 17 april 2023 als een 'rebellerende militie'. Begin mei 2023 riepen de SAF de internationale gemeenschap op om de RSF aan te merken als een 'terroristische organisatie'.¹²² Op 6 september 2023 vaardigde Burhan een decreet uit, waarmee hij de RSF officieel ontbond.¹²³

Sinds de onafhankelijkheid van 1956 speelden de Sudanese strijdkrachten een belangrijke rol in de politiek en economie van het land. De legertop was voornamelijk afkomstig van de Arabische elite uit de Nijlvallei in het noorden van Sudan. Burhan en de SAF-officieren beschouwden de groeiende macht van Hemedti en zijn RSF als een bedreiging voor hun bevoorrechte positie.¹²⁴

In de gelederen van de SAF dienden onder meer islamisten die voorheen onderdeel waren van de regering van president Bashir en zijn Nationale Congrespartij (NCP).¹²⁵ Zo verscheen in de verslagperiode de zogeheten *El Bara Bin Malik Brigade*¹²⁶ op het strijdtoneel. Dit betrof een militante strijdgroep van islamistische signatuur die was voortgekomen uit de paramilitaire structuren van de voormalige NCP-regering.¹²⁷

¹²¹ In het Arabisch en Engels aangeduid als *Karama en dignity*.

¹²² Al Jazeera, *Sudan army declares RSF as a rebel group, orders dissolution*, 17 april 2023. Middle East Monitor (MEMO), *Sudan urges world to designate paramilitary Rapid Support Forces as terror group*, 5 mei 2023. ST, *Sudan calls for RSF to be declared terrorist organization*, 21 september 2023. The New Arab, *Inside Burhan's quest for international legitimacy in Sudan*, 2 oktober 2023. Vertrouwelijke bron, 8 maart 2024.

¹²³ ST, *Sudan dissolves paramilitary RSF, abolishes its controversial law*, 6 september 2023. Asharq Al-Awsat, *Sudan's Burhan issues decree to dissolve RSF*, 7 september 2023. RD, *RSF dissolved, Sudan legal expert questions constitutional decree*, 7 september 2023.

¹²⁴ ICG, *A race against time to halt Sudan's collapse*, 22 juni 2023, blz. 4. Vertrouwelijke bron, 1 augustus 2023. African Arguments, *'One army, One people?': The ethnic and regional politics of Sudan's military and militias and their role in coups and wars, Past and present*, 16 augustus 2023. SWM, *Q&A about Sudan's conflict for the uninformed, Who is fighting and why?*, 21 december 2023.

¹²⁵ ICG, *A race against time to halt Sudan's collapse*, 22 juni 2023, blz. 4. Vertrouwelijke bron, 1 december 2023. SWM, *Q&A about Sudan's conflict for the uninformed*, 21 december 2023.

¹²⁶ Deze eenheid was vernoemd naar El Bara Bin Malik, ook wel gespeld als 'Al-Barā bin Mālik'. El Bara was een *sahabi* ('metgezel') van de profeet Mohammed en nam in de zevende eeuw deel aan verschillende veldtochten.

¹²⁷ The Arab Weekly (AW), *Islamist 'shadow brigades' emerge as key factor in Sudan conflict as fighting resumes*, 21 juni 2023. RD, *Unravelling Sudan's militia matrix, PRF and other emerging forces*, 26 september 2023. Vertrouwelijke bron, 15 november 2023. Vertrouwelijke bron, 1 december 2023.

In de verslagperiode werd er ook bericht over voormalige leden van verzetscomités in Khartoum en Omdurman die toetraden tot de SAF. Zij beschouwden de RSF als een buitenlands gevaar vanwege de aanwezigheid van strijders uit naburige landen in de RSF-gelederen (zie subparagraaf 2.1.3). Zij wilden de plunderingen en verkrachtingen van de RSF een halt toeroepen. Zo ontstond er een situatie, waarbij ideologische tegenstanders – voormalige aanhangers van Bashir en prodemocratische activisten – onder dezelfde vlag stredden tegen een gezamenlijke vijand, namelijk de RSF.¹²⁸

Raadpleeg paragraaf 4.4 voor het optreden van de aan de SAF gelieerde veiligheidsdiensten.

Internationale bondgenoten

Burhan en de SAF onderhielden nauwe banden met Egypte.¹²⁹ Van oudsher keek Egypte naar Sudan als haar eigen achtertuin.¹³⁰ In de afgelopen jaren vonden er gezamenlijke oefeningen plaats van de Egyptische en Sudanese strijdkrachten. Gelet op voorgaande steunde Egypte tijdens de verslagperiode de SAF.¹³¹ Volgens *The Wall Street Journal* (WSJ) bestond de militaire steun van Egypte aan de SAF uit onder meer gevechtsvliegtuigen met bijbehorende piloten¹³² en drones van Turkse makelij.¹³³

In de verslagperiode verschenen er ook berichten over de levering van drones¹³⁴ door Iran aan de SAF.¹³⁵ Sommige mediaberichten suggereerden een verband tussen de Iraanse levering van drones en de terreinwinst van de SAF in Omdurman in februari en maart 2023 (zie subparagraaf 2.2.3).¹³⁶

Gevechtstactieken

Voor zover bekend, waren de SAF de enige conflictpartij in Sudan met een luchtmacht. De SAF hadden de reputatie dat zij veelvuldig vanuit de lucht hun tegenstanders onder vuur namen, ook in dichtbevolkte gebieden of buurten. Bij deze luchtaanvallen vielen niet alleen doden onder RSF-strijders, maar ook onder burgers.¹³⁷

¹²⁸ Middle East Eye (MEE), *Revolutionaries fighting alongside army against Rapid Support Forces*, 28 september 2023. Vertrouwelijke bron, 24 april 2024. Vertrouwelijke bron, 26 april 2024.

¹²⁹ ICG, *A race against time to halt Sudan's collapse*, 22 juni 2023, 4 en 5. Vertrouwelijke bron, 1 augustus 2023. Vertrouwelijke bron, 1 december 2023.

¹³⁰ IDEA, *War in Sudan*, augustus 2023, blz. 21. Vertrouwelijke bron, 1 december 2023.

¹³¹ IDEA, *War in Sudan*, augustus 2023, blz. 25.

¹³² The Wall Street Journal (WSJ), *Libyan militia and Egypt's military back opposite sides in Sudan conflict*, 19 april 2023. WSJ, *Stakes in Sudan's war include Russian gold, Nile dam, key shipping lane*, 21 april 2023.

¹³³ Het ging hier om drones van het type Bayraktar TB2. WSJ, *Ignoring U.S. calls for peace, Egypt delivered drones to Sudan's military*, 14 oktober 2023.

¹³⁴ Het ging hier om drones van Iraanse makelij van het type Mohajer-6.

¹³⁵ Iran International, *Sudan seeks Iranian drones amid growing regional tensions*, 3 december 2023. The Africa Report, *Iran's rising influence and Sudan's drone gambit*, 23 januari 2024. Bloomberg, *Iranian drones become latest proxy tool in Sudan's civil war*, 24 januari 2024. Die Welt, *Baerbock's delicate mission on the Red Sea, Foreign Minister wants to mediate in the East African crisis region, Delay at the start*, 25 januari 2024. SWM, *Iranian cargo flights arrive in Sudan*, 30 januari 2024. The Washington Institute (TWI), *Iran in Sudan, Fears of a Sudanese Popular Mobilization Forces*, 31 januari 2024.

¹³⁶ The Guardian, *Sudan armed forces advance in Omdurman for first time since start of war*, 17 februari 2024. Trouw, *Soedanese leger heeft weer macht over radio en tv*, 14 maart 2024.

¹³⁷ Stiftung Wissenschaft und Politik (SWP), *Stopping the war in Sudan*, 28 mei 2023, blz. 3. ICG, *A race against time to halt Sudan's collapse*, 22 juni 2023, blz. 5 en 13. Vertrouwelijke bron, 1 augustus 2023. VNV, *Situation in the Sudan and the activities of the United Nations Integrated Transition Assistance Mission in the Sudan*, 31 augustus 2023, blz. 7. REDRESS en School of Oriental and African Studies (SOAS), *Ruining a country, devastating a people, Accountability for serious human rights violations of international human rights and humanitarian law in Sudan since 15 April 2023*, september 2023, blz. 18. Al Jazeera, *Sudan's armed forces fails to protect civilians during air raids: activists*, 13 september 2023. Chatham House, *How Sudan's forgotten war is being fought*, 29 september 2023. NOS, *Sudanese hoofdstad twee dagen gebombardeerd, 25 burgerdoden gemeld*, 3 september 2023. Darfur Network for Human Rights (DNHR), *In Nyala, South Darfur, the Sudanese Armed Forces (SAF) have renewed their aerial bombardment of innocent civilians*, 30 december 2023.

De volgende voorbeelden van luchtbombardementen op burgerdoelen zijn niet uitputtend, maar geven wel een indicatie van de aard en de omvang van deze geweldsvorm.

De Qatarese nieuwszender *Al Jazeera* berekende dat er in Khartoum tussen 1 en 13 september 2023 minstens 123 mensen omkwamen als gevolg van luchtbombardementen. Ook in Darfur zetten de SAF de luchtmacht in tegen de burgerbevolking. Zo kwamen er op 3 september 2023 in Nyala, de hoofdstad van Zuid-Darfur, veertien mensen om door luchtaanvallen.¹³⁸

Een bron nuanceert het beeld dat de SAF hoofdzakelijk vertrouwden op het luchtwapen. Zo zouden de paramilitairen van de hierboven genoemde El Bara Bin Malik Brigade zich hebben ontpopt als felle stadsguerrilla's die grondgevechten niet uit de weg gingen, aldus de bron.¹³⁹

2.1.3 *RSF en gelieerde militias*

Profiel

De RSF waren ontstaan vanuit de Janjaweed, een Arabische militie die berucht was vanwege haar gewelddadige optreden tegen Afrikaanse bevolkingsgroepen in Darfur aan het begin van de 21ste eeuw (zie paragraaf 1.2). Hemedti voerde het bevel over de RSF. Zijn broer Abdel Rahim Dagalo was de plaatsvervangend bevelhebber van de RSF. De meeste RSF-leiders en -strijders waren van Arabische origine en afkomstig uit Darfur, een regio in het westen van Sudan. De RSF zetten zich af tegen de Arabische elite uit de Nijlvallei in het noorden van Sudan en stelden op te komen voor de gemarginaliseerde Sudanese uit de perifere delen van het land.¹⁴⁰

Hoewel de RSF de machtsovername van Burhan in oktober 2021 hadden gesteund (zie paragraaf 1.2), stelden zij nu de democratische idealen van de revolutie van 2018-2019 te willen beschermen. Volgens de RSF zouden de SAF een islamistische agenda hebben die leek op die van de voormalige regering van president Bashir.¹⁴¹

Aan de zijde van de RSF vochten ongeregelde militias van Arabische origine mee.¹⁴² Deze hulptroepen werden in de Sudanese volksmond aangeduid als Janjaweed.¹⁴³ Daarnaast sloten buitenlandse strijders uit naburige landen, zoals Tsjad en Niger, zich aan bij de RSF.¹⁴⁴ Volgens Perthes, de speciale gezant van de VN voor Sudan, was het aantal buitenlandse strijders in dienst van de RSF 'niet gering'.¹⁴⁵ De Arabische militieleden en buitenlandse strijders leken vooral te zijn gedreven door eigengewin en maakten zich schuldig aan plunderingen, brandstichting en seksueel

¹³⁸ Al Jazeera, *Sudan's armed forces fails to protect civilians during air raids*, 13 september 2023.

¹³⁹ Vertrouwelijke bron, 1 december 2023.

¹⁴⁰ Berridge, Lynch, Makawi en De Waal, *Sudan's unfinished democracy*, blz. 66. NRC, *Nooit eerder drongen Soedanese herdersjongens het machtscentrum binnen*, 16 mei 2023. SWM, *Who's who in Sudan's new civil war?*, 31 augustus 2023. Vertrouwelijke bron, 20 oktober 2023. Vertrouwelijke bron, 20 november 2023. Vertrouwelijke bron, 1 december 2023. SWM, *Q&A about Sudan's conflict for the uninformed*, 21 december 2023.

¹⁴¹ RD, *Hemedti manoeuvres to brand war against Sudan army as fight against former regime Islamists*, 17 april 2023. De Volkskrant, *Oud-kamelenhandelaar 'Hemeti' knapte vuil werk op voor het Soedanese leger waar hij nu tegen vecht*, 28 april 2023. Vertrouwelijke bron, 20 november 2023. Vertrouwelijke bron, 1 december 2023. SWM, *Q&A about Sudan's conflict for the uninformed*, 21 december 2023. Vertrouwelijke bron, 8 maart 2024.

¹⁴² BBC, *Sudan conflict, Ethnic cleansing committed in Darfur, UK says*, 18 oktober 2023. Vertrouwelijke bron, 27 oktober 2023. Vertrouwelijke bron, 15 november 2023. Vertrouwelijke bron, 20 november 2023. Vertrouwelijke bron, 1 december 2023.

¹⁴³ Vertrouwelijke bron, 15 november 2023. Vertrouwelijke bron, 15 december 2023. Vertrouwelijke bron, 18 december 2023.

¹⁴⁴ Deutsche Welle (DW), *UN warns of deteriorating humanitarian situation in Sudan*, 5 mei 2023. Le Monde, *Le Soudan, eldorado des mercenaires étrangers*, 15 mei 2023. SWP, *Stopping the war in Sudan*, 28 mei 2023, blz. 3. SWM, *Battle for Khartoum continues to draw fighters from across the Sahel*, 4 oktober 2024. Vertrouwelijke bron, 27 oktober 2023. Vertrouwelijke bron, 15 november 2023. HRW, *"The Massalit will not come home"*, mei 2024, blz. 43.

¹⁴⁵ DW, *UN warns of deteriorating humanitarian situation in Sudan*, 5 mei 2023.

geweld. Hierdoor was onduidelijk in hoeverre er bij de RSF sprake was van een werkelijke bevelstructuur en centrale aansturing.¹⁴⁶

Gevechtstactieken

De RSF en hun bondgenoten zetten in Khartoum en Darfur conflict-gerelateerd seksueel geweld¹⁴⁷ in als oorlogswapen, met name tegen vrouwen en meisjes.¹⁴⁸ In de Sudanese samenleving worden vrouwen namelijk beschouwd als de 'draggers' van de cultuur. Indien een vrouw wordt verkracht, wordt niet alleen haar eer geschonden, maar ook die van haar gemeenschap. Aldus komen de sociale structuren van de desbetreffende gemeenschap onder druk te staan.¹⁴⁹ SAF-soldaten maakten zich ook schuldig aan seksueel geweld, maar in het geval van de RSF leek het seksueel geweld wijdverbreider en nadrukkelijker aanwezig,¹⁵⁰ hetgeen verder wordt verduidelijkt in paragraaf 7.3.

In Darfur kregen verkrachtingen daarnaast een raciale dimensie. De daders verkrachtten vrouwen en meisjes van Afrikaanse bevolkingsgroepen, opdat zij 'Arabische baby's' zouden krijgen.¹⁵¹ Raadpleeg paragraaf 7.3 voor meer informatie over het verschijnsel van seksueel oorlogsgeweld.

Net als de SAF bestookten de RSF buurten waar burgers leefden. Zij vochten met zwaar wapentuig¹⁵² in de nabijheid van huizen.¹⁵³ In dit verband wijst een bron erop dat de RSF in dicht bewoonde gebieden met luchtdoelraketten¹⁵⁴ schoten op gevechtsvliegtuigen van de SAF. Daarbij kwam het voor dat de afgevuurde raketten neerkwamen op de burgerbevolking, aldus de bron.¹⁵⁵ De bron heeft niet nader gespecificeerd in welke dicht bewoonde gebieden dit plaatsvond en hoeveel burgerslachtoffers daarbij vielen.

Internationale bondgenoten

De RSF en de Verenigde Arabische Emiraten (VAE) onderhielden nauwe banden met elkaar en hadden een gedeeld verleden. Zo dienden RSF-strijders onder Emiraatse vlag tijdens het gewapend conflict in Jemen. De RSF hadden de meeste goudmijnen in Sudan onder controle en volgens meerdere bronnen beschouwden de VAE Hemedti als hun toegang tot de goudvoorraad van het Afrikaanse land. Ook ageerden de VAE tegen de Sudanese autoriteiten in Port Sudan, die als een pion van de Moslimbroederschap (MB)¹⁵⁶ werden gezien. Voorts wilde deze Golfstaat zijn belangen in de Sudanese economie en landbouwsector veiligstellen. De wapens die

¹⁴⁶ De Volkskrant, 'De situatie in het vluchtelingenkamp vlakbij de grens met Soedan is schrijnend en hartverscheurend', 19 september 2023. Vertrouwelijke bron, 27 oktober 2023. Vertrouwelijke bron, 20 november 2023. GIGA, *The war in Sudan*, februari 2024, blz. 10. Vertrouwelijke bron, 12 februari 2024.

¹⁴⁷ In het Engels bekend als *conflict related sexual violence* (CRSV).

¹⁴⁸ Vertrouwelijke bron, 1 augustus 2023. Strategic Initiative for Women in the Horn of Africa (SIHA), *Silent weapons, loudest wounds, Addressing the crisis of sexual violence in Sudan*, oktober 2023, blz. 3 en 4.

Vertrouwelijke bron, 27 oktober 2023. Vertrouwelijke bron, 8 november 2023. Vertrouwelijke bron, 1 december 2023. CMI, *Sexual violence in Sudan, From denial to recognition*, februari 2024, blz. 2.

¹⁴⁹ Vertrouwelijke bron, 27 oktober 2023. Vertrouwelijke bron, 8 november 2023.

¹⁵⁰ Vertrouwelijke bron, 27 oktober 2023. Vertrouwelijke bron, 1 december 2023. CMI, *Sexual violence in Sudan*, februari 2024, blz. 2-4.

¹⁵¹ HRW, *Darfur, Rapid Support Forces, allied militias rape dozens*, 17 augustus 2023. The Economist, *Genocide returns to Darfur*, 5 oktober 2023. SWM, *Minority women "abducted and held in degrading, slave-like conditions"*, 3 november 2023. Vertrouwelijke bron, 1 december 2023. VNVR, *Final report of the Panel of Experts on the Sudan*, 15 januari 2024, blz. 20. Vertrouwelijke bron, 26 januari 2024. RWCHR, *Breaches of the Genocide Convention in Darfur*, 14 april 2024, blz. 27.

¹⁵² In dit verband kan onder meer worden gedacht aan mortieren en antitankgranaten (in het Engels aangeduid als *rocket-propelled grenades*, RPGs).

¹⁵³ REDRESS en SOAS, *Ruining a country, Devastating its people*, september 2023, blz. 17. HRW, *"The Massalit will not come home"*, mei 2024, blz. 101 en 102.

¹⁵⁴ In het Engels aangeduid als *anti-aircraft missiles*.

¹⁵⁵ Vertrouwelijke bron, 1 december 2023.

¹⁵⁶ Hassan al-Banna richtte in 1928 in Egypte de MB op. Deze beweging streeft naar een islamitische staat op basis van de sharia. De MB kreeg buiten Egypte veel navolging, zo ook in Sudan. Volgens de leer van de beweging is de toepassing van geweld geoorloofd om haar politieke doelen te bereiken. De MB staat in het Engels en Arabisch bekend als *Muslim Brotherhood* en *al-Ikhwan al-Muslimūn*.

de VAE aan de RSF leverden, werden naar verluidt via de internationale luchthaven van Amdjarass¹⁵⁷ in Oost-Tsjaad naar Darfur getransporteerd.¹⁵⁸ De Emirataatse autoriteiten ontkenden militaire steun te hebben gegeven aan welke conflictpartij in Sudan dan ook.¹⁵⁹ Een groep VN-deskundigen achtte de gestelde wapensteun van de VAE aan de RSF 'geloofwaardig'.¹⁶⁰

De vermeende militaire steun van de VAE aan de RSF leidde tot diplomatieke spanningen tussen de Golfstaat en de TSC onder Burhan. Op 28 november 2023 noemde luitenant-generaal Yasir El Atta, plaatsvervangend bevelhebber van de SAF, de VAE een 'maffiastaat'.¹⁶¹ Op 10 december 2023 verklaarde het Sudanese ministerie van Buitenlandse Zaken vijftien Emirataatse diplomaten tot persona non grata (PNG). Zij dienden Sudan binnen 48 uur te verlaten.¹⁶² Eind maart 2024 schreef de permanente vertegenwoordiging van Sudan bij de VN een brief aan de VN-Veiligheidsraad (VNVR). In dit schrijven beschuldigde Sudan de VAE van het geven van militaire steun aan de RSF. In hetzelfde document riep Sudan de VNVR op om de Emirataatse wapensteun aan de RSF te veroordelen.¹⁶³

Er ontstonden ook bilaterale spanningen tussen Tsjaad en de TSC. In de optiek van laatstgenoemde partij lieten de Tsjadische autoriteiten het toe dat de VAE via Tsjaad wapen- en munitieleveranties vervoerden naar de RSF. De regering van Tsjaad ontkende de aantijging en ontbood de Sudanese ambassadeur. Tsjaad eiste binnen drie dagen een verontschuldiging van Sudan; anders zou het land niet nader gespecificeerde 'maatregelen' nemen. Ali al-Sadiq, de Sudanese minister van Buitenlandse Zaken, weigerde echter excuses aan te bieden.¹⁶⁴ Op 17 december 2023 verklaarde het Sudanese ministerie van Buitenlandse Zaken drie Tsjadische diplomaten tot PNG. Zij dienden Sudan binnen 72 uur te verlaten. Op dezelfde datum riep Jibril Ibrahim, de Sudanese minister van Financiën en leider van de Beweging voor Rechtvaardigheid en Gelijkheid (JEM), zijn land op om de diplomatieke betrekkingen met Tsjaad te verbreken.¹⁶⁵

De RSF onderhielden ook banden met het *Libyan National Army* (Libische Nationale Leger, LNA) van de Libische krijgshoofd Khalifa Haftar. Deze strijdmacht genoot Russische steun en controleerde het oosten van Libië.¹⁶⁶ Het controlegebied van het

¹⁵⁷ Ook wel gespeld als 'Am Jars'.

¹⁵⁸ Foreign Policy (FP), *How Sudan became a Saudi-UAE proxy war*, 12 juli 2023. WSJ, *U.A.E. arms shipments are fueling a war that has killed more than 3,900 people and run counter to Biden administration efforts to end the conflict*, 10 augustus 2023. FP, *U.S. Sudan sanctions won't work without the UAE's help*, 21 september 2023. The New York Times, *U.A.E. talks peace in Sudan war, but secretly backs one side*, 29 september 2023. Vertrouwelijke bron, 1 december 2023. Vertrouwelijke bron, 10 januari 2024. VNVR, *Final report of the Panel of Experts on the Sudan*, 15 januari 2024, blz. 14 en 15. MEE, *How the UAE kept the Sudan war raging*, 25 januari 2024. GIGA, *The war in Sudan*, februari 2024, blz. 4 en 9. Le Monde, *Emirats arabes unis Cap sur la Corne de l'Afrique*, 13 april 2024. Het Financieele Dagblad (FD), *Vergeeten oorlog in Soedan is 'draaikolk van transnationale conflicten'*, 15 april 2024. The Guardian, *It's an open secret, The UAE is fuelling Sudan's war*, 24 mei 2024.

¹⁵⁹ Al Arabiya, *UAE denies allegations of supplying arms to rivaling forces in Sudan*, gepubliceerd op 13 augustus 2023, bijgewerkt op 14 augustus 2023. The New York Times, *U.A.E. talks peace in Sudan war, but secretly backs one side*, 29 september 2023. The Economist, *The forgotten war*, 16 november 2023. MEE, *Sudan orders expulsion of 15 Emirati diplomats*, 11 december 2023. Financial Times (FT), *UAE denies sending weapons to paramilitary group in Sudan war*, 24 januari 2024. VNVR, *Final report of the Panel of Experts on the Sudan*, 15 januari 2024, blz. 15, 51 en 52. GIGA, *The war in Sudan*, februari 2024, blz. 9. Le Monde, *Emirats arabes unis Cap sur la Corne de l'Afrique*, 13 april 2024.

¹⁶⁰ VNVR, *Final report of the Panel of Experts on the Sudan*, 15 januari 2024, blz. 15.

¹⁶¹ RD, *Sudan general accuses 'mafia state' Emirates of supplying RSF*, 29 november 2023.

¹⁶² ST, *Sudan orders expulsion of 15 Emirati diplomats in retaliation for UAE's move*, 10 december 2023. MEE, *Sudan orders expulsion of 15 Emirati diplomats*, 11 december 2023.

¹⁶³ ST, *Sudan demands UN condemnation of UAE support for RSF*, 29 maart 2024.

¹⁶⁴ ST, *Sudan's foreign minister rejects Chad's demand for apology*, 11 december 2023.

¹⁶⁵ ST, *Sudan's minister of finance calls for severing diplomatic ties with Chad*, 17 december 2023.

¹⁶⁶ Het LNA is in een conflict verwickeld met de *Government of National Unity* (Regering van Nationale Eenheid, GNU) van premier Abdul Hamid Ddibeibah (ook wel gespeld als 'Abdulhamid Al-Dabaiba'). De GNU controleert het westelijk deel van Libië en wordt erkend door de internationale gemeenschap en gesteund door Turkije. Ministerie van Buitenlandse Zaken, *Algemeen ambtsbericht Libië*, februari 2023, blz. 7, 16, 17, 18 en 22.

LNA in Oost-Libië grensde aan dat van de RSF in Sudan. Vanuit dit deel van Libië ontvingen de RSF wapens, ammunitie, brandstof en voertuigen.¹⁶⁷

Voorts ontvingen de RSF wapensteun van de Wagnergroep, een Russisch huurlingenleger.¹⁶⁸ In ruil daarvoor smokkelden de RSF goud naar Rusland.¹⁶⁹ De samenwerking tussen de RSF en de Wagnergroep leek weer een tegenreactie te ontlokken van Oekraïne. Dit land was in oorlog met Rusland en zou de Russische belangen in Sudan willen dwarsbomen. Gedurende de verslagperiode verschenen er (moeilijk te verifiëren) berichten dat Oekraïense commando's in het grootstedelijk gebied van Khartoum vochten tegen Russische huursoldaten en RSF-strijders.¹⁷⁰ Dezerzijds was onbekend welk beleid de Oekraïense regering voerde ten aanzien van de oorlog in Sudan.

2.1.4 *Rebellengroepen in Darfur*

Darfur kende verschillende rebellengroepen die zeiden op te komen voor de belangen van de Afrikaanse bevolkingsgroepen aldaar, waaronder het seculiere Sudan Bevrijdingsleger (SLA) en de islamistische JEM. Het SLA was in 2004 uiteengevallen in twee facties, die van Minni Minawi (SLA/MM) en Abdel Wahid (SLA/AW). In 2020 sloten het SLA/MM en de JEM het Juba-vredesakkoord met de Sudanese transitieregering (zie paragraaf 1.2). Als gevolg van de oorlog tussen de SAF en RSF kon dit vredesakkoord niet verder worden uitgevoerd.¹⁷¹

Op 15 april 2023 ontbrandde de strijd tussen de SAF en RSF in Khartoum (zie paragraaf 1.3). Het geweld sloeg vervolgens snel over naar Darfur. Aanvankelijk stelden de hierboven genoemde rebellengroepen zich neutraal op.¹⁷²

Tijdens de verslagperiode ondernamen de RSF een bliksemopmars door Darfur (zie subparagraaf 2.2.4). Toen de RSF richting Noord-Darfur oprukten, gaven het SLA/MM en de JEM tijdens een persconferentie in Port Sudan op 16 november 2023 hun neutraliteit op. Zij stelden de burgerbevolking van Darfur voor verder leed te willen behoeden en schaarden zich aan de kant van de SAF. Noord-Darfur, met als hoofdstad El Fasher,¹⁷³ vormde de thuisbasis van het SLA/MM en de JEM. Deze staat was het woongebied van de Zaghawa, een Afrikaanse bevolkingsgroep. Beide rebellengroepen voelden zich bedreigd door de opmars van de RSF en vreesden dat de Zaghawa ook slachtoffer zouden worden van etnisch gemotiveerd geweld. De achterban van het SLA/MM en de JEM bestonden voornamelijk uit Zaghawa.¹⁷⁴

¹⁶⁷ Vertrouwelijke bron, 1 december 2023. VNVR, *Final report of the Panel of Experts on the Sudan*, 15 januari 2023, blz. 16. GIGA, *The war in Sudan*, februari 2024, blz. 9. SWM, *Al-Burhan seeks Libyan help in Sudan war*, 26 februari 2024.

¹⁶⁸ Gedurende de verslagperiode onderging de Wagnergroep een naamswijziging en kwam het huurlingenleger bekend te staan als het *Africa Corps* ('Afrikakorps'). De Wagnergroep valt onder het Russische ministerie van Defensie. The Conversation, *Wagner Group is now Africa Corps, What this means for Russia's operations on the continent*, 14 februari 2024. NOS, *Russisch Africa Corps, de voormalige Wagner-groep, tikkert aan de weg in West-Afrika*, 13 april 2024.

¹⁶⁹ ST, *Russia's bloody hands in Sudan*, 7 mei 2023. SWM, *Ukraine's Sudan gambit*, 10 november 2023. Vertrouwelijke bron, 1 december 2023. STPT, *Conflict dynamics in South Darfur*, 18 december 2023, blz. 5 en 12. GIGA, *The war in Sudan*, februari 2024, blz. 4 en 9. WSJ, *Ukraine is now fighting Russia in Sudan*, 6 maart 2024. RTL Nieuws, *Waarom vecht Oekraïne ook in Soedan?*, 'Russen zijn daar flink actief', 12 maart 2024.

¹⁷⁰ Kyiv Post (KP), *Videos show Ukrainian Special Forces 'cleaning up' Wagner fighters in Sudan*, 6 november 2023. SWM, *Ukraine's Sudan gambit*, 10 november 2023. WSJ, *Ukraine is now fighting Russia in Sudan*, 6 maart 2024. RTL Nieuws, *Waarom vecht Oekraïne ook in Soedan?*, 12 maart 2024.

¹⁷¹ Vertrouwelijke bron, 26 februari 2024. HRW, *"The Massalit will not come home"*, mei 2024, blz. 20.

¹⁷² ST, *Three Darfur groups uphold neutrality in Sudan conflict*, 17 november 2023.

¹⁷³ Ook gespeld als 'Al-Fashir'.

¹⁷⁴ ST, *Key Darfur groups join Sudanese army in its war against RSF paramilitary forces*, 16 november 2023. SWM, *Darfur movements: "We renounce our neutrality"*, 16 november 2023. BBC, *Sudan civil war, Darfur's JEM rebels join army fight against RSF*, 17 november 2023. Vertrouwelijke bron, 1 december 2023. VNVR, *Final report of the Panel of Experts on the Sudan*, 15 januari 2024, blz. 7.

Gedurende de verslagperiode probeerde het SLA/AW zijn neutraliteit te behouden. Het SLA/AW bleef zich ophouden in het Jebel Mara-gebergte in Midden-Darfur, het woongebied van de Fur. De achterban van het SLA/AW bestond hoofdzakelijk uit Fur.¹⁷⁵

Eind november 2023 bracht een contingent van het SLA/AW een bezoek aan El Fasher, waar het een ontmoeting had met afgevaardigden van de SAF, het SLA/MM en de JEM. Hierdoor ontstond de indruk dat het SLA/AW de kant had gekozen van de SAF en de ondertekenaars van het Juba-vredesakkoord. Een woordvoerder van het SLA/AW benadrukte echter dat zijn groep neutraal bleef en dat het bezoek aan El Fasher een 'privé-aangelegenheid' betrof.¹⁷⁶

2.1.5 SPLM-N

De Sudan Volksbevrijdingsbeweging-Noord (SPLM-N) streefde van oudsher naar een Sudanese staat op seculiere, democratische en inclusieve¹⁷⁷ grondslag. Deze rebellenbeweging was actief in twee zuidelijke staten, te weten Zuid-Kordofan en Blauwe Nijl.¹⁷⁸ Voornoemde twee staten worden gezamenlijk de 'Twee Gebieden' genoemd.¹⁷⁹

In 2017 viel de beweging uiteen in twee facties; die van Al Hilu (SPLM-N/Al Hilu) en Agar (SPLM-N/Agar). De SPLM-N/Al Hilu en de Sudanese autoriteiten kwamen niet tot een vredesakkoord. Aldus bleef de SPLM-N/Al Hilu actief in het Nuba-gebergte in Zuid-Kordofan, waar deze factie streefde naar zelfbestuur voor de Nuba, een verzameling van Afrikaanse bevolkingsgroepen. De SPLM-N/Agar had als thuisbasis de staat Blauwe Nijl en ondertekende het Juba-vredesakkoord van 2020 (zie paragraaf 1.2).¹⁸⁰

Doordat de SAF en RSF met elkaar in conflict waren geraakt, besloot Burhan op 19 mei 2023 om Hemedti per direct als vicevoorzitter van de TSC te ontslaan. Agar, die na het Juba-vredesakkoord van 2020 lid was geworden van deze raad, werd de nieuwe vicevoorzitter.¹⁸¹

2.2 Conflict- en controlegebieden

2.2.1 Inleiding

Op het moment van het schrijven werd er volop gevochten in Sudan. De krachtverhoudingen op het slagveld waren niet uitgekristalliseerd. Zeker op lokaal niveau bleef de veiligheidssituatie fluïde van aard en kon de frontlinie op ieder moment verschuiven. Desalniettemin kwam het volgende algemene beeld naar voren.

¹⁷⁵ SWM, *Where does SLM-AW stand in Sudan's new war?*, 29 november 2023. Vertrouwelijke bron, 1 december 2023. Vertrouwelijke bron, 24 januari 2024.

¹⁷⁶ ST, *Darfur holdout groups arrive in El-Fasher to protect civilians from RSF attacks*, 24 november 2023. ST, *SLM-Abdel Wahid refutes claims of aligning Sudanese army to defend El-Fasher*, 26 november 2023. SWM, *Where does SLM-AW stand in Sudan's new war?*, 29 november 2023. Vertrouwelijke bron, 1 december 2023.

¹⁷⁷ 'Inclusie' verwijst in deze context naar de samenwerking tussen verschillende etnische bevolkingsgroepen.

¹⁷⁸ In het Engels bekend als *Blue Nile*.

¹⁷⁹ In het Engels bekend als *Two Areas*.

¹⁸⁰ Berridge, Lynch, Makawi en De Waal, *Sudan's unfinished democracy*, blz. 116. The Jamestown Foundation, *The third front, Sudan's armed rebel movements join the war between the generals*, 8 augustus 2023. Vertrouwelijke bron, 1 december 2023. STPT en het SCR, *Blue Nile*, 24 maart 2024, blz. 5 en 6.

¹⁸¹ The East African, *Al-Burhan fires his deputy Daglo, a month after Sudan war*, 20 mei 2023. RD, *El Burhan sacks Hemedti as Sudan TSC V-P, appoints Malik Agar*, 21 mei 2023. The Jamestown Foundation, *The third front*, 8 augustus 2023. GIGA, *The war in Sudan*, februari 2024, blz. 4.

De SAF controleerden merendeels het noorden en oosten van het land en hadden hun hoofdkwartier gevestigd in Port Sudan, een havenstad aan de Rode Zee. De RSF hadden op hun beurt grote delen van Khartoum en Darfur onder controle. Het SLM/MM en de JEM bevonden zich in Noord-Darfur met El Fasher als centrum, terwijl het SLM/AW zijn basis in het Jebel Marra-gebergte in Midden-Darfur behield. De SPLM-N/AI Hilu wist haar controlegebied in Zuid-Kordofan uit te breiden.¹⁸² Paragraaf 12.1 bevat een overzichtskaart van de controlegebieden van bovengenoemde conflictpartijen.

Op 13 mei 2024 berichtte het *Center for Information Resilience (CIR)*, een Britse mensenrechtenorganisatie,¹⁸³ dat er sinds de uitbraak van de oorlog in april 2023 201 dorpen en stadjes gedeeltelijk of geheel in vlammen waren opgegaan. In april 2024 vond de meeste brandstichting plaats: 72 dorpen en nederzettingen werden gedeeltelijk of geheel vernietigd.¹⁸⁴ De meeste getroffen dorpen bevonden zich in Darfur en Kordofan.¹⁸⁵ Het CIR baseerde zich op (sociale) mediaberichten, satellietbeelden en gegevens van de Amerikaanse ruimtevaartorganisatie NASA¹⁸⁶ aangaande temperatuurschommelingen. De dorpen waren in brand gestoken door RSF-strijders of hadden vlam gevat als gevolg van bombardementen door de Sudanese luchtmacht. Het CIR kwam tot de conclusie dat de strijdende partijen de branden als oorlogswapen inzetten, hetgeen leidde tot grootschalige ontheemding.¹⁸⁷ Raadpleeg paragraaf 6.2 en 6.3 voor informatie over de ontheemdingsproblematiek in Sudan.

Het *Armed Conflict Location and Event Data Project (ACLED)*¹⁸⁸ telde tussen 15 april 2023 en 10 mei 2024 meer dan 16.650 doden als gevolg van de oorlog in Sudan.¹⁸⁹ ACLED splitste het dodental niet uit in burgerslachtoffers en gesneuvelde combattanten. Het aantal betrof een voorzichtige schatting, omdat niet alle dodelijke slachtoffers waren geregistreerd. Daarnaast behelsde de schatting alleen de slachtoffers die rechtstreeks door geweld waren omgekomen. Als gevolg van de oorlog ontstonden er in Sudan ziekten en ondervoeding. De dodelijke slachtoffers daarvan waren evenmin opgenomen in deze schatting.¹⁹⁰ Raadpleeg hoofdstuk 6 voor informatie over de gevolgen van de oorlog voor de leefomstandigheden in het land.

De volgende subparagraaf (2.2.2) gaat nader in op de conflictgegevens en de methodologie van ACLED.

¹⁸² ICG, *A race against time to halt Sudan's collapse*, 22 juni 2023, blz. 6. VNVR, *Situation in the Sudan and the activities of the United Nations Integrated Transition Assistance Mission in the Sudan*, 31 augustus 2023, blz. 1. Chatham House, *How Sudan's forgotten war is being fought*, 29 september 2023. Vertrouwelijke bron, 27 oktober 2023. SWM, *Map of the areas of control in Sudan*, 2 november 2023. Vertrouwelijke bron, 15 november 2023. Vertrouwelijke bron, 20 november 2023. Vertrouwelijke bron, 1 december 2023. SWM, *Q&A about Sudan's conflict for the uninformed*, 21 december 2023. Small Arms Survey, *Nuba hopes and fears, Fuelling SPLA-North mobilization in South Kordofan*, maart 2024, blz. 1, 3 en 4. SWM, *Map of the areas of control in Khartoum*, 5 april 2024. Vertrouwelijke bron, 10 april 2024. Small Arms Survey, *Port Sudan, The political economy of a potential administrative capital*, april 2024, 1 en 2.

¹⁸³ Het CIR doet onderzoek naar mensenrechtenschendingen en oorlogsmisdaden in Afghanistan, Myanmar, Oekraïne en Sudan. Raadpleeg <https://www.info-res.org> voor meer informatie over het CIR.

¹⁸⁴ CIR, *More than 200 villages and towns damaged or destroyed by fire since the start of the war in Sudan, with April the worst month on record*, 13 mei 2024.

¹⁸⁵ De regio Kordofan bestaat uit drie staten, te weten: Noord-, Zuid- en West-Kordofan. De gehele regio wordt ook wel 'Groot-Kordofan' (in het Engels *Greater Kordofan*) genoemd.

¹⁸⁶ 'NASA' staat voor *National Aeronautics and Space Administration*.

¹⁸⁷ CIR, *More than 100 villages devastated by fires since start of Sudan conflict last April*, 28 maart 2024.

¹⁸⁸ ACLED is een ngo die zich bezighoudt met het verzamelen, analyseren en in kaart brengen van conflictgegevens. Bezoek <https://acleddata.com> voor meer informatie over ACLED.

¹⁸⁹ ACLED, *The RSF sets its eyes on North Darfur*, 17 mei 2024, blz. 1.

¹⁹⁰ SWM, *Q&A about Sudan's conflict for the uninformed*, 21 december 2023.

2.2.2 Overzicht van conflictgegevens

Op 10 mei 2024 werden ten behoeve van dit ambtsbericht conflictgegevens uit de database van ACLED geëxporteerd.¹⁹¹ Daarbij werden drie geweldssoorten geselecteerd over de periode van 15 april 2023 tot en met 30 april 2024. Het ging om de volgende drie soorten geweld:

1. Gevechten;¹⁹²
2. Explosie/geweld op afstand;¹⁹³
3. Geweld tegen burgers.¹⁹⁴

ACLED legde in de periode van 15 april 2023 tot en met 30 april 2024 in heel Sudan 5.941 gewelddadigheden vast, waarbij 16.518 mensen omkwamen. ACLED splitste het dodental niet uit in burgerslachtoffers en gesneuvelde combattanten. De gewelddadigheden waren onderverdeeld in 3.060 gevechten, 1.627 gevallen van explosie/geweld op afstand en 1.254 geweldsincidenten tegen burgers. ACLED registreerde dat er 11.746 mensen omkwamen bij gevechten, 2.198 als gevolg van explosie/geweld op afstand en dat er 2.574 doden vielen bij geweld tegen burgers.¹⁹⁵

De conflictgegevens van ACLED geven een onvolledig beeld van de aantallen geweldsincidenten en dodelijke slachtoffers. ACLED verlaat zich naar eigen zeggen op de meest conservatieve schattingen en baseert zich meestal op openbare, secundaire berichtgeving. Indien bij een gerapporteerd geweldsincident het dodental onbekend is, noteert ACLED geen dodelijke slachtoffers. Berichtgeving waarin wordt gesproken over 'tientallen' of 'honderden' doden, wordt vertaald naar een registratie van respectievelijk tien en honderd doden. De ACLED-database bevat geen informatie over het aantal slachtoffers van niet-dodelijk geweld, zoals gewonden en overlevenden van verkrachtingen. Dit kan leiden tot een vertekend beeld van de mate van geweld in een bepaald gebied.¹⁹⁶

Dat de gegevens van ACLED een onderrapportage betreffen, blijkt ook uit de omstandigheid dat deze ngo in de periode van 15 april 2023 tot en met 30 april 2024 de dood vastlegde van 16.518 mensen in heel Sudan, terwijl een groep VN-deskundigen berekende dat er alleen al in El Geneina, de hoofdstad van West-Darfur, 10.000 tot 15.000 doden waren gevallen in de periodes van 24 april tot 19 juni 2023 en begin november 2023 (zie paragraaf 2.3). De conflictgegevens van ACLED geven dus hooguit een indicatie van ontwikkelingen in geweldspatronen.

Hieronder volgt een overzicht van de door ACLED geregistreerde aantallen geweldsincidenten en doden per staat. Deze data werden ook op 10 mei 2024 uit de database van ACLED geëxporteerd. De staten zijn op alfabetische volgorde gerangschikt. Bij de bestudering van onderstaande gegevens dient bovenstaande disclaimer goed in acht te worden genomen.

¹⁹¹ Dit ging met behulp van een applicatie genaamd *Data Export Tool*.

¹⁹² 'Gevechten', in het Engels aangeduid als *battles*, verwijst naar een gewapend treffen tussen twee strijdende partijen. ACLED, *ACLED introduces new event types and sub-event types*, 14 maart 2019.

¹⁹³ 'Explosies/geweld op afstand', in het Engels aangeduid als *explosions/remote violence*, verwijst naar het gebruik van geweld, waarop het doelwit niet kan reageren. In dit verband kan onder meer worden gedacht aan de inzet van artillerie- en granaatbeschietingen, raket- en droneaanvallen en berm bommen (in het Engels bekend als *improvised explosive devices*, IEDs). ACLED, *Explosions/remote violence in war*, 22 maart 2019.

¹⁹⁴ 'Geweld tegen burgers', in het Engels aangeduid als *violence against civilians*, verwijst naar het doelbewust gebruik van geweld van een gewapende groep tegen ongewapende burgers. ACLED, *ACLED introduces new event types and sub-event types*, 14 maart 2019.

¹⁹⁵ ACLED, *Gegenereerd via Data Export Tool*, geraadpleegd op 10 mei 2024.

¹⁹⁶ ACLED, *Fatalities, Uses and limitations of ACLED data*, gepubliceerd op 27 februari 2023, voor het laatst bijgewerkt op 7 mei 2024.

Overzicht van aantallen geweldsincidenten en conservatieve schattingen van het aantal doden per staat (15 april 2023 – 30 april 2024)¹⁹⁷

Abyei	<i>Incidenten</i>	<i>Doden</i>
Gevechten	25	77
Explosies en geweld op afstand	0	0
Geweld tegen burgers	36	126
Totaal	61	203

Blauwe Nijl	<i>Incidenten</i>	<i>Doden</i>
Gevechten	10	34
Explosies en geweld op afstand	0	0
Geweld tegen burgers	5	14
Totaal	15	48

Centraal-Darfur	<i>Incidenten</i>	<i>Doden</i>
Gevechten	76	356
Explosies en geweld op afstand	14	38
Geweld tegen burgers	53	43
Totaal	143	437

El Gezira	<i>Incidenten</i>	<i>Doden</i>
Gevechten	91	202
Explosies en geweld op afstand	112	145
Geweld tegen burgers	317	577
Totaal	520	924

Gedaref	<i>Incidenten</i>	<i>Doden</i>
Gevechten	13	28
Explosies en geweld op afstand	2	0
Geweld tegen burgers	8	2
Totaal	23	30

Kassala	<i>Incidenten</i>	<i>Doden</i>
Gevechten	5	0
Explosies en geweld op afstand	0	0
Geweld tegen burgers	2	1
Totaal	7	1

Khartoum	<i>Incidenten</i>	<i>Doden</i>
Gevechten	2.032	5.210
Explosies en geweld op afstand	1.312	1.672
Geweld tegen burgers	387	239
Totaal	3.731	7.121

Noord-Darfur	<i>Incidenten</i>	<i>Doden</i>
Gevechten	175	707
Explosies en geweld op afstand	39	56
Geweld tegen burgers	97	112
Totaal	311	875

¹⁹⁷ ACLED, *Generereerd via Data Export Tool*, geraadpleegd op 10 mei 2024.

Noordelijk	<i>Incidenten</i>	<i>Doden</i>
Gevechten	13	45
Explosies en geweld op afstand	2	0
Geweld tegen burgers	1	0
Totaal	16	45

Noord-Kordofan	<i>Incidenten</i>	<i>Doden</i>
Gevechten	123	806
Explosies en geweld op afstand	37	51
Geweld tegen burgers	71	213
Totaal	231	1.070

Nijl	<i>Incidenten</i>	<i>Doden</i>
Gevechten	7	19
Explosies en geweld op afstand	6	31
Geweld tegen burgers	8	0
Totaal	21	50

Oost-Darfur	<i>Incidenten</i>	<i>Doden</i>
Gevechten	15	36
Explosies en geweld op afstand	5	9
Geweld tegen burgers	11	26
Totaal	31	71

Rode Zee	<i>Incidenten</i>	<i>Doden</i>
Gevechten	5	1
Explosies en geweld op afstand	0	0
Geweld tegen burgers	5	0
Totaal	10	1

Sennar		
Gevechten	20	68
Explosies en geweld op afstand	12	4
Geweld tegen burgers	13	57
Totaal	45	129

West-Darfur	<i>Incidenten</i>	<i>Doden</i>
Gevechten	58	1.541
Explosies en geweld op afstand	2	0
Geweld tegen burgers	89	887
Totaal	149	2.428

West-Kordofan	<i>Incidenten</i>	<i>Doden</i>
Gevechten	78	427
Explosies en geweld op afstand	21	42
Geweld tegen burgers	22	50
Totaal	121	519

Witte Nijl	<i>Incidenten</i>	<i>Doden</i>
Gevechten	15	42
Explosies en geweld op afstand	11	12
Geweld tegen burgers	11	8
Totaal	37	62

Zuid-Darfur

	<i>Incidenten</i>	<i>Doden</i>
Gevechten	176	1.465
Explosies en geweld op afstand	23	96
Geweld tegen burgers	70	77
Totaal	269	1.638

Zuid-Kordofan

	<i>Incidenten</i>	<i>Doden</i>
Gevechten	123	682
Explosies en geweld op afstand	29	42
Geweld tegen burgers	48	142
Totaal	200	866

In de volgende subparagrafen zal per conflict- of controlegebied de veiligheidssituatie nader worden geduid, waarbij er wordt gekeken naar de aanwezige conflictpartijen, de aard en omvang van het geweld en de aantallen slachtoffers per gebied. Indien bij de beschrijving van illustratieve incidenten geen specifieke aantallen slachtoffers worden vermeld, betekent het dat deze informatie niet beschikbaar was op het moment van schrijven.

2.2.3*Khartoum*

Khartoum is de hoofdstad van Sudan en bevindt zich aan de samenvloeiing van de Blauwe en de Witte Nijl. Deze twee rivieren en de hoofdloop van de Nijl snijden de stad in drie delen: Khartoum zelf,¹⁹⁸ Bahri (ook wel aangeduid als 'Noord-Khartoum') en Omdurman (ook wel omschreven als de 'tweelingstad van Khartoum'). In dit ambtsbericht wordt met 'Khartoum' de gehele stad bedoeld, tenzij anders vermeld.¹⁹⁹ Paragraaf 12.3 bevat een overzichtskaart van Khartoum.

In april 2023 brak er in Khartoum een oorlog uit tussen de SAF en de RSF. Eind oktober 2023 schatte een bron dat ongeveer tachtig procent van de stad in handen was van de RSF.²⁰⁰ Begin december 2023 observeerde een andere bron dat nog enkele delen van de stad onder controle stonden van de SAF.²⁰¹ In februari 2024 boekten de SAF terreinwinst in Omdurman en hadden zij de belegering van een SAF-basis in het zuiden van Omdurman doorbroken.²⁰² Op 12 maart 2024 boekten de SAF opnieuw een overwinning in Omdurman. Ditmaal veroverden zij in deze stad het hoofdstation van de nationale televisie en radio.²⁰³ Volgens *Sudan War Monitor* (SWM)²⁰⁴ zouden de RSF na deze tegenslag nog enkele delen van het zuiden en westen van Omdurman onder controle hebben.²⁰⁵ Paragraaf 12.2 bevat een overzichtskaart van de controlegebieden van de SAF en de RSF in Khartoum.

¹⁹⁸ In het Engels aangeduid als *Khartoum proper*.

¹⁹⁹ De gehele stadsregio wordt ook wel 'Groot-Khartoum' (in het Engels *Greater Khartoum*) genoemd.

²⁰⁰ Vertrouwelijke bron, 27 oktober 2023.

²⁰¹ Vertrouwelijke bron, 1 december 2023.

²⁰² SWM, *Sudan army close to breaking Omdurman siege*, 4 februari 2024. ACLED, *The SAF breaks the siege*, 16 februari 2024, blz. 2 t/m 5. The Guardian, *Sudan armed forces advance in Omdurman for first time since start of war*, 17 februari 2024. SWM, *Sudan army breaks Omdurman siege*, 19 februari 2024. CIR, *SAF advance into RSF territory in Khartoum*, 29 februari 2024.

²⁰³ Al Jazeera, *Sudan army regains control of national TV and radio headquarters from RSF*, 12 maart 2024. BBC, *Sudan conflict, Army retakes state broadcaster's headquarters from RSF*, 12 maart 2024. ST, *Sudanese army captures radio, TV headquarters after fierce battles*, 12 maart 2024. SWM, *Sudan paramilitary suffers crushing defeat in Omdurman, Collapse of RSF resistance in eastern part of Sudan's largest city*, 12 maart 2024. Trouw, *Soedanese leger heeft weer macht over radio en tv*, 14 maart 2024.

²⁰⁴ SWM is een collectief van data-onderzoekers en (Sudanese) journalisten die proberen om de conflictsituatie in Sudan in kaart te brengen. Bezoek <https://sudanwarmonitor.com> voor meer informatie over SWM.

²⁰⁵ SWM, *Sudan paramilitary suffers crushing defeat in Omdurman*, 12 maart 2024.

Gedurende de verslagperiode was Khartoum het toneel van hevige strijd. Tussen 15 april 2023 en 5 april 2024 legde ACLED meer dan 3.660 gewelddadigheden²⁰⁶ en meer dan 7.050 doden in Khartoum vast.²⁰⁷ ACLED splitste het dodental niet uit in burgerslachtoffers en gesneuvelde combattanten. In de verslagperiode ging Khartoum gebukt onder lucht- en droneaanvallen en artilleriebeschietingen, hetgeen leidde tot de vernietiging van volledige woonbuurten, ziekenhuizen, scholen en waterzuiveringsinstallaties.²⁰⁸ Door het geweld functioneerde de stad niet of nauwelijks meer. Duizenden gebouwen, bruggen en wegen waren verwoest en fabrieken en bedrijven lagen in puin. Ziekenhuizen en scholen waren gesloten en er was amper enige vorm van dienstverlening en humanitaire hulp aanwezig. Veilig drinkwater, voedsel en elektriciteit waren schaars.²⁰⁹

Uit de berichtgeving werd duidelijk dat zowel de RSF²¹⁰ als de SAF de huizen van burgers plunderden. Op 13 december 2023 berichtte *The Guardian* dat SAF-soldaten de huizen plunderden van de Rizeigat in Ombada,²¹¹ een wijk in Omdurman.²¹² De Rizeigat waren een Arabische bevolkingsgroep uit Darfur. Hemedti behoorde tot deze gemeenschap. Aldus werden de Rizeigat door de SAF als vijand beschouwd.²¹³ Dezelfde Britse krant meldde op 17 februari 2024 dat SAF-soldaten de huizen plunderden van de Gouran²¹⁴ in het noorden en westen van Omdurman.²¹⁵ De Gouran trokken van origine als nomaden door Sudan en Tsjaad. Gelet op dit profiel associeerden de SAF deze gemeenschap ook met de RSF.²¹⁶

De bewegingsvrijheid van burgers in Khartoum werd ingeperkt door de aanwezigheid van controleposten van beide oorlogvoerende partijen.²¹⁷ Hierover kan meer worden gelezen in paragraaf 4.9.

2.2.4 Darfur

Inleiding

Darfur ligt in het westen van Sudan en is ongeveer zo groot als Spanje.²¹⁸ Deze regio bestaat uit vijf staten: Noord-, Oost-, Zuid-, Centraal- en West-Darfur (paragraaf 12.4 bevat een overzichtskaart van Darfur). In Darfur wonen bevolkingsgroepen die zich identificeren dan wel worden aangeduid als 'Arabisch' of 'Afrikaans' (zie paragraaf 1.1).

Darfur kent een gewelddadig verleden en heden. Het conflict uit het begin van de 21ste eeuw (zie paragraaf 1.2) was nooit helemaal beëindigd. Het geweld bleef voortduren en veel daders van toen waren nooit bestraft en pleegden in de verslagperiode opnieuw geweld. De machtsstrijd tussen de SAF en RSF versterkte het conflict in Darfur.²¹⁹ Twee bronnen geven aan dat het huidige conflict meer

²⁰⁶ In het Engels aangeduid als *political violence incidents*. Het gaat dus om politiek gemotiveerd geweld.

²⁰⁷ ACLED, *One year of war in Sudan*, 14 april 2024, blz. 1.

²⁰⁸ ACLED, *Ethnic strife amid escalating power struggles*, 6 oktober 2023, blz. 2-5. NOS, *Overleven in belegerd Khartoum*, 12 november 2023. Al Jazeera, *The use of explosive weapons in cities must stop*, 16 december 2023.

²⁰⁹ ICG, *A race against time to halt Sudan's collapse*, 22 juni 2023, blz. 2 en 5. NOS, *Overleven in belegerd Khartoum: 'We zitten klem tussen strijdende groepen'*, 12 november 2023.

²¹⁰ Vertrouwelijke bron, 1 augustus 2023. ICG, *A race against time to halt Sudan's collapse*, 22 juni 2023, blz. 2 en 5. Al Jazeera, *'Like a horror movie', The men defending their homes in Sudan's bloody war*, 11 november 2023. The Guardian, *Soldiers accused of widespread looting from homes near Sudanese capital*, 13 december 2023.

²¹¹ Ook gespeld als 'Umbeddah'.

²¹² The Guardian, *Soldiers accused of widespread looting from homes near Sudanese capital*, 13 december 2023.

²¹³ Vertrouwelijke bron, 27 oktober 2023. Vertrouwelijke bron, 20 november 2023.

The Guardian, *Soldiers accused of widespread looting from homes near Sudanese capital*, 13 december 2023.

²¹⁴ Ook gespeld als 'Gorane'.

²¹⁵ The Guardian, *Sudan armed forces advance in Omdurman for first time since start of war*, 17 februari 2024.

²¹⁶ Vertrouwelijke bron, 28 februari 2024.

²¹⁷ ICG, *A race against time to halt Sudan's collapse*, 22 juni 2023, blz. 2 en 10. NOS, *Overleven in belegerd Khartoum*, 12 november 2023.

²¹⁸ Frontline Club, *Darfur, Not the size of France or Texas*, ongedateerd, geraadpleegd op 20 december 2023.

²¹⁹ NOS, *Littekens van etnisch geweld in Darfur opengereten: 'Ze komen de genocide afmaken'*, 16 september 2023. The Economist, *Genocide returns to Darfur*, 5 oktober 2023. Vertrouwelijke bron, 1 december 2023. Vertrouwelijke

ontwrichtend was voor het functioneren van de staat dan het conflict in 2003, omdat het geweld twintig jaar geleden vooral op het platteland plaatsvond en niet in de steden. Ditmaal werd er zowel op het platteland als in de steden gevochten, waardoor de staatsinstituties volledig instortten, aldus beide bronnen.²²⁰

Tijdens de verslagperiode brachten de RSF in een hoog tempo een groot deel van Darfur onder hun controle. Daarbij wisten zij vier van de vijf deelstaathoofdsteden in Darfur te veroveren.²²¹ Op 26 oktober 2023 namen de RSF Nyala in, de hoofdstad van Zuid-Darfur.²²² Zalingei, de hoofdstad van Centraal-Darfur, volgde op 31 oktober 2023.²²³ Op 4 november 2023 was een legerbasis nabij El Geneina,²²⁴ de hoofdstad van West-Darfur, aan de beurt.²²⁵ El Daein, de hoofdstad van Oost-Darfur, viel op 21 november 2023 in handen van de RSF.²²⁶ Volgens een groep VN-deskundigen leidde Abdel Rahim Dagalo, de broer van Hemedti, de opmars van de RSF in Darfur.²²⁷ *Human Rights Watch* (HRW) identificeerde generaal Abdel Rahman Joma'a Barakallah als bevelhebber van de RSF in West-Darfur.²²⁸

El Fasher, Noord-Darfur

Op het moment van schrijven was El Fasher, de hoofdstad van Noord-Darfur,²²⁹ nog de enige deelstaathoofdstad in Darfur die niet volledig in handen was van de RSF. Verschillende conflictpartijen controleerden delen van El Fasher en omgeving.²³⁰ De SAF en de Darfurische rebelligroepen beheersten het westen en zuiden van El Fasher, terwijl de RSF het noorden en oosten van de stad in handen hadden.²³¹

Gedurende de verslagperiode vonden er in El Fasher en omgeving gevechten plaats tussen de SAF en de RSF.²³² Nadat het SLA/MM en de JEM in november 2023 openlijk de kant hadden gekozen van de SAF (zie subparagraaf 2.1.4), escaleerde het geweld in Noord-Darfur en nam de ontheemding sterk toe.²³³ De Internationale Organisatie voor Migratie (IOM) schatte dat er tussen 1 en 16 april 2024 40.615 mensen ontheemd raakten in de omgeving van El Fasher als gevolg van het geweld.²³⁴ De *Yale School of Public Health* stelde op basis van satellietbeelden en *open source intelligence* (OSINT) vast dat er tussen 31 maart en 15 april 2024 minstens negen dorpen ten westen van El Fasher waren platgebrand door de RSF. De dorpen in kwestie waren bewoond door Afrikaanse gemeenschappen, zoals de Masalit,²³⁵ Fur en Zaghawa.²³⁶ ACLED legde tussen 6 april en 10 mei 2024 ruim honderd gewelddadigheden en 239 doden vast in Noord-Darfur.²³⁷ Artsen zonder

bron, 24 januari 2024. RWCHR, *Breaches of the Genocide Convention in Darfur*, 14 april 2024, blz. 6, 8, 9, 11, 13, 15, 30, 39, 40, 42. HRW, "The Massalit will not come home", mei 2024, blz. 6.

²²⁰ Vertrouwelijke bron, 12 februari 2024. Vertrouwelijke bron, 12 februari 2024.

²²¹ Al Jazeera, *Fears of all-out ethnic war rise in Sudan's Darfur*, 22 november 2023. Vertrouwelijke bron, 1 december 2023. RD, *SAF/RSF fighting breaks out in North Darfur capital and Abu Shouk camp*, 17 december 2023. VNVR, *Final report of the Panel of Experts on the Sudan*, 15 januari 2024, blz. 2 en 5.

²²² BBC, *Sudan conflict, RSF takes control of Nyala in Darfur*, 26 oktober 2023. ST, *RSF take control of South Darfur's Nyala, vow to protect civilians*, 26 oktober 2023. SWM, *Fall of the 16th Division headquarters in Nyala*, 26 oktober 2023. Vertrouwelijke bron, 31 oktober 2023. Trouw, *Tweede stad van Soedan valt, meer dan zes miljoen mensen op drift*, 1 november 2023.

²²³ ST, *Rapid Support Forces seize Sudanese army base in Central Darfur*, 31 oktober 2023.

²²⁴ Ook gespeld als 'Al-Junaynah'. El Geneina betekent in het Arabisch 'het tuintje'.

²²⁵ ST, *RSF seize Sudanese army headquarters in El-Geneina*, 4 november 2023.

²²⁶ ST, *RSF seize control of Sudanese army base in East Darfur*, 21 november 2023.

²²⁷ VNVR, *Final report of the Panel of Experts on the Sudan*, 15 januari 2024, blz. 2 en 6.

²²⁸ HRW, "The Massalit will not come home", mei 2024, blz. 168 en 174-176.

²²⁹ El Fasher was de hoofdstad van het prekoloniale koninkrijk Darfur.

²³⁰ Vertrouwelijke bron, 7 februari 2024. The Economist, *Ever deeper into hell*, 18 april 2024. FT, *Death has become normal, War closes in on Darfur's besieged capital*, 29 april 2024.

²³¹ FT, *Death has become normal*, 29 april 2024.

²³² Vertrouwelijke bron, 7 februari 2024.

²³³ Vertrouwelijke bron, 25 april 2024.

²³⁴ IOM, *Focused flash alert, Conflict in Al Fasher, North Darfur State*, 17 april 2024, blz. 1 en 2.

²³⁵ Ook gespeld als 'Massalit' en 'Masaleet'.

²³⁶ Yale School of Public Health, *Confirmation of nine arson attacks west of El-Fasher, Sudan*, 16 april 2024, blz. 3 en 4.

²³⁷ ACLED, *The RSF sets its eyes on North Darfur*, 17 mei 2024, blz. 1.

Grenzen (AzG)²³⁸ berichtte op 26 mei 2024 dat er sinds 10 mei 2024 minstens 134 doden waren gevallen in El Fasher en meer dan 900 gewonden.²³⁹ ACLED en AzG splitsten de aantallen slachtoffers niet uit in burgers en combattanten.

Eind april 2024 leek een offensief van de RSF tegen El Fasher ophanden te zijn. De VN maakten zich ernstig zorgen om het toenemende geweld in El Fasher en omgeving.²⁴⁰ De SAF bedienden zich van luchtaanvallen en zware artilleriebeschietingen; de RSF vuurden granaten af. Beide partijen maakten daarbij slachtoffers onder de burgerbevolking. Tussen 14 en 29 april 2024 waren er volgens de VN minstens 43 mensen omgekomen door het geweld in El Fasher.²⁴¹ De VN splitsten het dodental niet uit in burgerslachtoffers en gesneuvelde combattanten.

De humanitaire situatie in El Fasher verslechterde als gevolg van de geweldsescalatie. De mediaberichten gaven verschillende inwoneraantallen op voor de hoofdstad van Noord-Darfur, variërend van circa 800.000²⁴² tot ongeveer 1,8 miljoen.²⁴³ De inwoners van El Fasher bevonden zich in slechte leefomstandigheden. De stad was verstoken van elektriciteit en stromend water, er heerste een gebrek aan medicijnen en door de voedselschaarste stegen de voedselprijzen.²⁴⁴

Josep Borrell en Janez Lenarčič, respectievelijk hoge vertegenwoordiger voor Buitenlandse Zaken en Veiligheidsbeleid en eurocommissaris voor Crisisbeheer van de EU, veroordeelden de geweldsescalatie in El Fasher en omgeving in een gezamenlijke verklaring op 14 mei 2024. Zij riepen de strijdende partijen op om hun willekeurige aanvallen op burgerdoelen te staken en om de burgerbevolking toegang te verlenen tot voedsel, gezondheidszorg en humanitaire hulp. Ook verzochten zij de strijdende partijen met klem om te de-escaleren en te zoeken naar een vreedzame oplossing.²⁴⁵

El Geneina, West-Darfur

In Darfur kreeg het conflict een etnische dimensie. Met name in West-Darfur maakten de RSF en gelieerde Arabische milities de Masalit tot doelwit. Uit nieuwsberichten en mensenrechtenrapporten werd duidelijk dat de aanvallers hun slachtoffers expliciet aanspraken op hun Masalit-etniciteit dan wel hun zwarte huidskleur. Zo vroegen RSF-strijders in El Geneina gericht naar de etniciteit van gevangengenomen mannen. Degenen die aangaven dat ze tot de Masalit behoorden, werden vervolgens door de RSF geëxecuteerd. De RSF en hun bondgenoten maakten in hun verklaringen en graffititeksten duidelijk dat El Geneina niet langer onderdeel vormde van *Dar Masalit* ('Land van de Masalit'), maar van *Dar Arab* ('Land van de Arabieren').²⁴⁶

²³⁸ In het Engels en Frans aangeduid als *Doctors Without Borders* en *Médecins Sans Frontières* (MSF). Bezoek <https://www.msf.org/sudan> voor meer informatie over de werkzaamheden van AzG in Sudan.

²³⁹ Al Jazeera, *More than 100 killed in two weeks of fighting in Sudan's el-Fasher: MSF*, 26 mei 2024.

²⁴⁰ Al Jazeera, *UN warns of possible imminent attack on city in Sudan's North Darfur*, 26 april 2024. The Independent, *UN warns Sudan paramilitary forces are encircling a capital in western Darfur, urges against attack*, 27 april 2024. Vertrouwelijke bron, 1 mei 2024. BBC, *Fear and prayers in Sudan city under siege*, 4 mei 2024.

²⁴¹ FT, *'Death has become normal'*, 29 april 2024. The New York Times, *Surrounded by fighters and haunted by famine, Sudan city fears worst*, 29 april 2024. BBC, *Fear and prayers in Sudan city under siege*, 4 mei 2024.

²⁴² Al Jazeera, *UN warns of possible imminent attack on city in Sudan's North Darfur*, 26 april 2024. The Independent, *UN warns Sudan paramilitary forces are encircling a capital in western Darfur*, 27 april 2024.

²⁴³ The New York Times, *Surrounded by fighters and haunted by famine*, 29 april 2024.

²⁴⁴ Al Jazeera, *UN warns of possible imminent attack on city in Sudan's North Darfur*, 26 april 2024. FT, *'Death has become normal'*, 29 april 2024. The New York Times, *Surrounded by fighters and haunted by famine*, 29 april 2024. The Guardian, *Essential supplies running out as RSF paramilitary encircles Darfur's largest city*, 2 mei 2024. Trouw, *Drie miljoen Soedanezen in de val door omsingeling Al-Fashir*, 2 mei 2024. BBC, *Fear and prayers in Sudan city under siege*, 4 mei 2024.

²⁴⁵ Europese Commissie (EC), *Sudan, Joint statement by High Representative/Vice-President Josep Borrell and Commissioner for Crisis Management Janez Lenarčič on the attacks in El Fasher*, 14 mei 2024.

²⁴⁶ SWM, *"All the dogs are gone", "Dar Masalit is for the Arabs now"*, 15 juni 2023. The Jamestown Foundation, *"There will be no Dar Masalit, Only Dar Arab", Sudan's ethnic divisions destroy West Darfur*, 26 juni 2023. Reuters, *How Arab fighters carried out a rolling ethnic massacre in Sudan*, 22 september 2023. The Economist, *Genocide returns to Darfur*, 5 oktober 2023. Al Jazeera, *Birth, death, escape, Three women's struggle through Sudan's war*, 15

In de Sudanese context is etniciteit relatief en niet iedere Sudanese cultiveert een etnische identiteit (zie paragraaf 1.1). Echter, dit laat onverlet dat plegers van etnisch gemotiveerd geweld wel degelijk een etnische identiteit aan iemand kunnen toedichten en daar vervolgens naar handelen.²⁴⁷ Uit de beschikbare informatie bleek dat RSF-strijders en gelieerde militieleden in West-Darfur de volgende personen tot doelwit maakten:

- Personen die desgevraagd bevestigden dat zij Masalit waren;²⁴⁸
- Personen die spraken met een Masalit-accent;²⁴⁹
- Personen met een zwarte dan wel donkere huidskleur;²⁵⁰
- Personen die verbleven in buurten die hoofdzakelijk werden bewoond door Masalit;²⁵¹
- Personen die door anderen, bijvoorbeeld burens of collega's, waren geïdentificeerd als Masalit.²⁵²

Het is onmogelijk om alle geweldsincidenten tegen de Masalit in kaart te brengen. De volgende voorbeelden dienen enkel ter illustratie en kunnen geenszins als uitputtend worden beschouwd. Wel geven ze de aard en de schaal van het etnisch gemotiveerde geweld tegen de Masalit duidelijk weer. Onderstaande voorbeelden maken eveneens duidelijk dat er in de verslagperiode twee geweldsgolven tegen de Masalit in West-Darfur plaatsvonden. De eerste geweldsgolf duurde van eind april tot medio juni 2023. De tweede golf vond begin november 2023 plaats.²⁵³

Op 24 april 2023 trokken de SAF zich uit El Geneina terug en verschansten deze zich in een legerbasis vlak buiten de stad. Deze terugtrekking stelde de Masalit-bevolking in El Geneina bloot aan aanvallen van de RSF en gelieerde Arabische milities.²⁵⁴ Het internationale persagentschap *Reuters* stelde met behulp van satellietbeelden vast dat van eind april tot halverwege juni 2023 grote delen van El Geneina werden verwoest en dat de Al Ghabat-begraafplaats in El Geneina gedurende deze periode snel uitbreidde. Daarnaast sprak dezelfde nieuwsdienst met meer dan 120 personen die van El Geneina naar Tsjaad waren gevlucht. Op basis van satellietbeelden en interviews kwam *Reuters* tot de conclusie dat er minstens duizend doden waren begraven in de Al Ghabat-begraafplaats.²⁵⁵ Medewerkers van de Sudanese Rode Halve Maan²⁵⁶ telden op 13 juni 2023 tweeduizend lijken in de straten van El Geneina en stopten met tellen, omdat zij dit niet langer aankonden.²⁵⁷

De VN gaven aan dat zij over geloofwaardig bewijs beschikten, waaruit bleek dat er minstens 87 omgebrachte Masalit waren begraven in een massagraf buiten El Geneina. De slachtoffers waren in de periode van 13 tot 21 juni 2023 gedood door de RSF en gelieerde Arabische milities. Minstens 37 lichamen waren op 20 juni 2023

april 2024. HRW, "The Massalit will not come home", mei 2024, blz. 3, 33, 50, 76, 77, 79, 84, 85, 89, 91, 99, 108, 123, 131, 133, 157, 168, 197, 202.

²⁴⁷ Vertrouwelijke bron, 25 april 2024.

²⁴⁸ Reuters, *How Arab fighters carried out a rolling ethnic massacre in Sudan*, 22 september 2023.

²⁴⁹ The Economist, *Genocide returns to Darfur*, 5 oktober 2023. Vertrouwelijke bron, 25 april 2024.

²⁵⁰ Reuters, *Sudanese civilians killed and shot as they flee Darfur city by foot*, 20 juni 2023. Reuters, *How Arab fighters carried out a rolling ethnic massacre in Sudan*, 22 september 2023. Vertrouwelijke bron, 25 april 2024.

²⁵¹ Vertrouwelijke bron, 25 april 2024. Vertrouwelijke bron, 26 april 2024. Vertrouwelijke bron, 26 april 2024.

²⁵² Vertrouwelijke bron, 25 april 2024. HRW, "The Massalit will not come home", mei 2024, blz. 135.

²⁵³ RWCHR, *Breaches of the Genocide Convention in Darfur*, 14 april 2024, blz. 21-24. The Guardian, *Sudan's Hotel Rwanda, The man who saved scores of people during Darfur violence*, 20 april 2024. HRW, "The Massalit will not come home", mei 2024, blz. 30-35.

²⁵⁴ The Jamestown Foundation, "There will be no Dar Masalit, Only Dar Arab", 26 juni 2023. RD, *Mass grave found in West Darfur after thousands have been killed*, 14 juli 2023. Reuters, *How Arab fighters carried out a rolling ethnic massacre in Sudan*, 22 september 2023. Trouw, "De schaal van de massamoorden is werkelijk onvoorstelbaar", 25 november 2023.

²⁵⁵ Reuters, *How Arab fighters carried out a rolling ethnic massacre in Sudan*, 22 september 2023.

²⁵⁶ In het Engels bekend als *Sudanese Red Crescent* (SRC).

²⁵⁷ HRW, "The Massalit will not come home", mei 2024, blz. 1 en 142.

in het massagraf ondergebracht en nog eens 50 andere lichamen op 21 juni 2023. Volker Türk, de Hoge Commissaris voor de Mensenrechten van de VN, riep op tot een onderzoek.²⁵⁸

Uit berichtgeving bleek dat de RSF en gelieerde Arabische milities er vooral op waren gericht om Masalit-mannen en -jongens te doden, opdat zij in de toekomst niet de wapens konden opnemen.²⁵⁹ De RSF zetten in Darfur doelbewust seksueel geweld als oorlogswapen in tegen vrouwen en meisjes van Afrikaanse bevolkingsgroepen als de Masalit (zie ook subparagraaf 2.1.3). Zo was een vrouwenrechtenactivist op de hoogte van een 27-jarige universiteitsstudente die door vijf Arabische militieleden werd verkracht. Na afloop zeiden de daders: 'De baby zal een Arabier zijn'.²⁶⁰ Paragraaf 7.3 gaat dieper in op het verschijnsel van conflict-gerelateerd seksueel geweld tegen vrouwen en meisjes.

Masalit die aanzien genoten of Masalit in een leidinggevende positie vormden in het bijzonder een doelwit voor de RSF en gelieerde Arabische milities. In dit verband kan worden gedacht aan academici, advocaten, artsen, docenten, hulpverleners, journalisten, mensenrechtenverdedigers, rechters en religieuze leiders.²⁶¹ Mohamad Osman, een Sudan-deskundige bij HRW, stelde dat de RSF bewust de intelligentsia van de Masalit aanvielen met als doel dat deze de buitenwereld niet kon informeren over de moordpartijen in West-Darfur.²⁶²

Het bekendste voorbeeld van bovengenoemde dynamiek was de moord op Khamis Abakar,²⁶³ de gouverneur²⁶⁴ van West-Darfur, in El Geneina. Hij behoorde tot de Masalit en op 14 juni 2023 omschreef hij in een telefonisch interview met de Saudische televisieomroep *Al-Hadath TV* het gewelddadige optreden van de RSF en gelieerde Arabische milities tegen de Masalit als een 'genocide'. In hetzelfde interview bekritiseerde hij de SAF, omdat deze het volgens hem nalieten om de bevolking adequaat te beschermen tegen de RSF en gelieerde Arabische milities. Verder riep Abakar de internationale gemeenschap op om te interveniëren in West-Darfur. Enkele uren na het interview werd Abakar door de RSF opgepakt en vermoord.²⁶⁵

Begin november 2023 voerden de RSF en gelieerde Arabische milities een serie gerichte aanvallen uit tegen de Masalit-bevolking in Ardamata,²⁶⁶ een ontheemdenkamp ten noordoosten van El Geneina. Nadat de SAF uit hun legerbasis

²⁵⁸ United Nations Human Rights Office of the High Commissioner (OHCHR), *Sudan, At least 87 buried in mass grave in Darfur as Rapid Support Forces deny victims decent burials*, 13 juli 2023.

²⁵⁹ NOS, *Littekens van etnisch geweld in Darfur opengereten*, 16 september 2023. Reuters, *How Arab fighters carried out a rolling ethnic massacre in Sudan*, 22 september 2023. De Volkskrant, *Opnieuw gevlucht uit Darfur*, 26 september 2023. The Economist, *Genocide returns to Darfur*, 5 oktober 2023. The Economist, *The man who escaped genocide, twice, Refugees from Darfur are furious with the world for ignoring their plight*, 23 november 2023. RWCHR, *Breaches of the Genocide Convention in Darfur*, 14 april 2024, blz. 22, 31 en 35. HRW, *"The Massalit will not come home"*, mei 2024, blz. 2.

²⁶⁰ The Economist, *Genocide returns to Darfur*, 5 oktober 2023.

²⁶¹ ST, *Crisis deepens in West Darfur capital as civilians face targeting and displacement*, 13 juni 2023. The Guardian, *Sudan, Paramilitary forces blamed for assassination of West Darfur governor*, 15 juni 2023. Al Jazeera, *RSF atrocities pile up in Darfur after 100 days of Sudan fighting, The RSF and Arab militias are accused of killing lawyers, human rights monitors, doctors and non-Arab tribal leaders*, 24 juli 2023. Vertrouwelijke bron, 27 oktober 2023. VNVR, *Final report of the Panel of Experts on the Sudan*, 15 januari 2024, blz. 21, 22 en 27. RWCHR, *Breaches of the Genocide Convention in Darfur*, 14 april 2024, blz. 41. HRW, *"The Massalit will not come home"*, mei 2024, blz. 2, 106-110 en 136.

²⁶² Al Jazeera, *RSF atrocities pile up in Darfur after 100 days of Sudan fighting*, 24 juli 2023.

²⁶³ Ook gespeld als 'Khamees'.

²⁶⁴ In het Arabisch wordt deze bestuurlijke functie aangeduid als *wali*. In de context van het islamitisch familierecht betekent *wali* 'voogd'.

²⁶⁵ Al Jazeera, *West Darfur governor abducted, killed as war in Sudan spreads*, 15 juni 2023. BBC, *Sudan conflict, West Darfur governor killed after genocide claim*, 15 juni 2023. RD, *Wall of West Darfur assassinated*, 15 juni 2023. The Guardian, *Sudan, Paramilitary forces blamed for assassination of West Darfur governor*, 15 juni 2023. The New York Times, *Brutal killing of governor heralds new round of violence in Darfur*, 15 juni 2023. HRW, *"The Massalit will not come home"*, mei 2024, blz. 63 en 64.

²⁶⁶ Ook gespeld als 'Ardamta'.

nabij El Geneina waren verdreven, hadden de RSF en gelieerde Arabische milities vrij spel. Gedurende enkele dagen doodden zij Masalit-burgers, voornamelijk mannen en tienerjongens, en verkrachtten zij (jonge) vrouwen. Ook maakten de aanvallers zich schuldig aan plunderingen en brandstichting.²⁶⁷

Schattingen van het aantal slachtoffers in Ardamata liepen uiteen. De VN schatten dat er meer dan achthonderd doden waren gevallen.²⁶⁸ Volgens de *Roots Organization for Human Rights and Violation Monitoring* waren er ongeveer 1.300 doden en meer dan 2.000 gewonden gevallen. Verder rapporteerde deze plaatselijke ngo dat er meer dan driehonderd mensen vermist waren geraakt en dat de RSF en hun bondgenoten vijfhonderd personen hadden gedetineerd. De *Roots Organization* baseerde haar bevindingen op onder meer zevenhonderd interviews.²⁶⁹ De *Darfur Lawyers Association*, een andere lokale mensenrechtengroep, berichtte dat er minstens 1.500 doden waren gevallen en dat er ongeveer 750 personen waren gevangengenomen door de RSF.²⁷⁰ Op basis van video- en foto-analyse stelde HRW vast dat de RSF meer dan tweehonderd mannen en jongens oppakten. Het bleef onduidelijk wat er met deze gedetineerden was gebeurd.²⁷¹

HRW concludeerde dat de RSF en gelieerde milities niet alleen geweld pleegden tegen de Masalit en hen verdreven, maar ook maatregelen namen om de mogelijke terugkeer van gevluchte Masalit naar El Geneina te voorkomen. Zo brandden zij buurten, die overwegend door Masalit waren bewoond, plat of werden dergelijke wijken met bulldozers platgewalst. HRW baseerde zich daarbij op een analyse van satellietbeelden.²⁷²

De RSF en gelieerde Arabische milities maakten niet alleen de Masalit tot doelwit. Leden van andere Afrikaanse bevolkingsgroepen werden ook aangevallen.²⁷³ Zo berichtte HRW dat er bij de slachting te Ardamata in november 2023 ook leden van de Tama en Eringa waren gedood dan wel verwond.²⁷⁴ Een bron is op de hoogte van verschillende geweldsincidenten tegen de Fur in Deleig²⁷⁵ en omgeving. Deleig is een stadje in Centraal-Darfur. Zo doodden Arabische militieleden op 17 januari 2024 een zeventigjarige Fur-man. Op 15 maart 2024 vielen Arabische militieleden twee Fur-mannen aan. Daarbij vond één man de dood en de ander raakte gewond.²⁷⁶

Uit onderzoek van HRW bleek dat RSF-strijders en Arabische militieleden in El Geneina wisselend omgingen met mensen die tot andere Afrikaanse bevolkingsgroepen behoorden dan de Masalit. In sommige gevallen werden leden van andere Afrikaanse bevolkingsgroepen ongemoeid gelaten; in andere gevallen werden zij ook tot doelwit gemaakt. Zo verklaarde een getuige dat een voertuig, waarin Fur, Zaghawa en Bargo zaten,²⁷⁷ kon doorrijden bij een controlepost van de RSF. Een voormalige regeringssoldaat van Afrikaanse origine werd daarentegen

²⁶⁷ Al Jazeera, 'Corpses on streets', Sudan's RSF kills 1,300 in Darfur, monitors say, 10 november 2023. ST, RSF kills over 2,000 civilians in West Darfur's Ardamata, 10 november 2023. MEE, 'At least 1,300' killed in new massacre in West Darfur's el-Geneina, 12 november 2023. ST, About 1500 people recently killed in West Darfur: rights group, 21 november 2023. HRW, New mass ethnic killings, pillage in Darfur, 26 november 2023. NRC, 'Slaven, rot op', riepen de RSF-soldaten tegen de Masalit-stamleden, 27 november 2023. The Guardian, Rape, murder, looting, Massacre in Ardamata is the latest chapter in Darfur's horror story, 15 december 2023.

²⁶⁸ United Nations High Commissioner for Refugees (UNHCR), UNHCR warns of increasing violence and human rights violations against civilians in Darfur, 10 november 2023.

²⁶⁹ MEE, 'At least 1,300' killed in new massacre in West Darfur's el-Geneina, 12 november 2023.

²⁷⁰ ST, About 1500 people recently killed in West Darfur, 21 november 2023.

²⁷¹ HRW, New mass ethnic killings, 26 november 2023.

²⁷² HRW, "The Massalit will not come home", mei 2024, blz. 4, 32, 34, 35, 51-56, 120, 121, 148 en 149.

²⁷³ Vertrouwelijke bron, 18 maart 2024. Vertrouwelijke bron, 18 maart 2024. Vertrouwelijke bron, 21 maart 2024.

²⁷⁴ HRW, New mass ethnic killings, 26 november 2023.

²⁷⁵ Ook gespeld als 'Delig'.

²⁷⁶ Vertrouwelijke bron, 23 en 31 maart 2024.

²⁷⁷ De Bargo zijn net als de Fur, Zaghawa en Masalit een Afrikaanse bevolkingsgroep. HRW, "The Massalit will not come home", mei 2024, blz. ii.

door de RSF geslagen met stokken en zweepen, geschopt en onder stroom gezet, ook al behoorde hij niet tot de Masalit. Hij kreeg daarbij te horen: 'Je bent zwart, het maakt ons niet uit tot welke stam jij behoort, jullie zijn allemaal hetzelfde'.²⁷⁸ Uit de bevindingen van HRW werd niet duidelijk in welke gevallen een persoon van een andere Afrikaanse bevolkingsgroep dan de Masalit tot doelwit werd gemaakt.

Intercommunaal geweld in Zuid-Darfur

Niet al het geweld in Darfur was onderdeel van de opmars van de RSF en het bijkomend etnisch gemotiveerde geweld van de RSF en gelieerde Arabische milities tegen Afrikaanse bevolkingsgroepen als de Masalit. Zo vond er in november 2023 intercommunaal geweld plaats in Zuid-Darfur tussen de Salamat en Habbaniya, twee Arabische gemeenschappen.²⁷⁹ Volgens een plaatselijke activist vielen daarbij minstens dertig doden. De activist maakte niet duidelijk of het hier ging om omgekomen burgers of strijders. *Sudan War Monitor* (SWM) voerde het geweld terug op de verslechterde economie, de uiteengevallen rechtsstaat en de verspreiding van zwaar wapentuig.²⁸⁰ Op het moment van schrijven was er een vredesproces gaande tussen de Salamat en Habbaniya, dat werd gefaciliteerd door de RSF.²⁸¹

2.2.5 Zuid-Kordofan en Blauwe Nijl

Net als Darfur hebben Zuid-Kordofan en Blauwe Nijl, twee staten in het zuiden van Sudan, een lange geschiedenis van gewapend conflict en instabiliteit.²⁸² In 2011 ontketende de SPLM-N een gewapende opstand tegen de Sudanese regering. In 2017 viel deze rebellenbeweging uiteen in twee facties: die van Al Hilu (SPLM-N/Al Hilu) en die van Agar (SPLM-N/Agar). De SPLM-N/Agar had als thuisbasis Blauwe Nijl en ondertekende in 2020 het Juba-vredesakkoord. Agar vervulde op het moment van schrijven de functie van vicevoorzitter van de TSC. De SPLM-N/Al Hilu opereerde vanuit de Nuba-bergen in Zuid-Kordofan en had geen vredesakkoord gesloten met de Sudanese autoriteiten (zie paragraaf 1.2 en subparagraaf 2.1.5).

Zoals reeds vermeld, wist de SPLM-N/Al Hilu haar controlegebied in Zuid-Kordofan uit te breiden. Aanvankelijk streed de SPLM-N/Al Hilu daarbij tegen de SAF.²⁸³ Zo berichtte *Radio Dabanga* (RD) op 3 juli 2023 dat de SPLM-N/Al Hilu verscheidene SAF-bases in Zuid-Kordofan had veroverd, te weten in de omgeving van Servaya, El Tagola en Um Heitan.²⁸⁴ Ook raakten de SPLM-N/Al Hilu en de SAF met elkaar in gevecht in de omgeving van Kadugli,²⁸⁵ de hoofdstad van Zuid-Kordofan.²⁸⁶ De mediaberichtgeving omtrent voornoemde vijandelijkheden maakte geen expliciete melding van burgerslachtoffers. Wel berichtte *Darfur24* dat er bij de gevechten rondom Kadugli 'grote groepen burgers' ontheemd waren geraakt.²⁸⁷ Dit Sudanese

²⁷⁸ HRW, "The Massalit will not come home", mei 2024, blz. 131, 136, 137 en 202.

²⁷⁹ Sudan War Monitor (SWM), *South Darfur militias clash, killing dozens*, 15 november 2023. Vertrouwelijke bron, 15 november 2023. Sudan Transparency and Policy Tracker (STPT), *Conflict dynamics in South Darfur*, 18 december 2023, blz. 1.

²⁸⁰ SWM, *South Darfur militias clash, killing dozens*, 15 november 2023.

²⁸¹ Vertrouwelijke bron, 15 november 2023. RD, *South Darfur tribes plan for reconciliation*, 16 januari 2024.

²⁸² Vertrouwelijke bron, 27 oktober 2023. Vertrouwelijke bron, 1 december 2023. Small Arms Survey, *Nuba hopes and fears*, maart 2024, blz. 1 en 3. STPT en het SCR, *Blue Nile*, 24 maart 2024, blz. 2, 3, 6 en 7.

²⁸³ Vertrouwelijke bron, 15 maart 2024.

²⁸⁴ RD, *SPLM-N El Hilu wins terrain in South Kordofan*, 3 juli 2023.

²⁸⁵ Ook gespeld als 'Kaduqli'.

²⁸⁶ *Darfur24, Clashes continue in Kadugli between the army and SPLM's Al-Hilu*, 28 september 2023. *Darfur24, Clashes renewed in South Kordofan between SPLM-N and the Army*, 9 oktober 2023.

²⁸⁷ *Darfur24* is een onafhankelijk nieuwsplatform met een sterke focus op Darfur en mensenrechtenkwesties. Raadpleeg <https://www.darfur24.com/en/> voor meer informatie over *Darfur24*.

nieuwsplatform specificeerde het aantal ontheemden niet nader.²⁸⁸ Kadugli en Dilling,²⁸⁹ twee grote steden in Zuid-Kordofan, bleven in handen van de SAF.²⁹⁰

Niet alleen de SPLM-N/AI Hilu en de SAF lieten in de verslagperiode hun aanwezigheid gelden in Zuid-Kordofan. Ook de RSF ontwikkelden zich tot een factor van betekenis in deze zuidelijke staat.²⁹¹ Op 16 juli 2023 liep een konvooi van de SAF in een hinderlaag van de RSF. De hinderlaag vond op twintig kilometer ten noordwesten van Dilling plaats, één van de grootste steden in Zuid-Kordofan. Daarbij viel aan SAF-zijde een onbekend aantal doden en gewonden. Verder maakten de RSF een legervoertuig op de SAF buit.²⁹² De berichtgeving omtrent dit incident maakte geen expliciete melding van burgerslachtoffers.

De RSF raakten in Zuid-Kordofan niet alleen slaags met de SAF, maar ook met de SPLM-N/AI Hilu. Op 5 december 2023 vielen de RSF Tukma aan,²⁹³ een dorp twaalf kilometer ten zuidoosten van Dilling. Daarbij doodden zij vier burgers en staken ze gebouwen in brand. Hierop ging een reactiemacht van de SPLM-N/AI Hilu in de tegenaanval, waarop de RSF zich terugtrokken. Het gevecht bij Tukma was één van de eerste keren dat de RSF en SPLM-N/AI Hilu de strijd met elkaar aanbonden.²⁹⁴

Vochten de SAF en de SPLM-N/AI Hilu eerst tegen elkaar in Zuid-Kordofan, in januari 2024 trokken beide conflictpartijen gezamenlijk op tegen de RSF. Voor zover bekend, was dit de eerste keer dat de SAF en SPLM-N/AI Hilu *samen* vochten en niet *tegen* elkaar. De SAF en SPLM-N/AI Hilu verdedigden gezamenlijk Dilling. Zij sloegen daarbij meerdere aanvallen van de RSF af. Het was onbekend hoeveel mensen er waren omgekomen bij de strijd om Dilling. Op het moment van schrijven stond de stad onder de gezamenlijke controle van de SAF en SPLM-N/AI Hilu. De twee verdedigende partijen werden daarbij versterkt door gewapende burgers die gehoor hadden gegeven aan een mobilisatieoproep van de SAF om ten strijde te trekken tegen de RSF (zie paragraaf 5.2).²⁹⁵

In Dilling en omgeving kreeg het geweld een etnische dimensie. In dit gebied woonden zowel Nuba als Arabieren. De SPLM-N/AI Hilu en het SAF-garnizoen van Dilling bestonden hoofdzakelijk uit Nuba. De RSF konden daarentegen vooral rekenen op steun van de Hawazma, een Arabische bevolkingsgroep.²⁹⁶ Twee bronnen leggen uit dat de samenwerking tussen de SAF en SPLM-N/AI Hilu in Dilling en omgeving niet het gevolg was van een bevel van hogerhand, maar dat het een informele en spontane gelegenheidscoalitie betrof van Nuba-verwanten die in beide strijdmachten dienden.²⁹⁷

²⁸⁸ Darfur24, *Clashes renewed in South Kordofan between SPLM-N and the Army*, 9 oktober 2023.

²⁸⁹ Ook gespeld als 'Delling' en 'Dalang'.

²⁹⁰ Small Arms Survey, *Nuba hopes and fears*, maart 2024, blz. 1 en 4.

²⁹¹ Vertrouwelijke bron, 27 oktober 2023.

²⁹² RD, *Sudan army clashes with RSF and SPLM-N El Hilu in South Kordofan*, 18 juli 2023.

²⁹³ Ook bekend als 'al-Tukma'.

²⁹⁴ RD, *Four killed and village destroyed as RSF attacks SPLM-N base in South Kordofan*, 6 december 2023. SWM, *Villages burned in emerging South Kordofan conflict*, 6 december 2023.

²⁹⁵ ST, *Dilling town falls to SPLM-N in South Kordofan*, 7 januari 2024. ST, *Sudanese army, SPLM-N clash with RSF in South Kordofan*, 8 januari 2024. ST, *Sudanese joint forces repel fresh RSF attack on South Kordofan's town*, 10 januari 2024. SWM, *Fighting rages in Dilling after RSF attack*, 10 januari 2024. SWM, *Kordofan conflict spirals in dangerous direction*, 12 januari 2024. Vertrouwelijke bron, 15 maart 2024.

²⁹⁶ ST, *Dilling town falls to SPLM-N in South Kordofan*, 7 januari 2024. SWM, *Fighting rages in Dilling after RSF attack*, 10 januari 2024. SWM, *Kordofan conflict spirals in dangerous direction*, 12 januari 2024. Al Jazeera, *'They're going to kill us', Sudan's army targets civilians on ethnic basis*, 16 januari 2024. Vertrouwelijke bron, 7 februari 2024. Vertrouwelijke bron, 9 februari 2024. Vertrouwelijke bron, 9 februari 2024.

²⁹⁷ Vertrouwelijke bron, 9 februari 2024. Vertrouwelijke bron, 9 februari 2024.

Op 24 februari 2024 vielen de RSF Habila aan, een andere stad in Zuid-Kordofan. Volgens plaatselijke maatschappelijke organisaties kwamen daarbij tientallen mensen om en ontvoerden de RSF vijftien jonge vrouwen. De aanval bracht een stroom van 40.326 binnenlandse ontheemden op gang.²⁹⁸

Aan het begin van de verslagperiode vond er in Blauwe Nijl intercommunaal geweld plaats tussen diverse gemeenschappen,²⁹⁹ onder meer tussen de Hamaj/Funj en de Hausa. De strijd ging om land en kreeg een etnische dimensie.³⁰⁰ In oktober 2022 vielen daarbij meer dan 150 doden.³⁰¹ Voor zover bekend, vond er sinds oktober 2022 geen intercommunaal geweld plaats in Blauwe Nijl.³⁰²

Voor zover kon worden nagegaan, vonden er op het moment van schrijven in Blauwe Nijl geen grootschalige gevechten plaats, zoals die zich wel voordeden in andere staten en regio's, bijvoorbeeld Khartoum, Darfur en Zuid-Kordofan. Deze zuidoostelijke staat stond grotendeels onder controle van de SAF en daaraan gelieerde veiligheidsdiensten en milities.³⁰³ Eén bron merkte op dat de RSF aan de grens stonden tussen Sennar en Blauwe Nijl en dat deze op ieder moment Blauwe Nijl konden binnenvallen.³⁰⁴ Een andere bron waarschuwde dat de toegenomen etnische spanningen in Blauwe Nijl op ieder moment opnieuw tot uitbarsting konden komen.³⁰⁵

2.2.6 Noorden en oosten van Sudan

Zoals reeds aangegeven, controleerden de SAF grote delen van het noorden en oosten van het land. Deze gebieden stonden aanvankelijk bekend als relatief veilig en stabiel.³⁰⁶ Echter, ook in het controlegebied van de SAF vonden er veiligheidsincidenten plaats. Zo woedde er op 18 september 2023 in Port Sudan een vuurgevecht tussen de SAF en een plaatselijke militia. Het ging om een militia van de Beja, een gemeenschap die van oudsher een problematische verstandhouding onderhield met de centrale overheid in Khartoum.³⁰⁷ De strijdgroep stond onder bevel van Shibah Dirar.³⁰⁸ Voor zover bekend, vielen er enkele gewonden bij het gevecht. Het incident bracht de SAF in verlegenheid, omdat deze conflictpartij haar hoofdkwartier in Port Sudan had ingericht.³⁰⁹ Enkele dagen later verzoende Dirar zich met de SAF.³¹⁰

Zoals reeds vermeld, gebeurde het dat conflictpartijen in elkaars controlegebieden opereerden. Zo werd er op 7 december 2023 een patrouille van de RSF, bestaande uit zeventien voertuigen, waargenomen in Gedaref,³¹¹ een oostelijke staat die in

²⁹⁸ RD, *RSF violence in Sudan's Nuba Mountains and El Gezira continues*, 1 maart 2024.

²⁹⁹ Vertrouwelijke bron, 27 oktober 2023.

³⁰⁰ Vertrouwelijke bron, 7 februari 2024. Vertrouwelijke bron, 9 februari 2024. STPT en het SCRN, *Blue Nile*, 24 maart 2024, blz. 7.

³⁰¹ Reuters, *At least 151 people killed in renewed violence in Sudan's Blue Nile state*, 21 oktober 2022. ST, *Blue Nile area, Triggers of the tribal conflict*, 26 oktober 2022.

³⁰² Vertrouwelijke bron, 2 mei 2024.

³⁰³ Vertrouwelijke bron, 7 februari 2024. Vertrouwelijke bron, 9 februari 2024. Vertrouwelijke bron, 9 februari 2024.

³⁰⁴ Vertrouwelijke bron, 7 februari 2024.

³⁰⁵ Vertrouwelijke bron, 9 februari 2024.

³⁰⁶ Vertrouwelijke bron, 27 oktober 2023. Vertrouwelijke bron, 15 november 2023. Vertrouwelijke bron, 1 december 2023.

³⁰⁷ De Beja spreken een Koesjitsische taal en hebben zich verenigd in de *Alliance of Eastern Sudan Parties and Movements*, voorheen bekend als het *Beja Congress*.

³⁰⁸ Ook gespeld als 'Shaybah'. Tijdens het eerste decennium van de 21ste eeuw voerde Dirar een gewapende strijd tegen de Sudanese regering. Hij stelde daarbij op te komen voor de belangen van het Beja-volk in Oost-Sudan. In 2006 sloten beide partijen een vredesakkoord in de Eritrese hoofdstad Asmara. MEE, *The Sudanese armed leader gaining power in the vital Red Sea region*, 2 februari 2023. Vertrouwelijke bron, 14 maart 2024.

³⁰⁹ ST, *Clashes erupt in Port Sudan as Sudanese army dismantles militia checkpoint*, 18 september 2023. MEE, *Port Sudan, Army and Beja fighters face off in Burhan stronghold*, 19 september 2023. SWM, *Gunfire in Port Sudan amid tensions between army and Beja armed group*, 19 september 2023. Al Jazeera, *Port Sudan fighting reflects tribal-army tensions*, 21 september 2023.

³¹⁰ SWM, *Reconciliation between Beja militia and army commanders in Port Sudan*, 24 september 2023.

³¹¹ Ook gespeld als 'Al-Qadarif' en 'Gedarif'.

handen was van de SAF. Het was de eerste keer dat de RSF Gedaref betraden. Het bericht over de RSF-patrouille in Gedaref maakte geen melding van eventuele gewelddadigheden en slachtoffers.³¹²

Wad Madani, El Gezira

Dat de veiligheid en stabiliteit in het controlegebied van de SAF betrekkelijk waren, werd duidelijk op 18 december 2023. Op deze datum namen de RSF Wad Madani in, de hoofdstad van El Gezira. Hieraan gingen enkele dagen van hevige strijd vooraf. De verovering van het veilig geachte Wad Madani door de RSF kwam als een verrassing voor veel burgers.³¹³

De inname van Wad Madani was van groot belang. Met ongeveer 700.000 inwoners was dit één van de grootste steden in Sudan. Daarnaast lag de stad langs een strategisch knooppunt van verschillende snelwegen en stond zij bekend als de graanschuur van Sudan. Doordat Wad Madani in handen was van de RSF, leek de weg open te liggen naar andere SAF-controlegebieden, zoals Port Sudan in het noorden en de oostelijke staten Gedaref, Kassala en Sennar.³¹⁴ De inname van Wad Madani door de RSF had ook grote gevolgen voor de humanitaire situatie, waarop wordt teruggekomen in hoofdstuk 6.

De staat El Gezira werd het toneel van felle strijd. Tussen 25 november 2023 en 5 januari 2024 legde ACLED meer dan 70 gewelddadigheden en meer dan 110 doden in El Gezira vast. Deze ngo splitste het dodental niet uit in burgerslachtoffers en gesneuvelde combattanten. Bij de inname van Wad Madani maakten RSF-strijders zich schuldig aan plunderingen en het doden en verkrachten van burgers. Op het moment van schrijven stond El Gezira grotendeels onder controle van de RSF.³¹⁵

Halverwege maart 2024 meldde het *Emergency Lawyers Initiative* (ELI), een Sudanese advocatengroep, dat het sinds april 2023 248 burgerdoden in El Gezira had gedocumenteerd. Volgens het ELI waren deze burgers door de RSF omgebracht door middel van gerichte buitengerechtelijke moorden en schietpartijen in het wilde weg.³¹⁶ In april 2024 deelden de verzetscomités van Wad Madani mee dat er sinds december 2023 meer dan achthonderd doden en duizenden gewonden waren gevallen als gevolg van het gewelddadige optreden van de RSF in El Gezira.³¹⁷

Dat Wad Madani voor de RSF als een springplank kon fungeren naar andere plaatsen, werd enkele dagen na de inname duidelijk. Op 21 december 2023 namen de RSF El Geteina in,³¹⁸ een stadje in de aangrenzende staat Witte Nijl.³¹⁹ Het was de eerste plaats in Witte Nijl die in handen viel van de RSF.³²⁰ Op het moment van schrijven leek het front in dit deel van het land enigszins stabiel en waren de RSF niet verder zuid- en oostwaarts doorgestoten.³²¹

³¹² SWM, *RSF enter Gedaref State for the first time*, 8 december 2023.

³¹³ ST, *Wad Madani's fall to RSF without fight raises questions*, 18 december 2023. SWM, *RSF seize bridge and storm into Wad Madani*, 18 december 2023. The Guardian, *RSF paramilitary seizes control of Wad Madani, Sudan's second city*, 18 december 2023. RD, *RSF takes control of Sudan army and police bases in Wad Madani*, 19 december 2023. ACLED, *The Rapid Support Forces (RSF) gains ground in Sudan*, 12 januari 2024, blz. 2-4.

³¹⁴ Asharq Al-Awsat, *Wad Madani, Who seizes it rules Sudan*, 16 december 2023. NRC, *Regering verliest controle in Soedan*, 20 december 2023. Trouw, *Meer en meer verslindt de strijd heel Soedan*, 20 december 2023.

³¹⁵ ACLED, *The Rapid Support Forces (RSF) gains ground in Sudan*, 12 januari 2024, blz. 1, 2 en 4.

³¹⁶ ST, *Sudanese lawyers release fresh report about atrocities in Al Jazirah State*, 17 maart 2024.

³¹⁷ ST, *Rapid Support Forces blamed for killing hundreds in central Sudan*, 18 april 2024.

³¹⁸ Ook gespeld als 'Al Qutaynah'.

³¹⁹ In het Engels bekend als *White Nile*.

³²⁰ RD, *Sudan war, RSF enters White Nile state and Sennar*, 22 december 2023.

³²¹ ICG, *Sudan's calamitous civil war*, 9 januari 2024, blz. 5. SWM, *Fighting escalates on the Jazira front*, 4 maart 2024.

2.2.7 Abyei

Abyei is een olierijk gebied op de grens tussen Sudan en Zuid-Sudan. Ten tijde van de Zuid-Sudanese onafhankelijkheid konden beide landen geen overeenstemming vinden over dit grensgebied. Onder internationale druk werd Abyei onder gemeenschappelijk bestuur geplaatst. Dit bestuur bestond uit leden die door beide landen waren benoemd. In de toekomst moet een referendum onder de plaatselijke bevolking uitsluitend geven over de status van Abyei. Tot die tijd probeert een VN-vredesmacht de vrede en veiligheid in Abyei te handhaven. Deze VN-missie staat bekend als de *United Nations Interim Security Force for Abyei* (UNISFA).³²² Op 6 november 2023 stelden de VN vast dat de status van Abyei vooralsnog niet definitief kon worden gesteld, gelet op de oorlog tussen de SAF en de RSF in Sudan.³²³

Ten zuiden van Zuid-Darfur ligt een ander betwist grensgebied, Kafia Kingi geheten, waarop Sudan en Zuid-Sudan allebei aanspraak maken. Op het moment van schrijven was deze enclave in handen van de RSF. Voor zover bekend, vonden er in de verslagperiode geen veiligheidsincidenten plaats in Kafia Kingi.³²⁴

Tijdens de voorgaande verslagperiodes bleek de veiligheidssituatie in Abyei fragiel en vond er intercommunaal geweld plaats, in het bijzonder tussen de Ngok Dinka en de Misseriya. De Ngok Dinka, een Afrikaanse bevolkingsgroep, bedrijven sedentaire landbouw en verblijven op permanente basis in Abyei. De Misseriya, een Arabische bevolkingsgroep, leven als nomadische veetelers. Zij verblijven gedurende het grootste deel van het jaar ten noorden van Abyei, maar trekken tijdens het droogseizoen zuidwaarts naar Abyei.³²⁵

In maart 2023 ondertekenden vertegenwoordigers van de Ngok Dinka en de Misseriya een akkoord dat opriep tot vreedzame co-existentie. Daaraan was een vredesconferentie voorafgegaan.³²⁶ Voor zover kon worden nagegaan, waren er sinds april 2023 geen berichten over intercommunaal geweld tussen de Ngok Dinka en de Misseriya in Abyei.³²⁷

Desalniettemin vond er tijdens de huidige verslagperiode intercommunaal geweld plaats in Abyei, maar ditmaal hoofdzakelijk tussen de Ngok Dinka en de Twic Dinka, twee subgroepen van de Dinka. Terwijl de Misseriya vanuit het noorden naar Abyei komen, naderen de Twic Dinka dit grensgebied vanuit het zuiden.³²⁸

Gedurende de verslagperiode vormde Abyei het toneel van geweldsincidenten. Tussen 1 januari en 10 maart 2023 vielen er volgens ACLED bijna dertig doden in Abyei als gevolg van intercommunaal geweld. Onder de dodelijke slachtoffers bevonden zich minstens dertien burgers.³²⁹ Tijdens een weekend in november 2023

³²² Ministerie van Buitenlandse Zaken, *Algemeen ambtsbericht Sudan*, oktober 2019, blz. 17 en 24. Ministerie van Buitenlandse Zaken, *Algemeen ambtsbericht Sudan*, maart 2021, blz. 41 en 42. Small Arms Survey, *Attacked from both sides, Abyei's existential dilemma*, juli 2023, blz. 2. The Conversation, *Crisis in Abyei, South Sudan must act and stop violence between Dinka groups*, 5 maart 2024. Raadpleeg <https://unisfa.unmissions.org> voor meer informatie over UNISFA.

³²³ VN, *Sudan crisis has 'effectively put on hold' political dispute over Abyei*, 6 november 2023.

³²⁴ Vertrouwelijke bron, 25 april 2024. Vertrouwelijke bron, 26 april 2024.

³²⁵ Ministerie van Buitenlandse Zaken, *Algemeen ambtsbericht Sudan*, oktober 2019, blz. 24-26. Ministerie van Buitenlandse Zaken, *Algemeen ambtsbericht Sudan*, maart 2021, blz. 42 en 43. Small Arms Survey, *Attacked from both sides*, juli 2023, blz. 2 en 5.

³²⁶ Internationale Organisatie voor Migratie (IOM), *The Misseriya and Ngok Dinka communities re-affirm their commitment to seize hostilities and strengthen peaceful co-existence*, 24 maart 2023. Small Arms Survey, *Attacked from both sides*, juli 2023, blz. 5.

³²⁷ Vertrouwelijke bron, 18 maart 2024. Vertrouwelijke bron, 21 maart 2024.

³²⁸ ACLED, *Deadly violence in the disputed Abyei area*, gepubliceerd op 17 maart 2023, bijgewerkt op 24 maart 2023. Small Arms Survey, *Attacked from both sides*, juli 2023, blz. 1-3. The Conversation, *Crisis in Abyei*, 5 maart 2024. Vertrouwelijke bron, 18 maart 2024.

³²⁹ ACLED, *Deadly violence in the disputed Abyei area*, gepubliceerd op 17 maart 2023, bijgewerkt op 24 maart 2023.

vielen er minstens 32 doden. De berichtgeving splitste het dodental niet uit in burgers en combattanten, maar maakte wel duidelijk dat er dorpen waren aangevallen.³³⁰ Op 1 januari 2024 kwamen er zes personen om bij een hinderlaag, te weten een lokale bestuurder, een chauffeur, twee lijfwachten en twee veiligheidsmedewerkers. Naar verluidt zou de hinderlaag zijn uitgevoerd door gewapende jongeren van de Twic Dinka.³³¹

Op 27 januari 2024 vond er opnieuw een geweldsgolf plaats in Abyei. Daarbij vielen er minstens 52 burgerdoden en 64 gewonden. Onder de dodelijke slachtoffers bevond zich een Ghanese vredeshandhaver van de UNISFA-missie. Op het moment van schrijven was de toedracht van het geweld nog niet geheel duidelijk. Naar verluidt voerde het geweld terug op een conflict over land en bestonden de aanvallers uit gewapende jongeren van de Dinka Twic en de Nuer.³³² Het was het meest dodelijke incident in Abyei sinds 2021.³³³

2.3 Reacties van internationale actoren op het geweld

Gedurende de verslagperiode uitten de VN hun bezorgdheid over het geweld in Sudan, in het bijzonder het geweld tegen de Masalit-bevolking in West-Darfur. Alice Wairimu Nderitu, de speciale adviseur van de secretaris-generaal van de VN voor de preventie van genocide, stelde op 5 september 2023 vast dat onschuldige burgers in Darfur vanwege hun ras tot doelwit werden gemaakt. In dit licht concludeerde zij dat er sprake was van een verhoogd risico op genocide en aanverwante misdaden.³³⁴

Naar aanleiding van de moordpartijen in Ardamata (zie subparagraaf 2.2.4) herhaalde Nderitu op 14 november 2023 haar zorg. Daarbij betrok zij dat de RSF en hun bondgenoten seksueel en gender-gerelateerd geweld³³⁵ als oorlogswapen inzetten, complete dorpen platbrandden, hun slachtoffers bejegenden met dehumaniserend taalgebruik,³³⁶ medische instellingen en de transportinfrastructuur vernietigden en de toegang tot water en elektriciteit afsneden.³³⁷

Naar aanleiding van de geweldsescalatie in El Fasher (zie subparagraaf 2.2.4) waarschuwde Nderitu eind mei 2024 dat het risico op genocide in Darfur was toegenomen en dat mensen vanwege hun etniciteit tot doelwit werden gemaakt. Zij maakte daarbij een vergelijking met de Rwandese genocide (1994).³³⁸

Een groep VN-deskundigen concludeerde dat de RSF en gelieerde Arabische milities het internationaal humanitair recht in Darfur 'systematisch' hadden geschonden. Sommige van zulke schendingen betroffen mogelijk misdaden tegen de menselijkheid en oorlogsmisdaden, aldus hetzelfde panel. Dit bleek uit een rapport dat dateert van 15 januari 2024. De experts hadden zich daarbij onder meer gebaseerd op meer dan 120 interviews met slachtoffers en ooggetuigen.³³⁹ Het

³³⁰ Reuters, *Ethnic fighting kills 32 in disputed region straddling Sudan, South Sudan*, 20 november 2023.

³³¹ Reuters, *Six killed in disputed region bordering Sudan, South Sudan*, 1 januari 2024.

³³² Zowel de Dinka als Nuer zijn Afrikaanse bevolkingsgroepen en spreken Nilotische talen.

³³³ UNISFA, *UNISFA condemns attacks on civilians and killing of a peacekeeper*, 27 januari 2024. Associated Press, *52 killed in clashes in the disputed oil-rich African region of Abyei, an official says*, 28 januari 2024. Reuters, *UN says Ghanaian peacekeeper killed in violence in South Sudan*, 28 januari 2024. Al Jazeera, *Dozens killed as violence flares in region disputed by Sudan, South Sudan*, 29 januari 2024. BBC, *Sudan-South Sudan border, Clashes kill dozens in disputed Abyei region*, 29 januari 2024.

³³⁴ VN, *Urgent action needed to address Sudan crisis amid increasing risk of genocide and related atrocity crimes, warns UN Special Adviser on the Prevention of Genocide*, 5 september 2023.

³³⁵ In het Engels bekend als *gender-based violence* (GBV).

³³⁶ In dit verband observeerde Nderitu dat de RSF en hun bondgenoten de Masalit omschreven als 'slaven'.

³³⁷ VN, *Statement by Ms. Alice Wairimu Nderitu, United Nations Special Adviser on the Prevention of Genocide, on the renewed escalation of violence in Darfur, Sudan*, 14 november 2023.

³³⁸ BBC, *World ignoring risk of Sudan genocide – UN expert*, 24 mei 2024.

³³⁹ VNVR, *Final report of the Panel of Experts on the Sudan*, 15 januari 2024, blz. 2 en 23.

rapport vermeldde dat het geweldsniveau in Darfur sinds 2005 niet zo erg was geweest en dat alleen al in El Geneina 10.000 tot 15.000 doden waren gevallen tijdens de geweldsgolven die plaatsvonden van 24 april tot 19 juni 2023 en begin november 2023.³⁴⁰

Op 15 april 2024 verklaarde Guterres, de secretaris-generaal van de VN (SGVN), dat er in Sudan 'mogelijk oorlogsmisdaden en misdaden tegen de menselijkheid' waren gepleegd.³⁴¹

Op 30 januari 2024 verklaarde Karim Khan, hoofdaanklager bij het Internationaal Strafhof (ICC), dat er reden was om aan te nemen dat zowel de SAF als de RSF oorlogsmisdrijven en misdrijven tegen de menselijkheid hadden gepleegd in Darfur. Hij baseerde zich daarbij op rapporten van de VN en andere organisaties en gesprekken die hij in Tsjaad had gevoerd met vluchtelingen uit Darfur. Hij sprak in dit verband over vervolging, moord, verkrachting, discriminatie en racisme.³⁴²

De Europese Unie (EU) uitte zich eveneens bezorgd over de escalatie van het geweld in Darfur. Op 12 november 2023 bracht de EU naar aanleiding van de moordpartijen in Ardamata (zie subparagraaf 2.2.4) een verklaring uit. Daarin waarschuwde zij dat het geweld leek op een poging om West-Darfur etnisch te zuiveren van de Masalit-gemeenschap.³⁴³ Op 15 april 2024 omschreven Borrell en Lenarčič, respectievelijk hoge vertegenwoordiger voor Buitenlandse Zaken en Veiligheidsbeleid en eurocommissaris voor Crisisbeheer van de EU, de gewelddaden in Darfur als 'genocidale wredeheden'.³⁴⁴

Jan Egeland, de secretaris-generaal van de hulporganisatie *Norwegian Refugee Council* (Noorse Vluchtelingenraad, NRC),³⁴⁵ omschreef het geweld van de RSF en gelieerde Arabische milities in Darfur als 'etnische zuiveringen volgens het boekje'.³⁴⁶ Egeland baseerde zich daarbij op gesprekken die hij met Sudanese vluchtelingen had gevoerd in Tsjaad.³⁴⁷ Als ondersecretaris-generaal voor Humanitaire Zaken bij de VN had Egeland aan het begin van deze eeuw de hulp in Darfur gecoördineerd.³⁴⁸

Het *Raoul Wallenberg Centre for Human Rights* (RWCHR)³⁴⁹ onderzocht het geweld in Darfur en dan met name het geweld in El Geneina, West-Darfur. Dit mensenrechtencentrum kwam tot de conclusie dat de RSF en gelieerde Arabische milities genocide hadden gepleegd tegen de Masalit. Voor de eerste keer trok een internationale organisatie deze conclusie. Het RWCHR had ook reden om aan te nemen dat de RSF en gelieerde milities genocide hadden gepleegd tegen andere Afrikaanse bevolkingsgroepen in Darfur, zoals de Fur en de Zaghawa.³⁵⁰ Het RWCHR raadpleegde tijdens het onderzoek meer dan tien deskundigen, onder wie voormalige VN-medewerkers, mensenrechtenwaarnemers en internationale juristen. Verder analyseerde het centrum open source intelligence (OSINT) uit de periode van

³⁴⁰ VNVR, *Final report of the Panel of Experts on the Sudan*, 15 januari 2024, blz. 2, 3 en 17.

³⁴¹ Al Jazeera, 'Crimes against humanity' may have been committed in Sudan, says UN chief, 15 april 2024.

³⁴² ICC, *Statement of ICC Prosecutor, Karim A. A. Khan KC, to the United Nations Security Council on the situation in Darfur, pursuant to Resolution 1593 (2005)*, 30 januari 2024.

³⁴³ EU, *Sudan, Statement by the High Representative on the atrocities in Ardamta Darfur*, 12 november 2023.

³⁴⁴ Trouw, *Oorlog in Soedan vraagt net zo goed om staakt-het-vuren*, 15 april 2024.

³⁴⁵ Bezoek <https://www.nrc.no> voor meer informatie over de NRC.

³⁴⁶ Het oorspronkelijke citaat in het Engels luidt *textbook ethnic cleansing*.

³⁴⁷ FT, *Scale of crisis created by Sudan's 'hidden' war alarms refugee chief*, 20 februari 2024.

³⁴⁸ DS, *Wie is Jan Egeland?*, 4 maart 2014.

³⁴⁹ Het RWCHR is een Canadese mensenrechtenorganisatie en staat in het Frans bekend als het *Centre Raoul Wallenberg pour les droits de la personne*. Bezoek <https://raoulwallenbergcentre.org/en/> voor meer informatie over het RWCHR.

³⁵⁰ RWCHR, *Breaches of the Genocide Convention in Darfur*, 14 april 2024, blz. 11, 12 en 49.

15 april 2023 tot april 2024.³⁵¹ Het RWCHR betrok bij de conclusie dat uit de verklaringen van de geweldplegers duidelijk werd dat ze streefden naar de vernietiging van de Masalit-bevolking en daar ook naar handelden. Zo voerden zij op 'systematische en gecoördineerde' wijze aanvallen uit tegen de Masalit en zochten zij bij huiszoekingen en controleposten expliciet naar mensen met een Masalit-etniciteit. Het seksuele oorlogsgeweld tegen Masalit-vrouwen had ook een 'genocidale intentie', aldus het RWCHR. In dit verband wees dit centrum op uitlatingen van de daders als: 'We zullen alle mannen vermoorden en alle vrouwen verkrachten. We willen de huidskleur veranderen' en 'We willen lichtgekleurde baby's'.³⁵² Raadpleeg paragraaf 7.3 voor meer informatie over seksueel oorlogsgeweld tegen vrouwen in het algemeen en Masalit-vrouwen in het bijzonder.

HRW verrichtte ook uitvoerig onderzoek naar het geweld in El Geneina, West-Darfur. In mei 2024 presenteerde deze internationale mensenrechtenorganisatie haar onderzoeksbevindingen in een rapport. HRW concludeerde dat de RSF en gelieerde milities etnische zuiveringen, misdaden tegen de menselijkheid en oorlogsmisdaden en mogelijk genocide hadden gepleegd tegen de Masalit en andere Afrikaanse bevolkingsgroepen.³⁵³ HRW baseerde zich daarbij op interviews met 221 personen, onder wie 174 voormalige inwoners van El Geneina en 27 internationale hulpverleners. De meeste geraadpleegde bronnen behoorden tot de Masalit. Daarnaast had HRW meer dan 120 video's en foto's geanalyseerd en satellietbeelden bestudeerd.³⁵⁴

³⁵¹ RWCHR, *Breaches of the Genocide Convention in Darfur*, 14 april 2024, blz. 15.

³⁵² RWCHR, *Breaches of the Genocide Convention in Darfur*, 14 april 2024, blz. 21, 22, 30, 32-34, 36, 39 en 40.

³⁵³ HRW, "The Massalit will not come home", mei 2024, blz. 5 en 197-202.

³⁵⁴ HRW, "The Massalit will not come home", mei 2024, blz. 2, 11 en 12.

3 Paspoorten en staatloosheid

3.1 Paspoorten

Het *General Directorate for Passports and Migration*³⁵⁵ is verantwoordelijk voor de afgifte van paspoorten en de vaststelling van iemands nationaliteit. Dit directoraat-generaal valt onder het Sudanese ministerie van Binnenlandse Zaken.³⁵⁶

De oorlogssituatie had tijdens de verslagperiode een negatieve impact op de afgifte van documenten. Vanwege het hevige geweld kon men in de hoofdstad Khartoum niet langer documenten aanvragen. De overheidsinstanties die belast waren met de afgifte van documenten, zo ook het hierboven genoemde General Directorate for Passports and Migration, waren uitgeweken naar Port Sudan.³⁵⁷ Volgens een bron waren identiteitskaarten nergens verkrijgbaar³⁵⁸ en konden geboorteaktes alleen worden verkregen in staten die onder controle stonden van de Sudanese strijdkrachten (SAF).³⁵⁹

De bronnen noemden verschillende staten waar men nog een paspoort kon aanvragen. Het waren staten die onder controle stonden van de SAF. Eén bron noemde de volgende staten: Sennar, Noordelijk,³⁶⁰ Nijl,³⁶¹ Witte Nijl, El Gezira, Gedaref, Rode Zee,³⁶² Kassala en Blauwe Nijl.³⁶³ Een andere bron geeft aan dat men paspoorten kon aanvragen in Sennar, Noordelijk, Nijl, Witte Nijl, El Gezira, Gedaref, Rode Zee en Noord-Kordofan. Deze bron tekent daarbij aan dat de RSF in december 2023 El Gezira hadden veroverd (zie subparagraaf 2.2.6) en dat het onduidelijk was of men nog steeds paspoorten kon aanvragen in deze staat.³⁶⁴

Ook kon men in het buitenland een Sudanese paspoort aanvragen.³⁶⁵ In dit verband noemde een bron enkel de Sudanese ambassade in Caïro (Egypte).³⁶⁶ Een andere bron noemde naast de Sudanese ambassade in Caïro ook nog de diplomatieke vertegenwoordigingen van Sudan in Addis Abeba (Ethiopië), Doha (Qatar), Dubai (Verenigde Arabische Emiraten, VAE), Juba (Zuid-Sudan) en Jeddah en Riyad (Saudi-Arabië).³⁶⁷

Als gevolg van de oorlog waren de paspoortleges in Sudan omhooggegaan.³⁶⁸ Begin januari 2023 kostte een Sudanese paspoort 51.000,00 Sudanese pond. Dat bedrag had toen dezelfde waarde als negentig Amerikaanse dollar.³⁶⁹ Volgens een bron kostte een Sudanese paspoort eind november 2023 240,00 euro voor een volwassene en ongeveer 125,00 euro voor een minderjarige.³⁷⁰

³⁵⁵ In het Engels ook aangeduid als *General Administration of Passports and Immigration*.

³⁵⁶ Landinfo, *Sudan, Civil registration, identity documents and passports*, 3 maart 2023, blz. 19. Vertrouwelijke bron, 21 november 2023. Vertrouwelijke bron, 24 december 2023.

³⁵⁷ Vertrouwelijke bron, 10 november 2023. Vertrouwelijke bron, 21 november 2023. Vertrouwelijke bron, 24 december 2023.

³⁵⁸ Vertrouwelijke bron, 24 december 2023.

³⁵⁹ Vertrouwelijke bron, 15 maart 2024.

³⁶⁰ In het Engels en Arabisch bekend als *Northern en Ash-Shamaliyah*.

³⁶¹ In het Engels bekend als *River Nile*.

³⁶² In het Engels bekend als *Red Sea*.

³⁶³ Vertrouwelijke bron, 21 november 2023.

³⁶⁴ Vertrouwelijke bron, 24 december 2023.

³⁶⁵ Vertrouwelijke bron, 21 november 2023. Vertrouwelijke bron, 24 december 2023.

³⁶⁶ Vertrouwelijke bron, 21 november 2023.

³⁶⁷ Vertrouwelijke bron, 24 december 2023.

³⁶⁸ Vertrouwelijke bron, 21 november 2023. Vertrouwelijke bron, 24 december 2023.

³⁶⁹ Landinfo, *Sudan, Civil registration, identity documents and passports*, 3 maart 2023, blz. 20.

³⁷⁰ Vertrouwelijke bron, 21 november 2023.

Door de oorlog werd de behandeltermijn voor een paspoortaanvraag langer.³⁷¹ Voor de uitbraak van de oorlog in april 2023 duurde een paspoortaanvraag drie weken. Op het moment van schrijven duurde de behandeltermijn van een aanvraag twee maanden, aldus een bron.³⁷²

In het verleden kwam het voor dat Sudanese paspoorten op frauduleuze dan wel onrechtmatige wijze werden verkregen. Zo waren er tijdens de regeerperiode van president Bashir Sudanese paspoorten 'verkoch' aan Syriërs.³⁷³ Een bron heeft geruchten opgevangen dat de Snelle Ondersteuningstroepen (RSF) Sudanese paspoorten zouden hebben verstrekt aan buitenlandse strijders die in de gelederen dienden van deze strijdmacht (raadpleeg subparagraaf 2.1.3 voor meer informatie over de aanwezigheid van buitenlanders in dienst van de RSF).³⁷⁴ Dit kon verder niet worden geverifieerd.

Het was onduidelijk in hoeverre men met behulp van fraude documenten kon verkrijgen bij overheidsinstanties. Landinfo³⁷⁵ stelde vlak voor de uitbraak van de oorlog vast dat het 'relatief gebruikelijk' was dat burgers steekpenningen betaalden aan dienstdoende ambtenaren. Landinfo voegde daaraan toe dat deze steekpenningen niet zozeer bedoeld waren om iemands persoonsgegevens te laten wijzigen, maar om de ambtenaar ertoe te bewegen om het gewenste document daadwerkelijk af te geven.³⁷⁶

Een bron geeft aan dat het voor burgers gebruikelijk was om extra te betalen, opdat de aanvraag voor het document sneller zou worden behandeld.³⁷⁷ Een andere bron vermoedt dat de mogelijkheden voor documentfraude binnen de context van de huidige oorlog waren toegenomen, maar kan dit niet nader onderbouwen dan wel concretiseren.³⁷⁸ Weer een andere bron stelt niet op de hoogte te zijn van fraudegevallen bij de afgifte van documenten in controlegebieden van de SAF, waar de bevoegde overheidsinstanties zich op het moment van schrijven bevonden.³⁷⁹

De geraadpleegde bronnen zijn het erover eens dat vrouwen vanaf het achttiende levensjaar zelfstandig identiteitsdocumenten kunnen aanvragen bij de Sudanese autoriteiten. Daarbij is de instemming en/of begeleiding door een mannelijk familielid of echtgenoot niet vereist.³⁸⁰ Vrouwen van achttien jaar en ouder hebben evenmin een uitreistoestemming nodig van hun familie of wettelijke vertegenwoordiger/voogd.³⁸¹

Dezelfde bronnen geven los van elkaar aan dat minderjarigen niet zelfstandig een reis- en/of identiteitsdocument kunnen aanvragen. In dat geval is de instemming en/of begeleiding door een meerderjarige vereist.³⁸² Eén bron vult daarbij aan dat de meerderjarige ook op schriftelijke wijze toestemming kan verlenen door middel

³⁷¹ RD, 'Severe overcrowding and delays' across Sudan's passport offices, 28 september 2023. Vertrouwelijke bron, 21 november 2023.

³⁷² Vertrouwelijke bron, 11 januari 2024.

³⁷³ Ministerie van Buitenlandse Zaken, *Algemeen ambtsbericht Sudan*, augustus 2022, blz. 45 en 46. Landinfo, *Sudan, Civil registration, identity documents and passports*, 3 maart 2023, blz. 22 en 23. Vertrouwelijke bron, 10 november 2023.

³⁷⁴ Vertrouwelijke bron, 10 november 2023.

³⁷⁵ Landinfo kan worden gezien als het Noorse equivalent van de Afdeling Ambtsberichten (AB) van het Nederlandse ministerie van Buitenlandse Zaken. Raadpleeg <https://landinfo.nl/en/> voor meer informatie over Landinfo.

³⁷⁶ Landinfo, *Sudan, Civil registration, identity documents and passports*, 3 maart 2023, blz. 22.

³⁷⁷ Vertrouwelijke bron, 21 november 2023.

³⁷⁸ Vertrouwelijke bron, 24 december 2023.

³⁷⁹ Vertrouwelijke bron, 10 november 2023.

³⁸⁰ Vertrouwelijke bron, 10 november 2023. Vertrouwelijke bron, 21 november 2023. Vertrouwelijke bron, 24 december 2023.

³⁸¹ Vertrouwelijke bron, 10 november 2023. Vertrouwelijke bron, 21 november 2023. Vertrouwelijke bron, 24 december 2023. Vertrouwelijke bron, 16 januari 2024.

³⁸² Vertrouwelijke bron, 10 november 2023. Vertrouwelijke bron, 21 november 2023. Vertrouwelijke bron, 24 december 2023.

van een notariële volmacht.³⁸³ Een andere bron vermeldt dat het vereiste omtrent een meerderjarige vooral een papieren werkelijkheid betreft. Deze bron kent naar eigen zeggen veel gevallen, waarbij een document was verstrekt aan minderjarigen van zestien of zeventien jaar, zonder dat een meerderjarige instemming dan wel begeleiding had verleend.³⁸⁴

3.2 Staatloosheid

Voor zover kon worden nagegaan, werden er in de verslagperiode geen wijzigingen doorgevoerd in de wet- en regelgeving ten aanzien van de verkrijging van de Sudanese nationaliteit.³⁸⁵

Informatie over de situatie van staatlozen in Sudan was schaars, omdat de Sudanese overheid geen statistieken bijhield ten aanzien van staatloze personen.³⁸⁶ Daarnaast erkenden de Sudanese autoriteiten staatlozen niet als zodanig.³⁸⁷ Mensen die in Sudan niet een nationaliteit konden effectueren, leidden simpelweg een ongedocumenteerd bestaan en hadden daarbij te maken met tal van beperkingen. Zo konden zij geen goederen op hun naam zetten en geboorteaktes voor hun kinderen verkrijgen. Zij genoten evenmin toegang tot onderwijs.³⁸⁸

Op basis van de antwoorden van de geraadpleegde bronnen waren er twee groepen staatlozen/ongedocumenteerden te onderscheiden in de Sudanese context. De ene groep bestond uit mensen die als migrant of vluchteling naar Sudan waren gekomen, bijvoorbeeld uit Tsjaad of Ethiopië. Zij verbleven sinds geruime tijd in Sudan en genoten geen rechtmatig verblijf.³⁸⁹

De andere groep bestond uit Zuid-Sudanezen die bij de onafhankelijkheid van Zuid-Sudan in juli 2011 hun Sudanese nationaliteit hadden verloren (raadpleeg paragraaf 1.2 voor meer informatie over de Zuid-Sudanese afscheiding). Mensen die behoorden tot bevolkingsgroepen die van oudsher woonachtig waren in Zuid-Sudan, verloren destijds hun Sudanese nationaliteit; ook al woonden zij sinds geruime tijd in het noorden van Sudan of hadden zij op andere wijzen banden met het noordelijk deel van het land, bijvoorbeeld door middel van een huwelijk.³⁹⁰

Er bestaan manieren om de Sudanese nationaliteit te herkrijgen. Op grond van artikel 16 van de Sudanese nationaliteitswet³⁹¹ kan iemand de Sudanese nationaliteit opnieuw verkrijgen op basis van een presidentieel besluit. In 2018 werd de Sudanese nationaliteitswet geamendeerd ten behoeve van Zuid-Sudanezen die in 2011 tegen hun wil de Sudanese nationaliteit hadden verloren. Op grond van artikel 10 (2) kan een Zuid-Sudanees op twee manieren de Sudanese nationaliteit herkrijgen:

³⁸³ Vertrouwelijke bron, 24 december 2023.

³⁸⁴ Vertrouwelijke bron, 10 november 2023.

³⁸⁵ Vertrouwelijke bron, 10 november 2023. Vertrouwelijke bron, 24 december 2023. Vertrouwelijke bron, 31 januari 2024.

³⁸⁶ Vertrouwelijke bron, 10 november 2023. Vertrouwelijke bron, 21 november 2023. Vertrouwelijke bron, 24 december 2023.

³⁸⁷ Vertrouwelijke bron, 21 november 2023. Vertrouwelijke bron, 24 december 2023.

³⁸⁸ Vertrouwelijke bron, 10 november 2023. Vertrouwelijke bron, 24 december 2023.

³⁸⁹ Vertrouwelijke bron, 10 november 2023. Vertrouwelijke bron, 21 november 2023. Vertrouwelijke bron, 24 december 2023.

³⁹⁰ Vertrouwelijke bron, 21 november 2023.

³⁹¹ In het Engels bekend als *Sudan Nationality Act*.

1. Indien hij of zij een Sudanese moeder heeft;
2. Indien hij of zij kan aantonen dat zijn of haar voorouders sinds 1924 in Sudan hebben verbleven.³⁹²

Er was niet meer informatie beschikbaar over de situatie van staatlozen in Sudan.

³⁹² Vertrouwelijke bron, 21 november 2023.

4 Mensenrechten

4.1 Inleiding

In dit hoofdstuk komt de algemene mensenrechtensituatie aan bod. Paragraaf 4.2 behandelt de juridische en bestuurlijke context waarin mensenrechten werden nageleefd dan wel geschonden. Paragraaf 4.3 belicht de toepassing van de doodstraf in Sudan. Paragraaf 4.4 behandelt het optreden van de veiligheidsdiensten die aan de Sudanese strijdkrachten (SAF) waren gelieerd. Paragraaf 4.5 brengt in kaart in hoeverre er demonstraties konden plaatsvinden tijdens de verslagperiode. Paragraaf 4.6 beschrijft hoe het maatschappelijk middenveld almaar verder onder druk kwam te staan. Daarbij wordt vooral gekeken naar de repressie van prodemocratische activisten en hulpverleners. In paragraaf 4.7 en paragraaf 4.8 staat de situatie van respectievelijk journalisten en kritische sociale mediagebruikers beschreven. Paragraaf 4.9 zet de mensenrechtensituatie bij controleposten uiteen. In paragraaf 4.10 komen gedwongen verdwijningen aan de orde. Paragraaf 4.11 kijkt naar de situatie van minderheden, te weten Afrikaanse Darfurianen en Nuba uit Zuid-Kordofan die buiten hun herkomstgebied verbleven, personen van gemengde komaf en religieuze minderheden (in het bijzonder christenen). Paragraaf 4.12 schenkt aandacht aan het verschijnsel van bloed- en eerwraak.

De situatie van vrouwen, seksuele minderheden (lhbtq+) en (alleenstaande) minderjarigen wordt beschreven in respectievelijk hoofdstuk 7, 8 en 9.

4.2 Juridische en bestuurlijke context

De voormalige overgangsregering onder premier Hamdok (zie paragraaf 1.2) voerde verscheidene hervormingen door. Zo bracht zij een scheiding aan tussen religie en staat, schafte zij de doodstraf bij afvalligheid³⁹³ af en trok zij de beruchte *Public Order Law* in.³⁹⁴ Laatstgenoemde wet gold voor de staat Khartoum en stelde 'onfatsoenlijke en immorele gedragingen en kleding' strafbaar. De zogeheten *Public Order Police* ('openbare ordepolitie') handhaafde deze wet.³⁹⁵

Voor zover kon worden nagegaan, werden voornoemde hervormingen niet teruggedraaid in de verslagperiode.³⁹⁶ Eén bron tekende daarbij aan dat door de oorlog de politie, rechtbanken en het Openbaar Ministerie (OM) niet langer naar behoren functioneerden. Dit gold in het bijzonder voor Khartoum en Darfur, aldus de bron. Derhalve kon deze niet vaststellen in hoeverre de hervormingen daadwerkelijk werden geïmplementeerd en gehandhaafd.³⁹⁷ De bron in kwestie specificeerde niet in welke mate burgers toegang hadden tot rechtsbescherming per staat of gebied.

³⁹³ Ook wel aangeduid als 'apostasie' (Engels: *apostasy*).

³⁹⁴ In de Sudanese strafwet van 1991 staan verboden die ook waren opgenomen in de *Public Order Law*, zoals het verbod op 'onfatsoenlijke' kleding, seks in het openbaar, overspel en prostitutie. Voor zover kon worden nagegaan, gelden deze verboden nog steeds in Khartoum en in de andere staten van het land. Vertrouwelijke bron, 10 november 2023. Vertrouwelijke bron, 25 februari 2024.

³⁹⁵ Ministerie van Buitenlandse Zaken, *Algemeen ambtsbericht Sudan*, oktober 2019, blz. 56 en 91. Ministerie van Buitenlandse Zaken, *Algemeen ambtsbericht Sudan*, maart 2021, blz. 50, 60, 68 en 69.

³⁹⁶ Vertrouwelijke bron, 10 november 2023. Vertrouwelijke bron, 24 december 2023.

³⁹⁷ Vertrouwelijke bron, 24 december 2023.

Zoals reeds vermeld, namen de Snelle Ondersteuningstroepen (RSF) en hun bondgenoten tijdens de verslagperiode grote delen van Sudan in, met name in Darfur. De geraadpleegde bronnen waren het erover eens dat er in de controlegebieden van de RSF geen sprake was van een justitieel en bestuurlijk apparaat. De RSF-strijders en aanverwante militieleden waren hoofdzakelijk geïnteresseerd in de plundering van veroverde gebieden, aldus de bronnen.³⁹⁸

De RSF ondernamen in de verslagperiode pogingen, waaruit moest blijken dat zij de intentie hadden om hun controlegebieden te besturen.³⁹⁹ Zo hervatten honderden politieagenten hun werkzaamheden in de delen van Darfur die onder controle stonden van de RSF.⁴⁰⁰ Begin december 2023 waren er in Nyala, de hoofdstad van Zuid-Darfur, 217 politieagenten operationeel. Het was de bedoeling dat de politiemacht in Nyala uiteindelijk vijfhonderd agenten zou gaan tellen.⁴⁰¹ Rond dezelfde periode kondigden de RSF aan om een landelijke politiemacht te zullen oprichten.⁴⁰² Eind maart 2023 stelden de RSF in El Gezira een civiel bestuur aan.⁴⁰³

Desgevraagd uiten bronnen zich kritisch over bovengenoemde ontwikkeling in RSF-gebied.⁴⁰⁴ Een bron geeft aan dat het te vroeg was om vast te stellen in welk stadium de pogingen van de RSF zich bevonden om tot enige vorm van bestuur te komen.⁴⁰⁵ Twee andere bronnen vragen zich af hoe de politie in RSF-gebied naar behoren kon functioneren, aangezien er in dit controlegebied geen justitieel apparaat bestond waaraan verdachten konden worden overgedragen.⁴⁰⁶ In dit verband omschrijft één van deze twee bronnen de herintroductie van de politie in RSF-gebied als 'schone schijn'.⁴⁰⁷

4.3 Doodstraf

In Sudan kan men veroordeeld worden tot de doodstraf voor verschillende misdaden.⁴⁰⁸ Eind 2020 was *Amnesty International* (hierna: 'Amnesty') op de hoogte van minstens 88 personen die in afwachting waren van de uitvoering van de doodstraf. Eind 2021 was dit aantal gestegen naar ten minste 95 terdoodveroordeelden. Op beide 'meetmomenten' waren er geen berichten dat de Sudanese autoriteiten de doodstraf ten uitvoer hadden gebracht.⁴⁰⁹ In 2022 legde Amnesty één nieuwe terdoodveroordeling in Sudan vast. Daarmee steeg het aantal terdoodveroordeelden in Sudan eind 2022 naar 96. Er waren geen berichten dat Sudan in deze periode de doodstraf ten uitvoer had gebracht.⁴¹⁰ Op het moment van schrijven was er nog geen jaarrapport van Amnesty over de doodstraf voor het jaar 2023.

³⁹⁸ Vertrouwelijke bron, 27 oktober 2023. Vertrouwelijke bron, 10 november 2023. Vertrouwelijke bron, 20 november 2023. Vertrouwelijke bron, 1 december 2023. Vertrouwelijke bron, 9 februari 2024. Vertrouwelijke bron, 12 februari 2024.

³⁹⁹ Vertrouwelijke bron, 15 november 2023. Vertrouwelijke bron, 20 november 2023. Vertrouwelijke bron, 1 december 2023. Vertrouwelijke bron, 9 februari 2024.

⁴⁰⁰ RD, *Rapid Support Forces 'to set up federal police in Sudan'*, 13 december 2023.

⁴⁰¹ Darfur 24, *South Darfur police force resumes duties in the city of Nyala*, 3 december 2023. RD, *Police services resume in South Darfur capital after seven-month hiatus*, 3 december 2023.

⁴⁰² Vertrouwelijke bron, 1 december 2023. RD, *Rapid Support Forces 'to set up federal police in Sudan'*, 13 december 2023.

⁴⁰³ Asharq Al-Awsat, *Sudan's RSF establish civilian administration in Gezira State*, 26 maart 2024. RD, *RSF establish civilian authority in El Gezira*, 26 maart 2024. Radio Tamazuj, *RSF establish civilian administration in Al-Gazira state*, 27 maart 2024.

⁴⁰⁴ Vertrouwelijke bron, 15 november 2023. Vertrouwelijke bron, 1 december 2023. Vertrouwelijke bron, 9 februari 2024.

⁴⁰⁵ Vertrouwelijke bron, 15 november 2023.

⁴⁰⁶ Vertrouwelijke bron, 1 december 2023. Vertrouwelijke bron, 9 februari 2024.

⁴⁰⁷ In het Engels door de bron omschreven als *window dressing*. Vertrouwelijke bron, 9 februari 2024.

⁴⁰⁸ Ministerie van Buitenlandse Zaken, *Algemeen ambtsbericht Sudan*, oktober 2019, blz. 78. Ministerie van Buitenlandse Zaken, *Algemeen ambtsbericht Sudan*, augustus 2022, blz. 88.

⁴⁰⁹ Ministerie van Buitenlandse Zaken, *Algemeen ambtsbericht Sudan*, augustus 2022, blz. 88 en 89.

⁴¹⁰ Amnesty, *Death sentences and executions, 2022*, 16 mei 2023, blz. 12, 34 en 39.

Een bron wijst erop dat de Sudanese autoriteiten geen informatie deelden over de situatie in gevangenissen in het algemeen en terdoodveroordeelden in het bijzonder. Derhalve kon men enkel via-via informatie verkrijgen, bijvoorbeeld via advocaten van terdoodveroordeelden. Volgens dezelfde bron bevonden zich nog honderden terdoodveroordeelden in federale gevangenissen⁴¹¹ in staten die onder controle stonden van de SAF, te weten Witte Nijl, Noordelijk, Nijl en Blauwe Nijl. Sinds augustus 2022 had deze bron geen informatie ontvangen dat de doodstraf zou zijn uitgevoerd. De uitvoering van de doodstraf was 'tijdelijk bevroren', aldus de bron.⁴¹²

In de Oost-Sudanese staat Gedaref veroordeelde een strafrechtbank op 18 maart 2024 een man ter dood wegens 'uitlokking van oorlog tegen de staat' (artikel 51 van het Wetboek van Strafrecht, WvS). Het zou gaan om een lid van de RSF. Het *Sudan News Agency* (SUNA), het Sudanese staatspersagentschap, berichtte dat de veroordeelde op 14 december 2023 was opgepakt in Gedaref. Uit de inhoud van zijn mobiele telefoon zou zijn gebleken dat hij lid was van de RSF.⁴¹³ Meer informatie over deze zaak was op het moment van schrijven niet beschikbaar.

4.4 Aan de SAF gelieerde veiligheidsdiensten

Gedurende de regeerperiode van president Bashir (1989-2019) was 's lands veiligheidsdienst, de *National Intelligence Security Service* (Nationale Inlichtingen- en Veiligheidsdienst, NISS), berucht. Dissidenten en activisten werden destijds onderworpen aan buitengerechtigde detenties in zogeheten 'geesthuizen'.⁴¹⁴ Volgens een bron was de NISS destijds de best georganiseerde veiligheidsdienst op het Afrikaanse continent.⁴¹⁵

Bij de aanvang van de overgangperiode in juli 2019 werd de NISS vervangen door de *General Intelligence Service* (Algemene Inlichtingendienst, GIS). Het mandaat van de GIS werd beperkt tot het verzamelen en analyseren van informatie. De GIS mocht geen personen arresteren, ondervragen en detineren. Echter, na de staatsgreep van Burhan in oktober 2021 werd deze hervorming teruggedraaid. Sindsdien mocht de GIS weer personen oproepen, arresteren, ondervragen en detineren.⁴¹⁶ In mei 2024 werden deze verruimde bevoegdheden wettelijk vastgelegd. De geamendeerde wet kende inlichtingenofficieren ook een grote mate van onschendbaarheid toe.⁴¹⁷

Naast de GIS was ook de *Military Intelligence Service* (Militaire Inlichtingendienst, MIS) actief in SAF-gebied. Beide veiligheidsdiensten maakten mensenrechtenverdedigers, oppositiepolitici en onafhankelijke en kritische journalisten tot doelwit. De geraadpleegde bronnen geven aan dat de MIS zichtbaarder en actiever leek dan de GIS. Desgevraagd voeren de bronnen dit ogenschijnlijke verschil terug op de omstandigheid dat de MIS de inlichtingentak van de SAF was en de GIS ressorteerde onder het ministerie van Binnenlandse

⁴¹¹ De bron wijst erop dat Sudan twee typen gevangenissen kent; federale en lokale gevangenissen.

⁴¹² Vertrouwelijke bron, 8 februari 2024.

⁴¹³ ST, *Hukm qaDâ'i bi-i3dâm 3unSur yatba3 li-dda3m assari3 fi al-qaDârif* ('Doodstraf opgelegd aan lid Rapid Support Forces in Gedaref'), 18 maart 2024.

⁴¹⁴ In het Engels aangeduid als *ghost houses*. Richburg, *Out of America*, uitgegeven in 1997, blz. 150 en 151. Ministerie van Buitenlandse Zaken, *Algemeen ambtsbericht Sudan*, oktober 2019, blz. 77. Vertrouwelijke bron, 24 januari 2024.

⁴¹⁵ Vertrouwelijke bron, 24 januari 2024.

⁴¹⁶ Ministerie van Buitenlandse Zaken, *Algemeen ambtsbericht Sudan*, maart 2021, blz. 51. Ministerie van Buitenlandse Zaken, *Algemeen ambtsbericht Sudan*, augustus 2022, blz. 39. Vertrouwelijke bron, 1 december 2023. Vertrouwelijke bron, 8 februari 2024.

⁴¹⁷ ST, *Sudan strengthens intelligence service powers*, 10 mei 2024. SWM, *Sudan reinstates sweeping powers for intelligence services*, 15 mei 2024.

Zaken. Aangezien het land in oorlog verkeerde, lag het voor de hand dat de MIS de boventoon voerde, aldus de bronnen.⁴¹⁸

Overigens was het voor slachtoffers van de veiligheidsdiensten niet altijd duidelijk met welke dienst ze te maken hadden, omdat de veiligheidsbeambten in burger gekleed gingen.⁴¹⁹

4.5 Demonstraties

In de periode van 2018 tot en met 2022 vonden er in Sudan tal van prodemocratische demonstraties plaats. Deze demonstraties waren eerst gericht tegen de prijsverhogingen en het bewind van president Bashir en later tegen de machtsovername door Burhan in oktober 2021 (zie paragraaf 1.2).⁴²⁰ Sinds de uitbraak van de oorlog in april 2023 vonden er niet of nauwelijks meer demonstraties plaats.⁴²¹

Gedurende de verslagperiode vonden er enkele, kleinschalige protesten plaats tegen de oorlog. Het was echter zeer riskant voor personen om zich in het openbaar uit te spreken tegen de oorlog. De oorlogvoerende partijen interpreteerden een protest tegen de oorlog als een uiting van kritiek aan het eigen adres. Zowel de RSF als de aan de SAF-gelieerde inlichtingendiensten pakte vredesdemonstranten op.⁴²²

Zo protesteerde een vrouwengroep op 30 augustus 2023 in Ad-Damazin, de hoofdstad van de zuidoostelijke staat Blauwe Nijl. Op het moment van schrijven stond Ad-Damazin onder controle van de SAF en de daaraan verbonden veiligheidsdiensten en milities (zie subparagraaf 2.2.5). De protestgroep, bekend als *Mothers of Sudan*, protesteerde tegen de oorlog en eiste meer inspraak voor vrouwen. Het veiligheidsapparaat greep in en pakte negen personen op, namelijk acht vrouwelijke demonstranten en één mannelijke journalist die het protest versloeg.⁴²³

Het was niet duidelijk welke tak van het veiligheidsapparaat de groepsarrestatie had verricht, omdat de veiligheidsbeambten in burger gekleed waren. Tal van vrouwen, jongeren en leden van verzetscomités oefenden druk uit op de autoriteiten om de demonstranten vrij te laten. De autoriteiten gaven hieraan gehoor en lieten de negen arrestanten op dezelfde dag laat in de avond vrij. Gedurende de detentie waren de vrouwen uitgescholden en de man geslagen. De arrestanten dienden voor hun vrijlating een boek te tekenen, maar kregen geen bewijs van vrijlating mee. Nadien werd de journalist meerdere keren kortstondig vastgehouden, omdat hij in zijn berichtgeving aandacht schonk aan de situatie van vrouwen en jongeren en niet aan een rekruteringscampagne van de SAF,⁴²⁴ waarover meer kan worden gelezen in paragraaf 5.2. Raadpleeg paragraaf 4.7 voor meer informatie over de situatie van journalisten in Sudan.

⁴¹⁸ Vertrouwelijke bron, 1 december 2023. Vertrouwelijke bron, 8 februari 2024. Vertrouwelijke bron, 9 februari 2024.

⁴¹⁹ Vertrouwelijke bron, 7 februari 2024.

⁴²⁰ Ministerie van Buitenlandse Zaken, *Algemeen ambtsbericht Sudan*, oktober 2019, blz. 10. Ministerie van Buitenlandse Zaken, *Algemeen ambtsbericht Sudan*, maart 2021, blz. 13. Ministerie van Buitenlandse Zaken, *Algemeen ambtsbericht Sudan*, augustus 2022, blz. 82-85.

⁴²¹ Vertrouwelijke bron, 20 oktober 2023. Vertrouwelijke bron, 27 oktober 2023.

⁴²² Vertrouwelijke bron, 27 oktober 2023. Vertrouwelijke bron, 8 november 2023. Vertrouwelijke bron, 15 november 2023. Vertrouwelijke bron, 1 december 2023.

⁴²³ ST, *Sudanese activists detained following women-led anti-war protest*, 30 augustus 2023. RD, *Seven women activists detained at Sudan 'enforced disappearances' vigil*, 31 augustus 2023. Vertrouwelijke bron, 7 februari 2024.

⁴²⁴ Vertrouwelijke bron, 7 februari 2024.

Dezerzijds kon niet worden vastgesteld hoe representatief de groepsarrestatie en -detentie in Ad-Damazin was voor detentiepraktijken in Sudan.

4.6 Maatschappelijk middenveld onder druk

Gedurende de verslagperiode kwam het maatschappelijk middenveld in Sudan verder onder druk te staan.⁴²⁵ De repressie van het maatschappelijk middenveld nam verschillende vormen aan, hetgeen hieronder wordt verduidelijkt.

Verzetscomités

In de verslagperiode werden leden van de verzetscomités het doelwit van zowel de SAF als de RSF. Deze lokale actiegroepen staan in het Engels bekend als *Resistance Committees* (RCs). Zoals reeds uitgelegd, namen de verzetscomités in 2018 en 2019 het voortouw in de prodemocratische protesten tegen president Bashir. De oorlogvoerende partijen waren bij de verzetscomités niet geliefd, omdat deze comités streefden naar een burgerregering. De SAF en de RSF beschuldigden de verzetscomités van collaboratie met respectievelijk de RSF en de SAF en legitimeerden aldus de repressie van comitéleden.⁴²⁶ In januari 2024 verbood de gouverneur van Nijl de verzetscomités in zijn staat.⁴²⁷ Het totale aantal opgepakte leden van verzetscomités was onbekend. De volgende voorbeelden dienen enkel ter illustratie en kunnen geenszins als uitputtend worden beschouwd.

Al Jazeera tekende het verhaal op van een comitélid dat was gearresteerd door de MIS in SAF-gebied. Deze persoon werd in december 2023 vijf dagen vastgehouden in een detentiecentrum. Gedurende zijn detentie werd hij onder stroom gezet en werd hij gedwongen te kijken naar zeven lijken die op de vloer lagen en in staat van ontbinding verkeerden. Een vriend in het leger wist hem met behulp van steekpenningen vrij te krijgen.⁴²⁸

Een bron is op de hoogte van het lot van iemand die lid was van het verzetscomité in Nyala, de hoofdstad van Zuid-Darfur. Deze activist ageerde ook tegen de oorlog. De persoon werd gearresteerd door het veiligheidsapparaat dat gelieerd was aan de SAF. Toen de RSF Nyala innamen in oktober 2023, werd de activist vrijgelaten. Echter, spoedig daarna zetten de RSF de persoon voor een tweede maal gevangen, omdat zij evenmin diens kritiek duldden.⁴²⁹

Op 13 mei 2024 berichtte *Sudan War Monitor* (SWM) dat aan de SAF gelieerde veiligheidsdiensten sinds april 2024 meer dan vijftig personen hadden gearresteerd in an-Nahud, een stad in West-Kordofan. De meeste arrestanten waren politieke activisten van de verzetscomités die hadden opgeroepen tot vrede. Zij werden door het veiligheidsapparaat verdacht van collaboratie met de RSF. Sommigen waren ondertussen vrijgelaten, terwijl anderen nog in detentie verkeerden. SWM baseerde zich daarbij op verklaringen van een politieke activist die anoniem wenste te blijven.⁴³⁰

⁴²⁵ Vertrouwelijke bron, 27 oktober 2023. Vertrouwelijke bron, 8 november 2023. *Al Jazeera*, 'They're targeting us', *Sudan's army cracks down on democracy activists*, 9 januari 2024.

⁴²⁶ Vertrouwelijke bron, 27 oktober 2023. Vertrouwelijke bron, 8 november 2023. Vertrouwelijke bron, 15 november 2023. Vertrouwelijke bron, 1 december 2023. *Al Jazeera*, 'They're targeting us', 9 januari 2024. Vertrouwelijke bron, 9 februari 2024.

⁴²⁷ *Al Jazeera*, 'They're targeting us', 9 januari 2024. ST, *River Nile Governor bans FFC, Resistance Committees*, 8 januari 2024.

⁴²⁸ *Al Jazeera*, 'They're targeting us', 9 januari 2024.

⁴²⁹ Vertrouwelijke bron, 20 november 2023. Vertrouwelijke bron, 22 januari 2024.

⁴³⁰ SWM, *Sudanese military intelligence murder lawyer affiliated with anti-war party*, 13 mei 2024.

Emergency Response Rooms (ERRs)

Nadat de oorlog in april 2023 uitbrak, verlieten veel internationale hulporganisaties Sudan (raadpleeg paragraaf 6.5 voor meer informatie over de aanwezigheid en werkzaamheden van internationale hulporganisaties in Sudan). Zogeheten *Emergency Response Rooms* (ERRs) sprongen in het ontstane gat. Deze hulpcomités werden kortweg *Emergency Rooms* en *Aid Committees* genoemd. De ERRs opereerden op lokaal niveau en legden zich toe op de verlening van humanitaire hulp. Veel voormalige activisten van de verzetscomités sloten zich bij de ERRs aan.⁴³¹ Op het moment van schrijven telde de staat Khartoum bijna vijftig ERRs.⁴³² In geheel Sudan zouden er circa driehonderd ERRs actief zijn.⁴³³

Ook de hulpverleners van de ERRs werden lastiggevallen, gearresteerd of gedood door de strijdende partijen.⁴³⁴ Zo was een bron op de hoogte van de ontvoering van een ERR uit het noorden van Omdurman. Dit gebied stond onder controle van de SAF. Het hulpcomité in kwestie ontving een melding dat er in het zuiden van Omdurman behoefte was aan onder meer medicijnen en verbandmiddelen. Het zuidelijk deel van Omdurman stond onder controle van de RSF. Onderweg naar de bestemming werd de ERR ontvoerd door de RSF, aldus de bron.⁴³⁵ Een andere bron was op de hoogte van een groep prodemocratische activisten die een ERR wilden oprichten in Gedaref, een oostelijke staat die onder controle stond van de SAF. De groep werd volgens de bron door het veiligheidsapparaat opgepakt.⁴³⁶ Aan het begin van de oorlog werden ERRs door de Sudanese autoriteiten in de staat Rode Zee verboden.⁴³⁷ Dezerzijds was het totale aantal opgepakte leden van ERRs onbekend.

In januari 2024 bracht het *African Centre for Justice and Peace Studies* (ACJPS)⁴³⁸ naar buiten dat de MIS op 14 januari 2024 zeven activisten had opgepakt in Ad-Damazin, de hoofdstad van de zuidoostelijke staat Blauwe Nijl. Het ging om leden van het plaatselijke verzetscomité die hulp boden aan binnenlandse ontheemden uit andere staten als El Gezira. De comitéleden werden 's ochtends opgepakt en 's avonds vrijgelaten. Gedurende hun detentie zouden zij zijn gemarteld.⁴³⁹

Op 7 april 2024 berichtte *Sudan Tribune* (ST) dat de GIS en de MIS (zie paragraaf 4.4) een arrestatiegolf hadden ondernomen in Sennar, een zuidoostelijke staat die onder controle stond van de SAF. Onder de gearresteerden bevonden zich leden van politieke partijen, verzetscomités en ERRs.⁴⁴⁰

Kortom, personen met een activistisch verleden, personen die zich openlijk uitspraken tegen de oorlog en zich kritisch uitlieten over de oorlogvoerende partijen en personen die hulp wilden verlenen aan oorlogsslachtoffers en binnenlandse

⁴³¹ The New Humanitarian, *How mutual aid networks are powering Sudan's humanitarian response*, 2 augustus 2023. Vertrouwelijke bron, 20 oktober 2023. Vertrouwelijke bron, 27 oktober 2023. Vertrouwelijke bron, 27 november 2023. ACAPS, *Sudan, Humanitarian response by local, national actors and the diaspora*, 23 januari 2024, blz. 7 en 8. Instituut Clingendael, *From catastrophe to famine, Immediate action needed in Sudan to contain mass starvation*, februari 2024, blz. 7 en 8. Vertrouwelijke bron, 9 februari 2024. Al Jazeera, *Are Sudan's civil society activists being targeted by both warring sides?*, 1 april 2024.

⁴³² Vertrouwelijke bron, 27 november 2023.

⁴³³ Instituut Clingendael, *From catastrophe to famine*, februari 2024, blz. 7.

⁴³⁴ The New Humanitarian, *How mutual aid networks are powering Sudan's humanitarian response*, 2 augustus 2023. Vertrouwelijke bron, 20 oktober 2023. Vertrouwelijke bron, 8 november 2023. Instituut Clingendael, *From catastrophe to famine*, februari 2024, blz. 8. Vertrouwelijke bron, 9 februari 2024. Al Jazeera, *Are Sudan's civil society activists being targeted by both warring sides?*, 1 april 2024.

⁴³⁵ Vertrouwelijke bron, 20 oktober 2023.

⁴³⁶ Vertrouwelijke bron, 8 november 2023.

⁴³⁷ Small Arms Survey, *Port Sudan*, april 2024, blz. 6.

⁴³⁸ Het ACJPS is een in New York gevestigde ngo die zich richt op de monitoring en bevordering van mensenrechten in Sudan. Raadpleeg <https://www.acjps.org> voor meer informatie over deze ngo.

⁴³⁹ ACJPS, *Sudan, Seven human rights defenders and activists arrested, detained, and allegedly tortured by the SAF Military Intelligence Unit in the Blue Nile region*, 20 januari 2024.

⁴⁴⁰ ST, *Sudanese security forces launch new arrest campaign in Sinja*, 7 april 2024.

ontheemden, konden in het bijzonder rekenen op de negatieve aandacht van zowel de SAF als de RSF.⁴⁴¹

4.7 Journalisten

De ruimte kromp niet alleen voor (vredes)demonstranten, prodemocratische activisten en hulpverleners. Ook kritische en onafhankelijke journalisten kwamen gedurende de verslagperiode almaar verder in het nauw. Zij bevonden zich tussen twee vuren en werden door de SAF en de RSF beschuldigd van collaboratie met respectievelijk de RSF en de SAF. Onafhankelijke journalisten die kritisch berichtten over de strijdende partijen, werden door conflictpartijen bedreigd dan wel geïntimideerd, opgepakt, gedetineerd en in het ergste geval gedood.⁴⁴² Een bron benoemt dat voetbalverslaggevers relatief probleemloos hun werk konden verrichten, omdat voetbal in de ogen van de oorlogvoerende partijen een apolitieke aangelegenheid betrof.⁴⁴³

De volgende incidenten aangaande de repressie van journalisten dienen enkel ter illustratie en kunnen geenszins als uitputtend worden beschouwd. Haitham Dafallah,⁴⁴⁴ de hoofdredacteur van *al-Maidan* ('Het Plein'),⁴⁴⁵ werd op 19 januari 2024 door de RSF opgepakt in Khartoum. *Al-Maidan* was het partijblad van de Sudanese Communistische Partij (CPoS).⁴⁴⁶ Op het moment van schrijven was het onduidelijk waar Dafallah verbleef en hoe het met hem ging.⁴⁴⁷ Ook raakte het verhaal bekend van een journalist die zich gedwongen zag om uit Nyala, de hoofdstad van Zuid-Darfur, te vluchten, omdat deze door beide zijden werd bedreigd en geïntimideerd.⁴⁴⁸ Op 1 maart 2024 werd journalist Khalid Balal⁴⁴⁹ door een gewapende groep vermoord in zijn eigen huis in El Fasher, de hoofdstad van Noord-Darfur.⁴⁵⁰

Op 15 augustus 2023 brachten zeventien Sudanese media-organisaties een gezamenlijke verklaring uit, waarin zij hun zorgen uitten over de toenemende persbreidel in Sudan. Onder de ondertekenaars bevonden zich onder meer *Radio Dabanga* (RD), *Sudan Tribune* (ST) en het *Sudanese Journalists Syndicate* (SJS). De ondertekenaars wezen het publiek er onder meer op dat journalisten slachtoffer waren geworden van arrestaties, detenties, gedwongen verdwijningen⁴⁵¹ en moord. Vrouwelijke journalisten liepen in het bijzonder risico om slachtoffer te worden van gender-gerelateerd geweld.⁴⁵² In de persverklaring werden geen voorbeelden

⁴⁴¹ Vertrouwelijke bron, 20 oktober 2023. Vertrouwelijke bron, 27 oktober 2023. Vertrouwelijke bron, 8 november 2023. Vertrouwelijke bron, 15 november 2023. Vertrouwelijke bron, 20 november 2023. Vertrouwelijke bron, 1 december 2023. Vertrouwelijke bron, 9 februari 2024. ACJPS, *Sudan War, Arbitrary arrests, torture, and ill-treatment behind closed doors*, 14 maart 2024, blz. 4. Al Jazeera, *Are Sudan's civil society activists being targeted by both warring sides?*, 1 april 2024.

⁴⁴² Al Jazeera, *Silencing dissent, Journalists in Sudan face threats, raids*, 16 mei 2023. RD, *Sudanese media decry 'four months of violations'*, 15 augustus 2023. Vertrouwelijke bron, 1 december 2023. RD, *Sudanese Journalists Network condemns violence against reporters*, 24 januari 2024. Vertrouwelijke bron, 30 januari 2024. Vertrouwelijke bron, 7 februari 2024. Vertrouwelijke bron, 9 februari 2024. Vertrouwelijke bron, 12 februari 2024. RD, *Sudan Media Forum: 'One year of devastation: Sudan in the grip of war'*, 15 april 2024.

⁴⁴³ Vertrouwelijke bron, 12 februari 2024.

⁴⁴⁴ Ook gespeld als 'Haisam'.

⁴⁴⁵ Ook gespeld als 'El Midan'.

⁴⁴⁶ Committee to Protect Journalists (CPJ), *CPJ calls for immediate release of Sudanese journalist Haitham Dafallah and his brother*, 22 januari 2024. RD, *Sudan activists denounce RSF's 'arbitrary detention' of El Midan editor-in-chief*, 22 januari 2024. ACJPS, *Sudan War*, 14 maart 2024, blz. 11.

⁴⁴⁷ Vertrouwelijke bron, 8 februari 2024.

⁴⁴⁸ Vertrouwelijke bron, 12 februari 2024.

⁴⁴⁹ Ook gespeld als 'Khaled Bilal'.

⁴⁵⁰ Sudan Akhbar, *ightiyâl aS-SaHafî khâlid bilal fî madînat al-fâshîr* ('Journalist Khaled Bilal vermoord in de stad El Fasher'), 3 maart 2024. CPJ, *CPJ condemns killing of Sudanese journalist Khalid Balal in Darfur*, 6 maart 2024.

⁴⁵¹ In het Engels aangeduid als *enforced disappearances*.

⁴⁵² RD, *Sudanese media decry 'four months of violations'*, 15 augustus 2023.

gegeven van vrouwelijke journalisten die slachtoffer waren geworden van gendergerelateerd geweld.

Een rapport van *Media in Cooperation and Transition* (MiCT)⁴⁵³ uit oktober 2023 maakte ook inzichtelijk dat journalisten in Sudan onder moeilijke en gevaarlijke omstandigheden hun werk verrichtten. Zo deed deze ngo onderzoek naar de ervaringen en behoeften van 213 journalisten die zich in Sudan bevonden.⁴⁵⁴ Sinds het begin van de oorlog in april 2023 bleken 140 journalisten, oftewel 66%, minstens eenmaal te zijn bedreigd.⁴⁵⁵ De bedreigingen waren fysiek, psychologisch of digitaal van aard. Zo waren journalisten beschuldigd van laster, gearresteerd, fysiek aangevallen, onder schot gehouden of waren zij het slachtoffer geworden van cyberaanvallen, hacking en bedreigingen via WhatsApp of Messenger.⁴⁵⁶

Een bron specificeert nader welke onderwerpen bij de oorlogvoerende partijen het meest gevoelig lagen. In SAF-gebied was het heel risicovol om te schrijven over de luchtaanvallen van de SAF op burgerdoelen (zie subparagraaf 2.1.2), de banden tussen de SAF en islamisten van de voormalige regering van president Bashir (zie subparagraaf 1.4.4) en de levering van Iraanse drones aan de SAF (zie subparagraaf 2.1.2). In RSF-gebied was het heel gevaarlijk om te schrijven over de goud- en diamantsmokkel van de RSF, de vermeende Emirataatse wapensteun aan de RSF (zie subparagraaf 2.1.3), de moordpartijen tegen de Masalit-bevolking in West-Darfur (zie subparagraaf 2.2.4) en het wijdverbreide, seksuele geweld in RSF-gebied (zie paragraaf 7.3).⁴⁵⁷

Gedurende de verslagperiode ging de internetverbinding herhaaldelijk verloren in Sudan, soms in delen van het land, soms door heel het land. Beide oorlogvoerende partijen werden ervan beschuldigd dat zij de internetverbinding hadden afgesneden. Als gevolg konden journalisten en nieuwsplatformen nog minder goed hun werk doen.⁴⁵⁸ Ook de hulpverlening, de afgifte van paspoorten en het online bankieren werden erdoor bemoeilijkt.⁴⁵⁹

4.8 Sociale media

Voor zover kon worden nagegaan, was er geen openbare informatie beschikbaar over of de conflictpartijen de sociale media monitorden en zo ja, op welke wijze. Derhalve is deze paragraaf gebaseerd op vertrouwelijke informatie die enigszins anekdotisch en verbrokken van aard is.

Uit de verklaringen van twee bronnen blijkt dat zowel de SAF als de RSF actief waren op sociale media en propaganda, desinformatie en haatspraak⁴⁶⁰ verspreidden via hun eigen kanalen op sociale media.⁴⁶¹ Eén bron vertelt dat de conflictpartijen online praatgroepen van mensenrechtenverdedigers en journalisten

⁴⁵³ Deze in Duitsland gevestigde ngo stimuleert journalistiek onder moeilijkheden omstandigheden. Raadpleeg <https://mict-international.org> voor meer informatie.

⁴⁵⁴ MiCT, *In the shadow of violence, The pressing needs of Sudanese journalists*, oktober 2023, blz. 8 en 27.

⁴⁵⁵ MiCT, *In the shadow of violence*, oktober 2023, blz. 9 en 30.

⁴⁵⁶ MiCT, *In the shadow of violence*, oktober 2023, blz. 30-32.

⁴⁵⁷ Vertrouwelijke bron, 12 februari 2024.

⁴⁵⁸ RD, *Sudan total communications blackout continues*, 9 februari 2024. Vertrouwelijke bron, 9 februari 2024.

Vertrouwelijke bron, 12 februari 2024. Instituut Clingendael, *Internet lifeline Sudan, Ensuring unhindered internet access is key to helping the Sudanese people survive the war*, april 2024, blz. 3 en 5. RD, *Sudan Media Forum*, 15 april 2024.

⁴⁵⁹ RD, *Sudan total communications blackout continues*, 9 februari 2024. RD, *Hadhreen: Sudan comms shutdown 'ordered by army command'*, 25 februari 2024. Instituut Clingendael, *Internet lifeline Sudan*, april 2024, blz. 2, 3 en 5.

⁴⁶⁰ In het Engels aangeduid als *hate speech*. In de Sudanese context was haatspraak met name gericht tegen bepaalde etnische bevolkingsgroepen.

⁴⁶¹ Vertrouwelijke bron, 30 januari 2024. Vertrouwelijke bron, 9 februari 2024.

infiltrerden. De infiltranten wisten het vertrouwen van de deelnemers te winnen en dienden als de ogen en oren van de conflictpartijen, aldus de bron. Daarnaast hadden beide conflictpartijen volgens dezelfde bron honderden accounts op sociale media, waarmee zij onwelgevallige meningen en uitingen in de gaten hielden.⁴⁶²

Uit de verklaringen van bronnen blijkt eveneens dat de conflictpartijen bij controleposten⁴⁶³ de mobiele telefoons van passanten controleerden en daarbij vroegen naar de bijbehorende wachtwoorden.⁴⁶⁴ Zo haalt een bron het voorbeeld aan van een man van middelbare leeftijd in Darfur. Hij werd drie dagen lang vastgehouden op een RSF-basis. Gedurende deze periode werd de man voortdurend verhoord en geslagen. De RSF hadden op zijn mobiele telefoon een filmpje van de RSF gevonden. De RSF-strijders meenden dat de man dit filmpje wilde gebruiken tegen de RSF. De man bleef volhouden dat hij niet was gelieerd aan de SAF. Nadat er losgeld was betaald ter hoogte van vijfduizend Sudanese pond⁴⁶⁵ werd hij in vrijheid gesteld.⁴⁶⁶ Dezerzijds is niet bekend hoe vaak mobiele telefoons van burgers bij controleposten werden gecontroleerd.

Meer informatie over de monitoring van de sociale media door de conflictpartijen was niet beschikbaar. Raadpleeg de volgende paragraaf (4.9) voor meer informatie over het gebruik van controleposten door de oorlogvoerende partijen.

4.9 Controleposten

Gedurende de verslagperiode kende Sudan interne reisbeperkingen vanwege de vele controleposten die door de SAF en de RSF werden opgezet en bemenst.⁴⁶⁷ De Sudanese mensenrechtenorganisatie *Sudan Transparency and Policy Tracker* (STPT)⁴⁶⁸ berichtte dat er tussen Nyala en El Fasher meer dan zeventig controleposten van de RSF waren. Deze controleposten werden ook wel 'tolpoorten' genoemd.⁴⁶⁹ Passanten moesten bij iedere controlepost duizenden Sudanese ponden betalen teneinde te mogen doorreizen.⁴⁷⁰ Een andere bron telde tussen Centraal- en Zuid-Darfur 45 controleposten van de RSF.⁴⁷¹ Het gebeurde dat mensen bij het passeren van controleposten werden lastiggevallen, bestolen, bedreigd, opgepakt of onderworpen aan een gedwongen verdwijning.⁴⁷²

In sommige gevallen leek de onheuse bejegening bij een controlepost willekeurig van aard. Zo is één bron op de hoogte van een groep personen die reisde van Kadugli, de hoofdstad van Zuid-Kordofan, naar Port Sudan in het noorden van het land. Deze groep passeerde vele controleposten die afwisselend in handen waren van de SAF en RSF. De reizende groep werd door beide partijen bedreigd.⁴⁷³

⁴⁶² Vertrouwelijke bron, 4 maart 2024.

⁴⁶³ In het Engels bekend als *checkpoints*.

⁴⁶⁴ Vertrouwelijke bron, 30 januari 2024. Vertrouwelijke bron, 7 februari 2024. Vertrouwelijke bron, 12 februari 2024.

⁴⁶⁵ Op 27 februari 2024 had 5.000,00 Sudanese pond volgens CoinMill.com, een online wisselkoers convertor, dezelfde waarde als 7,68 euro.

⁴⁶⁶ Vertrouwelijke bron, 7 februari 2024.

⁴⁶⁷ Amnesty, *Sudan, Neighbouring countries must provide safe passage to those fleeing conflict*, 5 juli 2023.

Vertrouwelijke bron, 27 oktober 2023. Vertrouwelijke bron, 8 november 2023. Vertrouwelijke bron, 15 november 2023.

⁴⁶⁸ Raadpleeg <https://sudantransparency.org> voor meer informatie over STPT.

⁴⁶⁹ In het Engels aangeduid als *toll gates*.

⁴⁷⁰ STPT, *Conflict dynamics in South Darfur*, 18 december 2023, blz. 3.

⁴⁷¹ Vertrouwelijke bron, 7 februari 2024.

⁴⁷² Vertrouwelijke bron, 27 oktober 2023. Vertrouwelijke bron, 8 november 2023. Vertrouwelijke bron, 15 november 2023. Vertrouwelijke bron, 7 februari 2024.

⁴⁷³ Vertrouwelijke bron, 27 oktober 2023.

In andere gevallen was de negatieve behandeling bij een controlepost gericht op de persoon. Zo is een bron op de hoogte van mensenrechtenverdedigers die op een zwarte lijst stonden en bij SAF-controleposten in Oost-Sudan werden opgepakt. Sommigen werden vrijgelaten, maar velen bleven in detentie, aldus de bron.⁴⁷⁴

Weer een andere bron is op de hoogte van een activist die zich voor de oorlog kritisch had uitgesproken over de RSF. Desalniettemin werd hij bij een controlepost van de SAF in Bahri (Noord-Khartoum) opgepakt. Zijn nationale identiteitskaart⁴⁷⁵ maakte namelijk duidelijk dat hij oorspronkelijk uit Zuid-Darfur kwam. Dit deel van Darfur stond bekend als een RSF-bolwerk. Derhalve werd hij door de SAF-soldaten beschouwd als een (potentiële) tegenstander.⁴⁷⁶

Nog een andere bron vertelt over een mensenrechtenverdediger uit Darfur die bij een SAF-controlepost in het noorden van Sudan uit de bus werd gehaald. Hij werd door SAF-soldaten geslagen en beroofd. De soldaten hadden hem niet herkend als mensenrechtenverdediger, maar verdachten hem van samenwerking met de RSF, omdat hij een Darfuriaan was van Arabische origine.⁴⁷⁷

De volgende bron vertelt over een Darfuriaan van Arabische origine die bij een SAF-controlepost in Nyala in Zuid-Darfur werd opgepakt, omdat diens naam overeenkwam met die van een prominent lid van de RSF. De SAF-soldaten dachten dat zij het gezochte RSF-lid in handen hadden. Ze duwden zijn gezicht tegen de grond en schoten ter intimidatie drie kogels naast zijn gezicht in de grond. Toen duidelijk werd, dat ze de verkeerde persoon hadden, lieten ze hem gaan. Dit incident vond plaats voordat de RSF de stad in oktober 2023 innamen.⁴⁷⁸

4.10 Gedwongen verdwijningen

Sudan kent een lange geschiedenis van gedwongen verdwijningen.⁴⁷⁹ Gedurende de verslagperiode nam het aantal verdwijningen als gevolg van de oorlog tussen de SAF en de RSF sterk toe.⁴⁸⁰

Op 12 september 2023 deelde Türk, de Hoge Commissaris voor de Mensenrechten van de VN, mee dat sinds de uitbraak van de oorlog in april 2023 minstens vijfhonderd gedwongen verdwijningen hadden plaatsgevonden in Khartoum.⁴⁸¹

Het *Strategic Initiative for Women in the Horn of Africa (SIHA)*⁴⁸² meldde eind januari 2024 dat het sinds april 2023 meer dan 104 gedwongen verdwijningen van vrouwen en meisjes had vastgelegd. De meeste gedwongen verdwijningen van vrouwen en meisjes hadden plaatsgevonden in RSF-gebied, aldus het SIHA.⁴⁸³

⁴⁷⁴ Vertrouwelijke bron, 15 november 2023. Vertrouwelijke bron, 21 maart 2024.

⁴⁷⁵ De formele aanduiding voor dit document luidt *Bitaqat Esbat a-shakhsiya*. In Sudaanese Arabisch wordt de identiteitskaart *botaka gomya* genoemd.

⁴⁷⁶ Vertrouwelijke bron, 8 november 2023.

⁴⁷⁷ Vertrouwelijke bron, 7 februari 2024.

⁴⁷⁸ Vertrouwelijke bron, 12 februari 2024.

⁴⁷⁹ Ministerie van Buitenlandse Zaken, *Algemeen ambtsbericht Sudan*, oktober 2019, blz. 76 en 77. OHCHR, *In war-torn Sudan, a sister's search for a disappeared brother*, 8 november 2023.

⁴⁸⁰ OHCHR, *In war-torn Sudan, a sister's search for a disappeared brother*, 8 november 2023. ST, *Enforced disappearances reach alarming levels in Sudan*, 5 december 2023. ST, *Sudan sees surge in enforced disappearances as clashes expand*, 16 februari 2024.

⁴⁸¹ OHCHR, *Türk says conflict must stop before it is too late to pull the country back from disaster*, 12 september 2023.

⁴⁸² SIHA is een netwerk van vrouwenrechtenactivisten dat actief is in de Hoorn van Afrika. Bezoek <https://sihanet.org> voor meer informatie over SIHA.

⁴⁸³ ST, *Regional group sounds alarm over surge in women-enforced disappearances in Sudan*, 28 januari 2024.

Halverwege februari 2024 berichtte de *Sudanese Group for Victims of Enforced Disappearance* (SGVED), een Sudanese mensenrechtengroep, dat zij sinds april 2023 993 gedwongen verdwijningen had gedocumenteerd. Daarbij waren 897 mannen en 96 vrouwen vermist geraakt. De verdwijningen hadden plaatsgevonden in Khartoum, Darfur, El Gezira en Noord-Kordofan.⁴⁸⁴

Op 16 april 2024 rapporteerde het *Missing Initiative*, een andere Sudanese mensenrechtengroep, dat het sinds april 2023 minstens 990 gedwongen verdwijningen had vastgelegd, onder wie 95 vrouwen en minstens 50 kinderen.⁴⁸⁵ De groep maakte niet duidelijk waar deze gedwongen verdwijningen hadden plaatsgevonden.

Zowel de SAF als de RSF onderwierpen mensen aan een gedwongen verdwijning.⁴⁸⁶ In geval van de SAF was het vooral de militaire inlichtingendienst (MIS) die personen onderwierp aan een gedwongen verdwijning (zie paragraaf 4.4).⁴⁸⁷ Verschillende groepen werden het slachtoffer van gedwongen verdwijningen, zoals politieke activisten, mensenrechtenverdedigers, leden van verzetscomités en hulpverleners.⁴⁸⁸ Ook Masalit-mannen en -jongens (zie subparagraaf 2.2.4), onafhankelijke en kritische journalisten (zie paragraaf 4.7) en passanten bij controleposten (zie paragraaf 4.9) werden het slachtoffer van deze praktijk.

4.11 Minderheidsgroepen

4.11.1 Inleiding

Deze paragraaf gaat nader in op de situatie van bepaalde minderheidsgroepen in de Sudanese samenleving, te weten etnische minderheden en personen van gemengde komaf (subparagraaf 4.11.2) en religieuze minderheden (subparagraaf 4.11.3). Voor informatie over de situatie van vrouwen, lhbtqi+ en (alleenstaande) minderjarigen wordt verwezen naar respectievelijk hoofdstuk 7, 8 en 9.

4.11.2 Etnische minderheden en personen van gemengde komaf

In de Sudanese context zijn de classificaties 'Afrikaans' en 'Arabisch' relatief (zie paragraaf 1.1). In de verslagperiode kreeg het geweld in sommige delen van Sudan een etnische dimensie. Zo pleegden de RSF en gelieerde Arabische milities mensenrechtenschendingen tegen de Masalit-bevolking in West-Darfur (zie subparagraaf 2.2.4). In Zuid-Kordofan raakten de Nuba en Hawazma-Arabiërs met elkaar slaags (zie subparagraaf 2.2.5).

Voorgaande ambtsberichten maakten duidelijk dat leden van Afrikaanse bevolkingsgroepen uit Darfur en het Nuba-gebergte buiten hun eigen regio te maken kregen met marginalisering, discriminatie en uitsluiting.⁴⁸⁹ Voor zover bekend, was er geen openbare informatie beschikbaar die specifiek ging over de situatie van Afrikanen uit Darfur en het Nuba-gebergte die buiten hun herkomstgebied verbleven. De volgende informatie over de situatie van Afrikanen

⁴⁸⁴ ST, *Sudan sees surge in enforced disappearances as clashes expand*, 16 februari 2024.

⁴⁸⁵ RD, *'At least 990 cases of enforced disappearance in Sudan conflict'*, 17 april 2024.

⁴⁸⁶ OHCHR, *Türk says conflict must stop before it is too late to pull the country back from disaster*, 12 september 2023. RD, *Sudan groups launch 'Where did you take them?' campaign against forces disappearances*, 30 oktober 2023. OHCHR, *In war-torn Sudan, a sister's search for a disappeared brother*, 8 november 2023.

⁴⁸⁷ RD, *Sudan groups launch 'Where did you take them?' campaign against forces disappearances*, 30 oktober 2023. ⁴⁸⁸ OHCHR, *Türk says conflict must stop before it is too late to pull the country back from disaster*, 12 september 2023.

⁴⁸⁹ Ministerie van Buitenlandse Zaken, *Algemeen ambtsbericht Sudan*, oktober 2019, blz. 93. Ministerie van Buitenlandse Zaken, *Algemeen ambtsbericht Sudan*, augustus 2022, blz. 49-51.

uit Darfur en het Nuba-gebergte buiten hun eigen herkomstgebied is afkomstig van vertrouwelijke bronnen en anekdotisch van aard.

Een bron deelt mee dat Afrikanen zich in de controlegebieden van de RSF in Khartoum gedwongen voelden om openlijk hun steun te betuigen aan de RSF, opdat zij niet gedood zouden worden. Volgens dezelfde bron zouden de RSF wraak hebben genomen op Nuba in Khartoum nadat leden van hun bevolkingsgroep samen met de SAF waren opgetrokken tegen de RSF in Dilling, Zuid-Kordofan (zie subparagraaf 2.2.5). Daarbij zouden in Khartoum Nuba zijn gedood of onderworpen aan een gedwongen verdwijning, aldus dezelfde bron.⁴⁹⁰

Een andere bron deelt mee dat Darfurianen in het algemeen werden gewantwoord door de SAF en de burgerbevolking in het noorden van Sudan. In dit deel van het land, dat door de SAF werd gecontroleerd, werd volgens de bron geen onderscheid gemaakt tussen Afrikaanse en Arabische Darfurianen. In de perceptie van veel SAF-soldaten en burgers in het noorden van het land zouden Darfurianen RSF-gezind zijn, omdat de RSF nu eenmaal in Darfur waren ontstaan. Dit leidde ertoe dat Darfurianen bij SAF-controleposten in Noord-Sudan werden verhoord en/of onheus bejegend en dat zij door de Noord-Sudanese bevolking werden bevraagd over hun politieke oriëntatie, aldus de bron.⁴⁹¹ Raadpleeg paragraaf 4.9 voor meer informatie over controleposten.

In Sudan leven ook mensen van gemengde komaf, waarmee wordt bedoeld dat zij zowel een 'Afrikaanse' als 'Arabische' ouder hebben. Voor zover kon worden nagegaan, was er geen openbare informatie beschikbaar over Sudanese van gemengde afkomst. Derhalve kon over dit deelonderwerp enkel vertrouwelijke informatie worden ingewonnen.

Desgevraagd gaven twee bronnen aan dat personen van gemengde komaf zich in een moeilijke positie bevonden, omdat zij werden gewantwoord door beide conflictpartijen, namelijk de RSF en gelieerde milities die hoofdzakelijk bestonden uit Darfurische Arabieren en de SAF en daaraan gelieerde strijdgroepen die vooral steun genoten onder Arabieren uit het noorden en oosten van Sudan en Afrikaanse bevolkingsgroepen.⁴⁹²

Hoe dit wantrouwen tegen mensen van gemengde komaf zich manifesteerde, werd niet duidelijk uit de verklaringen van de bronnen. Een bron is op de hoogte van enkele mannen die van hun vrouwen scheidden, omdat hun vrouw behoorde tot een bevolkingsgroep die werd geassocieerd met de 'tegenpartij'.⁴⁹³

Iemands voorkeur voor een conflictpartij liep niet altijd synchroon met diens etniciteit of regionale achtergrond. Zo vochten leden van dezelfde families aan de zijde van zowel de SAF als van de RSF.⁴⁹⁴

4.11.3 *Religieuze minderheden*

Het Amerikaanse ministerie van Buitenlandse Zaken schat dat 91% van de Sudanese bevolking de islam aanhangt. De meeste moslims in Sudan zijn soenniet. Daarnaast is 5,4% van de bevolking christen en 2,8% praktiseert een vorm van traditioneel volksgeloof. De overige 0,8% belijdt een andere religie of is niet gelovig.

⁴⁹⁰ Vertrouwelijke bron, 7 februari 2024.

⁴⁹¹ Vertrouwelijke bron, 7 februari 2024.

⁴⁹² Vertrouwelijke bron, 7 februari 2024. Vertrouwelijke bron, 7 februari 2024.

⁴⁹³ Vertrouwelijke bron, 7 februari 2024.

⁴⁹⁴ STPT, *Conflict dynamics in South Darfur*, 18 december 2023, blz. 9. Vertrouwelijke bron, 7 februari 2024.

Volgens de *Sudan Council of Churches* (Sudanese Raad van Kerken) telt Sudan 36 kerkgenootschappen, waarvan er 24 officieel zijn geregistreerd.⁴⁹⁵

Gedurende de verslagperiode verschenen er geen berichten, waaruit duidelijk werd dat afvallige moslims, niet-praktiserende moslims, atheïsten en andersgelovigen (onder andere christenen) actief werden vervolgd vanwege hun religieuze dan wel levensbeschouwelijke overtuigingen.

In de verslagperiode waren er berichten over kerken en kloosters die werden aangevallen, beschadigd, vernietigd dan wel geconfisqueerd. De volgende incidenten dienen enkel ter illustratie en kunnen geenszins als uitputtend worden beschouwd.

Op zondag 14 mei 2023 vielen onbekende, gewapende mannen een koptische kerk aan in Omdurman. Daarbij vielen vijf gewonden, waaronder de priester en een bewaker. De aanvallers roofden de kerk vervolgens leeg.⁴⁹⁶

Op 16 december 2023 namen de RSF een koptisch klooster te Wad Madani in bezit en veranderden dit gebouw in een militaire basis. Sindsdien waren er vijf priesters, vijf priesters in opleiding en vier medewerkers vermist.⁴⁹⁷

Op 12 januari 2024 staken de RSF een evangelische kerk in Wad Madani in brand en raakte dit gebouw deels vernietigd.⁴⁹⁸

Uit de berichtgeving werd niet duidelijk of de hierboven beschreven aanvallen op kerken en kloosters voortkwamen uit anti-christelijke sentimenten of dat deze veiligheidsincidenten onderdeel vormden van de algehele situatie van oorlog en chaos. Daarbij dient te worden vermeld dat moskeeën evenmin buiten schot bleven en werden getroffen door het oorlogsgeweld.⁴⁹⁹

Desgevraagd bevestigt een bron, zelf een christelijke Sudanese, dat zowel christenen als andere Sudanese het slachtoffer werden van geweld, plunderingen en verkrachtingen en dat de vernietiging van godshuizen, zowel kerken als moskeeën, onderdeel vormde van de algemene oorlogssituatie.⁵⁰⁰

4.12 Bloed- en eerwraak

Bloedwraak, in het Arabisch *tha'r* geheten, bestaat uit het wreken van de gewelddadige dood van een familielid op de moordenaar of diens familieleden. Bloedgeld, in het Engels en Arabisch bekend als *blood money* en *diya*, is een vorm van compensatie die een dader of diens familie betaalt aan de familie van het slachtoffer. De betaling van bloedgeld dient om bloedwraak te voorkomen.⁵⁰¹

⁴⁹⁵ United States Department of State (USDoS), *2022 Report on international religious freedom, Sudan*, ongedateerd, blz. 3.

⁴⁹⁶ RD, *Sudan war, Church attacked, mosques bombed, and more hospitals raided*, 15 mei 2023. Christian Solidarity Worldwide (CSW), *More places of worship attacked amid continuing violence*, 16 mei 2023.

⁴⁹⁷ CSW, *Rapid Support Forces attack and occupy Coptic monastery in Wad Madani*, 19 december 2023. Christian Today, *Sudan military occupy Coptic monastery*, 20 december 2023.

⁴⁹⁸ CSW, *Evangelical Church set on fire by Rapid Support Forces in Wad Madani*, 15 januari 2024.

⁴⁹⁹ RD, *Sudan war, Church attacked, mosques bombed, and more hospitals raided*, 15 mei 2023. CSW, *More places of worship attacked amid continuing violence*, 16 mei 2023. RD, *New attack on Omdurman mosque – sheikh denies desecration of shrines*, 21 maart 2024.

⁵⁰⁰ Vertrouwelijke bron, 3 maart 2024.

⁵⁰¹ Ministerie van Buitenlandse Zaken, *Algemeen ambtsbericht Sudan*, maart 2021, blz. 77. Ministerie van Buitenlandse Zaken, *Algemeen ambtsbericht Sudan*, augustus 2022, blz. 74.

Eerwraak is een moord waarbij familieleden een persoon – meestal een vrouw – vermoorden omdat deze de familie-eer zou hebben geschonden. Indien een vrouw bijvoorbeeld seks buiten het huwelijk heeft gehad, of hiervan wordt verdacht, kan dit aanleiding zijn voor eerwraak.⁵⁰²

Gedurende de verslagperiode was er weinig openbare informatie beschikbaar over bloed- en eerwraak in Sudan. Begin oktober 2022 berichtte *The Guardian* dat er een toename was van eer-gerelateerd geweld in Sudan. Op dat moment waren er in 2022 elf bekende gevallen van vrouwen en meisjes die vermoord waren in het kader van eerwraak. Daarmee was het aantal bekende dodelijke slachtoffers van eerwraak verdubbeld ten opzichte van 2021. De meeste gevallen van eerwraak vonden plaats in Darfur. Eén van de slachtoffers was Aisha Abakar, een achttienjarige en ongehuwde vrouw uit Darfur. Zij werd in september 2022 door haar familieleden vermoord omdat zij seks voor het huwelijk zou hebben gehad. Volgens een vrouwenrechtenactivist lag het werkelijke aantal slachtoffers van eerwraak hoger, maar veel gevallen vonden plaats in afgelegen streken en bereikten simpelweg de media niet.⁵⁰³

Halverwege mei 2024 berichtte *Sudan War Monitor* (SWM) over een geweldsincident in Ghubaysh, een stadje in West-Kordofan. Op 7 mei 2024 vielen de RSF een bijeenkomst aan in het huis van een voormalig lid van de Nationale Congrespartij (NCP). Daarbij vielen acht doden en tien gewonden. Vervolgens kwamen delegaties van de RSF en de lokale gemeenschap bijeen om de gemoederen te bedaren. Er werd onder meer besloten dat de RSF bloedgeld zouden betalen aan de nabestaanden ter compensatie. Ook zouden de RSF de medische rekeningen van de gewonden voldoen.⁵⁰⁴

Eén bron kan zich voorstellen dat de oorlog tussen de SAF en RSF aanleiding gaf tot nieuwe gevallen van bloed- en eerwraak. In dit verband wijst de bron erop dat gemeenschappen en families tegenover elkaar kwamen te staan en seksueel geweld als oorlogswapen werd ingezet. De bron kan dit echter niet nader onderbouwen dan wel concretiseren, omdat er op het moment van schrijven geen statistische gegevens beschikbaar waren over de omvang van bloed- en eerwraak in Sudan.⁵⁰⁵

Een andere bron benadrukt dat vrouwen en meisjes niet zozeer werden geslagen of gedood vanwege de familie-eer, maar om de machtspositie van de man te behouden. De bron geeft voorbeelden van vrouwen die in sommige gemeenschappen werden omgebracht door hun echtgenoot of een mannelijk familielid, omdat zij een mobiele telefoon hadden. De geweldplegers ervoeren de telefoon als een bedreiging, omdat de vrouw daarmee zelfstandig kon communiceren en kennis ontsluiten. Derhalve geniet het de voorkeur van deze bron om te spreken van 'gender-gerelateerd geweld'.⁵⁰⁶

Aangezien eerwraak een genderdimensie heeft, wordt er verder verwezen naar paragraaf 7.3. Deze paragraaf gaat nader in op gender-gerelateerd en seksueel oorlogsgeweld.

⁵⁰² Ministerie van Buitenlandse Zaken, *Algemeen ambtsbericht Sudan*, maart 2021, blz. 77. Ministerie van Buitenlandse Zaken, *Algemeen ambtsbericht Sudan*, augustus 2022, blz. 73. Vertrouwelijke bron, 11 maart 2024.

⁵⁰³ The Guardian, *Sudan campaigners demand action after alarming rise in 'honour killings'*, 3 oktober 2022.

⁵⁰⁴ SWM, *8 civilians, including three brothers, killed in West Kordofan town, RSF agree to pay blood money and vacate town*, 17 mei 2024.

⁵⁰⁵ Vertrouwelijke bron, 11 maart 2024.

⁵⁰⁶ Vertrouwelijke bron, 18 maart 2024.

5 Militaire dienstplicht en (gedwongen) rekrutering

5.1 Militaire dienstplicht

Formeel geldt nog altijd de Wet op de nationale dienstplicht uit 1992.⁵⁰⁷ Echter, gedurende de verslagperiode werd deze wet niet actief toegepast en gehandhaafd door de Soevereine Overgangsraad (TSC) en de Sudanese strijdkrachten (SAF) onder Burhan.⁵⁰⁸ Een bron wijst erop dat voornoemde actoren de Wet op de nationale dienstplicht niet actief toepasten en handhaafden, omdat de gedwongen rekrutering van dienstplichtigen het aanzien van de SAF verder zou beschadigen, aldus de bron.⁵⁰⁹

Gedurende de transitieperiode onder premier Hamdok werd bovengenoemde wet versoepeld. Voor de val van president Bashir diende een man van weerbare leeftijd te kunnen aantonen dat hij de militaire dienstplicht had vervuld alvorens hij een studiediploma kon laten authenticiseren, een baan kon krijgen in de publieke of private sector en naar het buitenland kon reizen. Deze voorwaarde kwam tijdens de transitieperiode te vervallen.⁵¹⁰

5.2 Mobilisatiecampagne in SAF-gebieden

In de verslagperiode begonnen de SAF en de daaraan gelieerde actoren een mobilisatiecampagne. Deze campagne stond in het Engels en Arabisch bekend als *Armed Popular Resistance* en *Al Moqawwma Al Sha'abya Al Mosallaha*. Voornoemde campagne won aan kracht nadat de Snelle Ondersteuningstroepen (RSF) in december 2023 Wad Madani hadden ingenomen (zie subparagraaf 2.2.6). Duizenden mannen in de door de SAF gecontroleerde staten⁵¹¹ gaven in het kader van 'gewapend volksverzet' gehoor aan de oproep om de opmars van de RSF een halt toe te roepen. Zij werden aangeduid met de term *mustanfareen* ('gemobiliseerden').⁵¹² De door de RSF begane misstanden in Wad Madani zetten hen ertoe aan om zichzelf, hun bezittingen en gemeenschappen te willen verdedigen. Commentatoren vreesden dat de verspreiding van wapens onder burgers zou leiden tot een verdere geweldsescalatie in Sudan.⁵¹³

Volgens twee bronnen kreeg bovengenoemde mobilisatiecampagne een onvrijwillige dimensie voor ambtenaren. Zo moesten ambtenaren in Kassala en Sennar zich aanmelden als rekrut; anders zouden zij hun baan en bijkomende sociale voorzieningen verliezen.⁵¹⁴ Een andere bron stelt niet op de hoogte te zijn van dergelijke praktijken.⁵¹⁵

⁵⁰⁷ In het Engels bekend als *Sudan National Service Act 1992*.

⁵⁰⁸ Vertrouwelijke bron, 8 februari 2024. Vertrouwelijke bron, 13 februari 2024.

⁵⁰⁹ Vertrouwelijke bron, 13 februari 2024.

⁵¹⁰ Ministerie van Buitenlandse Zaken, *Algemeen ambtsbericht Sudan*, maart 2021, blz. 63 en 64. Ministerie van Buitenlandse Zaken, *Algemeen ambtsbericht Sudan*, maart 2022, blz. 56 en 57. Vertrouwelijke bron, 8 februari 2024. Vertrouwelijke bron, 13 februari 2024.

⁵¹¹ Het ging hierbij om Witte Nijl, Nijl, Gedaref, Noordelijk, Kassala, Sennar en Rode Zee.

⁵¹² Ook gespeld als *mustanfireen*.

⁵¹³ Al Jazeera, *Sudan's civilians pick up arms, as RSF gains and army stumbles*, 24 december 2023. France 24, *Sudan civilians rush for arms as paramilitaries advance*, 28 december 2023. SWM, *White Nile State braces for attack*, 2 januari 2024. ICG, *Sudan's calamitous civil war*, 9 januari 2024, blz. 3 en 6. ACLED, *The Rapid Support Forces (RSF) gains ground in Sudan*, 12 januari 2024, blz. 2 en 3. RD, *Sudanese in El Gedaref are arming themselves 'despite hate of Islamists'*, 12 januari 2024. Carnegie Endowment, *Armed Popular Resistance and widening civil unrest*, 15 februari 2024. STPT en het SCRNL, *Blue Nile*, 24 maart 2024, blz. 10. Al Jazeera, *Birth, death, escape*, 15 april 2024.

⁵¹⁴ Vertrouwelijke bron, 8 februari 2024. Vertrouwelijke bron, 8 februari 2024.

⁵¹⁵ Vertrouwelijke bron, 13 februari 2024.

5.3 (Gedwongen) rekrutering van (kind)soldaten

Voor zover bekend, bestond er weinig openbare informatie over gedwongen rekrutering door de conflictpartijen.⁵¹⁶

Eind november 2023 berichtte *The Washington Post* dat zowel de SAF als de RSF burgers tegen hun wil in hadden ingelijfd. Zo tekende deze Amerikaanse krant het verhaal op van een vader in Khartoum. RSF-strijders dreigden zijn dochter te verkrachten. Hierop bood hij aan om in dienst te treden bij de RSF, zodat zijn dochter met rust werd gelaten. *The Washington Post* vermeldde eveneens dat de RSF bij een controlepost aan de rand van Khartoum zes jongemannen oppakten. Zij werden geboeid en kregen een week niets te eten. Dit brak hun weerstand, waarna zij in dienst traden bij de RSF.⁵¹⁷

Op 21 maart 2024 meldde het *Cable News Network* (CNN) dat de RSF in de voorgaande drie maanden bijna 700 mannen en 65 kinderen gedwongen hadden gerekruteerd in de staat El Gezira. De toegepaste dwang had daarbij verschillende vormen aangenomen, waaronder intimidatie, marteling en ontzegging van voedsel en medische hulp. CNN baseerde zich daarbij op gesprekken met meer dan 36 ooggetuigen.⁵¹⁸

Bronnen wijzen erop dat zowel de SAF als de RSF bij de rekrutering misbruik maakten van de omstandigheden. Zo benaderden beide partijen vooral arme jongemannen die gemakkelijk konden worden beïnvloed. Zij stelden deze jongemannen soldij in het vooruitzicht. Veel jongemannen zagen zich genoodzaakt om hierop in te gaan, omdat er geen andere bestaansmogelijkheden leken te zijn.⁵¹⁹ Bij de rekrutering appelleerden de SAF aan de notie van 'waardigheid' (zie subparagraaf 2.1.2) en stelden de RSF te strijden voor 'democratie' (zie subparagraaf 2.1.3).

Uit de verklaringen van bronnen blijkt dat er rekrutering onder fysieke dwang plaatsvond. Zo gaf een bron aan dat de RSF oudgedienden uit de SAF benaderden. Deze SAF-veteranen dienden zich aan te sluiten bij de RSF; anders zouden zij worden gearresteerd.⁵²⁰ Een andere bron is op de hoogte van de gedwongen rekrutering van meer dan veertig mijnwerkers in Noordelijk en Nijl. Deze twee noordelijke staten stonden onder controle van de SAF. De mijnwerkers in kwestie kwamen uit Darfur en werden door hun omgeving verdacht van samenwerking met de RSF. Teneinde hun loyaliteit aan de SAF te bewijzen, gaven ze gehoor aan de in paragraaf 5.2. beschreven mobilisatieoproep, aldus de bron.⁵²¹

In Sudan worden sinds lange tijd kindsoldaten ingezet in gewapende conflicten.⁵²² Een mannelijk kindsoldaat staat in Sudan bekend als *jana jaish*.⁵²³ Een groep VN-deskundigen ontving informatie, waaruit bleek dat zowel de SAF als de RSF minderjarigen hadden gerekruteerd in Darfur.⁵²⁴ Vertrouwelijke bronnen bevestigen

⁵¹⁶ Vertrouwelijke bron, 7 februari 2024. Vertrouwelijke bron, 8 februari 2024.

⁵¹⁷ *The Washington Post*, *Sudan's warring sides forcibly recruit civilians, even refugees who return*, 30 november 2023.

⁵¹⁸ CNN, *'Enlist or die', Fear, looming famine and a deadly ultimatum swell the ranks of Sudan's paramilitary forces*, 21 maart 2024.

⁵¹⁹ STPT, *Conflict dynamics in South Darfur*, 18 december 2023, blz. 5 en 6. Vertrouwelijke bron, 7 februari 2024. Vertrouwelijke bron, 8 februari 2024.

⁵²⁰ Vertrouwelijke bron, 7 februari 2024.

⁵²¹ Vertrouwelijke bron, 8 februari 2024.

⁵²² Ministerie van Buitenlandse Zaken, *Algemeen ambtsbericht Sudan*, maart 2021, blz. 20 en 21. Vertrouwelijke bron, 8 februari 2024. HRW, *"The Massalit will not come home"*, mei 2024, blz. 160.

⁵²³ Vertrouwelijke bron, 8 februari 2024.

⁵²⁴ VNVR, *Final report of the Panel of Experts on the Sudan*, 15 januari 2024, blz. 20.

dergelijke informatie.⁵²⁵ Zo zag een bron met eigen ogen dat de controleposten tussen Khartoum en Port Sudan veelal werden bemenst door jongemannen in de leeftijd van vijftien tot zeventien jaar. Dit gold voor controleposten van zowel de RSF als die van de SAF, aldus de bron.⁵²⁶ Een andere bron nam ook met eigen ogen waar dat in Khartoum veel minderjarigen dienden aan beide zijden. In sommige gevallen was het wapen groter dan de strijder, aldus de bron.⁵²⁷ Dezerzijds was onbekend hoeveel kindsoldaten er dienden in de gelederen van de oorlogvoerende partijen.

Human Rights Watch (HRW) sprak met getuigen, die in El Geneina, de hoofdstad van West-Darfur, minderjarige jongens hadden gezien, die in dienst waren van zowel de RSF als zelfverdedigingsgroepen van de Masalit.⁵²⁸ Deze getuigen noemden geen specifieke aantallen minderjarigen die in dienst waren van beide strijdende partijen.

⁵²⁵ Vertrouwelijke bron, 7 februari 2024. Vertrouwelijke bron, 8 februari 2024. Vertrouwelijke bron, 8 februari 2024.

⁵²⁶ Vertrouwelijke bron, 7 februari 2024.

⁵²⁷ Vertrouwelijke bron, 8 februari 2024.

⁵²⁸ HRW, "The Masalit will not come home", mei 2024, blz. 160 en 161.

6 Humanitaire situatie

6.1 Inleiding

Dit hoofdstuk gaat in op de humanitaire situatie in Sudan. Paragraaf 6.2 behandelt de omvang van de ontheemding in Sudan. Paragraaf 6.3 kijkt naar de leefomstandigheden in de ontheemdenkampen. Paragraaf 6.4 behandelt de toegenomen voedselonzekeerheid in het land. Paragraaf 6.5 maakt duidelijk hoe de strijdende partijen de humanitaire hulpverlening in de weg stonden. In paragraaf 6.6 wordt gekeken naar de instortende gezondheidssector. Paragraaf 6.7 kijkt naar de situatie van Sudanezen die naar de omliggende landen waren gevlucht, te weten Egypte, Ethiopië, Kenia, Tsjad, Uganda en Zuid-Sudan. Paragraaf 6.8 beschrijft de situatie van buitenlandse vluchtelingen en asielzoekers in Sudan.

In dit ambtsbericht verwijst de term 'binnenlandse ontheemden' naar Sudanezen die in Sudan ontheemd zijn geraakt. 'Vluchtelingen' kan daarentegen verwijzen naar Sudanezen die naar het buitenland zijn gevlucht (zie paragraaf 6.7) of niet-Sudanezen die in Sudan staan geregistreerd als vluchteling (zie paragraaf 6.8).

Elk jaar publiceert het *International Rescue Committee* (IRC), een internationale hulporganisatie, het *Emergency Watchlist*-rapport.⁵²⁹ In dit rapport beoordeelt het IRC welke twintig landen het grootste risico lopen op een humanitaire noodsituatie. Gelet op het escalerende geweld (zie paragraaf 2.2), de grootschalige ontheemding (zie paragraaf 6.2), de groeiende voedselonzekeerheid (zie paragraaf 6.4) en de instortende gezondheidszorg (zie paragraaf 6.6) plaatste het IRC Sudan op de eerste plaats van de Emergency Watchlist voor 2024.⁵³⁰

6.2 Binnenlandse ontheemden

Reeds voor de uitbraak van de oorlog in april 2023 telde Sudan ongeveer drie miljoen binnenlandse ontheemden. Als gevolg van de oorlog kwamen er circa zes miljoen ontheemden bij. Aldus herbergde Sudan op het moment van schrijven ongeveer negen miljoen binnenlandse ontheemden.⁵³¹ Het land kende daarmee de grootste ontheemdingscrisis ter wereld.⁵³²

Op 31 december 2023 had de *United Nations High Commissioner for Refugees* (UNHCR), de vluchtelingenorganisatie van de VN, ruim negen miljoen binnenlandse ontheemden in Sudan geregistreerd.⁵³³ Sommige ontheemden waren tijdens de verslagperiode al meerdere malen opnieuw ontheemd geraakt.⁵³⁴ Zo waren inwoners van Khartoum als gevolg van de hevige stadsgevechten eerst gevlucht naar Wad Madani, maar nadat deze stad in december 2023 werd ingenomen door de

⁵²⁹ Raadpleeg <https://www.rescue.org/country/sudan> voor informatie over de werkzaamheden en activiteiten van het IRC in Sudan.

⁵³⁰ IRC, *Crisis in Sudan, What is happening and how to help*, gepubliceerd op 17 april 2023, bijgewerkt op 4 januari 2024. IRC, *2024 Emergency Watchlist*, 13 december 2023, blz. 30-32.

⁵³¹ Vertrouwelijke bron, 12 februari 2024.

⁵³² IOM, *Sudan faces world's largest internal displacement crisis*, 16 oktober 2023. International Rescue Committee (IRC), *2024 Emergency Watchlist*, 14 december 2023, blz. 30 en 32. Instituut Clingendael, *From catastrophe to famine*, februari 2024, blz. 6. Vertrouwelijke bron, 9 februari 2024. GIGA, *The war in Sudan*, februari 2024, blz. 2. NRC, *Survivors of Sudan's brutal war have been forgotten*, 14 februari 2024. Vertrouwelijke bron, 19 april 2024. NOS, *Conflicten dwingen recordaantal mensen te onvluchten in eigen land*, 14 mei 2024.

⁵³³ UNHCR, *Operational Data Portal (ODP), Sudan*, voor het laatst bijgewerkt op 31 december 2023, geraadpleegd op 1 maart 2024.

⁵³⁴ NRC, *Survivors of Sudan's brutal war have been forgotten*, 14 februari 2024. Vertrouwelijke bron, 12 februari 2024.

Snelle Ondersteuningstroepen (RSF), weken ze voor een tweede maal uit naar bijvoorbeeld Sennar.⁵³⁵ Een tweede en derde ontheemding stond in vaktaal bekend als *secondary and tertiary displacement*.⁵³⁶ Hieronder volgt een overzicht van het aantal binnenlandse ontheemden dat in iedere staat verbleef, zoals vastgelegd door UNHCR op 31 december 2023.

Aantal binnenlandse ontheemden per staat (31 december 2023)

Staat	Aantal binnenlandse ontheemden
Zuid-Darfur	1.606.195
Noord-Darfur	1.145.022
Centraal-Darfur	794.031
Oost-Darfur	766.845
Nijl	682.755
Witte Nijl	538.280
El Gezira	518.711
Sennar	477.197
Blauwe Nijl	419.451
Gedaref	396.527
Noordelijk	389.600
Zuid-Kordofan	347.283
West-Darfur	261.791
West-Kordofan	251.450
Rode Zee	234.000
Noord-Kordofan	178.638
Kassala	159.832
Khartoum	37.870

Bron: Operational Data Portal (ODP) van UNHCR. Let op, het aantal binnenlandse ontheemden in de staat Khartoum dateert van 29 januari 2024.

Op het moment van schrijven waren er gebieden in Sudan waar niet op grote schaal werd gevochten, zoals het noorden en oosten van het land en Blauwe Nijl (zie paragraaf 2.2). Veel binnenlandse ontheemden zochten een heenkomen naar voornoemde gebieden. Een bron benadrukt dat deze gebieden niet zozeer 'veilig' waren, maar 'minder gevaarlijk'.⁵³⁷ De onverwachte inname van Wad Madani door de RSF (zie subparagraaf 2.2.6) liet zien hoe plotseling de frontlines in Sudan konden verschuiven. Op het moment van schrijven stonden de RSF bijvoorbeeld aan de grenzen van Witte Nijl en Blauwe Nijl en konden beide staten op ieder moment worden binnengevallen.⁵³⁸

6.3 Leefomstandigheden in de ontheemdenkampen

De geraadpleegde bronnen observeren dat de leefomstandigheden in de ontheemdenkampen in zowel het westen als in het oosten van Sudan slecht waren. In de kampen in beide delen van het land heerste er een groot gebrek aan voedsel, hygiëne, gezondheidszorg en onderwijs. In het westelijk deel van het land, dat in handen was van de RSF, hadden binnenlandse ontheemden daarnaast nog te maken

⁵³⁵ Ayin Network, *The impact of RSF's capture of Wad Madani*, 23 december 2023. Vertrouwelijke bron, 12 februari 2024.

⁵³⁶ Vertrouwelijke bron, 12 februari 2024. Vertrouwelijke bron, 12 februari 2024.

⁵³⁷ Vertrouwelijke bron, 12 februari 2024.

⁵³⁸ Vertrouwelijke bron, 5 februari 2024. Vertrouwelijke bron, 7 februari 2024. Vertrouwelijke bron, 12 februari 2024.

met grotere veiligheidsrisico's, in het bijzonder ontheemden die tot een etnische minderheid behoorden. Zo kwam het voor dat ontheemdenkampen 's nachts werden aangevallen en dat ontheemden zich niet buiten de kampen konden wagen om het land te bebouwen. In het oosten van het land, dat onder controle stond van de SAF, was nog iets van een staatsstructuur aanwezig en leken de veiligheidsrisico's enigszins minder pregnant.⁵³⁹ Twee bronnen benadrukken dat niet alleen binnenlandse ontheemden kampten met een groot gebrek aan voedsel, water en gezondheidszorg, maar ook de gastgemeenschappen.⁵⁴⁰

Hoewel de veiligheidsrisico's in het oosten van Sudan minder pregnant leken dan in het westelijk deel van het land, waren binnenlandse ontheemden in Oost-Sudan niet zeker van hun positie. In de door de SAF gecontroleerde staten vonden veel ontheemden een onderkomen in een schoolgebouw. Dergelijke gebouwen waren er niet op toegerust om grote groepen ontheemden op te vangen. Soms verbleven er vijftig personen in een enkel klaslokaal. De leefomstandigheden voor de ontheemden in de scholen namen onhygiënische vormen aan. De Sudanese autoriteiten kondigden aan de scholen te willen heropenen voor de scholieren en om de ontheemden elders onder te brengen.⁵⁴¹ Toen de ontheemden in de oostelijke stad Gedaref weigerden om de schoolgebouwen te verlaten, omdat onduidelijk was waar ze naartoe moesten, greep de Sudanese politie op 8 november 2023 hardhandig in en gebruikte daarbij traangas.⁵⁴² Als gevolg stikte één kind in het traangas. Naast deze dode vielen er tientallen gewonden, aldus *Sudan Tribune* (ST).⁵⁴³

Rond dezelfde periode teisterde een cholera-uitbraak het land.⁵⁴⁴ Op 26 september 2023 verklaarden de Sudanese gezondheidsautoriteiten dat er sprake was van een cholera-uitbraak in de oostelijke staat Gedaref. Deze ziekte, die wordt overgedragen door het drinken van besmet water of het eten van besmet voedsel, werd ook in acht andere staten geconstateerd. Op 23 december 2023 waren er volgens de Sudanese gezondheidsautoriteiten en de *World Health Organization* (Wereldgezondheidsorganisatie, WHO)⁵⁴⁵ in totaal 8.267 cholera-besmettingen vastgelegd. In 224 gevallen was de persoon (indirect) aan cholera overleden.⁵⁴⁶ Hieronder volgt een overzicht van het aantal cholera-besmettingen en -doden per staat op 23 december 2023.

Aantal cholera-besmettingen en cholera-gerelateerde doden op 23 december 2023

Staat	Totaal aantal cholera-besmettingen	Totaal aantal cholera-gerelateerde doden
Rode Zee	2.240	77
Gedaref	2.005	49
El Gezira	1.859	26
Witte Nijl	1.090	31

⁵³⁹ Vertrouwelijke bron, 12 februari 2024. Vertrouwelijke bron, 12 februari 2024. Vertrouwelijke bron, 12 februari 2024.

⁵⁴⁰ Vertrouwelijke bron, 12 februari 2024. Vertrouwelijke bron, 12 februari 2024.

⁵⁴¹ Vertrouwelijke bron, 15 november 2023. Vertrouwelijke bron, 12 februari 2024. Vertrouwelijke bron, 12 februari 2024.

⁵⁴² ST, *maSra3 Tifl wa-jarH al-3asharât fi ikhlâ' qasri li-markaz iwâ' nâziHîn fil-gaDârif* ('Kind gedood en tientallen gewonden bij gedwongen evacuatie van een opvangcentrum voor ontheemden in Gedaref'), 8 november 2023. Vertrouwelijke bron, 15 november 2023.

⁵⁴³ ST, *maSra3 Tifl wa-jarH al-3asharât fi ikhlâ' qasri li-markaz iwâ' nâziHîn fil-gaDârif*, 8 november 2023.

⁵⁴⁴ ST, *Sudan: Cholera cases approach a thousand*, 8 oktober 2023. Office for the Coordination of Humanitarian Affairs (OCHA), *Sudan, Cholera outbreak*, 24 december 2023, blz. 1.

⁵⁴⁵ In het Frans staat de WHO bekend als *Organisation mondiale de la Santé*. Raadpleeg <https://who.int/countries/sdn> voor meer informatie over de werkzaamheden van de WHO in Sudan.

⁵⁴⁶ OCHA, *Sudan, Cholera outbreak*, 24 december 2023, blz. 1-3.

Khartoum	525	26
Zuid-Kordofan	346	8
Sennar	113	4
Kassala	86	3
Blauwe Nijl	3	0
Totaal	8267	224

Bron: Sudanese gezondheidsautoriteiten en WHO.

6.4 Voedselonzekerheid

Zelfs indien binnenlandse ontheemden relatieve veiligheid genoten en niet direct bedreigd werden door gewapende actoren, leidden zij een onzeker bestaan.⁵⁴⁷ De oorlog in Sudan zorgde namelijk niet alleen voor een ontheemdingscrisis, maar ook voor een voedselcrisis.⁵⁴⁸ Op het moment van schrijven ontvouwde zich in Sudan een hongersnood. In februari 2024 berichtte het *World Food Program* (Wereldvoedselprogramma, WFP)⁵⁴⁹ dat achttien miljoen mensen in Sudan, oftewel veertig procent van de bevolking, te kampen hadden met acute voedselonzekerheid.⁵⁵⁰ Vijf miljoen mensen, oftewel tien procent van de bevolking, konden zich geen enkele maaltijd per dag veroorloven.⁵⁵¹ De gebieden waar acute voedselonzekerheid⁵⁵² heerste, bevonden zich in Khartoum, Darfur en Kordofan. De felle gevechten in deze conflictregio's droegen sterk bij aan de acute voedselonzekerheid aldaar.⁵⁵³ Sommige mensen in voornoemde regio's zagen zich genoodzaakt om bladeren, boomschors, aarde, katten of zaden, die bestemd waren voor het zaaiseizoen, te eten.⁵⁵⁴

Paragraaf 12.5 bevat een overzichtskaart die laat zien in welk stadium van voedselonzekerheid ieder gebied in Sudan zich bevindt.

De voedselcrisis in Sudan nam schrijnende vormen aan.⁵⁵⁵ Zo vertelde een vrouw uit Hasahisa, een ontheemdenkamp in Centraal-Darfur, aan *Solidarités International*⁵⁵⁶ dat zij twee dagen lang niet had gegeten. Zij voegde daaraan toe: 'Je ziet vaak mensen op de grond liggen. Weet je waarom? Ze liggen op de grond vanwege de honger'.⁵⁵⁷ Artsen zonder Grenzen (AzG) berichtte begin februari 2024 dat er in Zamzam, een ontheemdenkamp in Noord-Darfur, gemiddeld één kind per twee uur overleed vanwege ondervoeding. Naast voedsel heerste er in Zamzam een groot gebrek aan gezondheidszorg en water. Ontheemden zagen zich derhalve

⁵⁴⁷ Vertrouwelijke bron, 12 februari 2024.

⁵⁴⁸ Instituut Clingendael, *From catastrophe to famine*, februari 2024, blz. 2. Reuters, *As famine looms in Sudan, the hungry eat soil and leaves*, 30 april 2024.

⁵⁴⁹ Het WFP is het voedselagentschap van de VN en staat in het Frans bekend als het *Programme alimentaire mondial* (PAM). Bezoek <https://www.wfp.org/countries/sudan> voor meer informatie over de werkzaamheden van het WFP in Sudan.

⁵⁵⁰ WFP, *Sudan crisis sends shockwaves around the region as displacement, hunger and malnutrition soar*, 19 februari 2024.

⁵⁵¹ RD, *WFP: 'Five million Sudanese can't afford one meal a day'*, 22 februari 2024.

⁵⁵² In het Engels aangeduid als *acute food insecurity* of *severe food insecurity*.

⁵⁵³ WFP, *Sudan, IPC acute food insecurity, Snapshot, October 2023 – February 2024*, 12 december 2023. Reuters, *As famine looms in Sudan, the hungry eat soil and leaves*, 30 april 2024.

⁵⁵⁴ Le Monde, *Au Darfour, "les gens ont tellement faim"*, 18 april 2024. The Economist, *Ever deeper into hell*, 18 april 2024. Reuters, *As famine looms in Sudan, the hungry eat soil and leaves*, 30 april 2024.

⁵⁵⁵ Al Jazeera, *People 'dying of starvation' in Sudan, UN food agency says*, 2 februari 2024. Al Jazeera, *UNICEF says 700,000 children in Sudan face life-threatening malnutrition*, 9 februari 2024. Al Jazeera, *Sudan slips into famine as warring sides starve civilians*, 29 maart 2024. BBC, *Sudan civil war, The children living between starvation and death in Darfur*, 13 april 2024. Reuters, *As famine looms in Sudan, the hungry eat soil and leaves*, 30 april 2024.

⁵⁵⁶ Solidarités International is een hulporganisatie die vanuit Frankrijk opereert. Raadpleeg <https://www.solidarites.org/en/missions/sudan/> voor meer informatie over de werkzaamheden van Solidarités International in Sudan.

⁵⁵⁷ Solidarités International, *Zalingei town, Rapid assessment report*, 24-25 januari 2024, blz. 7.

genoodzaakt om rivier- en moeraswater te drinken. Dit kon echter diarree veroorzaken, hetgeen dodelijk kon zijn voor ondervoede kinderen.⁵⁵⁸

De Sudanese gezondheidsautoriteiten deelden eind maart 2024 mee dat het aantal gevallen van acute ondervoeding in Noord-Darfur toenam. Zo leden er in deze staat 561 kinderen aan acute ondervoeding. El Fasher, de hoofdstad van Noord-Darfur, telde 268 gevallen. In de kampen te Zamzam en Abu Shouk bevonden zich respectievelijk 160 en 133 acuut ondervoede kinderen.⁵⁵⁹ Volgens een hulpverlener stierven er in Kalma, een ontheemdenkamp in Zuid-Darfur,⁵⁶⁰ iedere twaalf uur gemiddeld bijna drie kinderen aan ziektes die waren gerelateerd aan ondervoeding.⁵⁶¹ In mei 2024 meldde een arts vanuit Abu Shouk, een ontheemdenkamp ten noorden van El Fasher, dat er in de voorgaande maanden honderden mensen in het kamp waren overleden aan acute ondervoeding.⁵⁶²

Een studie van het Instituut Clingendael⁵⁶³ maakte duidelijk dat de voedselcrisis in Sudan het gevolg was van verschillende factoren. Allereerst zorgde het oorlogsgeweld ervoor dat boeren niet veilig hun land konden bewerken. De staat El Gezira stond bijvoorbeeld bekend als de graanschuur van Sudan. Voor de oorlog was deze staat goed voor 42% van 's lands graanproductie. Nadat El Gezira in december 2023 in handen viel van de RSF (zie subparagraaf 2.2.6), liep de verbouw van graan in deze staat terug. Ook in Darfur en Kordofan kwam de graanproductie door de oorlog in het nauw. Ten tweede bevond de verwerkende agrarische industrie zich hoofdzakelijk in Khartoum. Als gevolg van het destructieve oorlogsgeweld in de hoofdstad (zie subparagraaf 2.2.3) stakten de meeste fabrieken hun werkzaamheden. Ten derde hielden de oorlogvoerende partijen voedselhulp tegen of namen zij voedselhulp in beslag.⁵⁶⁴

6.5 Obstructie van humanitaire hulp

De oorlogvoerende partijen obstrueerden niet alleen de voedselhulp, maar noodhulp in het algemeen.⁵⁶⁵ Zo plunderden beide partijen medische hulpgoederen.⁵⁶⁶ Begin februari 2024 riep het WFP de conflictpartijen op om hun medewerking te verlenen aan hulporganisaties als het WFP. In dit verband wees het WFP op de praktijk dat hulpkonvoeien bij controleposten van de conflictpartijen werden tegengehouden om geld af te staan (raadpleeg paragraaf 4.9 voor meer informatie over controleposten). Ook haalde het WFP een voorbeeld aan van zeventig vrachtwagens met voedselhulp die in januari 2024 langer dan twee weken werden vastgehouden in Port Sudan alvorens zij voedsel konden brengen naar Kassala, Gedaref en Blauwe Nijl. In El Obeid, de hoofdstad van Noord-Kordofan,⁵⁶⁷ werden 31 lege vrachtwagens van het WFP al langer dan drie maanden vastgehouden. Dergelijke obstructies verergerden de humanitaire crisis in het land, waarschuwde het WFP. Op het

⁵⁵⁸ AzG, *Sudan, Urgent response needed amid high death rates and malnutrition crisis in North Darfur*, 5 februari 2024.

⁵⁵⁹ ST, *mas'ûl: ziyâdat mu3addalât sù' at-taghdhîya al-Hâdd fî shamâl dârfûr* ('Functionaris: Toenemend aantal gevallen van acute ondervoeding in Noord-Darfur'), 25 maart 2024.

⁵⁶⁰ Ook gespeld als 'Kelma'.

⁵⁶¹ The Independent, *World paid little attention to Sudan's war for a year, Now aid groups warn of mass death from hunger*, 15 april 2024.

⁵⁶² The Guardian, *Death, disease and despair as fighting closes in on besieged Sudanese city*, 12 mei 2024.

⁵⁶³ In het Engels *Clingendael Institute* geheten. Clingendael is een denktank en academie op het gebied van internationale betrekkingen. Bezoek <https://www.clingendael.org> voor meer informatie.

⁵⁶⁴ Instituut Clingendael, *From catastrophe to famine*, februari 2024, blz. 3-6.

⁵⁶⁵ Vertrouwelijke bron, 10 april 2024.

⁵⁶⁶ Al Jazeera, *As Sudan war rages, rival sides accused of looting, diverting aid*, 16 juni 2023.

⁵⁶⁷ Ook gespeld als 'Al-Ubayyid'.

moment van schrijven stonden Port Sudan en El Obeid allebei onder controle van de SAF.⁵⁶⁸

De aan de SAF gelieerde autoriteiten in Port Sudan hielden niet alleen hulpkonvooien tijdelijk tegen, maar wierpen ook bureaucratische obstakels op voor buitenlandse hulpverleners. Internationale hulporganisaties kregen nauwelijks visa voor hun medewerkers. De behandeling van visumaanvragen leek op willekeurige wijze te verlopen.⁵⁶⁹ Sommige buitenlandse hulpverleners kregen na zes maanden een visum.⁵⁷⁰ Op 24 juli 2023 berichtte het *Sudan INGO Forum*⁵⁷¹ dat er meer dan 110 medewerkers van internationale hulporganisaties op een visum wachtten.⁵⁷² Op 31 augustus 2023 meldde het *Office for the Coordination of Humanitarian Affairs* (Bureau voor de Coördinatie van Humanitaire Zaken, OCHA) van de VN⁵⁷³ dat er 205 visumaanvragen in behandeling waren.⁵⁷⁴ Begin oktober 2023 wachtten minstens honderd ngo-medewerkers in de Keniaanse hoofdstad Nairobi op een Sudanese visum.⁵⁷⁵ Een bron is op de hoogte van een buitenlandse hulpverlener die van de Sudanese autoriteiten in Port Sudan een inreisverbod had gekregen. De hulpverlener had namelijk contact opgenomen met een RSF-commandant voor de toelating van hulp tot een controlegebied van de RSF in Darfur. Hierop werd de persoon door de Sudanese autoriteiten beschouwd als staatsgevaarlijk.⁵⁷⁶

De geraadpleegde bronnen geven aan dat de SAF de internationale hulporganisaties meer leken tegen te werken dan de RSF. Desgevraagd zeggen de bronnen dat hier niet zozeer strategische redenen aan ten grondslag lagen. De bronnen voeren de onwelwillendheid van de SAF terug op verschillende factoren. De SAF toonden zich simpelweg niet geïnteresseerd in het welzijn van de Sudanese bevolking en probeerden geld af te troggelen van de internationale hulporganisaties. Ook wilden de SAF niet dat er noodhulp zou worden verleend in de controlegebieden van de RSF. Dit zou in de ogen van de SAF de legitimiteit van de RSF kunnen vergroten en RSF-gezinde burgers kunnen sterken.⁵⁷⁷ Op het moment van schrijven was er niet meer informatie beschikbaar over de beweegredenen van de strijdende partijen om noodhulp tegen te houden.

De RSF leken meer mee te werken met humanitaire actoren. Deze houding kwam volgens twee bronnen vermoedelijk voort uit de wens om in een beter internationaal aanzien te komen staan. Hoewel de RSF meer toegang verleenden aan humanitaire actoren, voelden hulpverleners zich niet per se veilig in de controlegebieden van de RSF. Zo plunderden de RSF geregeld hulpgoederen en werden hulpverleners bij controleposten van de RSF afgeperst.⁵⁷⁸ Een andere bron vertelt dat bij RSF-controleposten in Oost-Darfur de hulpgoederen van een Emergency Response Room

⁵⁶⁸ WFP, *WFP calls for urgent, safe access to feed millions in Sudan as fighting rages across the country*, 2 februari 2024.

⁵⁶⁹ The New Humanitarian, *Obstacles to aid pile up as Sudan's conflict rages on*, 29 juni 2023. Sudan INGO Forum, *Health facilities struggle with depleted stocks and aid blocked by bureaucratic impediments as Sudan enters its 100th day of war*, 24 juli 2023. Vertrouwelijke bron, 6 oktober 2024. Vertrouwelijke bron, 9 februari 2024.

⁵⁷⁰ Vertrouwelijke bron, 12 februari 2024. Vertrouwelijke bron, 10 april 2024. Reuters, *As famine looms in Sudan, the hungry eat soil and leaves*, 30 april 2024.

⁵⁷¹ Vertrouwelijke bron, 12 februari 2024.

⁵⁷² Het Sudan INGO Forum is een bundeling van zeventig internationale ngo's die actief zijn in Sudan. Het gaat om ngo's die zich bezighouden met ontwikkelingssamenwerking, humanitaire hulp en vredesopbouw.

⁵⁷³ Sudan INGO Forum, *Health facilities struggle with depleted stocks and aid blocked by bureaucratic impediments as Sudan enters its 100th day of war*, 24 juli 2023.

⁵⁷⁴ Raadpleeg <https://www.unocha.org/sudan> voor meer informatie over de werkzaamheden van OCHA in Sudan.

⁵⁷⁴ OCHA, *Sudan, Humanitarian update*, 31 augustus 2023, blz. 2.

⁵⁷⁵ Vertrouwelijke bron, 6 oktober 2023.

⁵⁷⁶ Vertrouwelijke bron, 12 februari 2024.

⁵⁷⁷ Vertrouwelijke bron, 9 februari 2024. Vertrouwelijke bron, 12 februari 2024. Vertrouwelijke bron, 12 februari 2024. Vertrouwelijke bron, 12 februari 2024. Vertrouwelijke bron, 8 maart 2024. Vertrouwelijke bron, 21 mei 2024.

⁵⁷⁸ Vertrouwelijke bron, 9 februari 2024. Vertrouwelijke bron, 12 februari 2024.

(ERR), oftewel een lokaal hulpcomité, in beslag waren genomen (raadpleeg paragraaf 4.6 voor meer informatie over de ERRs).⁵⁷⁹

In het ergste geval werden hulpverleners zelf een doelwit. De volgende voorbeelden dienen enkel ter illustratie en kunnen geenszins als uitpuittend worden beschouwd. Op 13 april 2023 werden drie medewerkers van het WFP in Noord-Darfur gedood terwijl zij levensreddende hulp verleenden.⁵⁸⁰ Op 7 juni 2023 doodden gewapende mannen een medewerker van de Noorse Vluchtelingenraad (NRC) in El Geneina, de hoofdstad van West-Darfur. Het ging om de 34-jarige Abubaker Jeddo die voor NRC werkzaam was in ontheemdenkampen in West-Darfur.⁵⁸¹ Op 24 juli 2023 meldde het Sudan INGO Forum dat er in de voorgaande drie maanden minstens zeventien hulpverleners waren gedood.⁵⁸² Op 19 oktober 2023 berichtte OCHA dat er sinds 15 april 2023 minstens 45 hulpverleners waren gedood dan wel gedetineerd.⁵⁸³ Op 10 december 2023 werd een hulpkonvooi van het *International Committee of the Red Cross* (Internationaal Comité van het Rode Kruis, ICRC)⁵⁸⁴ aangevallen in Khartoum. Daarbij vielen twee doden en zeven gewonden. Onder de gewonden bevonden zich drie ICRC-medewerkers.⁵⁸⁵ Op 2 mei 2024 namen gewapende lieden een hulpteam van het ICRC onder vuur in Zuid-Darfur. Daarbij kwamen twee chauffeurs om en raakten drie andere medewerkers gewond.⁵⁸⁶

Op 1 maart 2024 concludeerde Türk, de Hoge Commissaris voor de Mensenrechten van de VN, dat de oorlogvoerende partijen de verlening van humanitaire hulp obstrueerden en dat deze tegenwerking mogelijk een oorlogsmisdaad vormde. Hij riep derhalve beide partijen op om humanitaire corridors te openen, opdat de burgerbevolking kon worden bereikt en er niet meer mensenlevens verloren gingen.⁵⁸⁷

Het WFP leverde vanuit Tsjaad humanitaire hulp aan de noodlijdende bevolking in het door de RSF gecontroleerde deel van Darfur. Eind februari 2024 besloten de aan de SAF gelieerde autoriteiten dat er niet langer hulp mocht worden verleend vanuit Tsjaad en sloten de grens voor humanitaire konvoien. De autoriteiten gaven als reden op dat onder het voorwendsel van noodhulp wapens konden worden geleverd aan de RSF.⁵⁸⁸ De autoriteiten oefenden geen controle uit over het grensgebied tussen Oost-Tsjaad en Darfur, maar indien hulporganisaties zich niet aan het verbod hielden, liepen zij het risico om te worden geweerd uit het controlegebied van de SAF.⁵⁸⁹

⁵⁷⁹ Vertrouwelijke bron, 9 februari 2024.

⁵⁸⁰ VN, *WFP chief puts hold on Sudan aid operations, following death of 3 staff in unrest*, 16 april 2023.

⁵⁸¹ NRC, *Sudan, NRC colleague killed in Darfur*, 5 juli 2023.

⁵⁸² Sudan INGO Forum, *Health facilities struggle with depleted stocks and aid blocked by bureaucratic impediments as Sudan enters its 100th day of war*, 24 juli 2023.

⁵⁸³ OCHA, *Sudan, Humanitarian update*, 19 oktober 2023, blz. 1.

⁵⁸⁴ Het ICRC staat in het Frans bekend als het *Comité international de la Croix-Rouge*. Raadpleeg <https://www.icrc.org/en/where-we-work/africa/sudan> voor meer informatie over de werkzaamheden van het ICRC in Sudan.

⁵⁸⁵ Al Jazeera, *Attack on Red Cross convoy in Sudan kills at least two, injures seven*, 10 december 2023. BBC, *Sudan war, Two people killed in attack on aid convoy in Sudan, says Red Cross*, 10 december 2023. ST, *Sudanese army attack on Red Cross convoy kills two people in Khartoum*, 10 december 2023. Darfur 24, *UN condemns attack on ICRC convoy in Khartoum*, 11 december 2023.

⁵⁸⁶ ICRC, *Sudan, Two ICRC drivers killed by gunmen*, 2 mei 2024.

⁵⁸⁷ Al Jazeera, *UN official warns of possible war crimes, rape as a weapon in Sudan*, 1 maart 2024.

⁵⁸⁸ USDoS, *Condemning the obstruction of humanitarian assistance and closing of civic space in Sudan*, 23 februari 2024. Voice of America (VOA), *Sudan authorities block cross-border aid to stricken Darfur*, 25 februari 2024.

Vertrouwelijke bron, 1 maart 2024. EC, *Sudan, Joint statement by High Representative Josep Borrell and Commissioner for Crisis Management Janez Lenarčič on the ban on cross-border assistance from Chad*, 1 maart 2024. RD, *Chad-Sudan aid supply ban leaves Darfur families 'teetering on the edge'*, 4 maart 2024. Vertrouwelijke bron, 8 maart 2024.

⁵⁸⁹ Vertrouwelijke bron, 26 april 2024.

Op 1 maart 2024 omschreven Borrell en Lenarčič, respectievelijk hoge vertegenwoordiger voor Buitenlandse Zaken en Veiligheidsbeleid en eurocommissaris voor Crisisbeheer van de EU, dit besluit als een 'flagrante schending van het internationaal humanitair recht'.⁵⁹⁰ Begin maart 2024 werd duidelijk dat delen van de Sudanees-Tsjadische grens weer opengingen voor humanitaire hulp.⁵⁹¹ Eind maart 2024 slaagden twee hulpkonvoien van het WFP erin om vanuit Tsjaad Darfur te bereiken. Deze brachten voor een maand aan voedselhulp mee voor ongeveer 250.000 personen. Aan deze levering waren lange besprekingen voorafgegaan met de aan de SAF gelieerde autoriteiten.⁵⁹²

Het is onmogelijk om een volledig overzicht te krijgen van de internationale hulporganisaties die op het moment van schrijven werkzaam waren in Sudan. Dit had te maken met de voortdurend veranderende situatie. Meestal kregen internationale hulporganisaties van de autoriteiten in Port Sudan, die waren gelieerd aan de SAF, een vergunning van korte duur om werkzaamheden uit te voeren. Sommige internationale hulporganisaties betrokken een kantoor in Port Sudan; andere internationale hulporganisaties kozen ervoor om vanuit het buitenland via een partnerorganisatie in Sudan hulp te bieden. Voor zover bekend, bleven verscheidene internationale hulporganisaties op de een of andere manier actief in Sudan, waaronder AzG, het ICRC, de Noorse Vluchtelingenraad (NRC), *Solidarités International* en verschillende takken van de VN, zoals het WFP.⁵⁹³

Het is ook moeilijk om vast te stellen welke internationale hulporganisatie actief was in welke staat en welke staten structureel verstoken bleven van humanitaire hulp.⁵⁹⁴ In januari 2024 publiceerde ACAPS een studie,⁵⁹⁵ waaruit bleek dat met name delen van Khartoum, Darfur en Kordofan gedeeltelijk of niet toegankelijk waren voor humanitaire hulp.⁵⁹⁶ Voor humanitaire actoren bleek de toegang tot staten aan verandering onderhevig. Zo was bekend dat het WFP erin was geslaagd om in 2024 dertien van de achttien staten te bereiken. Dit voedselagentschap van de VN had vooralsnog niet Noord-Kordofan, West-Kordofan, El Gezira, Zuid-Darfur en Oost-Darfur kunnen bereiken. Echter, dit betekende geenszins dat het WFP continu toegang genoot tot de overige staten. Zo had het in 2024 eenmaal Khartoum kunnen bereiken, waarbij 50.000 personen voedselhulp hadden ontvangen.⁵⁹⁷

In mei 2024 besloot AzG zich terug te trekken uit het enige ziekenhuis in Wad Madani dat nog operationeel was. Op dat moment woonden er nog honderdduizenden mensen in de stad. AzG had eind december 2023, nadat de RSF Wad Madani hadden ingenomen, tijdelijk de stad verlaten. Halverwege januari 2024 keerde AzG terug naar Wad Madani, maar de onveiligheid bleef aanhouden. Medewerkers van AzG werden vastgehouden en het ziekenhuis werd het doelwit van plundering. AzG meldde dat voornoemde veiligheidsincidenten door de RSF werden gepleegd dan wel gedoogd. Tussen medio januari en eind april 2024 had AzG in Wad Madani bijna 10.000 poliklinische behandelingen verleend, 2.142 prenatale

⁵⁹⁰ EC, *Sudan, Joint statement by High Representative Josep Borrell and Commissioner for Crisis Management Janez Lenarčič on the ban on cross-border assistance from Chad*, 1 maart 2024.

⁵⁹¹ RD, *Sudan govt to open borders and airports to humanitarian aid*, 6 maart 2024. Vertrouwelijke bron, 8 maart 2024.

⁵⁹² Al Jazeera, *First UN food aid in months arrives in Sudan's Darfur as famine looms*, 5 april 2024. The Independent, *First UN food supplies arrive in Sudan's Darfur after months but millions face acute hunger*, 5 april 2024. WFP, *First food aid in months reaches Darfur, yet limited humanitarian access is worsening Sudan's hunger catastrophe*, 5 april 2024. ST, *WFP food assistance reaches Darfur after several months*, 7 april 2024.

⁵⁹³ Vertrouwelijke bron, 26 april 2024.

⁵⁹⁴ Vertrouwelijke bron, 26 april 2024.

⁵⁹⁵ ACAPS, voorheen bekend als het *Assessment Capacities Project*, analyseert crisissituaties en probeert met de vergaring van crisisgegevens hulpverleners, beleidsmedewerkers en donoren bij te staan. Raadpleeg <https://www.acaps.org> voor meer informatie over deze ngo.

⁵⁹⁶ ACAPS, *Sudan*, 23 januari 2024, blz. 1 en 10.

⁵⁹⁷ Vertrouwelijke bron, 26 april 2024.

consultaties gevoerd en 16 slachtoffers van seksueel geweld verzorgd. Met de terugtrekking van AzG was er geen internationale hulorganisatie meer actief in Wad Madani.⁵⁹⁸ Raadpleeg de volgende paragraaf (6.6) voor meer informatie over de staat van de gezondheidssector in Sudan.

6.6 Instortende gezondheidssector

Naast het geweld en de voedselonzekeerheid was er ook sprake van een tekort aan medische hulp en voorzieningen. Ook hierdoor kwamen er mensen om, omdat zij hun gezondheidsproblemen niet konden laten behandelen.⁵⁹⁹ Medische instellingen werden vanuit de lucht gebombardeerd door de SAF of beschoten en geplunderd door de RSF.⁶⁰⁰ Volgens onderzoeksorganisatie *Insecurity Insight*⁶⁰¹ waren er tussen 15 april 2023 en 6 februari 2024 58 medische instellingen beschadigd of vernietigd.⁶⁰² Op 8 februari 2024 deelde de WHO mee dat zeventig tot tachtig procent van de gezondheidsinstellingen in de conflictgebieden onbereikbaar dan wel buiten gebruik was.⁶⁰³

Niet alleen de gezondheidsinstellingen, maar ook het medisch personeel zelf vormden een doelwit. Beide oorlogvoerende partijen gebruikten geweld tegen gezondheidsmedewerkers. Ook kwam het voor dat gezondheidsmedewerkers werden bedreigd of gearresteerd.⁶⁰⁴ Volgens *Insecurity Insight* werden er tussen 15 april 2023 en 6 februari 2024 54 gezondheidsmedewerkers gedood, 28 ontvoerd en 63 verwond.⁶⁰⁵

Daarnaast ontstond er een groot gebrek aan medicijnen en medische hulpmiddelen. Volgens een arts was ongeveer negentig procent van de bedrijven die medicijnen importeerden geplunderd. Volgens dezelfde arts waren er in Khartoum 27 farmaceutische fabrieken vernietigd. In dezelfde stad waren er ongeveer 2.500 apotheken geplunderd of buiten gebruik geraakt. Het gebrek aan medicijnen en medische hulpmiddelen werd nog groter toen de RSF in december 2023 Wad Madani innamen (zie subparagraaf 2.2.6), omdat het grootste deel van de Sudanese gezondheidsvoorraad zich daar bevond.⁶⁰⁶

Gelet op bovengenoemde ontwikkelingen kwam AzG meermaals tot de conclusie dat de gezondheidssector in Sudan, die reeds voor de uitbraak van de oorlog gebrekkig was, 'op instorten' stond.⁶⁰⁷

Op 11 mei 2024 werd een kindziekenhuis in El Fasher, de hoofdstad van Noord-Darfur, getroffen door een aanval van de Sudanese luchtmacht. Daarbij kwamen twee minderjarige patiënten en één verzorgende om. Het ziekenhuis ontving ondersteuning van AzG en was op dat moment één van de weinige kindziekenhuizen in geheel Darfur. Kinderen werden hier behandeld voor malaria,

⁵⁹⁸ AzG, *MSF forced to suspend essential support in Wad Madani due to obstructions and harassment*, 9 mei 2024.

⁵⁹⁹ Sudan Human Rights Hub (SHRH), *Sudan, Attacks on healthcare since April 15, 2023*, 28 maart 2024, blz. 36.

⁶⁰⁰ SHRH, *Sudan*, 28 maart 2024, blz. 5 en 11.

⁶⁰¹ Raadpleeg <https://insecurityinsight.org/country-pages/sudan> voor meer informatie over de bevindingen van *Insecurity Insight* in relatie tot Sudan.

⁶⁰² SHRH, *Sudan*, 28 maart 2024, blz. 7.

⁶⁰³ WHO, *Sudan, Urgent action needed to reach the most vulnerable in Sudan with life-saving health services*, 8 februari 2024.

⁶⁰⁴ SHRH, *Sudan*, 28 maart 2024, blz. 3.

⁶⁰⁵ SHRH, *Sudan*, 28 maart 2024, blz. 2 en 7.

⁶⁰⁶ SHRH, *Sudan*, 28 maart 2024, blz. 3, 22, 23 en 29.

⁶⁰⁷ AzG, *Six months of war and neglect in Sudan is a "catastrophic failure of humanity"*, 12 oktober 2023. AzG, *Sudan, Health system on the verge of collapse in Khartoum*, 18 januari 2024.

longontsteking, diarree en ondervoeding. Als gevolg van de luchtaanval raakte het ziekenhuis buiten gebruik.⁶⁰⁸

Op 12 mei 2024 berichtte *The Guardian* dat er in heel Abu Shouk, een ontheemdenkamp aan de noordrand van El Fasher, één arts werkzaam was. Deze arts deelde mee dat mensen vanwege een medicijngebrek stierven aan ziekten die normaliter geneesbaar waren.⁶⁰⁹ Volgens de Noorse Vluchtelingenraad (NRC) verbleven er in oktober 2022 105.000 mensen in Abu Shouk.⁶¹⁰ Een recenter inwoneraantal voor Abu Shouk was op het moment van schrijven niet beschikbaar.

Uit vertrouwelijke informatie werd ook duidelijk dat de Sudanese gezondheidssector in slechte staat verkeerde. Eén bron was op de hoogte van een diabetespatiënt in Singa, een stad in de staat Sennar. Vanwege de herhaaldelijke stroomuitval kon deze de insuline moeilijk conserveren in de koelkast. Daarnaast was de toegang tot insuline beperkt en moest dit middel vanuit het buitenland via Port Sudan worden geïmporteerd.⁶¹¹

Een andere bron had toegang tot informatie over de gezondheidssituatie in El Obeid, de hoofdstad van Noord-Kordofan. Op het moment van schrijven was El Obeid in handen van de SAF. Echter, ongeveer negentig procent van Noord-Kordofan stond onder controle van de RSF, met als gevolg dat El Obeid nagenoeg was ingesloten. Op het moment van schrijven waren er in El Obeid één openbaar ziekenhuis, één particulier ziekenhuis en één tandheelkundig centrum deels operationeel. Dit hield in dat sommige afdelingen van de ziekenhuizen nog open waren, bijvoorbeeld de eerste hulpafdelingen, aldus de bron.⁶¹² Op het moment van schrijven werd de bevolking van El Obeid geschat op 542.584 inwoners.⁶¹³

6.7 Sudanese vluchtelingen in omliggende landen

6.7.1 Inleiding

Op 23 februari 2024 rapporteerde OCHA, de humanitaire tak van de VN, dat er als gevolg van het conflict 1,8 miljoen mensen vanuit Sudan naar het buitenland waren gevlucht, in het bijzonder naar Egypte, Ethiopië, Tsjad en Zuid-Sudan.⁶¹⁴ Tsjad herbergde de meeste Sudanese vluchtelingen, gevolgd door Egypte.⁶¹⁵ Deze paragraaf gaat nader in op de opvang van Sudanese vluchtelingen in de omliggende landen.

6.7.2 Egypte

Volgens de Egyptische overheid waren er tussen april 2023 en maart 2024 508.827 personen van Sudan naar Egypte gekomen. Deze groep bestond uit een half miljoen Sudanese en 8.827 personen met een andere nationaliteit. Op 29 februari 2024 stonden er in Egypte 267.227 Sudanese als vluchteling geregistreerd bij UNHCR. Dit aantal behelsde ook Sudanese die voor april 2023 naar Egypte waren uitgeweken.⁶¹⁶

⁶⁰⁸ AzG, *Bomb kills two children and puts El Fasher hospital out of action amid fighting*, 12 mei 2024.

⁶⁰⁹ The Guardian, *Death, disease and despair as fighting closes in on besieged Sudanese city*, 12 mei 2024.

⁶¹⁰ NRC, *Abu Shouk Camp Profile – Al Fasher, North Darfur State*, oktober 2022, blz. 1.

⁶¹¹ Vertrouwelijke bron, 18 april 2024.

⁶¹² Vertrouwelijke bron, 24 april 2024.

⁶¹³ World Population Review, *El Obeid Population 2024*, ongedateerd, geraadpleegd op 13 mei 2024.

⁶¹⁴ OCHA, *Sudan, Situation report*, voor het laatst bijgewerkt op 23 februari 2024, geraadpleegd op 3 maart 2024.

⁶¹⁵ UNHCR, *UN Secretary-General meets with Sudanese refugees in Cairo*, 24 maart 2024.

⁶¹⁶ UNHCR, *Sudan Emergency Response update*, 19 maart 2024, blz. 1 en 2.

Gedurende de verslagperiode scherpten de Egyptische autoriteiten de inreisvoorwaarden voor Sudanese vrouwen, minderjarigen van onder de zestien jaar en mannen van boven de vijftig jaar Egypte visumvrij inreizen. Daarna diende het paspoort van een Sudanese op het moment van inreis minstens zes maanden geldig te zijn. Vanaf juni 2023 moesten Sudanese een visum verkrijgen om Egypte binnen te komen.⁶¹⁷ Vanwege corruptiepraktijken zouden de visumkosten naar verluidt zijn opgelopen tot duizend à tweeduizend Amerikaanse dollar.⁶¹⁸

Vanwege de verscherpte inreisvoorwaarden staken Sudanese in toenemende mate illegaal de Sudanese-Egyptische grens over. Een dergelijke onderneming bleek zeer risicovol.⁶¹⁹ Medio januari 2024 berichtte *Radio Dabanga* (RD) dat er 'verschillende' Sudanese bij een illegale inreis in Egypte waren omgekomen door uitdroging, oververhitting of besmet water.⁶²⁰

In beginsel konden Sudanese in Egypte zich bij UNHCR laten registreren als vluchteling. Echter, zij liepen daarbij tegen verschillende obstakels aan. Sudanese konden zich alleen in Caïro en Alexandrië laten registreren bij UNHCR. Het krijgen van een afspraak kon vier tot zes maanden duren.⁶²¹ Volgens UNHCR waren er tussen april 2023 en 8 april 2024 meer dan 475.000 mensen van Sudan naar Egypte gevlucht. Meer dan 227.000 personen van deze groep waren geregistreerd als vluchteling; de rest had een afspraak toebedeeld gekregen.⁶²² Daarnaast liepen Sudanese vluchtelingen het risico om tijdens hun reis van de Sudanese-Egyptische grens naar Caïro of Alexandrië te worden opgepakt door de Egyptische autoriteiten, omdat zij op dat moment geen rechtmatig verblijf genoten in Egypte. Eenmaal in detentie konden opgepakte Sudanese evenmin om internationale bescherming vragen.⁶²³ Geregistreerde vluchtelingen ontvingen geen financiële ondersteuning.⁶²⁴

Gedurende de verslagperiode verschenen er berichten dat de Egyptische autoriteiten Sudanese hadden gedetineerd en/of uitgezet naar Sudan. Eind maart 2024 brachten 27 Sudanese en internationale mensenrechtenorganisaties een gezamenlijke verklaring uit. Daarin verklaarden zij dat de Egyptische autoriteiten Sudanese hadden gearresteerd, gedetineerd en uitgezet naar Sudan. De uitzettingsprocedures waren volgens de mensenrechtenorganisaties op onrechtmatige wijze verlopen. Zowel asielzoekers als geregistreerde vluchtelingen zouden van voornoemde praktijk het slachtoffer zijn geworden. De mensenrechtenorganisaties riepen de Egyptische overheid op om zich te houden aan de internationale verdragen en de eigen wet- en regelgeving.⁶²⁵ Op 1 april 2024

⁶¹⁷ The New Arab, *Egypt toughens visa requirements for Sudanese*, 10 juni 2023. UNHCR, *Sudan emergency response update*, 15 juni 2023, blz. 2. HRW, *Egypt, Civilians fleeing Sudan conflict turned away, New entry restrictions leave asylum seekers in peril*, 13 juli 2023. VOA, *Activists want Egypt to ease entry for refugees from Sudan conflict*, 24 juli 2023. EUobserver, *Sudanese fleeing violence find no haven in Egypt or EU*, 8 december 2023. Refugees Platform in Egypt (RPE), *From Sudan to Egypt, Egyptian decisions spark high-risk irregular migration movement*, 14 maart 2024. Le Monde, *L'Égypte, une voie sans issue pour les exilés soudanais*, 15 april 2024.

⁶¹⁸ The New Humanitarian, *For Sudanese fleeing to Egypt, a hard border and an uncertain future*, 10 juli 2023. Vertrouwelijke bron, 5 april 2024.

⁶¹⁹ RD, *'Several' Sudanese die crossing border into Egypt*, 16 januari 2024. MEE, *Sudanese turn to smugglers to cross border into Egypt*, 15 februari 2024. RPE, *From Sudan to Egypt*, 14 maart 2024. Vertrouwelijke bron, 5 april 2024. Le Monde, *L'Égypte, une voie sans issue pour les exilés soudanais*, 15 april 2024. The New Humanitarian, *Inside Egypt's secret scheme to detain and deport thousands of Sudanese refugees*, 25 april 2024.

⁶²⁰ RD, *'Several' Sudanese die crossing border into Egypt*, 16 januari 2024.

⁶²¹ BBC, *Escaping Sudan, 'My mother's body was left by smugglers in the desert'*, 28 februari 2024. RPE, *From Sudan to Egypt*, 14 maart 2024. UNHCR, *Fact sheet – Egypt*, april 2024, blz. 3. Le Monde, *L'Égypte, une voie sans issue pour les exilés soudanais*, 15 april 2024.

⁶²² UNHCR, *Fact sheet – Egypt*, april 2024, blz. 3.

⁶²³ RPE, *From Sudan to Egypt*, 14 maart 2024. Le Monde, *L'Égypte, une voie sans issue pour les exilés soudanais*, 15 april 2024.

⁶²⁴ BBC, *Escaping Sudan*, 28 februari 2024.

⁶²⁵ RPE, *Joint statement, Egyptian authorities must end arbitrary detentions and forced deportations of Sudanese refugees and asylum seekers*, 27 maart 2024.

uitten twee internationale mensenrechtengroepen⁶²⁶ eveneens hun bezorgdheid over de arrestaties, detenties en uitzettingen van Sudanese. Zij riepen de Egyptische autoriteiten op om Sudanese niet terug te sturen naar Sudan en om ervoor te zorgen dat alle Sudanese toegang kregen tot de asielprocedure in Egypte.⁶²⁷

Volgens mediaberichtgeving zetten de Egyptische autoriteiten tijdens de verslagperiode duizenden Sudanese uit naar Sudan. Halverwege april 2024 schatte het Franse dagblad *Le Monde* dat er sinds januari 2024 duizenden Sudanese waren opgepakt en/of uitgezet naar Sudan.⁶²⁸ In een verdiepiingsartikel van eind april 2024 stelden het *Refugees Platform in Egypt* (RPE)⁶²⁹ en *The New Humanitarian*⁶³⁰ dat de Egyptische autoriteiten duizenden Sudanese naar Sudan deporteerden. Zij baseerden zich daarbij op interviews met tientallen Sudanese vluchtelingen, advocaten en mensenrechtengroepen, Egyptische overheidsdocumenten en open source intelligence (OSINT). Uit hun onderzoek bleek dat verschillende takken van het Egyptische veiligheidsapparaat betrokken waren bij het detineren en deporteren van Sudanese, waaronder de grenswachten en de politie. Alvorens te worden uitgezet, werden Sudanese eerst vastgezet op militaire bases. Gedurende hun detentie hadden zij geen toegang tot de buitenwereld en konden zij geen asiel aanvragen. De detentieomstandigheden waren slecht en vastgezette Sudanese hadden last van knaagdieren, luizen, teken en overstromend rioolwater. Hierdoor ontwikkelden sommigen gezondheidsklachten, zoals huidinfecties en ademhalingsproblemen. Zonder enige vorm van registratie werden de Sudanese vervolgens het land uitgezet, aldus het RPE en *The New Humanitarian*.⁶³¹

6.7.3 Ethiopië

Blijkens cijfers van UNHCR waren er tussen 15 april 2023 en 28 januari 2024 46.575 personen vanuit Sudan naar Ethiopië gevlucht. De meeste mensen van deze groep hadden de Sudanese nationaliteit, te weten 30.866 (~66%). Daarnaast telde UNHCR 6.282 Ethiopiërs (~13%) die in het verleden naar Sudan waren gevlucht en nu terugkeerden naar Ethiopië. Zij werden aangeduid met de vakterm *refugee returnees* ('terugkerende vluchtelingen'). Voorts reisden 9.413 vluchtelingen (~20%) met een andere nationaliteit vanuit Sudan het land in.⁶³² Dezerzijds was onbekend of terugkerende Ethiopiërs bij terugkeer naar Ethiopië persoonlijke problemen ondervonden.

Blijkens een reportage van *Radio Dabanga* (RD) heerste er in de vluchtelingenkampen in Ethiopië een gebrek aan voedsel, water, onderdak en gezondheidszorg. Ook brak er in de kampen cholera uit. Voorts bestonden er zorgen over de veiligheid van de vluchtelingen. De kampen werden namelijk niet of nauwelijks bewaakt en gewapende lieden maakten de omgeving onveilig. Zo verschenen er meldingen over Sudanese vluchtelingen die waren gedood, verkracht, beroofd of ontvoerd. Deze veiligheidsproblematiek diende te worden gezien in de

⁶²⁶ Het ging om het *Global Detention Project* (GDP) en het *Committee for Justice* (CJ).

⁶²⁷ ST, *Rights groups decry detention of Sudanese refugees in Egypt*, 1 april 2024.

⁶²⁸ *Le Monde*, *L'Égypte, une voie sans issue pour les exilés soudanais*, 15 april 2024.

⁶²⁹ Het RPE is een Egyptische mensenrechtengroep die opkomt voor de belangen van vluchtelingen. Raadpleeg <https://rpegy.org/en/> voor meer informatie over het RPE.

⁶³⁰ *The New Humanitarian* is een onafhankelijk nieuwsplatform zonder winst oogmerk. Het richt zich vooral op conflicten, rampen en andersoortige crises. Raadpleeg <https://www.thenewhumanitarian.org> voor meer informatie over *The New Humanitarian*.

⁶³¹ *The New Humanitarian*, *Inside Egypt's secret scheme to detain and deport thousands of Sudanese refugees*, 25 april 2024.

⁶³² UNHCR, *Overview of refugees and asylum seekers movements within and out of Sudan*, 28 januari 2024, blz. 2.

context van een gewapend conflict tussen de Ethiopische regering en lokale milities.⁶³³

Raadpleeg het algemeen ambtsbericht Ethiopië van januari 2024 voor meer informatie over de situatie van Sudanese vluchtelingen in Ethiopië.⁶³⁴

6.7.4 Kenia

Kenia herbergde een omvangrijke vluchtelingengemeenschap. Op 30 oktober 2023 bestond deze gemeenschap volgens de Keniaanse autoriteiten en UNHCR uit 676.332 geregistreerde vluchtelingen en asielzoekers. De meeste vluchtelingen en asielzoekers waren afkomstig uit Somalië en Zuid-Sudan.⁶³⁵

In Kenia bestonden twee officiële vluchtelingenkampen, namelijk Kakuma⁶³⁶ in het noordwesten en Daadab in het oosten.⁶³⁷ In Kakuma verbleven met name Zuid-Sudanezen en in Daadab vooral Somaliërs. Eind oktober 2023 verbleven er 302.805 vluchtelingen en asielzoekers in Daadab (44,77%), 275.412 vluchtelingen en asielzoekers in Kakuma (40,72%) en 98.115 vluchtelingen en asielzoekers (14,51%) in stedelijke gebieden.⁶³⁸

Het *Department of Refugee Services* (DRS) is de Keniaanse overheidsinstantie die asielzoekers registreert, de statusbehandeling⁶³⁹ van asielzoekers verzorgt en documenten afgeeft aan asielzoekers en erkende vluchtelingen. Het DRS valt onder het *State Department of Migration and Citizen Services*, hetgeen onderdeel vormt van het Keniaanse ministerie van Binnenlandse Zaken. Het hoofdkantoor van het DRS bevindt zich in Nairobi.⁶⁴⁰

Sudanese asielzoekers dienen op individuele gronden aannemelijk te maken dat zij bescherming nodig hebben. De duur van een individuele statusbehandeling hangt af van de complexiteit van de zaak. Bij inwilliging krijgt de asielstatushouder een identiteitskaart voor vluchtelingen die vijf jaar geldig is. Na vijf jaar kan dit document worden verlengd.⁶⁴¹

Eind oktober 2023 telde Kenia 10.762 Sudanese vluchtelingen en asielzoekers.⁶⁴² De meeste personen uit Sudan bereikten Kenia over land via de poreuze grenzen met Zuid-Sudan en Ethiopië. Na aankomst in Kenia kan een asielzoeker zich wenden tot een gezagsdrager, bijvoorbeeld een politieagent, een medewerker van de immigratiedienst of een chieft.⁶⁴³ Deze gezagsdrager kan de asielzoeker vervolgens doorverwijzen naar een kantoor van het DRS.⁶⁴⁴

⁶³³ RD, *Sudanese killed and raped in Ethiopian refugee camps*, 20 februari 2024.

⁶³⁴ Ministerie van Buitenlandse Zaken, *Algemeen ambtsbericht Ethiopië*, januari 2024, blz. 19.

⁶³⁵ Keniaanse overheid en UNHCR, *Kenya, Registered refugees and asylum-seekers*, 30 oktober 2023.

⁶³⁶ Ten noordwesten van Kakuma bevindt zich een nederzetting genaamd Kalobeyei, waar ook vluchtelingen zijn ondergebracht. Vertrouwelijke bron, 29 mei 2024. UNHCR, *Kalobeyei Settlement*, ongedateerd, geraadpleegd op 30 mei 2024.

⁶³⁷ Keniaanse overheid en UNHCR, *Kenya, Registered refugees and asylum-seekers*, 30 oktober 2023. Vertrouwelijke bron, 13 februari 2024.

⁶³⁸ Keniaanse overheid en UNHCR, *Kenya, Registered refugees and asylum-seekers*, 30 oktober 2023.

⁶³⁹ In het Engels staat dit proces bekend als *Refugee Status Determination* (RSD).

⁶⁴⁰ Bezoek <https://refugee.go.ke> voor meer informatie over het DRS.

⁶⁴¹ Vertrouwelijke bron, 13 februari 2024.

⁶⁴² Keniaanse overheid en UNHCR, *Kenya, Registered refugees and asylum-seekers*, 30 oktober 2023.

⁶⁴³ In het hedendaagse Kenia is een chieft belast met de handhaving van de openbare orde en misdaadpreventie in een bepaald gebied. De bevoegdheden van een chieft zijn vastgelegd in de *Chiefs' Act* van 1998, welke is geamendeerd in 2012. National Crime Research Centre (NCRC), *The role of chiefs in localized crime and security management in Kenya*, uitgegeven in 2021, blz. xii, 5 en 6. Vertrouwelijke bron, 14 maart 2024.

⁶⁴⁴ Vertrouwelijke bron, 13 februari 2024.

Erkende vluchtelingen die in hierboven genoemde kampen verbleven, hadden kosteloos toegang tot verschillende diensten, zoals gezondheidszorg, onderwijs, sanitaire voorzieningen, water en warme maaltijden. Degenen die ervoor kozen om zich in stedelijke gebieden te vestigen, dienden in hun eigen levensonderhoud te voorzien.⁶⁴⁵

Een bron wijst erop dat Kenia een groot aantal Eritreeërs, Ethiopiërs en Zuid-Sudanezen ontving die voorheen als vluchteling geregistreerd stonden bij UNHCR in Sudan. Deze groep werd aangeduid met de vakterm *secondary refugees* ('secundaire vluchtelingen'). Deze secondary refugees genoten toegang tot de hierboven genoemde diensten in de vluchtelingenkampen, maar hun status in Kenia diende nog te worden geformaliseerd. Omdat zij reeds als vluchteling stonden geregistreerd bij UNHCR in Sudan, waren de Keniaanse overheid en UNHCR op het moment van schrijven met elkaar in overleg over hoe hun vluchtelingenregistratie kon worden 'overgeheveld' van Sudan naar Kenia, aldus dezelfde bron.⁶⁴⁶

Dezerzijds was het precieze aantal uit Sudan afkomstige secondary refugees in Kenia onbekend. Raadpleeg paragraaf 6.8 voor meer informatie over Eritrese, Ethiopische en Zuid-Sudanese vluchtelingen in Sudan.

6.7.5 (Oost-)Tsjaad

Reeds voor de uitbraak van de oorlog in april 2023 herbergde Oost-Tsjaad volgens UNHCR 400.000 Sudanese vluchtelingen.⁶⁴⁷ Als gevolg van de geweldsescalatie in Darfur, en dan met name in West-Darfur (zie subparagraaf 2.2.4), vluchtten veel Sudanezen in de verslagperiode naar het oosten van Tsjaad, met name vrouwen en kinderen van de Masalit-gemeenschap. Volgens UNHCR waren er tussen 15 april 2023 en 25 februari 2024 564.686 Sudanezen naar Tsjaad gevlucht.⁶⁴⁸ Human Rights Watch (HRW) rapporteerde dat 65% van de Sudanese instroom in Tsjaad uit Masalit bestond.⁶⁴⁹ Het betrof de grootste instroom van vluchtelingen in de geschiedenis van het land.⁶⁵⁰

In het oosten van Tsjaad bestonden twee soorten vluchtelingenkampen. Dichtbij de grens met Sudan bevonden zich informele kampen die spontaan tot stand waren gekomen. Daarnaast waren er officiële kampen die meer landinwaarts lagen en door UNHCR werden beheerd.⁶⁵¹

Het was de bedoeling dat Sudanezen bij de Tsjadische grensplaatsen tijdelijk zouden worden opgevangen in informele kampen. Daar zouden ze worden geregistreerd om vervolgens te worden overgeplaatst naar één van de officiële kampen verder van de grens met Sudan. Echter, de doorstroom in grensplaatsen als Adré stakte.⁶⁵² Begin januari 2024 telde het 'doorvoerkamp'⁶⁵³ in Adré volgens *Foreign Policy* (FP) meer dan 120.000 bewoners.⁶⁵⁴ Eind februari 2024 bivakkeerden

⁶⁴⁵ Vertrouwelijke bron, 13 februari 2024.

⁶⁴⁶ Vertrouwelijke bron, 13 februari 2024. Vertrouwelijke bron, 27 februari 2024.

⁶⁴⁷ UNHCR, *Sudanese refugees fleeing violence flock to Chad*, 24 mei 2023.

⁶⁴⁸ UNHCR, *ODP, Sudan situation*, voor het laatst bijgewerkt op 17 maart 2024, geraadpleegd op 25 maart 2024.

⁶⁴⁹ HRW, *"The Massalit will not come home"*, mei 2024, blz. 194.

⁶⁵⁰ Al Jazeera, *A year of violence, of displacement, of violations in Sudan's war*, 14 april 2024.

⁶⁵¹ Vertrouwelijke bron, 29 maart 2024.

⁶⁵² Trouw, *Leven onder 'vier stokken en een stuk plastic' in de woestijn*, 1 december 2023. FP, *Europe is making Sudan's refugee crisis worse*, 8 januari 2024. Vertrouwelijke bron, 1 maart 2024.

⁶⁵³ In het Engels aangeduid als *transit camp*.

⁶⁵⁴ FP, *Europe is making Sudan's refugee crisis worse*, 8 januari 2024.

er ongeveer 150.000 mensen in het kamp te Adré.⁶⁵⁵ Ongeveer een maand later waren het er volgens *The Guardian* 160.000.⁶⁵⁶

De leefomstandigheden in het informele kamp van Adré waren schrijnend. Er heerste een gebrek aan onderdak, water, voedsel, gezondheidszorg en onderwijs. Vluchtelingen sliepen onder zelfgemaakte tenten die bestonden uit stokken, bladeren, plastic zakken, zeil en kleding.⁶⁵⁷ Per 677 personen was er in Adré 1 latrine beschikbaar.⁶⁵⁸

Ook in andere kampen in Oost-Tsjaad bestond er een tekort aan onderdak, water, voedsel, gezondheidszorg en onderwijs.⁶⁵⁹ In het officiële kamp te Farchana bediende één school duizenden kinderen.⁶⁶⁰ Voor de 40.000 inwoners in Farchana bestond er één basale kliniek.⁶⁶¹ Deze groep behoeftigen bestond uit vluchtelingen die er sinds geruime tijd verbleven, maar ook uit Sudanese en Tsjadische terugkeerders die recentelijk waren gevlucht uit Sudan.⁶⁶²

De voedselonzekerheid achtervolgde de Sudanese vluchtelingen in Oost-Tsjaad.⁶⁶³ Zo berichtte *Radio Dabanga* (RD) op 19 januari 2024 dat er in het kamp Irdimi minstens vijf kinderen waren omgekomen van de honger.⁶⁶⁴ De WHO legde de dood vast van 157 kinderen die tussen 1 en 28 januari 2024 in Oost-Tsjaad aan ondervoeding waren bezweken.⁶⁶⁵

Niet alleen de leefomstandigheden in de vluchtelingenkampen in Oost-Tsjaad waren slecht, er bestonden ook zorgen over de veiligheid van de vluchtelingen. Met name de informele kampen bevonden zich dichtbij de controlegebieden van de RSF in Darfur en werden niet of nauwelijks bewaakt.⁶⁶⁶ Zo bestond de beveiliging van het kamp in Adré, dat op minder dan vijf kilometer van de Sudanese grens lag, uit drie Tsjadische regeringssoldaten, aldus een bron.⁶⁶⁷ Naar verluidt zouden er onder de RSF en gelieerde milities doelwittenlijsten⁶⁶⁸ in omloop zijn. Op deze lijsten stonden Masalit-leiders, journalisten en mensenrechtenactivisten. Sudanese vluchtelingen in Oost-Tsjaad vreesden dat RSF-strijders en militeleden de kampen zouden infiltreren om de doelwitten om het leven te brengen.⁶⁶⁹

⁶⁵⁵ Vertrouwelijke bron, 1 maart 2024.

⁶⁵⁶ The Guardian, 'Here, there is no future', *Ethnic cleansing and fresh atrocities drive exodus of thousands from Darfur*, 22 maart 2024.

⁶⁵⁷ De Volkskrant, 'De situatie in het vluchtelingenkamp vlakbij de grens met Soedan is schrijnend en hartverscheurend', 19 september 2023. RD, *Sudanese refugees face dire conditions in Chad*, 11 oktober 2023. Trouw, *Leven onder 'vier stokken en een stuk plastic' in de woestijn*, 1 december 2023. Al Jazeera, *In a refugee camp in Chad, Sudanese women are running out of hope*, 15 december 2023. FP, *Europe is making Sudan's refugee crisis worse*, 8 januari 2024.

⁶⁵⁸ SWM, *Ceasefire needed to prevent famine, U.S. says, Humanitarian funding inadequate to meet the scale of the crisis*, 27 maart 2024.

⁶⁵⁹ Vertrouwelijke bron, 1 november 2023. ST, *Sudanese refugees in Chad face security, humanitarian challenges: report*, 11 december 2023. Vertrouwelijke bron, 26 februari 2024. SWM, *Chad instability threatens Darfur refugees, 29 februari 2024. Vertrouwelijke bron, 1 maart 2024. The Independent, Refugee camps in Chad are overcrowded and running out of aid, and Sudanese refugees keep coming*, 22 maart 2024.

⁶⁶⁰ Vertrouwelijke bron, 26 februari 2024.

⁶⁶¹ Vertrouwelijke bron, 1 maart 2024.

⁶⁶² Vertrouwelijke bron, 4 april 2024.

⁶⁶³ Le Monde, *Au Darfour, "les gens ont tellement faim"*, 18 april 2024. The Economist, *Ever deeper into hell*, 18 april 2024.

⁶⁶⁴ RD, *Sudanese children face starvation in Chad camp*, 19 januari 2024.

⁶⁶⁵ WHO en de Tsjadische overheid, *Weekly report on the humanitarian and health crisis in Eastern Chad linked to the influx of refugees and returnees following the Sudanese conflict, Period from 01 to 28/01/2024*, 22 februari 2024.

⁶⁶⁶ RD, *Darfur Women's Forum: Risk of rape confines refugees in Chad to camps*, 23 oktober 2023. Vertrouwelijke bron, 1 november 2023. ST, *Sudanese refugees in Chad face security, humanitarian challenges: report*, 11 december 2023. Vertrouwelijke bron, 1 maart 2024.

⁶⁶⁷ Vertrouwelijke bron, 1 november 2023.

⁶⁶⁸ In het Engels aangeduid als *hitlists*.

⁶⁶⁹ Vertrouwelijke bron, 24 en 25 maart 2024. HRW, *"The Massalit will not come home"*, mei 2024, blz. 112.

Gedurende de verslagperiode verschenen er berichten over veiligheidsrisico's en -incidenten in Oost-Tsjaad. *Radio Dabanga* (RD) meldde dat een Sudanese vluchteling op 26 september 2023 werd doodgeschoten toen hij ten noordwesten van Irdimi het land bewerkte.⁶⁷⁰ Het *Darfur Women's Forum*, een Darfurische vrouwengroep, gaf aan dat het voor vrouwen gevaarlijk was zich buiten de kampen te begeven, omdat zij daar groot risico liepen op verkrachting. Dit bemoeilijkte het verzamelen van brandhout aanzienlijk.⁶⁷¹ RD berichtte dat er op 11 maart 2024 een vuurgevecht plaatsvond in het vluchtelingenkamp Ibtenki. Daarbij werd een Sudanese vluchtelingkind dodelijk getroffen door een afgedwaalde kogel. Uiteindelijk wist het Tsjadische leger de order te herstellen.⁶⁷²

6.7.6 Uganda

Het asielbeleid van Uganda stond bekend als ruimhartig en progressief.⁶⁷³ Op 31 januari 2024 herbergde Uganda bijna 1,6 miljoen vluchtelingen.⁶⁷⁴ De meeste vluchtelingen kwamen uit naburige landen,⁶⁷⁵ maar er zaten ook personen tussen uit Aziatische landen als Afghanistan en Pakistan.⁶⁷⁶ Daarmee was Uganda in Afrika het gastland met het grootste aantal vluchtelingen.⁶⁷⁷

Reeds voor de uitbraak van de oorlog in april 2023 herbergde Uganda een Sudanese diaspora. Deze gemeenschap bestond vooral uit Darfurianen die in het verleden waren gevlucht voor het geweld van de Janjaweed, de voorlopers van de RSF (zie paragraaf 1.2).⁶⁷⁸ Gedurende de verslagperiode nam de Sudanese asielinstroom in Uganda gestaag toe. Op 30 september 2023 telde Uganda volgens de Ugandese autoriteiten 8.289 Sudanese vluchtelingen en asielzoekers.⁶⁷⁹ Op 31 januari 2024 was dit aantal gestegen naar ruim 16.000 personen.⁶⁸⁰

Het *Office of the Prime-Minister* (Kantoor van de Premier, OPM) is het Ugandese overheidsorgaan dat asielzoekers registreert, de statusbehandeling van asielzoekers verzorgt en documenten afgeeft aan asielzoekers en erkende vluchtelingen.⁶⁸¹ Het hoofdkantoor van het OPM bevindt zich in Oud-Kampala.⁶⁸²

In november 2023 kondigde Uganda een prima facie-beleid⁶⁸³ aan voor Sudanese asielzoekers. Dit beleid geldt met terugwerkende kracht vanaf april 2023.⁶⁸⁴ Bij aankomst dient een Sudanese zijn of haar nationaliteit, identiteit en herkomst aannemelijk te maken op basis van identiteitsdocumenten, mondelinge verklaringen en/of getuigenissen van derden. Indien er geen indicaties zijn dat de persoon

⁶⁷⁰ RD, *Sudanese farmer gunned-down in eastern Chad*, 28 september 2023.

⁶⁷¹ RD, *Darfur Women's Forum: Risk of rape confines refugees in Chad to camps*, 23 oktober 2023.

⁶⁷² RD, *Sudanese child killed in Chad refugee camp attack*, 14 maart 2024.

⁶⁷³ Ayin Network, *Sudanese refugees, Trying to make ends meet in Uganda*, 8 november 2023. Vertrouwelijke bron, 7 februari 2024. Vertrouwelijke bron, 7 februari 2024. Vertrouwelijke bron, 7 februari 2024. Vertrouwelijke bron, 9 februari 2024.

⁶⁷⁴ UNHCR, *Uganda comprehensive refugee response portal*, bijgewerkt op 31 januari 2024, geraadpleegd op 26 februari 2024.

⁶⁷⁵ In dit geval kan worden gedacht aan Zuid-Sudan, de Democratische Republiek Congo (DRC), Somalië, Burundi, Eritrea, Rwanda, Ethiopië en Sudan.

⁶⁷⁶ Vertrouwelijke bron, 7 februari 2024. Vertrouwelijke bron, 9 februari 2024.

⁶⁷⁷ Africa Renewal, *Uganda stands out in refugees hospitality, The country hosts the largest number of refugees in Africa – more than a million*, december 2018 – maart 2019. EC, *Uganda*, 31 oktober 2023.

⁶⁷⁸ Vertrouwelijke bron, 7 februari 2024. Vertrouwelijke bron, 9 februari 2024.

⁶⁷⁹ Office of the Prime-Minister (OPM), *Uganda refugees & asylum seekers, Population summary by country of origin/gender and age group*, 30 september 2023.

⁶⁸⁰ UNHCR, *Uganda comprehensive refugee response portal*, bijgewerkt op 31 januari 2024, geraadpleegd op 26 februari 2024.

⁶⁸¹ Bezoek <https://opm.go.ug> voor meer informatie over het OPM.

⁶⁸² Vertrouwelijke bron, 7 februari 2024. Vertrouwelijke bron, 7 februari 2024. Vertrouwelijke bron, 9 februari 2024.

⁶⁸³ *Prima facie* is Latijn en betekent letterlijk 'op het eerste gezicht'. In de context van asielwet- en regelgeving houdt prima facie in dat iemand wordt geacht vluchteling te zijn, enkel omdat deze behoort tot een bepaalde groep mensen en door de omstandigheden in het land van herkomst.

⁶⁸⁴ Vertrouwelijke bron, 7 februari 2024. UNHCR, *Sudan situation*, 7-13 maart 2024, blz. 14.

betrokken was bij oorlogsmisdaden en/of een gevaar vormt voor de openbare orde en veiligheid, krijgt deze een asielstatus toebedeeld. Voor zover bekend, waren er tot het moment van schrijven geen Sudanese asielaanvragen afgewezen.⁶⁸⁵ Eén bron vult aan dat in het verleden 'enkele' Sudanese asielzoekers waren afgewezen, omdat de Ugandese autoriteiten het aannemelijk achtten dat zij destijds betrokken waren geweest bij de moordpartijen van de Janjaweed in Darfur.⁶⁸⁶

De meeste Sudanese bereikten Uganda over land via Zuid-Sudan.⁶⁸⁷ Ze passeerden daarbij de grens tussen Zuid-Sudan en Uganda bij de Zuid-Sudanese grensplaats Nimule en de Ugandese grensplaats Nyumanzi.⁶⁸⁸ Bij het OPM-kantoor in Nyumanzi vond de aanmelding en initiële screening van Sudanese asielzoekers plaats. Vervolgens vervoerde UNHCR de Sudanese naar een nederzetting⁶⁸⁹ bij Kiryandongo.⁶⁹⁰ Deze nederzetting was specifiek aangewezen als locatie waar Sudanese asielzoekers geregistreerd dienden te worden. Hier konden zij het verdere verloop van hun asielaanvraag afwachten.⁶⁹¹ Bij inwilliging kregen zij een identiteitskaart voor vluchtelingen, een zogeheten *Refugee Identity Card*, die vijf jaar geldig was.⁶⁹² Indien de situatie in het land van herkomst niet is verbeterd, kan het document na vijf jaar worden verlengd.⁶⁹³

Erkende vluchtelingen, zo ook Sudanese, genoten bewegingsvrijheid in Uganda. Zij konden ervoor kiezen om in Kiryandongo te blijven of zich te vestigen in een stedelijk gebied als Kampala. Indien zij in Kiryandongo bleven, hadden zij recht op verschillende gratis diensten, zoals gezondheidszorg, onderwijs en water.⁶⁹⁴ Ook kregen zij een lapje grond in bruikleen, waarop ze gewassen konden verbouwen. Degenen die ervoor kozen om zich in een stedelijk gebied te vestigen, dienden in hun eigen levensonderhoud te voorzien.⁶⁹⁵ In dit licht observeert een bron dat Sudanese in stedelijke gebieden veelal tot het vermogende deel van de Sudanese samenleving behoorden en voor aankomst in Uganda beschikten over een (handels)netwerk ter plaatse.⁶⁹⁶

Gedurende de verslagperiode verschenen er berichten dat de toegang tot drinkwater, gezondheidszorg, onderwijs en onderdak in Kiryandongo gebrekkig zou zijn.⁶⁹⁷ Deze berichtgeving kon op het moment van schrijven niet worden geverifieerd.⁶⁹⁸

⁶⁸⁵ Vertrouwelijke bron, 7 februari 2024. Vertrouwelijke bron, 7 februari 2024. Vertrouwelijke bron, 9 februari 2024.

⁶⁸⁶ Vertrouwelijke bron, 9 februari 2024.

⁶⁸⁷ Vertrouwelijke bron, 7 februari 2024. Vertrouwelijke bron, 7 februari 2024. Vertrouwelijke bron, 7 februari 2024. Vertrouwelijke bron, 9 februari 2024.

⁶⁸⁸ Nyumanzi ligt in Adjumani, een district in West-Nijl, een regio in Noordwest-Uganda.

⁶⁸⁹ In het Engels *settlement* geheten. De Ugandese autoriteiten vermeden bewust de term 'kampen'. De nederzettingen voor vluchtelingen in Uganda waren niet omheind en hadden bij de ingang hooguit een slagboom of wachthuisje. Vertrouwelijke bron, 7 februari 2024.

⁶⁹⁰ Kiryandongo ligt in Bunyoro, een regio in West-Uganda.

⁶⁹¹ Vertrouwelijke bron, 7 februari 2024. UNHCR, *Sudan situation*, 7-13 maart 2024, blz. 14.

⁶⁹² Dit document had de vorm van een pinpas en vermeldde op de voorkant onder meer de naam, geboortedatum, nationaliteit en het geslacht van de houder en de datum van afgifte en vervaldatum.

⁶⁹³ Vertrouwelijke bron, 7 februari 2024. Vertrouwelijke bron, 7 februari 2024. Vertrouwelijke bron, 7 februari 2024. Vertrouwelijke bron, 9 februari 2024.

⁶⁹⁴ Eén bron voegt eraan toe dat vluchtelingen slechts een kleine bijdrage hoefden te betalen voor het onderhoud van de waterputten in de nederzetting bij Kiryandongo. Vertrouwelijke bron, 9 februari 2024.

⁶⁹⁵ Vertrouwelijke bron, 7 februari 2024. Vertrouwelijke bron, 7 februari 2024. Vertrouwelijke bron, 7 februari 2024. Vertrouwelijke bron, 9 februari 2024.

⁶⁹⁶ Vertrouwelijke bron, 7 februari 2024.

⁶⁹⁷ Ayin, *A new life in Kiryandongo – Sudanese refugee stories*, 22 februari 2024. RD, *Sudan displaced 'left to fend for themselves' as aid falters in Darfur*, 29 februari 2024. IRC, *Funding cuts could increase health and protection risks in Ugandan refugee settlements as more Sudanese refugees arrive*, warns IRC, 6 maart 2024.

⁶⁹⁸ Vertrouwelijke bron, 19 april 2024.

Erkende vluchtelingen, zo ook Sudanese, mochten betaalde arbeid verrichten. Zo konden zij een onderneming beginnen of in loondienst treden.⁶⁹⁹ Eén bron voegt eraan toe dat vluchtelingen niet konden toetreden tot de ambtenarij.⁷⁰⁰ Een andere bron geeft aan dat vluchtelingen weliswaar mochten werken, maar dat de werkgelegenheid al schaars was voor Ugandezen, dus laat staan voor vluchtelingen die worstelden met een taalbarrière en/of eerst hun onderwijspapieren moesten laten valideren. Andere vluchtelingen waren halsoverkop uit Sudan gevlucht, waarbij hun documenten waren achtergebleven. Zij konden als gevolg hun onderwijs- en werkachtergrond niet aantonen. Ook waren Ugandese banken terughoudend met de verstrekking van leningen aan vluchtelingen, aldus dezelfde bron.⁷⁰¹

Naast de inspanningen van het OPM en UNHCR leverde het WFP voedselhulp aan vluchtelingen in Uganda, zo ook aan Sudanese vluchtelingen.⁷⁰² Vanwege de oorlog in Oekraïne en een financieringstekort zag het WFP zich genoodzaakt om de voedselhulp in de verslagperiode te rantsoeneren, in vakjargon aangeduid als 'prioriteren'.⁷⁰³ Daarbij deelde het WFP de vluchtelingen in drie categorieën in. De eerste categorie stond bekend als 'zeer kwetsbaar'⁷⁰⁴ en ontving zestig procent voedselhulp (vaak geïllustreerd als twee maaltijden per dag). De tweede categorie werd omschreven als 'kwetsbaar'⁷⁰⁵ en kreeg dertig procent voedselhulp (vaak geïllustreerd als één maaltijd per dag). De derde categorie werd gezien als 'zelfredzaam'⁷⁰⁶ en ontving geen voedselhulp van het WFP. 14% van de vluchtelingen viel in de eerste categorie ('zeer kwetsbaar'), 82% viel in de tweede categorie ('kwetsbaar') en 4% behoorde tot de derde categorie ('zelfredzaam'). De rantsoenering van de voedselhulp leidde tot negatieve gevolgen binnen de vluchtelingengemeenschap, zoals toegenomen onderlinge spanningen, kindhuwelijken, kinderarbeid, prostitutie en diefstal.⁷⁰⁷

Anekdotische informatie maakte duidelijk dat Sudanese ook op andere gronden rechtmatig verblijf konden genieten in Uganda. Zo vertelde een bron over een Sudanese die van Port Sudan naar de internationale luchthaven van Entebbe in Uganda vloog. Bij aankomst kreeg de Sudanese een toeristenvisum dat drie maanden (negentig dagen) geldig was. Daarna schreef de persoon zich in voor een studie en kreeg deze een studievizum dat één jaar geldig was.⁷⁰⁸

6.7.7 Zuid-Sudan

Volgens UNHCR, de Internationale Organisatie voor Migratie (IOM) en de Zuid-Sudanese overheid waren er tussen 15 april 2023 en 31 maart 2024 634.254 personen vanuit Sudan naar Zuid-Sudan gevlucht. De meeste mensen van deze groep, te weten 496.192 (78,23%), hadden de Zuid-Sudanese nationaliteit en waren dus zogeheten refugée returnees (zie ook subparagraaf 6.7.3). Daarnaast telden UNHCR, IOM en de Zuid-Sudanese overheid 133.706 Sudanese vluchtelingen (21,08%) en 4.356 vluchtelingen met een andere nationaliteit (0,69%).⁷⁰⁹

⁶⁹⁹ Vertrouwelijke bron, 7 februari 2024. Vertrouwelijke bron, 9 februari 2024.

⁷⁰⁰ Vertrouwelijke bron, 7 februari 2024.

⁷⁰¹ Vertrouwelijke bron, 9 februari 2024.

⁷⁰² Raadpleeg <https://www.wfp.org/countries/uganda> voor meer informatie over de activiteiten en werkzaamheden van het WFP in Uganda.

⁷⁰³ The New Humanitarian, *How a WFP food aid revamp has gone wrong for refugees in Uganda*, 15 december 2023. Vertrouwelijke bron, 7 februari 2024. Vertrouwelijke bron, 9 februari 2024.

⁷⁰⁴ In het Engels aangeduid als *highly vulnerable*.

⁷⁰⁵ In het Engels aangeduid als *moderately vulnerable*.

⁷⁰⁶ In het Engels aangeduid als *self-sufficient or self-reliant*.

⁷⁰⁷ WFP, *Support to UNHCR and WFP country operations in Uganda*, juni 2023, blz. 3. The New Humanitarian, *How a WFP food aid revamp has gone wrong for refugees in Uganda*, 15 december 2023. Vertrouwelijke bron, 9 februari 2024.

⁷⁰⁸ Vertrouwelijke bron, 7 februari 2024.

⁷⁰⁹ UNHCR, *ODP, Sudan situation*, voor het laatst bijgewerkt op 31 maart 2024, geraadpleegd op 5 april 2024.

De VN schatten dat Zuid-Sudan per dag vijftienhonderd personen vanuit Sudan ontving.⁷¹⁰ De humanitaire situatie in Zuid-Sudan stond al onder druk voordat de oorlog in Sudan uitbrak. Nu het land te maken kreeg met een grote instroom vanuit zijn noorderbuur, raakte de capaciteit van de Zuid-Sudanese overheid en hulporganisaties overbelast. Als gevolg heerste er voor Sudanese vluchtelingen, Zuid-Sudanese terugkeerders, binnenlandse ontheemden en gastgemeenschappen een gebrek aan voedsel, onderdak, water, gezondheidszorg en onderwijs.⁷¹¹

Onder de terugkeerders bevonden zich Zuid-Sudanezen die tijdens de Tweede Sudanese Burgeroorlog (1983-2005) naar Sudan waren gevlucht of tijdens de burgeroorlog die in 2013 volgde op de Zuid-Sudanese onafhankelijkheid. Anderen terugkeerders waren eerder als arbeidsmigrant naar Sudan gemigreerd of hadden Zuid-Sudanese wortels, maar waren geboren en getogen in Sudan. Laatstgenoemden waren nooit eerder in Zuid-Sudan geweest.⁷¹²

Voor zover bekend, ondervonden terugkerende Zuid-Sudanezen bij terugkeer naar Zuid-Sudan geen problemen met de Zuid-Sudanese autoriteiten.⁷¹³ Uit een rapport van UNHCR bleek dat Zuid-Sudanese terugkeerders andersoortige problemen ondervonden bij terugkeer. Zo bleek in sommige gevallen dat hun huizen waren beschadigd, vernietigd of in bezit genomen door anderen. Ook ondervonden sommige Zuid-Sudanese terugkeerders problemen bij het effectueren van hun Zuid-Sudanese nationaliteit. Daardoor genoten zij geen toegang tot de formele economie en de publieke dienstverlening. Zij konden evenmin eigendomsrechten aantonen.⁷¹⁴ Het *Rift Valley Institute* (RVI)⁷¹⁵ stelde vast dat sommige terugkeerders met niets in Zuid-Sudan aankwamen en niet konden terugvallen op de steun van familieleden. Zij sliepen noodgedwongen in scholen, kerken of onder bomen.⁷¹⁶

6.8 Vluchtelingen en asielzoekers in Sudan

Sudan herbergde sinds geruime tijd een omvangrijke vluchtelingengemeenschap. De meeste vluchtelingen kwamen uit buurlanden, in het bijzonder Zuid-Sudan, Eritrea en Ethiopië.⁷¹⁷ Volgens UNHCR telde Sudan op 31 december 2023 ruim één miljoen vluchtelingen en asielzoekers. Verreweg de grootste groep vluchtelingen en asielzoekers bestond uit Zuid-Sudanezen, namelijk 696.246 personen (72,38%). Eritreeërs namen met 149.209 personen (15,51%) de tweede plek in. Ethiopiërs stonden met 69.573 personen (7,23%) op de derde plaats.⁷¹⁸ Voor zover bekend, was er weinig openbare informatie beschikbaar over de situatie van vluchtelingen en asielzoekers in Sudan. Derhalve is de meeste informatie in deze paragraaf afkomstig van een vertrouwelijke bron.

⁷¹⁰ Al Jazeera, *Sudanese refugees face gruelling wait in overcrowded South Sudan camps*, 21 februari 2024.

⁷¹¹ ST, *Sudan conflict displaces over 500,000 to South Sudan*; NRC, 28 januari 2024. UNHCR, *South Sudan, Protection analysis update*, februari 2024, blz. 2, 4, 6 en 7. RD, *Sudanese refugees face dire hardship in South Sudan camps*, 18 februari 2024. Al Jazeera, *The world cannot turn its back on Sudan and its neighbours any longer*, 18 april 2024.

⁷¹² Rift Valley Institute (RVI), *War and the borderland, Northern Bahr el-Gazal during the Sudan conflict*, maart 2024, blz. 6, 7, 8, en 10.

⁷¹³ Vertrouwelijke bron, 4 april 2024.

⁷¹⁴ UNHCR, *South Sudan, Protection analysis update*, februari 2024, blz. 9 en 10.

⁷¹⁵ Het RVI is een in Kenia gevestigd kennisinstituut dat zich richt op Oost- en Centraal-Afrika. Raadpleeg <https://riftvalley.net> voor meer informatie over het RVI.

⁷¹⁶ RVI, *War and the borderland*, maart 2024, blz. 1, 7, 9 en 10.

⁷¹⁷ Ministerie van Buitenlandse Zaken, *Algemeen ambtsbericht Sudan*, oktober 2019, blz. 102. Ministerie van Buitenlandse Zaken, *Algemeen ambtsbericht Sudan*, maart 2021, blz. 99. Ministerie van Buitenlandse Zaken, *Algemeen ambtsbericht Sudan*, augustus 2022, blz. 95.

⁷¹⁸ UNHCR, *Operational Data Portal (ODP), Sudan*, voor het laatst bijgewerkt op 31 december 2023, geraadpleegd op 22 februari 2024.

Volgens een bron verbleven er voor de uitbraak van de oorlog in april 2023 meer dan 300.000 vluchtelingen in Khartoum. Als gevolg van het geweld weken veel vluchtelingen en asielzoekers uit naar andere regio's die zij 'veiliger' achtten.⁷¹⁹ Volgens UNHCR bevonden veruit de meeste vluchtelingen en asielzoekers zich in Witte Nijl. Kassala en Gedaref namen respectievelijk de tweede en derde plek in.⁷²⁰

Aantal niet-Sudanese vluchtelingen en asielzoekers per staat (31 december 2023)

Staat	Aantal niet-Sudanese vluchtelingen
Witte Nijl	587.157
Kassala	138.287
Gedaref	72.400
Oost-Darfur	64.601
West-Kordofan	43.306
Rode Zee	38.836
Khartoum	38.581
Zuid-Darfur	33.810
Zuid-Kordofan	29.633
Noord-Darfur	29.594
El Gezira	20.710
Blauwe Nijl	18.704
Noord-Kordofan	13.834
Noordelijk	13.106
Sennar	9.967
Centraal-Darfur	4.327
Nijl	3.810
West-Darfur	420
Totaal	1.161.083

Bron: Operational Data Portal (ODP) van UNHCR.

De *Commissioner of Refugees* (COR) is de Sudanese overheidsinstantie die onder meer asielzoekers registreert, de statusbepaling van asielzoekers verzorgt en documenten afgeeft aan asielzoekers en erkende vluchtelingen.⁷²¹ Als gevolg van de oorlog functioneerde de COR niet optimaal en was deze dienst enkel nog operationeel in de door de SAF gecontroleerde gebieden, te weten Oost-Sudan, Witte Nijl en Blauwe Nijl en in beperkte mate in Kordofan. In voornoemde gebieden nam de COR nog asielaanvragen in behandeling. Een bron merkt op dat asielzoekers konden worden verdacht van samenwerking met de RSF indien zij vanuit RSF-gebied kwamen en zich wendden tot de Sudanese autoriteiten in SAF-gebied. Zij liepen aldus het risico om te worden gearresteerd door de SAF indien zij om internationale bescherming vroegen.⁷²²

Voor Zuid-Sudanese asielzoekers geldt een prima facie-beleid. De COR behandelt Eritrese asielaanvragen op individuele basis. Volgens een bron lag het inwilligingspercentage voor Eritreeërs op 99%. Voor Ethiopiërs die het gewapend conflict in Tigray zijn ontvlucht, geldt eveneens een prima facie-beleid. Ethiopiërs uit

⁷¹⁹ Vertrouwelijke bron, 12 februari 2024.

⁷²⁰ UNHCR, *ODP, Sudan*, voor het laatst bijgewerkt op 31 december 2023, geraadpleegd op 22 februari 2024.

⁷²¹ Ministerie van Buitenlandse Zaken, *Algemeen ambtsbericht Sudan*, oktober 2019, blz. 103, 104 en 108. Ministerie van Buitenlandse Zaken, *Algemeen ambtsbericht Sudan*, maart 2021, blz. 102, 105 en 106. Ministerie van Buitenlandse Zaken, *Algemeen ambtsbericht Sudan*, augustus 2022, blz. 45.

⁷²² Vertrouwelijke bron, 12 februari 2024.

het overige deel van Ethiopië dienen op individuele gronden aannemelijk te maken dat zij bescherming nodig hebben.⁷²³

Vanwege technische mankementen kon de COR in de verslagperiode geen identiteitskaarten verstrekken aan erkende vluchtelingen. Wel gaf de COR zogeheten *photo slips* af. Een dergelijk document vermeldde de persoonsgegevens van de houder⁷²⁴ en diens gezinssamenstelling. In tegenstelling tot de identiteitskaart had de photo slip geen beperkte geldigheidsduur. Zowel met een identiteitskaart als met een photo slip kon een vluchteling zijn of haar rechtmatig verblijf in Sudan aantonen.⁷²⁵

Voor vluchtelingen in Sudan was de bewegingsvrijheid beperkt. De houder van een identiteitskaart of photo slip genoot rechtmatig verblijf in het gebied van registratie. Indien de vluchteling zich buiten het gebied van registratie wenste te begeven, diende deze een reisvergunning te krijgen van de COR. Deze inperking van de bewegingsvrijheid gold in beginsel voor alle nationaliteiten. Echter, in het verleden werden met name Eritreeërs en Ethiopiërs opgepakt die zich zonder reisvergunning in Khartoum begaven. Ten aanzien van Zuid-Sudanezen leken de Sudanese autoriteiten zich coulanter op te stellen. Een bron voert dit verschil terug op de historische omstandigheid dat Sudan en Zuid-Sudan vroeger één land vormden (zie paragraaf 1.2). Als gevolg van de oorlog hielden de Sudanese autoriteiten zich niet langer bezig met Eritreeërs en Ethiopiërs die op onrechtmatige wijze in Khartoum verbleven, aldus dezelfde bron.⁷²⁶

Sudan hanteert een zogeheten *encampment policy*.⁷²⁷ Erkende vluchtelingen die in vluchtelingenkampen verblijven, hebben in beginsel toegang tot gezondheidszorg, voedsel en onderwijs. Echter, de dienstverlening voor vluchtelingen stond reeds voor de uitbraak van de oorlog in april 2023 onder druk en gedurende de verslagperiode geraakte de opvang voor vluchtelingen almaar verder onder druk. Het overheidspersoneel was onderbezet en er heerste een gebrek aan voedsel, gezondheidszorg, water, sanitaire voorzieningen en opvangplekken. Zoals reeds duidelijk werd in paragraaf 6.3, gold de verslechterde humanitaire situatie niet alleen voor vluchtelingen en asielzoekers, maar ook voor binnenlandse ontheemden en gastgemeenschappen.⁷²⁸

Vluchtelingen mogen in Sudan niet zondermeer betaalde arbeid verrichten. Zij dienen daartoe eerst een werkvergunning te verkrijgen bij het ministerie van Arbeid. Een vluchteling mag alleen een baan krijgen indien er voor deze functie geen gekwalificeerde Sudanezen zijn. Vluchtelingen mogen niet werkzaam zijn in de veiligheids- en defensiesector.⁷²⁹

Desgevraagd gaf een bron aan niet op de hoogte te zijn van Eritreeërs die in de verslagperiode door de Sudanese autoriteiten waren uitgezet naar Eritrea.⁷³⁰ Een andere bron is op de hoogte van een Eritreeër die in Kassala verbleef. Deze persoon stond niet geregistreerd bij de Sudanese autoriteiten. Sudanese overheidsmedewerkers probeerden de Eritreeër in kwestie af te persen, maar deze kon het geëiste geldbedrag niet bijeenbrengen. Hierop onderging de Eritreeër een

⁷²³ Vertrouwelijke bron, 12 februari 2024.

⁷²⁴ In dit geval kan onder meer worden gedacht aan de naam, de leeftijd en het geslacht.

⁷²⁵ Vertrouwelijke bron, 12 februari 2024.

⁷²⁶ Vertrouwelijke bron, 12 februari 2024.

⁷²⁷ Ministerie van Buitenlandse Zaken, *Algemeen ambtsbericht Sudan*, oktober 2019, blz. 103. Ministerie van Buitenlandse Zaken, *Algemeen ambtsbericht Sudan*, maart 2021, blz. 101. Ministerie van Buitenlandse Zaken, *Algemeen ambtsbericht Sudan*, augustus 2022, blz. 96.

⁷²⁸ Vertrouwelijke bron, 12 februari 2024.

⁷²⁹ Vertrouwelijke bron, 29 februari 2024.

⁷³⁰ Vertrouwelijke bron, 12 februari 2024.

gedwongen terugkeer naar Eritrea. Uit de bewoordingen van de bron bleek dat het geen formele uitzettingsprocedure betrof, maar dat de gedwongen terugkeer het gevolg was van het individuele handelen van corrupte overheidsfunctionarissen.⁷³¹ Dezerzijds was onbekend hoeveel onregistreerde Eritreeërs het slachtoffer waren geworden van een dergelijke praktijk.

Op 21 mei 2024 berichtte *Sudan War Monitor* (SWM) dat het Sudanese veiligheidsapparaat minstens zestien Ethiopiërs zou hebben opgepakt in de oostelijke staat Gedaref. De meeste arrestanten hadden naar verluidt geen rechtmatig verblijf in Sudan en werden verdacht van samenwerking met de RSF.⁷³² Uit het bericht van SWM werd niet duidelijk wat er nadien met hen was gebeurd.

⁷³¹ Vertrouwelijke bron, 12 februari 2024.

⁷³² SWM, *Crackdown in Gedaref targets foreigners*, 21 mei 2024.

7 Vrouwen

7.1 Juridische context

In beginsel zijn vrouwen in Sudan handelingsbekwaam; daarbij bestaat er geen onderscheid tussen gehuwde en ongehuwde vrouwen.⁷³³

Volgens het islamitische familierecht zijn er verschillende redenen waarom een vrouw mag scheiden van haar man. Hieronder volgen enkele van zulke redenen:

- De man is niet bij machte om de vrouw te onderhouden;
- De man is minstens één jaar afwezig;
- De man heeft minstens vier maanden lang geen geslachtsgemeenschap met de vrouw (dit betreft een schending van haar seksuele rechten);
- De man berokkent de vrouw schade toe (bijvoorbeeld door haar te slaan of uit te schelden).⁷³⁴

Volgens een bron kan een vrouw ook een scheiding aanvragen bij de rechtbank zonder een beroep te doen op één van bovengenoemde redenen. In dat geval dient zij de man financieel te compenseren, omdat de man bij de sluiting van het huwelijk onkosten heeft gemaakt in de vorm van onder meer een bruidsschat. Dit type echtscheiding staat bekend als *Divorce for a Monetary Settlement*.⁷³⁵ Daarbij is de instemming van de echtgenoot geen vereiste, aldus dezelfde bron.⁷³⁶

Bovengenoemde rechtsgronden voor een scheiding zijn volgens een bron ook van toepassing bij een gedwongen (kind)huwelijk. Indien een vrouw op minderjarige leeftijd is uitgehuwelijkt en zij wenst te scheiden, dient ze wel minimaal achttien jaar te zijn om een scheiding te mogen aanvragen, aldus dezelfde bron.⁷³⁷

7.2 Maatschappelijke situatie

Voor zover bekend, was er geen openbare informatie beschikbaar over de maatschappelijke situatie van vrouwen. Een eerder ambtsbericht meldde dat vrouwen ondervertegenwoordigd waren in de overgangsregering onder premier Hamdok.⁷³⁸ Ook nu maken twee bronnen duidelijk dat vrouwen ondervertegenwoordigd bleven in besluitvormende posities in de ambtenarij, het maatschappelijk middenveld en het politiek bestel.⁷³⁹ Eén bron vult daarbij aan dat carrièrekansen voor vrouwen beperkt bleven tot werkterreinen die van oudsher werden geassocieerd met de traditionele 'zorgtaken' van een vrouw, zoals maatschappelijk welzijn en kinderopvang.⁷⁴⁰

⁷³³ Vertrouwelijke bron, 10 november 2023. Vertrouwelijke bron, 24 december 2023.

⁷³⁴ Vertrouwelijke bron, 10 november 2023. Vertrouwelijke bron, 24 december 2023. Vertrouwelijke bron, 17 januari 2024. Vertrouwelijke bron, 17 januari 2024.

⁷³⁵ De bron wijst erop dat dit type echtscheiding niet moet worden verward met de zogeheten *Kuul-* of *Kuhl-*scheiding. De *Kuul-*scheiding vindt plaats met wederzijds goedvinden van de man en vrouw, waarbij de vrouw een schadeloosstelling betaalt aan de man. Een *Kuul-*scheiding wordt buiten de rechtszaal voltrokken.

⁷³⁶ Vertrouwelijke bron, 10 november 2023. Vertrouwelijke bron, 17 januari 2024.

⁷³⁷ Vertrouwelijke bron, 10 november 2023. Vertrouwelijke bron, 14 november 2023.

⁷³⁸ Ministerie van Buitenlandse Zaken, *Algemeen ambtsbericht Sudan*, maart 2021, blz. 70 en 71.

⁷³⁹ Vertrouwelijke bron, 8 november 2023. Vertrouwelijke bron, 5 februari 2024.

⁷⁴⁰ Vertrouwelijke bron, 5 februari 2024.

Voorheen bepaalde de Public Order Law in Khartoum dat men in deze staat geen 'onfatsoenlijke'⁷⁴¹ kleding mocht dragen. In dit geval kon worden gedacht aan kleding die de vorm van het lichaam accentueerde, zoals korte herenbroeken die tot boven de knie reikten.⁷⁴² Gedurende de regeerperiode van president Bashir werd voornoemde wet veelvuldig aangewend om vrouwen beperkingen op te leggen, onder meer op het gebied van kledingstijl.⁷⁴³ Tijdens de overgangperiode onder premier Hamdok werd de Public Order Law ingetrokken en ervoeren vrouwen in Khartoum meer ruimte om zich naar eigen inzicht te kleden.⁷⁴⁴ Zo gaf een bron aan dat vrouwen tijdens deze transitieperiode lange broeken konden dragen.⁷⁴⁵

Het is onduidelijk in welke mate vrouwen zich naar eigen inzicht konden kleden en uiten tijdens de verslagperiode. Eén bron geeft aan dat de keuzevrijheid onder premier Hamdok verloren ging toen Burhan in oktober 2021 een staatsgreep pleegde. Sindsdien moesten vrouwen zich weer conformeren aan de conservatieve en patriarchale normen en waarden van weleer, aldus de bron.⁷⁴⁶ Een andere bron geeft daarentegen aan dat vrouwen in Khartoum ruimte bleven nemen om zich naar eigen inzicht te kleden en te uiten. In de optiek van deze bron was er sprake van een generatiekloof, waarbij ouderen vasthielden aan de normen en waarden die verankerd lagen in de voormalige Public Order Law en jongeren die streefden naar een 'vrije' levens- en kledingstijl. Dezelfde bron benoemt daarbij dat het in Sudan sterk van de context en situatie afhing in hoeverre een vrouw zich naar eigen inzicht kon kleden en uiten. Zo geeft deze bron als voorbeeld dat een vrouw in een grote stad als Khartoum wel een man op straat kon begroeten, maar dat dit in een dorp ongepast dan wel ongebruikelijk zou zijn.⁷⁴⁷

Volgens een bron konden de volgende gedragingen en handelingen ertoe bijdragen dat een vrouw als 'verwesterd' werd beschouwd:

- Werkzaam zijn in het maatschappelijk middenveld of bij een vrouwenrechtenorganisatie;
- Het streven naar vrouwenemancipatie en -rechten;
- Het hebben van een 'afwijkende' kleding- en/of haarstijl en levensstijl (bijvoorbeeld het bezoeken van een café, luid praten in het openbaar en sigaretten roken).⁷⁴⁸

Dezelfde bron geeft aan dat 'verwesterde' vrouwen werden beschouwd als 'drugshandelaren' of 'prostituees'.⁷⁴⁹

Een andere bron geeft aan dat vrijgevochten vrouwen niet zozeer werden beschouwd als 'verwesterd', maar dat het conservatieve en patriarchale deel van de Sudanese samenleving een dergelijke levensinstelling in verband bracht met 'grootstedelijke problematieken'. In dit verband werden geëmancipeerde vrouwen *girls of Khartoum* genoemd, aldus de bron.⁷⁵⁰

⁷⁴¹ In het Engels aangeduid als *indecent*.

⁷⁴² Vertrouwelijke bron, 10 november 2023.

⁷⁴³ Ministerie van Buitenlandse Zaken, *Algemeen ambtsbericht Sudan*, augustus 2022, blz. 72. Vertrouwelijke bron, 5 februari 2024.

⁷⁴⁴ Ministerie van Buitenlandse Zaken, *Algemeen ambtsbericht Sudan*, maart 2021, blz. 75. Ministerie van Buitenlandse Zaken, *Algemeen ambtsbericht Sudan*, augustus 2022, blz. 71. Vertrouwelijke bron, 8 november 2023.

⁷⁴⁵ Vertrouwelijke bron, 8 november 2023.

⁷⁴⁶ Vertrouwelijke bron, 8 november 2023.

⁷⁴⁷ Vertrouwelijke bron, 5 februari 2024.

⁷⁴⁸ Vertrouwelijke bron, 8 november 2023. Vertrouwelijke bron, 16 november 2023.

⁷⁴⁹ Vertrouwelijke bron, 8 november 2023.

⁷⁵⁰ Vertrouwelijke bron, 5 februari 2024.

Er was weinig informatie beschikbaar die specifiek inging op de situatie van ontheemde en alleenstaande vrouwen. Zoals uit de volgende paragraaf (7.3) duidelijk wordt, liepen ontheemde vrouwen in het bijzonder het risico om slachtoffer te worden van seksueel geweld, zeker wanneer zij zich buiten een ontheemdenkamp begaven. Een bron merkt op dat het voor alleenstaande en ontheemde vrouwen heel moeilijk was om in hun levensonderhoud te voorzien en om een veilig onderkomen te vinden. De overvolle ontheemdenkampen en opvangplekken konden voor ontheemde en alleenstaande vrouwen niet als veilig worden beschouwd, aldus de bron.⁷⁵¹

7.3 Gender-gerelateerd geweld en seksueel oorlogsgeweld

De voorgaande drie ambtsberichten meldden dat seksueel geweld in Sudan een ernstig probleem vormde.⁷⁵² Een bron bevestigt dat gender-gerelateerd geweld en seksueel geweld diepgewortelde en wijdverbreide fenomenen waren en zijn. Deze bron voert dit terug op de masculiene cultuur in het land. De bron benoemt dat de bijbehorende genderongelijkheid ten nadele van vrouwen en meisjes zich op verschillende manieren manifesteerde, zoals in de vorm van kindhuwelijken, vrouwelijke genitale verminking (zie paragraaf 7.4) en huiselijk geweld.⁷⁵³

Het conflict-gerelateerd seksueel geweld nam na de uitbraak van de oorlog in april 2023 sterk toe.⁷⁵⁴ Vrouwen bleken in het bijzonder kwetsbaar voor seksueel oorlogsgeweld wanneer zij op de vlucht waren, op zoek waren naar water en/of voedsel of in huis werden overvallen.⁷⁵⁵ Dit komt overeen met de informatie uit voorgaande ambtsberichten, waaruit duidelijk werd dat met name ontheemde vrouwen in Darfur slachtoffer werden van seksueel geweld wanneer zij buiten de ontheemdenkampen het land bebouwden, water haalden en/of hout sprokkelde.⁷⁵⁶ Een nieuwsbericht van begin oktober 2023 maakte duidelijk dat vrouwelijke hulpverleners aan het front ook het slachtoffer werden van verkrachting.⁷⁵⁷

In subparagrafen 2.1.3 en 2.2.4 werd reeds uiteengezet dat met name de Snelle Ondersteuningstroepen (RSF) seksueel geweld inzetten als oorlogswapen in Khartoum en Darfur. Dit conflict-gerelateerd seksueel geweld kreeg in West-Darfur een raciale, afrofoabe dimensie. Ook dient te worden herhaald dat SAF-soldaten zich schuldig maakten aan seksueel geweld. Het fenomeen van seksueel geweld als oorlogsstrategie was niet nieuw in de Sudanese context. Het Sudanese veiligheidsapparaat en regeringsgezinde milities zetten reeds seksueel geweld als oorlogswapen in toen er in Darfur in 2003 een conflict uitbrak.⁷⁵⁸

Op het moment van schrijven waren er geen precieze data beschikbaar die de gehele omvang van het seksuele geweld in Sudan inzichtelijk maakten. Dit kwam mede doordat veel slachtoffers uit schaamte en angst het seksuele geweld niet

⁷⁵¹ Vertrouwelijke bron, 8 november 2023.

⁷⁵² Ministerie van Buitenlandse Zaken, *Algemeen ambtsbericht Sudan*, oktober 2019, blz. 85. Ministerie van Buitenlandse Zaken, *Algemeen ambtsbericht Sudan*, maart 2021, blz. 71. Ministerie van Buitenlandse Zaken, *Algemeen ambtsbericht Sudan*, augustus 2022, blz. 66.

⁷⁵³ Vertrouwelijke bron, 8 februari 2024.

⁷⁵⁴ UN Women, *Initial gender assessment Sudan, Geographical coverage: White Nile, Blue Nile, Darfur, Red Sea, Khartoum States*, september 2023, blz. 2. ST, *Sudan reports rise in sexual violence cases*, 7 april 2024.

⁷⁵⁵ UN Women, *Initial gender assessment Sudan*, september 2023, blz. 7 en 8.

⁷⁵⁶ Ministerie van Buitenlandse Zaken, *Algemeen ambtsbericht Sudan*, oktober 2019, blz. 87. Ministerie van Buitenlandse Zaken, *Algemeen ambtsbericht Sudan*, maart 2021, blz. 71. Ministerie van Buitenlandse Zaken, *Algemeen ambtsbericht Sudan*, augustus 2022, blz. 66.

⁷⁵⁷ ST, *Female volunteers in Sudan face murder, rape, and harassment*, 4 oktober 2023.

⁷⁵⁸ HRW, *Darfur, Rapid Support Forces, allied militias rape dozens*, 17 augustus 2023. CMI, *Sexual violence in Sudan*, februari 2024, blz. 2. Vertrouwelijke bron, 8 februari 2024. RWCHR, *Breaches of the Genocide Convention in Darfur*, 14 april 2024, blz. 27.

meldden.⁷⁵⁹ Hierop wordt later in deze paragraaf teruggekomen. Derhalve bestonden er enkel gegevens die (internationale) organisaties op eigen initiatief hadden verzameld. Deze data geven enigszins een indicatie van de ernst en schaal van het probleem. Op basis van deze data kan niet inzichtelijk worden gemaakt hoeveel gevallen van seksueel geweld er in iedere staat plaatsvonden.

Van april tot juni 2023 onderging El Geneina, de hoofdstad van West-Darfur, een reeks aanvallen van de RSF en gelieerde milities (zie subparagraaf 2.2.4). Human Rights Watch (HRW) documenteerde 78 slachtoffers van (groeps)verkrachting tussen 24 april en 26 juni 2023. De daders waren RSF-strijders of Arabische militieleden. In de meeste gevallen spraken zij hun slachtoffers expliciet aan op hun etniciteit. De slachtoffers behoorden tot de Masalit of andere Afrikaanse bevolkingsgroepen.⁷⁶⁰

Begin augustus 2023 rapporteerde de *Women's Future Organisation*, een vrouwengroep uit Darfur, dat het sinds de uitbraak van de oorlog in april 2023 103 verkrachtingen had vastgelegd in Zuid- en West-Darfur. In 24 gevallen had het slachtoffer na de verkrachting medische behandeling gekregen. Veel slachtoffers wendden zich niet tot medische hulpverleners uit angst dat zij zouden worden gestigmatiseerd. In de meeste gevallen waren de daders RSF-strijders of Arabische militieleden.⁷⁶¹

Het Strategic Initiative for Women in the Horn of Africa (SIHA), een vrouwenrechtengroep uit de Hoorn van Afrika, rapporteerde in oktober 2023 dat het sinds de uitbraak van de oorlog in april 2023 96 (groeps)verkrachtingen had gedocumenteerd. In 73% van de gevallen waren de daders gelieerd aan de RSF. SIHA benadrukte dat het werkelijke aantal (groeps)verkrachtingen vele malen hoger moest liggen, maar dat de meeste slachtoffers uit schaamte er geen melding van maakten.⁷⁶² Het rapport van SIHA maakte niet duidelijk in welke staten deze (groeps)verkrachtingen hadden plaatsgevonden.

Het *Office of the High Commissioner for Human Rights* (Bureau van de Hoge Commissaris voor de Mensenrechten, OHCHR)⁷⁶³ berichtte begin november 2023 dat het sinds de uitbraak van de oorlog 52 gevallen van seksueel oorlogsgeweld had gedocumenteerd, namelijk 23 verkrachtingen, 26 groepsverkrachtingen en 3 pogingen tot verkrachting. Daarbij waren er 105 slachtoffers gevallen, te weten 86 vrouwen, 1 man en 18 kinderen. In minstens zeventig procent van de gevallen droegen de daders RSF-uniformen.⁷⁶⁴ De persverklaring van het OHCHR maakte niet duidelijk in welke staten deze gevallen van seksueel oorlogsgeweld hadden plaatsgevonden.

Een groep VN-deskundigen documenteerde 262 verkrachtingen die van april tot augustus 2023 hadden plaatsgevonden in Darfur. De meeste van deze verkrachtingen waren gepleegd door de RSF en gelieerde milities.⁷⁶⁵

⁷⁵⁹ Vertrouwelijke bron, 8 november 2023. Vertrouwelijke bron, 8 februari 2024. RWCHR, *Breaches of the Genocide Convention in Darfur*, 14 april 2024, blz. 27. HRW, "The Massalit will not come home", mei 2024, blz. 113.

⁷⁶⁰ HRW, *Darfur, Rapid Support Forces, allied militias rape dozens*, 17 augustus 2023.

⁷⁶¹ RD, *Calls to address sexual violence in Darfur, El Burhan orders investigation into 'war crimes'*, 7 augustus 2023.

⁷⁶² SIHA, *Silent weapons, loudest wounds*, oktober 2023, blz. 7.

⁷⁶³ Raadpleeg <https://www.ohchr.org/en/countries/sudan> voor meer informatie over de werkzaamheden van het OHCHR in Sudan.

⁷⁶⁴ OHCHR, *Sudan, Alarming reports of women and girls abducted and forced to marry held for ransom*, 3 november 2023.

⁷⁶⁵ VNVR, *Final report of the Panel of Experts on the Sudan*, 15 januari 2024, blz. 19 en 20.

Een bron gaf begin februari 2024 aan dat deze 72 verkrachtingen had gedocumenteerd sinds de uitbraak van de oorlog in april 2023. Bij deze verkrachtingen waren 65 vrouwen en 7 mannen het slachtoffer geworden. Uit de verklaringen van de bron werd niet duidelijk waar deze verkrachtingen hadden plaatsgevonden. Dezelfde bron is op de hoogte van drie meisjes in Khartoum die door hun families op voorhand werden uitgehuwelijkt aan RSF-strijders. Op deze manier werd een verkrachting 'voorkomen' en bleef de eer van de familie ongeschonden, aldus de bron.⁷⁶⁶

Een Sudanese vrouwenrechtengroep genaamd *Together Against Rape and Sexual Violence* documenteerde 81 verkrachtingen in de periode medio december 2023 tot eind februari 2024. Bijna een derde van de slachtoffers was minderjarig. De verkrachtingen hadden plaatsgevonden in vijf verschillende staten. In El Gezira vond 43% van de gedocumenteerde verkrachtingen plaats, in Noord-Darfur 27% en de overige verkrachtingen vonden plaats in Khartoum, Centraal-Darfur en Witte Nijl.⁷⁶⁷

De voorgaande drie ambtsberichten maakten duidelijk dat slachtoffers van seksueel geweld in Sudan vaak geen aangifte deden, hoewel daartoe wettelijk de mogelijkheid bestond. Veel slachtoffers van seksueel geweld wendden zich niet tot de Sudanese autoriteiten uit schaamte, angst voor vergelding en/of een gebrek aan vertrouwen in de gebrekkige rechtsstaat. Derhalve heerste er voor de plegers van seksueel geweld een cultuur van straffeloosheid.⁷⁶⁸

In de verslagperiode bleef het voor slachtoffers van seksueel geweld een taboe om aangifte te doen en/of hulp te zoeken.⁷⁶⁹ Zo legde de samenleving veelal de schuld van seksueel geweld bij het slachtoffer en niet bij de dader.⁷⁷⁰ In dit verband gebeurde het dat vrouwelijke slachtoffers werden geconfronteerd met verwijtende vragen van artsen, zoals 'Waarom was jij 's avonds laat op straat?', 'Waarom droeg jij uitdagende kleding?' of 'Waarom bood jij geen verzet [tegen de verkrachter(s)]?'⁷⁷¹

Volgens bronnen was het vanwege de oorlogssituatie nog moeilijker geworden voor slachtoffers van seksueel geweld om aangifte te doen en/of professionele hulp te zoeken. Een bron wijst erop dat de politie en het Openbaar Ministerie (OM) in conflictgebieden niet langer functioneerden. In de oostelijke staten, die onder controle stonden van de Sudanese strijdkrachten (SAF), functioneerden de staatsorganen nog wel. Echter, in het zeer conservatieve Oost-Sudan bestond er nog minder ruimte voor vrouwen om seksueel geweld bespreekbaar te maken, aldus de bron.⁷⁷² Ook meldde een bron dat sommige hulpverleners zich ontpopten als daders. Deze bron was op de hoogte van twee gevallen, waarbij binnenlandse ontheemden waren lastiggevallen door hulpverleners in een ontheemdenkamp in Wad Madani.⁷⁷³

⁷⁶⁶ Vertrouwelijke bron, 8 februari 2024.

⁷⁶⁷ ST, *Escalating cases of child rape reported across Sudan*, 14 maart 2024.

⁷⁶⁸ Ministerie van Buitenlandse Zaken, *Algemeen ambtsbericht Sudan*, oktober 2019, blz. 86. Ministerie van Buitenlandse Zaken, *Algemeen ambtsbericht Sudan*, maart 2021, blz. 72 en 73. Ministerie van Buitenlandse Zaken, *Algemeen ambtsbericht Sudan*, augustus 2022, blz. 67 en 68.

⁷⁶⁹ Vertrouwelijke bron, 8 november 2023. Vertrouwelijke bron, 5 februari 2024. Vertrouwelijke bron, 8 februari 2024.

⁷⁷⁰ Vertrouwelijke bron, 5 februari 2024. Vertrouwelijke bron, 8 februari 2024.

⁷⁷¹ Vertrouwelijke bron, 5 februari 2024.

⁷⁷² Vertrouwelijke bron, 5 februari 2024.

⁷⁷³ Vertrouwelijke bron, 8 februari 2024.

Aan het doen van aangifte konden risico's verbonden zijn, zeker wanneer de dader onderdeel was van één van de conflictpartijen.⁷⁷⁴ Zo was een bron op de hoogte van een meisje dat in Khartoum was verkracht door een SAF-soldaat. Toen zij zich wendde tot de politie in SAF-gebied om aangifte te doen en vertelde dat de dader een SAF-militair was, werd zij door de politie met de dood bedreigd.⁷⁷⁵

Desgevraagd gaf een bron aan niet op de hoogte te zijn van plegers van seksueel geweld die sinds de uitbraak van de oorlog in april 2023 strafrechtelijk waren vervolgd en berecht.⁷⁷⁶ Een andere bron merkt op dat het in Khartoum hooguit haalbaar was voor vrouwelijke slachtoffers om bij de politie een proces-verbaal te laten opstellen van een verkrachting, waarbij niet diende te worden ingegaan op de eventuele affiliatie van de dader. Een dergelijk document kon enkel worden gebruikt voor de uitvoering van een legale abortus, niet voor strafrechtelijke vervolging. Artikel 135 van het Wetboek van Strafrecht (WvS) schrijft namelijk voor dat een abortus alleen kan worden uitgevoerd indien de zwangerschap het gevolg is van een verkrachting. De abortus moet dan binnen negentig dagen na de misdaad worden uitgevoerd. Het proces-verbaal dient dan als onderliggend bewijsstuk.⁷⁷⁷

Voor de uitbraak van de oorlog in april 2023 was het voor sommige vrouwenorganisaties mogelijk om in Khartoum onderdak te bieden aan vrouwelijke slachtoffers van seksueel geweld. Als gevolg van de oorlog kwam er een einde aan deze vorm van hulpverlening.⁷⁷⁸ Slachtoffers van seksueel geweld konden enkel nog rekenen op eventuele hulp vanuit hun sociale omgeving, niet op hulp in organisatorisch en professioneel verband, aldus een bron.⁷⁷⁹

Een andere bron maakt duidelijk dat de sociale omgeving van het slachtoffer zich niet altijd bewust toonde van de mogelijke geestelijke en lichamelijke schade-effecten van een verkrachting. Zo is deze bron op de hoogte van een vrouwelijk slachtoffer dat met haar familie reisde van Wad Madani naar Kassala voor een medische behandeling. Onderweg menstrueerde het slachtoffer, hetgeen duidelijk maakte dat zij niet zwanger was geworden door de verkrachting. Hierop keerde de familie met het slachtoffer terug naar Wad Madani. In de optiek van de familie was het niet meer nodig om de reis naar Kassala voort te zetten om de vrouw te laten controleren op eventuele besmetting(en) van hepatitis B en/of seksueel overdraagbare aandoeningen (soa's). De vrouw was niet zwanger geworden en daarmee was voor haar familie de zaak afgedaan, aldus de bron.⁷⁸⁰

7.4 FGM

Female Genital Mutilation (vrouwelijke genitale verminking, FGM)⁷⁸¹ komt veelvuldig voor in Sudan. In november 2022 publiceerde het *United Nations Children's Fund* (Kinderrechtenfonds van de VN, UNICEF)⁷⁸² dat 86,6% van de vrouwen in Sudan een vorm van FGM had ondergaan.⁷⁸³

⁷⁷⁴ Vertrouwelijke bron, 8 november 2023. Vertrouwelijke bron, 8 februari 2024.

⁷⁷⁵ Vertrouwelijke bron, 8 februari 2024.

⁷⁷⁶ Vertrouwelijke bron, 8 november 2023.

⁷⁷⁷ Vertrouwelijke bron, 8 februari 2024.

⁷⁷⁸ Vertrouwelijke bron, 8 november 2023. Vertrouwelijke bron, 5 februari 2024.

⁷⁷⁹ Vertrouwelijke bron, 8 november 2023.

⁷⁸⁰ Vertrouwelijke bron, 5 februari 2024.

⁷⁸¹ In het Nederlands ook wel afgekort als 'GV'.

⁷⁸² Bezoek <https://www.unicef.org/sudan/> voor meer informatie over de werkzaamheden van UNICEF in Sudan.

⁷⁸³ UNICEF, *Female Genital Mutilation in Sudan, Factsheet*, 9 november 2022, blz. 1 en 2.

De Wereldgezondheidsorganisatie (WHO) onderscheidt vier vormen van FGM:

- Type 1: gedeeltelijke of gehele verwijdering van de clitoris (clitoridectomie);
- Type 2: gedeeltelijke of gehele verwijdering van de clitoris en kleine schaamlippen (excisie);
- Type 3: vernauwing van de vaginale opening (infibulatie);
- Type 4: overige schadelijke handelingen aan de vrouwelijke geslachtsorganen zonder dat daartoe een medische noodzaak bestaat, zoals prikken, piercen, kerven, schrapen en dichtschroeien.⁷⁸⁴

Type 1 wordt ook wel 'soenna' genoemd. Deze term heeft een islamitische connotatie en wekt abusievelijk de suggestie dat de islam het expliciet voorschrijft dat vrouwen zouden moeten worden besneden.⁷⁸⁵ Type 3 staat ook wel bekend als de 'faraonische besnijdenis' en geldt als de meest vergaande vorm van FGM.⁷⁸⁶ Volgens een bron wisten veel meisjes en vrouwen niet welke vorm van FGM zij hadden ondergaan. Vrouwenbesnijders waren namelijk geneigd om te vertellen dat zij een soenna-besnijdenis (type 1) hadden uitgevoerd, terwijl het in werkelijkheid om een meer vergaande vorm van FGM ging, aldus dezelfde bron.⁷⁸⁷

Op 9 juli 2020 maakte de overgangsregering onder premier Hamdok FGM wettelijk verboden. Op grond van artikel 141 van het WvS kunnen daders worden bestraft met maximaal drie jaar gevangenisstraf, een boete en/of sluiting van de (medische) instelling waar de vrouwenbesnijdenis is uitgevoerd. Voor dit landelijk verbod was FGM reeds wettelijk verboden in zes staten, te weten Zuid-Kordofan, Gedaref, Zuid-Darfur, Noordelijk, Blauwe Nijl en Noord-Kordofan.⁷⁸⁸ Eén bron wijst erop dat de Sudanese autoriteiten bij het opstellen van het nationaal verbod op FGM niet goed hadden nagedacht over de implementatie ervan. Zo is onduidelijk wie als dader verantwoordelijk dient te worden gehouden; degene die de besnijdenis uitvoert of de ouders die hun dochter een besnijdenis laten ondergaan.⁷⁸⁹

Het was onmogelijk om scherp in beeld te krijgen of het aantal besnijdenissen in de verslagperiode toe- of afnam of hetzelfde bleef. Vanwege de oorlog werden dit soort gegevens namelijk niet langer bijgehouden.⁷⁹⁰ Twee bronnen wijzen erop dat FGM sterk geworteld was in de Sudanese cultuur, hetgeen de bestrijding ervan bemoeilijkte. Beide bronnen observeren dat FGM meer plaatsvond in rurale dan in stedelijke gebieden en dat jongere generaties minder openstonden voor deze praktijk dan oudere.⁷⁹¹

Een bron meent dat het gebruik van FGM terugliep, in het bijzonder in stedelijke gebieden, hoewel deze dat niet nader kan onderbouwen met statistische gegevens. De bron voert de gestelde afname terug op de invloed van sociale media die aan gebruikers lieten zien dat er ook culturen bestonden waarin vrouwen niet werden besneden. In Khartoum en in andere stedelijke gebieden rustte er volgens deze bron niet langer een stigma op onbesneden vrouwen. In rurale gebieden werden onbesneden vrouwen daarentegen wel gestigmatiseerd door de gemeenschap. Zij

⁷⁸⁴ WHO, *Care of girls & women living with Female Genital Mutilation, A clinical handbook*, uitgegeven in 2018, blz. 26-33.

⁷⁸⁵ Soenna, in het Engels bekend als *Sunna*, verwijst naar de overgeleverde gedragingen en uitspraken van de profeet Mohammed die dienen als voorbeeld voor moslims. De soenna behelst dus het normatieve gedrag van de profeet (wat hij deed, naliet, toestond en afkeurde). Het is de op een na belangrijkste bron van islamitisch recht.

⁷⁸⁶ WHO, *Care of girls & women living with Female Genital Mutilation*, uitgegeven in 2018, blz. 19.

⁷⁸⁷ Vertrouwelijke bron, 20 november 2023.

⁷⁸⁸ Ministerie van Buitenlandse Zaken, *Algemeen ambtsbericht Sudan*, maart 2021, blz. 76. Ministerie van Buitenlandse Zaken, *Algemeen ambtsbericht Sudan*, augustus 2022, blz. 72. UNICEF, *Female Genital Mutilation in Sudan*, 9 november 2022, blz. 2.

⁷⁸⁹ Vertrouwelijke bron, 5 februari 2024.

⁷⁹⁰ Vertrouwelijke bron, 8 november 2023. Vertrouwelijke bron, 20 november 2023.

⁷⁹¹ Vertrouwelijke bron, 8 november 2023. Vertrouwelijke bron, 5 februari 2024.

werden beschouwd als een schande voor de familie en aangeduid met de onheuse term *Ghulafa* (letterlijk 'clitorisvoorhuid'). Dit stigma zorgde ervoor dat onbesneden vrouwen niet volwaardig konden deelnemen aan het maatschappelijk leven, aldus de bron.⁷⁹²

Hoewel FGM wettelijk is verboden, konden er in de verslagperiode geen voorbeelden worden gevonden van vrouwenbesnijders die strafrechtelijk waren vervolgd en berecht.⁷⁹³ Voor zover bekend, waren er geen instellingen en/of organisaties waartoe meisjes en vrouwen zich konden wenden om bescherming in te roepen tegen een gedwongen besnijdenis.⁷⁹⁴ Volgens een bron waren er enkel traumacentra die psychologische ondersteuning en gezondheidszorg boden aan vrouwen die FGM hadden ondergaan. Dergelijke dienstverlening was dus reactief en hielp niet om FGM te voorkomen, aldus de bron.⁷⁹⁵

Indien een meisje of vrouw wenste te ontkomen aan FGM, is het volgens twee bronnen zaak dat zij de steun verkreeg van een familielid of vriend. Zo'n familielid of vriend kon dan onderdak bieden aan het meisje of de vrouw.⁷⁹⁶ Indien dergelijke steun ontbrak, was het volgens een bron 'heel moeilijk' om aan FGM te ontkomen.⁷⁹⁷

Desgevraagd geven twee bronnen aan niet op de hoogte te zijn van onbesneden, Sudanese vrouwen die bij terugkeer naar Sudan alsnog waren besneden. Wel wijzen beide bronnen erop dat volwassen vrouwen het risico liepen om opnieuw te worden besneden.⁷⁹⁸ Een bron stelt op de hoogte te zijn van een getrouwde vrouw die reeds de soenna-besnijdenis (type 1) had ondergaan. Echter, haar echtgenoot vond deze vorm van FGM niet ver genoeg gaan en dwong haar ertoe om de faraonische besnijdenis (type 3) te ondergaan.⁷⁹⁹ Een andere bron geeft aan dat het gebruikelijk was dat vrouwen na een bevalling opnieuw werden besneden.⁸⁰⁰

Voorts zijn twee bronnen op de hoogte van meisjes die aanvankelijk onbesneden waren. Echter, nadat zij waren verkracht, besloten de ouders om alsnog een besnijdenis te laten uitvoeren, teneinde het verlies van hun maagdelijkheid te 'verbloemen'. Anders zouden de meisjes in de toekomst niet in het huwelijk kunnen treden, lichten de bronnen toe.⁸⁰¹

⁷⁹² Vertrouwelijke bron, 8 november 2023. Vertrouwelijke bron, 16 november 2023 en 15 maart 2024.

⁷⁹³ Vertrouwelijke bron, 8 november 2023.

⁷⁹⁴ Vertrouwelijke bron, 8 november 2023. Vertrouwelijke bron, 20 november 2023. Vertrouwelijke bron, 5 februari 2024.

⁷⁹⁵ Vertrouwelijke bron, 8 november 2023.

⁷⁹⁶ Vertrouwelijke bron, 8 november 2023. Vertrouwelijke bron, 5 februari 2024.

⁷⁹⁷ Vertrouwelijke bron, 8 november 2023.

⁷⁹⁸ Vertrouwelijke bron, 8 november 2023. Vertrouwelijke bron, 20 november 2023.

⁷⁹⁹ Vertrouwelijke bron, 8 november 2023.

⁸⁰⁰ Vertrouwelijke bron, 20 november 2023.

⁸⁰¹ Vertrouwelijke bron, 5 februari 2024. Vertrouwelijke bron, 8 februari 2024.

8 Lhbtq+

8.1 Juridische en maatschappelijke context

Als gevolg van de oorlogssituatie was er weinig recente informatie beschikbaar over de situatie van de lhbtq+-gemeenschap in Sudan.⁸⁰² Derhalve wordt voor nadere informatie verwezen naar het ambtsbericht van augustus 2022.⁸⁰³

Het hebben van een homoseksuele geaardheid is in Sudan geen strafbaar delict.⁸⁰⁴ 'Sodomie', in het Arabisch *liwat* geheten, is wel strafbaar op grond van artikel 148 van het Wetboek van Strafrecht (WvS).⁸⁰⁵ In juridische zin verwijst 'sodomie' naar anale seks, waarbij het niet uitmaakt of de anale seks wordt bedreven door twee mannen of door een man en een vrouw. In de spreektaal kan 'sodomie' wel worden gebruikt als een synoniem voor homoseksualiteit.⁸⁰⁶

Op 9 juli 2020 veranderde de wetgeving omtrent 'sodomie'. De overgangsregering onder premier Hamdok hief toen de doodstraf en lijfstraffen op voor 'sodomie'. Wel bleef 'sodomie' een strafbaar delict, waarop een gevangenisstraf staat van maximaal vijf jaar bij een eerste veroordeling en maximaal zeven jaar bij een tweede veroordeling.⁸⁰⁷ Een andere wetwijziging aangaande 'sodomie' zag toe op de bewijslast. De verboden seksuele handeling hoefde niet langer te worden aangetoond aan de hand van de verklaringen van vier getuigen.⁸⁰⁸ Volgens een bron was deze verandering bedoeld om lhbtq+-personen met minder bewijs strafrechtelijk te kunnen vervolgen. Dezelfde bron geeft aan niet over informatie te beschikken, waaruit blijkt dat het aantal strafvervolgingen van lhbtq+-personen als gevolg hiervan zou zijn gestegen.⁸⁰⁹

Voorgaand ambtsbericht maakte duidelijk dat lhbtq+-personen te maken konden krijgen met discriminatie, stigmatisering, ontslag, sociale uitsluiting en mishandeling indien hun seksuele oriëntatie en/of genderidentiteit bekend werd.⁸¹⁰ Deze situatie bleef hetzelfde gedurende de verslagperiode. In de Sudanese samenleving werd de lhbtq+-gemeenschap in verband gebracht met geestesziekten en pedofilie. Lhbtq+-personen ondervonden als gevolg discriminatie op de arbeids- en huizenmarkt, in de gezondheidszorg en in het onderwijs.⁸¹¹ Veel lhbtq+-personen hielden hun seksuele oriëntatie en/of genderidentiteit verborgen voor hun familie en vrienden, gelet op voornoemde risico's op sociale uitsluiting en mishandeling.⁸¹²

⁸⁰² Vertrouwelijke bron, 20 november 2023. Vertrouwelijke bron, 19 januari 2024.

⁸⁰³ Ministerie van Buitenlandse Zaken, *Algemeen ambtsbericht Sudan*, augustus 2022, blz. 61-64.

⁸⁰⁴ Ministerie van Buitenlandse Zaken, *Algemeen ambtsbericht Sudan*, augustus 2022, blz. 61.

⁸⁰⁵ Ministerie van Buitenlandse Zaken, *Algemeen ambtsbericht Sudan*, augustus 2022, blz. 61. Adrian Jjuuko, Siri Gloppen, Alan Msosa en Frans Viljoen (red.), *Queer lawfare in Africa, Legal strategies in contexts of LGBTIQ+ criminalisation and politicisation*, uitgegeven in 2022, blz. 405 en 412. Vertrouwelijke bron, 6 januari 2024.

Vertrouwelijke bron, 17 januari 2024.

⁸⁰⁶ Vertrouwelijke bron, 6 januari 2024. Vertrouwelijke bron, 17 januari 2024.

⁸⁰⁷ Ministerie van Buitenlandse Zaken, *Algemeen ambtsbericht Sudan*, maart 2021, blz. 67. Ministerie van Buitenlandse Zaken, *Algemeen ambtsbericht Sudan*, augustus 2022, blz. 61. Jjuuko, Gloppen, Msosa en Viljoen (red.), *Queer lawfare in Africa*, uitgegeven in 2022, blz. 406, 416 en 417.

⁸⁰⁸ Ministerie van Buitenlandse Zaken, *Algemeen ambtsbericht Sudan*, augustus 2022, blz. 61.

⁸⁰⁹ Vertrouwelijke bron, 20 november 2023.

⁸¹⁰ Ministerie van Buitenlandse Zaken, *Algemeen ambtsbericht Sudan*, augustus 2022, blz. 61.

⁸¹¹ Vertrouwelijke bron, 20 november 2023. Vertrouwelijke bron, 19 januari 2024.

⁸¹² Ministerie van Buitenlandse Zaken, *Algemeen ambtsbericht Sudan*, augustus 2022, blz. 61. Vertrouwelijke bron, 20 november 2023.

Eén bron deelt mee dat het voor transgenderpersonen vrijwel onmogelijk was om een identiteitsdocument te verkrijgen die hun genderidentiteit vermeldde. Dezelfde bron wijst erop dat transgenderpersonen in het bijzonder problemen ervoeren bij de overschrijding van landsgrenzen, omdat de geslachtsvermelding in hun paspoort niet overeenkwam met hun genderidentiteit en de wijze waarop zij zich uitten en kleedden.⁸¹³

8.2 Intolerantie en geweld jegens lhbtq+

Voor zover bekend, vonden er in de verslagperiode geen strafzaken plaats tegen lhbtq+-personen.⁸¹⁴ Wel waren er in de verslagperiode meldingen van intolerantie en geweld jegens lhbtq+-personen. Hieronder volgen enkele voorbeelden ter illustratie. Deze zijn allemaal afkomstig van dezelfde bron en kunnen geenszins als uitputtend worden beschouwd.

Een homoseksuele jongeman zag zich gedwongen om samen met zijn familie te schuilen voor het oorlogsgeweld in hun huis in Al-Manshiyya, een wijk dichtbij de internationale luchthaven van Khartoum. De vader merkte op dat zijn zoon 'feminiene trekjes' vertoonde. Hierop werd de zoon door zijn vader fysiek mishandeld, omdat hij de familie-eer ten schande zou hebben gemaakt. Op het moment van schrijven was de situatie van de jongeman in kwestie onduidelijk.⁸¹⁵

Begin oktober 2023 namen de Snelle Ondersteuningstroepen (RSF) Al-Ailafoon in,⁸¹⁶ een voorstad ten zuidoosten van Khartoum.⁸¹⁷ Na de inname ontvoerden zij een homoseksuele jongeman. Uit de inhoud van zijn telefoon maakten de RSF op dat hij homoseksueel was. Hierop vroegen de ontvoerders aan zijn vrienden tienduizend dollar aan losgeld. Op het moment van schrijven waren de vrienden bezig om dit bedrag bijeen te brengen en verkeerde de man nog in gevangenschap.⁸¹⁸

Tijdens de verslagperiode werd het levenloze lichaam van een transvrouw gevonden in Port Sudan. De transvrouw was naar deze havenstad aan de Rode Zee uitgeweken, maar enkele dagen na haar aankomst werd ze dood aangetroffen. Het was dezerzijds onbekend of de transvrouw het dodelijk slachtoffer was geworden van een haatmisdrijf met een transfoob karakter of dat zij vanwege een andere oorzaak om het leven was gekomen.⁸¹⁹

Meer recente informatie over de lhbtq+-gemeenschap in Sudan was niet beschikbaar.

⁸¹³ Vertrouwelijke bron, 20 november 2023.

⁸¹⁴ Vertrouwelijke bron, 20 november 2023. Vertrouwelijke bron, 19 januari 2024.

⁸¹⁵ Vertrouwelijke bron, 19 januari 2024.

⁸¹⁶ Ook gespeld als 'Al-Aylafun'.

⁸¹⁷ ST, *RSF takes control of Khartoum state area, displaces residents*, 6 oktober 2023.

⁸¹⁸ Vertrouwelijke bron, 19 januari 2024.

⁸¹⁹ Vertrouwelijke bron, 19 januari 2024.

9 (Alleenstaande) minderjarigen

9.1 Introductie

Dit hoofdstuk gaat in op de situatie van (alleenstaande) minderjarigen in Sudan. Paragraaf 9.2 kijkt naar de juridische context en paragraaf 9.3 behandelt de opvang van (alleenstaande) minderjarigen. Aangezien er weinig openbare informatie beschikbaar was over (alleenstaande) minderjarigen in Sudan, is de meeste informatie in dit hoofdstuk afkomstig van vertrouwelijke bronnen.

9.2 Juridische context

Vanaf het achttiende levensjaar is men in Sudan wettelijk meerderjarig.⁸²⁰ Een minderjarige is vanaf het twaalfde levensjaar strafrechtelijk aansprakelijk, in het Engels aangeduid als *criminally responsible*.⁸²¹

Volgens de Kinderwet van 2010⁸²² is het basisonderwijs verplicht en gratis. Dit beslaat het onderwijs van groep 1 tot en met groep 8.⁸²³ Kinderen in Sudan doorlopen de basisschool van het zesde tot het dertiende levensjaar.⁸²⁴

Een bron benadrukt dat de praktijk weerbarstiger bleek. Sommige gezinnen waren arm en hadden een extra inkomen nodig dat uit de arbeid van hun kinderen kon worden gegenereerd. In dit verband werden meisjes veelal aan het werk gezet op het land en/of moesten zij brandhout sprokkelen en water halen. Jongens werden veelal belast met het hoeden en fokken van vee en het verrichten van handenarbeid of moesten ook meehelpen op het land. In het conservatieve Oost-Sudan bestond de perceptie dat scholing voor meisjes onnodig was. Conservatieve gezinnen hielden derhalve hun meisjes thuis, ook al bestond daartoe geen financiële noodzaak. Meisjes werden ook thuisgehouden omdat het voor hen onveilig was om naar school te gaan of om ze te behoeden voor lijfstraffen die op school werden uitgedeeld.⁸²⁵

Minderjarigen hebben toestemming nodig om het land uit te kunnen reizen. Deze toestemming kan verschillende vormen aannemen, zoals een gerechtelijk bevel of een notariële volmacht. Ook kunnen de luchthavenautoriteiten verlangen dat één of beide ouders naar de luchthaven komen om mondeling toestemming te geven.⁸²⁶

Volgens een bron bestaat er geen duidelijk patroon wanneer welke vorm van toestemming moest worden gegeven. Wanneer het in de ogen van de Sudanese autoriteiten een complex geval betrof, kon er worden gevraagd om een gerechtelijk bevel of de fysieke aanwezigheid van één of beide ouders op de luchthaven. Een dergelijk complex geval kon bijvoorbeeld gaan om een minderjarige die wenste af te reizen naar een niet-Arabisch land, waar hij of zij geen familie had, aldus de bron.⁸²⁷

⁸²⁰ Vertrouwelijke bron, 10 november 2023. Vertrouwelijke bron, 24 december 2023. Vertrouwelijke bron, 20 februari 2024.

⁸²¹ Sudanees ministerie van Justitie, *The Child Act*, 2010, blz. 2.

⁸²² In het Engels aangeduid als *Child Act*.

⁸²³ In het Engels aangeduid als *grade 1 to grade 8*.

⁸²⁴ Vertrouwelijke bron, 24 december 2023. Vertrouwelijke bron, 20 februari 2024.

⁸²⁵ Vertrouwelijke bron, 20 februari 2024.

⁸²⁶ Vertrouwelijke bron, 10 november 2023. Vertrouwelijke bron, 24 december 2023. Vertrouwelijke bron, 20 februari 2024.

⁸²⁷ Vertrouwelijke bron, 10 november 2023.

Het juridisch gezag over minderjarigen is geregeld in een wet die bekend staat als de *Personal Law of de Muslims Family Law*. Deze wet dateert uit 1991 en is gebaseerd op het islamitisch familierecht. Voornoemde wet maakt een onderscheid tussen enerzijds juridische voogdij en anderzijds verzorgingsrecht, in het Engels aangeduid als respectievelijk *guardianship* en *custody*.⁸²⁸

De moeder heeft het verzorgingsrecht over het kind gedurende de eerste levensjaren. Bij jongens duurt deze periode tot het zevende levensjaar; bij meisjes tot het negende levensjaar.⁸²⁹ Indien de moeder overlijdt, komt het verzorgingsrecht toe aan de grootmoeder aan moederskant, daarna aan de grootmoeder aan vaderskant en uiteindelijk aan een ander vrouwelijk familielid, bijvoorbeeld een tante.⁸³⁰

De vader heeft de juridische voogdij. Indien de vader als voogd overlijdt, komt de voogdij eerst toe aan de grootvader aan vaderskant en daarna aan een ander mannelijk familielid.⁸³¹

Naast het hierboven beschreven islamitisch familierecht bestonden er ook nog tribale tradities die het gezag over minderjarigen reguleerden. Zo kon een stammenleider de zorg op zich nemen van een alleenstaande minderjarige. Deze praktijk was met name gangbaar in Kordofan, aldus een bron. Dezelfde bron vult aan dat er ook een familierecht bestaat voor niet-moslims.⁸³²

9.3 Opvang voor alleenstaande minderjarigen

Vóór de uitbraak van de oorlog in april 2023 waren er verschillende weeshuizen voor minderjarigen die verstoken waren van ouderlijke zorg. Het ging daarbij om bijvoorbeeld baby's die te vondeling waren gelegd, omdat zij waren voortgekomen uit een buitenechtelijk contact. In Sudan rustte namelijk een groot taboe op buitenechtelijke kinderen. Het Sudanese ministerie van Sociale Ontwikkeling was verantwoordelijk voor het beheer van weeshuizen, maar werd daarbij ondersteund door VN-agentschappen en non-gouvernementele organisaties (ngo's). Om werkzaam te kunnen zijn op het gebied van kindervelzijn, diende een ngo eerst een overeenkomst te sluiten met voornoemd ministerie. In beginsel hadden kinderen in staatsweeshuizen toegang tot onderwijs, gezondheidszorg, psychosociale ondersteuning en voedsel.⁸³³

Als gevolg van de oorlog kwam bovengenoemd stelsel nog meer onder druk te staan. Sinds de uitbraak van de oorlog in april 2023 hadden de maatschappelijk werkers geen salaris meer ontvangen en raakten zij als gevolg gedemotiveerd. Ook waren maatschappelijk werkers zelf ontheemd geraakt door het geweld.⁸³⁴ In Khartoum bevond zich een groot weeshuis genaamd Maygoma.⁸³⁵ Op 7 juni 2023 werden de kinderen van dit weeshuis geëvacueerd naar Wad Madani.⁸³⁶ Echter, toen de RSF in december 2023 Wad Madani innamen (zie subparagraaf 2.2.6), raakten

⁸²⁸ Vertrouwelijke bron, 10 november 2023. Vertrouwelijke bron, 24 december 2023. Vertrouwelijke bron, 20 februari 2024.

⁸²⁹ Personal Law of de Muslims Family Law, Art. 115 (1).

⁸³⁰ Personal Law of de Muslims Family Law, Art. 110.

⁸³¹ Personal Law of Muslims Family Law, Art. 235.

⁸³² Vertrouwelijke bron, 20 februari 2024.

⁸³³ Vertrouwelijke bron, 20 februari 2024.

⁸³⁴ Vertrouwelijke bron, 20 februari 2024.

⁸³⁵ Ook gespeld als 'Mygoma'.

⁸³⁶ ICRC, Sudan, 280 children and 70 caretakers from Khartoum orphanage reach safety, 8 juni 2023. UNICEF, Finally safe – vulnerable children are rescued from Mygoma orphanage, 12 juni 2023.

de weeskinderen opnieuw ontheemd. Ditmaal weken zij uit naar Kassala. Op het moment van schrijven waren de weeskinderen provisorisch ondergebracht in schoolgebouwen. Onder deze omstandigheden konden zij niet langer op de conventionele wijze onderwijs volgen. Hen werd enkel spelenderwijs leeropdrachten aangeboden.⁸³⁷

In beginsel hanteren de Sudanese autoriteiten de insteek om een weeskind onder te brengen bij een pleeg- of adoptiegezin. De islamitische variant van adoptie staat bekend als *Kafala*. Indien een alleenstaande minderjarige terugkeerde naar Sudan, hing het sterk van de situatie af welke vorm van opvang het kind kreeg. Indien er nog een familie in beeld was, werd het kind in beginsel bij de familie ondergebracht. Een maatschappelijk medewerker van het ministerie van Sociale Ontwikkeling keek dan eerst naar eventuele criminele antecedenten van de familie en onderzocht de houding van de familie jegens het terugkerende kind. Indien het kind volledig was afgesneden van de familie, werd het bij terugkeer ondergebracht in een staatsweeshuis, pleeg- of adoptiegezin. Potentiële adoptieouders gaven er doorgaans de voorkeur aan om een kind van jonge leeftijd te adopteren. Derhalve kwamen terugkerende, oudere kinderen vaak terecht in een weeshuis voor oudere kinderen. Wanneer zij het achttiende levensjaar bereikten, verlieten zij deze instelling. Een bron voegt eraan toe dat terugkerende minderjarigen te maken konden krijgen met stigmatisering. Indien zij werden opgevangen door hun familie, kon deze het kind beschouwen als een 'mislukkeling' die het niet 'had gemaakt' in het buitenland. Indien er geen familie in beeld was, droeg de terugkerende minderjarige het stigma van een verlaten kind met zich mee, aldus de bron.⁸³⁸

Voor zover kon worden nagegaan, maakte het ministerie van Sociale Ontwikkeling geen onderscheid tussen alleenstaande minderjarigen van Arabische komaf en alleenstaande minderjarigen van Afrikaanse afkomst.⁸³⁹

⁸³⁷ Vertrouwelijke bron, 20 februari 2024.

⁸³⁸ Vertrouwelijke bron, 20 februari 2024.

⁸³⁹ Vertrouwelijke bron, 4 maart 2024.

10 Terugkeer

Voor zover bekend, was er tijdens de verslagperiode geen openbare informatie beschikbaar over terugkeer naar Sudan. Derhalve is dit hoofdstuk gebaseerd op informatie van vertrouwelijke bronnen. Deze informatie is enigszins anekdotisch en gefragmenteerd van aard.

Desgevraagd geven twee bronnen aan dat zij niet op de hoogte zijn van Sudanese die in de verslagperiode vanuit de EU waren teruggekeerd naar Sudan. Derhalve blijft onduidelijk of Sudanese bij terugkeer vanuit de EU problemen ondervonden met de Sudanese autoriteiten.⁸⁴⁰

Vanwege de hevige gevechten in Khartoum (zie subparagraaf 2.2.3) was de internationale luchthaven in de Sudanese hoofdstad niet langer in gebruik. Volgens een bron konden Sudanese wel vanuit Arabische landen als Egypte, Saudi-Arabië en de Verenigde Arabische Emiraten (VAE) vliegen op Port Sudan. Deze stad stond onder controle van de Sudanese strijdkrachten (SAF). Indien een Sudanese terugkeerder bij aankomst werd verdacht van samenwerking met de Snelle Ondersteuningstroepen (RSF), liep deze het risico om te worden verhoord en gedetineerd.⁸⁴¹

Volgens dezelfde bron konden Sudanese die over land terugkeerden via SAF-gebied worden onderworpen aan etnisch profileren. Met name Arabieren uit Darfur en Kordofan liepen het risico door de autoriteiten te worden verdacht van steun aan de RSF en als zodanig te worden behandeld. De bron geeft aan dat deze dynamiek minder speelde op de luchthaven van Port Sudan, maar heeft dit niet nader onderbouwd dan wel geconcretiseerd.⁸⁴² Ook bij controleposten in het binnenland werden passanten etnisch geprofileerd (zie paragraaf 4.9).

Een bron is op de hoogte van een Sudanese activist die rechtmatig verblijf genoot in een Oost-Afrikaans land. De autoriteiten van het desbetreffende gastland deelden de activist mee dat deze diens activisme moest staken. De autoriteiten gaven daarbij aan dat ze door de diplomatieke vertegenwoordiging van Sudan waren geïnformeerd over het activisme van de Sudanese. Deze diplomatieke vertegenwoordiging was gelieerd aan de SAF.⁸⁴³ Dezerzijds bleef onbekend op welke schaal en wijze(n) de Sudanese autoriteiten Sudanese in de diaspora monitorde.

Er was niet meer informatie beschikbaar over terugkeer naar Sudan en monitoring van Sudanese in het buitenland door de Sudanese autoriteiten.

⁸⁴⁰ Vertrouwelijke bron, 20 oktober 2023. Vertrouwelijke bron, 12 maart 2024.

⁸⁴¹ Vertrouwelijke bron, 12 maart 2024.

⁸⁴² Vertrouwelijke bron, 12 maart 2024.

⁸⁴³ Vertrouwelijke bron, 4 maart 2024.

11 Bijlagen

11.1 Afkortingen en anderstalige begrippen

ACJPS	African Centre for Justice and Peace Studies
ACLED	Armed Conflict Location and Event Data Project
AU	Afrikaanse Unie
AzG	Artsen zonder Grenzen
COR	Commissioner of Refugees
CPoS	Communist Party of Sudan
Dar Masalit	Land van de Masalit
DRC	Democratische Republiek Congo
DRS	Department of Refugee Services
EC	Europese Commissie
ELI	Emergency Lawyers Initiative
ERR	Emergency Response Room
EU	Europese Unie
FFC	Forces for Freedom and Change
FFC-CC	Forces for Freedom and Change–Central Council
FFC-NA	Forces for Freedom and Change–National Accord
FGM	Female Genital Mutilation
GIS	General Intelligence Service
HRW	Human Rights Watch
ICC	International Criminal Court
ICRC	International Committee of the Red Cross
IGAD	Intergovernmental Authority on Development
IPC	Integrated Food Security Phase Classification
Janjaweed	ongeregelde, Arabische milities uit Darfur
JEM	Justice and Equality Movement
JPA	Juba Peace Agreement
Kezan	bijnaam voor voormalige aanhangers van Bashir (letterlijk 'mokken')
LNA	Libyan National Army
MB	Moslimbroederschap
MiCT	Media in Cooperation and Transition
MIS	Military Intelligence Service
Ngo	non-gouvernementele organisatie
NIF	National Islamic Front
NISS	National Intelligence Security Service
NCP	National Congress Party
NRC	Norwegian Refugee Council
OCHA	Office for the Coordination of Humanitarian Affairs
OHCHR	Office of the High Commissioner for Human Rights
OM	Openbaar Ministerie
OPM	Office of the Prime-Minister
PNG	persona non grata
RC	Resistance Committee
RPE	Refugees Platform in Egypt
RSF	Rapid Support Forces (opvolger van de Janjaweed)
RVI	Rift Valley Institute
RWCHR	Raoul Wallenberg Centre for Human Rights
SAF	Sudan Armed Forces

SCF	Sudan Charter Forces
SGVED	Sudanese Group for Victims of Enforced Disappearance
SGVN	secretaris-generaal van de Verenigde Naties
SIHA	Strategic Initiative for Women in the Horn of Africa
SJS	Sudanese Journalists Syndicate
SLA	Sudan Liberation Army
SLA/AW	SLA-factie van Abdel Wahid Al-Nur
SLA/MM	SLA-factie van Minni Minawi
Soa	seksueel overdraagbare aandoening
Sodomie	anale seks (juridisch) / homoseksualiteit (spreektaal)
SPLM-N	Sudan People's Liberation Movement-North
SPLM-N/Agar	SPLM-N/factie van Malik Agar
SPLM-N/Al Hilu	SPLM-N/factie van Abdelaziz Al Hilu
ST	Sudan Tribune
STPT	Sudan Transparency and Policy Tracker
SUNA	Sudan News Agency
SWM	Sudan War Monitor
SZ	Süddeutsche Zeitung
Taqqadum	burgercoalitie die zich inzet voor een vreedzame oplossing voor het conflict (letterlijk 'voortgang')
TMC	Transitional Military Council
TSC	Transitional Sovereignty Council
ToR	Terms of Reference
UNHCR	United Nations High Commissioner for Refugees
UNICEF	United Nations Children's Fund
UNISFA	United Nations Interim Security Force for Abyei
UNITAMS	United Nations Integrated Assistance Mission in Sudan
VAE	Verenigde Arabische Emiraten
VK	Verenigd Koninkrijk
VN	Verenigde Naties
VNVR	VN-Veiligheidsraad
VS	Verenigde Staten
WFP	World Food Program
WHO	World Health Organization
WvS	Wetboek van Strafrecht

11.2 Kranten en nieuws- en kennisplatforms

African Arguments
 African Centre for Justice and Peace Studies (ACJPS)
 Africa Renewal
 Afrikaanse Unie (AU)
 Al Arabiya
 Al Jazeera
 Alyuræ
 Amnesty International
 Armed Conflict Location and Event Data Project (ACLED)
 Artsen zonder Grenzen (AzG)
 Asharq Al-Awsat ('Het Midden-Oosten')
 Associated Press (AP)
 Ayin Network
 Bloomberg
 Cable News Network (CNN)

Center for Information Resilience (CIR)
Chatham House
Christian Solidarity Worldwide (CSW)
Christian Today
Chr. Michelsen Institute (CMI)
Committee to Protect Journalists (CPJ)
Darfur24
Darfur Network for Human Rights (DNHR)
De Correspondent
De Standaard (DS)
Deutsche Welle (DW)
De Volkskrant
Die Welt
EUobserver
Europese Commissie (EC)
Europese Unie (EU)
Financial Times (FT)
Foreign Policy (FP)
Frontline Club
Het Financieele Dagblad (FD)
Human Rights Watch (HRW)
Integrated Food Security Phase Classification (IPC)
Intergovernmental Authority on Development (IGAD)
International Committee of the Red Cross (ICRC)
International Criminal Court (ICC)
International Crisis Group (ICG)
Internationale Organisatie voor Migratie (IOM)
Iran International
Keniaanse overheid
Kyiv Post (KP)
Le Monde
Middle East Eye (MEE)
Middle East Monitor (MEMO)
Nederlandse Omroep Stichting (NOS)
Nieuwe Rotterdamse Courant (NRC)
Norwegian Refugee Council (NRC)
Office for the Coordination of Humanitarian Affairs (OCHA)
Office of the High Commissioner for Human Rights (OHCHR)
Office of the Prime-Minister (OPM)
Political Geography Now (PolGeoNow)
Radio Dabanga (RD)
Radio Tamazuj
Refugees Platform in Egypt (RPE)
Reuters
RTL Nieuws
Sidecar
Sudan Akhbar
Sudan INGO Forum
Sudan News Agency (SUNA)
Sudan Tribune (ST)
Sudan War Monitor (SWM)
Süddeutsche Zeitung (SZ)
Taqqadum
The Africa Report

The Arab Weekly (AW)
The Conversation
The East African
The Economist
The Guardian
The Independent
The Jamestown Foundation
The New Arab
The New Humanitarian
The New York Times
The Wall Street Journal (WSJ)
The Washington Institute (TWI)
The Washington Post
The World Factbook
United Nations Children's Fund (UNICEF)
United Nations High Commissioner for Refugees (UNHCR)
United Nations Integrated Assistance Mission in Sudan (UNITAMS)
United Nations Interim Security Force for Abyei (UNISFA)
United States Department of State (USDoS)
United States Institute of Peace (USIP)
United Nations Human Rights Office of the High Commissioner (OHCHR)
Verenigde Naties (VN)
Vlaamse Radio- en Televisieomroeporganisatie (VRT)
Voice of America (VOA)
World Food Programme (WFP)
World Health Organization (WHO)
World Population Review

11.3 Boeken

- Berridge, Willow, Justin Lynch, Raga Makawi en Alex de Waal
- *Sudan's unfinished democracy, The promise and betrayal of a people's revolution*, uitgegeven in 2022.
- Jjuuko, Adrian, Siri Gloppen, Alan Msosa en Frans Viljoen (red.)
- *Queer lawfare in Africa, Legal strategies in contexts of LGBTIQ+ criminalisation and politicisation*, uitgegeven in 2022.
- Lindijer, Koert
- *De vloek van de Nijl, Gestrand in de oorlog van Sudan*, uitgegeven in 2014.
- Marinovich, Greg en João Silva
- *The Bang-Bang Club, Snapshots from a hidden war*, uitgegeven in 2000.
- Richburg, Keith B.
- *Out of America, A black man confronts Africa*, uitgegeven in 1997.

11.4 Rapporten en overige publicaties

- ACAPS
- *Sudan, Humanitarian response by local, national actors and the diaspora*, 23 januari 2024.

African Centre for Justice and Peace Studies (ACJPS)

- *Sudan War, Arbitrary arrests, torture, and ill-treatment behind closed doors*, 14 maart 2024.

Amnesty International

- *Death sentences and executions, 2022*, 16 mei 2023.

Armed Conflict Location and Event Data Project (ACLED)

- *Ethnic strife amid escalating power struggles*, 6 oktober 2023.
- *The Rapid Support Forces (RSF) gains ground in Sudan*, 12 januari 2024.
- *The SAF breaks the siege*, 16 februari 2024.
- *One year of war in Sudan*, 14 april 2024.
- *The RSF sets its eyes on North Darfur*, 17 mei 2024.

Chr. Michelsen Institute (CMI)

- *Sexual violence in Sudan, From denial to recognition*, februari 2024.

German Institute for Global and Area Studies (GIGA)

- *The war in Sudan, How weapons and networks shattered a power struggle*, februari 2024.

Human Rights Watch (HRW)

- *"The Massalit will not come home", Ethnic cleansing and crimes against humanity in El Geneina, West Darfur, Sudan*, mei 2024.

International Commission of Inquiry on Darfur

- *Report to the Secretary-General*, 25 januari 2005.

Instituut Clingendael

- *From catastrophe to famine, Immediate action needed in Sudan to contain mass starvation*, februari 2024.
- *Internet lifeline Sudan, Ensuring unhindered internet access is key to helping the Sudanese people survive the war*, april 2024.

International Rescue Committee (IRC)

- *2024 Emergency Watchlist*, 14 december 2023.

Landinfo

- *Sudan, Civil registration, identity documents and passports*, 3 maart 2023.

Media in Cooperation and Transition (MiCT)

- *In the shadow of violence, The pressing needs of Sudanese journalists*, oktober 2023.

Ministerie van Buitenlandse Zaken

- *Algemeen ambtsbericht Libië*, februari 2023.
- *Algemeen ambtsbericht Sudan*, oktober 2019.
- *Algemeen ambtsbericht Sudan*, maart 2021.
- *Algemeen ambtsbericht Sudan*, augustus 2022.

Institute for Democracy and Electoral Assistance (IDEA)

- *War in Sudan, 15 April 2023, Background, analysis and scenarios*, augustus 2023.

International Crisis Group (ICG)

- *A race against time to halt Sudan's collapse*, 22 juni 2023.
- *Sudan's calamitous civil war, A chance to draw back from the abyss*, 9 januari 2024.

Internationale Organisatie voor Migratie (IOM)

- *Focused flash alert, Conflict in Al Fasher, North Darfur State*, 17 april 2024.

National Crime Research Centre (NCRC)

- *The role of chiefs in localized crime and security management in Kenya*, uitgegeven in 2021.

Norwegian Refugee Council (NRC)

- *Abu Shouk Camp Profile – Al Fasher, North Darfur State*, oktober 2022.

Office for the Coordination of Humanitarian Affairs (OCHA)

- *Sudan, Humanitarian update*, 31 augustus 2023.
- *Sudan, Humanitarian update*, 19 oktober 2023.
- *Sudan, Cholera outbreak*, 24 december 2023.

Raoul Wallenberg Centre for Human Rights (RWCHR)

- *Breaches of the Genocide Convention in Darfur, Sudan (April 2023 – April 2024)*, 14 april 2024.

REDRESS en School of Oriental and African Studies (SOAS)

- *Ruining a country, devastating a people, Accountability for serious human rights violations of international human rights and humanitarian law in Sudan since 15 April 2023*, september 2023.

Rift Valley Institute (RVI)

- *War and the borderland, Northern Bahr el-Ghazal during the Sudan conflict*, maart 2024.

Small Arms Survey

- *Attacked from both sides, Abyei's existential dilemma*, juli 2023.
- *Nuba hopes and fears, Fuelling SPLA-North mobilization in South Kordofan*, maart 2024.
- *Port Sudan, The political economy of a potential administrative capital*, april 2024.

Solidarités International

- *Zalingei town, Rapid assessment report*, 24-25 januari 2024.

Stiftung Wissenschaft und Politik (SWP)

- *Stopping the war in Sudan*, 28 mei 2023.

Strategic Initiative for Women in the Horn of Africa (SIHA)

- *Silent weapons, loudest wounds, Addressing the crisis of sexual violence in Sudan*, oktober 2023.

Sudanees ministerie van Justitie

- *The Child Act*, 2010.

Sudan Human Rights Hub (SHRH)

- *Sudan, Attacks on healthcare since April 15, 2023*, 28 maart 2024.

Sudan Transparency and Policy Tracker (STPT)

- *Conflict dynamics in South Darfur*, 18 december 2023.
- *Blue Nile, its conflict dynamics, and the potential implications for the wider war in Sudan, 2017-2024*, 24 maart 2024.

United Nations Children's Fund (UNICEF)

- *Female Genital Mutilation in Sudan, Factsheet*, 9 november 2022.

United Nations High Commissioner for Refugees (UNHCR)

- *Sudan emergency response update*, 15 juni 2023.
- *Overview of refugees and asylum seekers movements within and out of Sudan*, 28 januari 2024.
- *South Sudan, Protection analysis update*, februari 2024.
- *Sudan situation*, 7-13 maart 2024.
- *Fact sheet – Egypt*, april 2024.

United States Department of State (USDoS)

- *2022 Report on international religious freedom, Sudan*, ongedateerd.

UN Women

- *Initial gender assessment Sudan, Geographical coverage: White Nile, Blue Nile, Darfur, Red Sea, Khartoum States*, september 2023.

VN-Veiligheidsraad (VNVR)

- *Situation in the Sudan and the activities of the United Nations Integrated Transition Assistance Mission in the Sudan*, 31 augustus 2023.
- *Final report of the Panel of Experts on the Sudan*, 15 januari 2024.

World Food Program (WFP)

- *Support to UNHCR and WFP country operations in Uganda*, juni 2023.

World Health Organization (WHO)

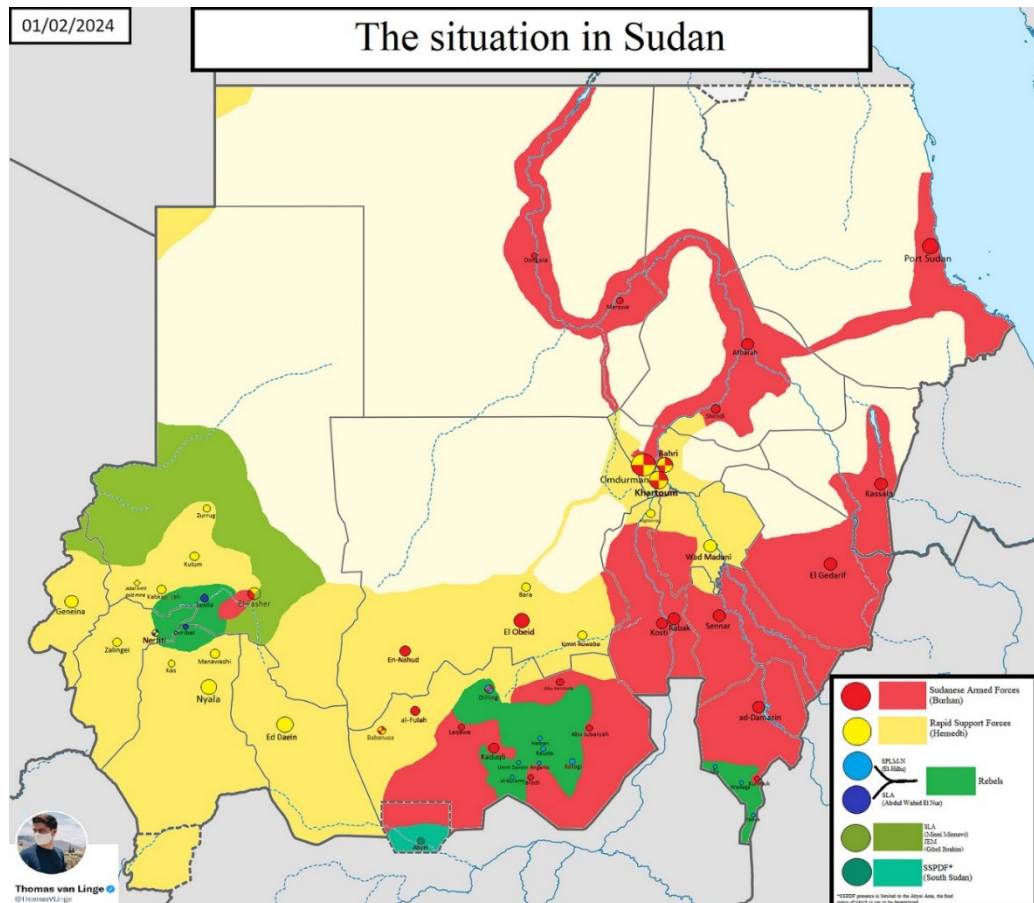
- *Care of girls & women living with Female Genital Mutilation, A clinical handbook*, uitgegeven in 2018.
- *Weekly report on the humanitarian and health crisis in Eastern Chad linked to the influx of refugees and returnees following the Sudanese conflict, Period from 01 to 28/01/2024*, 22 februari 2024.

Yale School of Public Health

- *Confirmation of nine arson attacks west of El-Fasher, Sudan*, 16 april 2024.

12 Kaarten

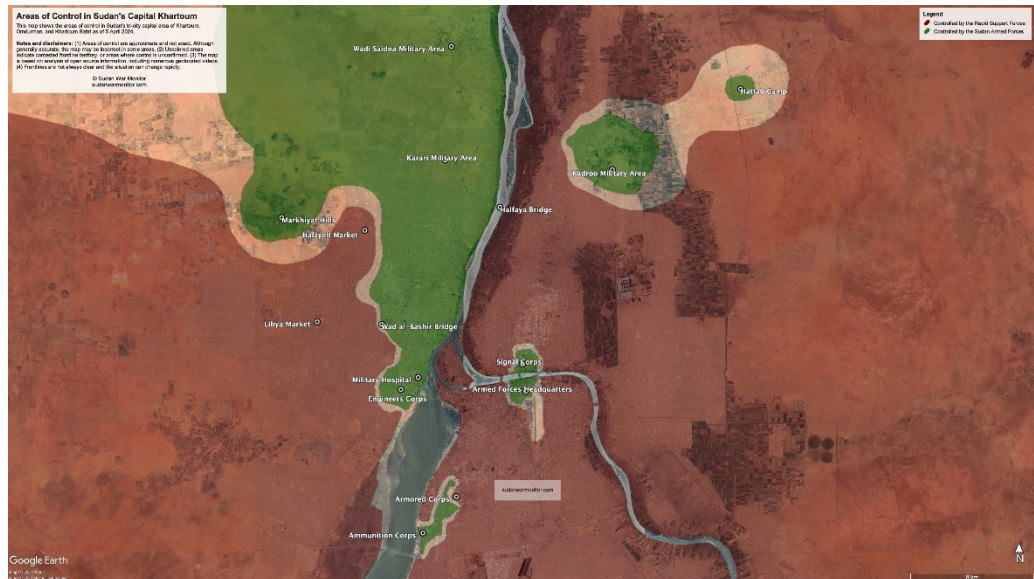
12.1 Overzichtskaart van controlegebieden in Sudan (1 februari 2024)

Deze kaart is met toestemming van de maker opgenomen in dit ambtsbericht (Thomas van Linge⁸⁴⁴ & Sudan War Monitor, SWM). De kaart maakt inzichtelijk dat de SAF (weergegeven in rood) op 1 februari 2024 grotendeels het noorden en oosten van Sudan beheersten en dat de RSF (weergegeven in geel) grote delen van Khartoum en Darfur onder controle hadden. Het lichtgele deel bestaat voor het overgrote deel uit ruig woestijngebied en is onbewoond. In dit gebied hadden de strijdende partijen geen posities ingenomen. De grenzen, namen en tekens op de kaart impliceren op geen enkele wijze formele acceptatie of erkenning daarvan door het Koninkrijk der Nederlanden.

⁸⁴⁴ Thomas van Linge is een conflictverslaggever en -onderzoeker. De Correspondent, *Thomas van Linge*, *Conflictonderzoeker*, *biografie*, ongedateerd, geraadpleegd op 15 december 2023.

12.2 Overzichtskaart van controlegebieden in Khartoum (5 april 2024)

Deze kaart is met toestemming van de maker opgenomen in dit ambtsbericht (Sudan War Monitor, SWM). De kaart maakt inzichtelijk dat de SAF (weergegeven in groen) op 5 april 2024 grotendeels het noorden van Omdurman beheersten en enkele haarden in Khartoum en Bahri (ook bekend als 'Khartoum-Noord'). De RSF (weergegeven in donkerbruin) controleerden het grootste deel van Khartoum. De lichtbruine delen geven het niemandsland tussen beide partijen weer. De grenzen, namen en tekens op de kaart impliceren op geen enkele wijze formele acceptatie of erkenning daarvan door het Koninkrijk der Nederlanden.

12.3 Kaart van Khartoum

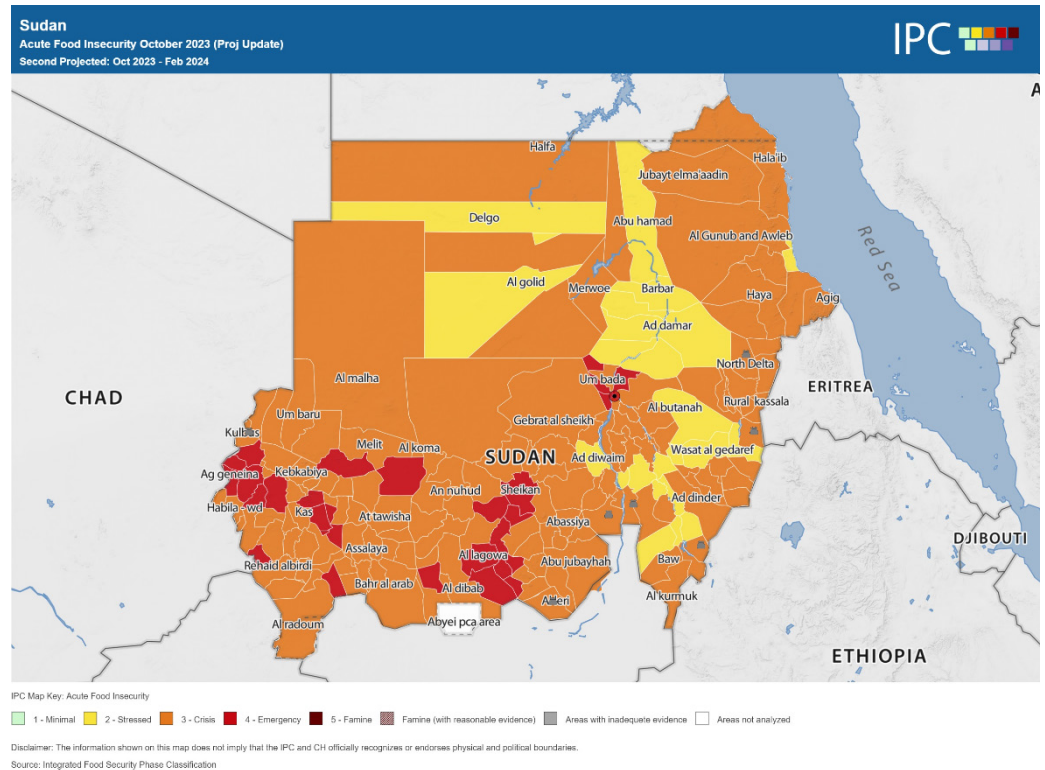
Bij het eiland Tuti vloeien de Witte en Blauwe Nijl samen. Derhalve bestaat Khartoum uit drie delen: Khartoum zelf, Bahri (Khartoum-Noord) en Omdurman. De grenzen, namen en tekens op de kaart impliceren op geen enkele wijze formele acceptatie of erkenning daarvan door het Koninkrijk der Nederlanden (deze kaart is gemaakt door Cartodesign).

12.4 Kaart van Darfur

Darfur ligt in het westen van Sudan en bestaat uit vijf deelstaten. Op het moment van schrijven waren vier van de vijf deelstatelijke hoofdsteden in handen van de RSF: Nyala (Zuid-Darfur), Zalingei (Centraal-Darfur), El Geneina (West-Darfur) en El Daein (Oost-Darfur). De SAF, het SLA/MM, de JEM en de RSF controleerden ieder een deel van El Fasher en omgeving (Noord-Darfur). Het SLA/AW bleef zich ophouden in het Jebel Marra-gebergte. De grenzen, namen en tekens op de kaart impliceren op geen enkele wijze formele acceptatie of erkenning daarvan door het Koninkrijk der Nederlanden (deze kaart is gemaakt door Cartodesign).

12.5 Overzichtskaart van voedselonzekerheid in Sudan (oktober 2023 – februari 2024)

De Integrated Food Security Phase Classification (IPC) deelt voedselcrises in in vijf categoriën, namelijk 1) 'minimaal' (groen), 2) 'stress' (geel), 3) 'crisis' (oranje), 4) 'noodsituatie' (rood) en 5) 'hongersnood' (donkerrood).⁸⁴⁵ Op het moment van schrijven verkeerde het grootste deel van Sudan in een voedselcrisis (fase 3) en was er in sommige delen van Khartoum, Darfur en Kordofan sprake van een noodsituatie (fase 4). Deze kaart is met toestemming van de maker (IPC) opgenomen in dit ambtsbericht. De grenzen, namen en tekens op de kaart impliceren op geen enkele wijze formele acceptatie of erkenning daarvan door het Koninkrijk der Nederlanden.

⁸⁴⁵ Vlaamse Radio- en Televisieomroeporganisatie (VRT), *Waarom er (na maanden van waarschuwingen) officieel nog geen hongersnood is in Somalië*, 28 oktober 2022.